Utriusque Cosmi
MAIORIS scilicet et MINORIS METAPHYSICA, PHYSICA ATQVE TECHNICA
HISTORIA
In duo Volumina secundum COSMI differentiam diuisa.

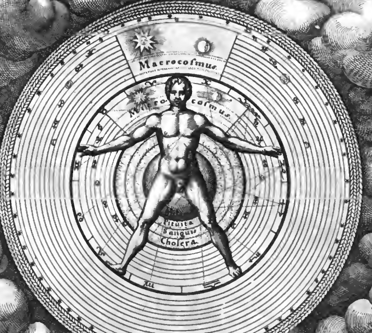
AVTHORE **ROBERTO FLUD** *aliàs de Fluctibus, Armigero, & in Medicina Doctore Oxoniensi.*

Tomus Primus
De Macrocosmi Historia in duos tractatus diuisa.

Quorum
- *Primus de*
  - *Metaphysico Macrocosmi et Creaturarū illius ortu.*
  - *Physico Macrocosmi in generatione & corruptione progressu.*
- *Secundus de Arte Naturæ simiam, Macrocosmo producta & in eo nutrita & multiplicata, cujus filias præcipuas hic anatomia vivâ recensuimus, nempe*
  - Arithmeticam.
  - Musicam.
  - Geometriam.
  - Perspectivam.
  - Artem Pictoriam.
  - Artem Militarem.
  - Motus. } Scientiam.
  - Temporis } Scientiam.
  - Cosmographiam.
  - Astrologiam.
  - Geomantiam.

OPPENHEMII.
Ære JOHAN-THEODORI DE BRY
Typis HIERONYMI GALLERI
ANNO CIↃ IↃCXVII

Utriusque Cosmi
MAIORIS scilicet et MINORIS METAPHYSICA, PHYSICA ATQVE TECHNICA
HISTORIA

In duo Volumina secundum COSMI differentiam diuisa.

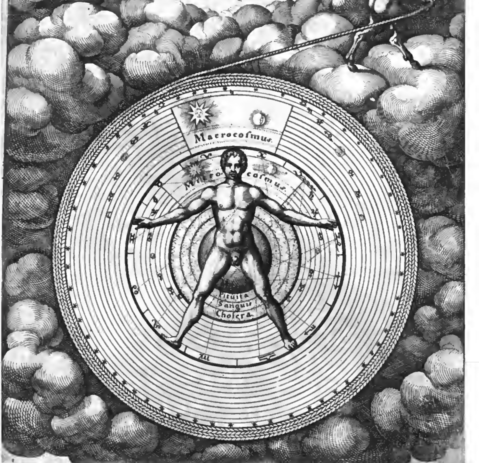
AVTHORE ROBERTO FLUD aliàs de Fluctibus, Armigero, & in Medicina Doctore Oxoniensi.

Tomus Primus

De Macrocosmi Historia in duos tractatus diuisa.

Quorum
- *Primus de*
  - *Metaphysico Macrocosmi et Creaturarũ illius ortu.*
  - *Physico Macrocosmi in generatione & corruptione progressu.*
- *Secundus de Arte Naturæ simiam Macrocosmo producta & in eo nutrita & multiplicata, cujus filias præcipuas hic anatomia viva recensuimus, nempe*
  - Arithmeticam.
  - Musicam.
  - Geometriam.
  - Perspectivam.
  - Artem Pictoriam.
  - Artem Militarem.
  - Motus. } Scientiam.
  - Temporis } Scientiam.
  - Cosmographiam.
  - Astrologiam.
  - Geomantiam.

OPPENHEMII.
Ære JOHAN-THEODORI DE BRY
Typis HIERONYMI GALLERI
ANNO CIↃ IↃCXVII

Utriusque Cosmi
MAIORIS scilicet et MINORIS METAPHYSICA, PHYSICA
ATQUE TECHNICA

HISTORIA

In duo Volumina secundum COSMI differentiam diuisa.

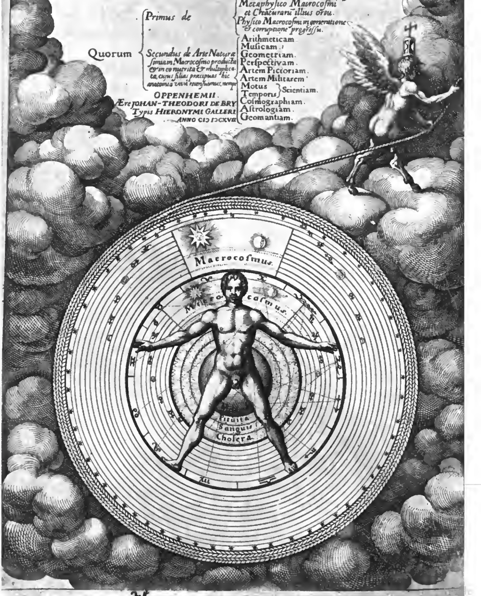
AUTHORE ROBERTO FLUD aliàs de Fluctibus, Armigero.
& in Medicina Doctore Oxoniensi.

Tomus Primus

De Macrocosmi Historia in duos tractatus diuisa.

Quorum
- *Primus de*
  - *Metaphysico Macrocosmi et Creaturarū illius ortu.*
  - *Physico Macrocosmi in generatione & corruptione progressu.*
- *Secundus de Arte Naturæ simiam, Macrocosmo producta & in eo nutrita & multiplicata, cuius filias præcipuas hic anatomia vivâ recensuimus, nempe*
  - Arithmeticam.
  - Musicam.
  - Geometriam.
  - Perspectivam.
  - Artem Pictoriam.
  - Artem Militarem.
  - Motus / Temporis } Scientiam.
  - Cosmographiam.
  - Astrologiam.
  - Geomantiam.

OPPENHEMII.
Ære JOHAN-THEODORI DE BRY
Typis HIERONYMI GALLERI
ANNO CIↃ IↃCXVII

DEO
OPTIMO MAXIMO,
CREATORI MEO INCOMPREHENSIBILI, SIT GLORIA, LAUS, HONOR, BENEDICTIO ET VICTORIA TRIUMPHALIS, IN SECULA SECULORUM, AMEN.

TUum est, ô Natura naturans, infinita & gloriosa, animam meam, ignorantiâ tabescentem, virtute splendoris tui, regenerare. Tuũ est Spiritus disciplinæ sancti claritate admirabili, scintillas rationis, post Adami lapsum superstites, & in tenebrarum corporalium abysso miserrimè diu immersas, exsuscitare, vivificare, & ad verum cognitionis culmen seu apicem sublimare. Fiat voluntas tua in parte mei, hominis, cœlesti & immortali, sicut in terrestri & mortali, ut quicquid ab iis & in iis producatur, illud omne, debita consideratione, sit tuæ bonitatis particeps. Sic erit oblatio, consecratio, & quasi immolatio hæc mea cordialis, tuo numini sacrosancto placida: sic bonitatis tuæ, in me fructus, incrementi sui radios, à fonte tuo lucido totius & unicæ bonitatis influxos, recipiens, Spiritu tuo divino præeunte, evolabit vera resurrectione cum suo toto transfigurato in altum, gaudecitque suam patriam supercœlestem visitare, in quâ tu, Summe Princeps & Imperator maxime, vivis & regnas perpetuò. Malevolorum Lectorum corda in meliora converte, obsecro, distinguant oculis apertis lumen tuum verum à tenebris Diaboli. Sis, ô bone Deus, mihi faustus atque propitius, qui vivis in æternum.

Tua Creatura

omnium indignissima.

EGO, HOMO.

⁂ *SERE-*

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO PRINCIPI

JACOBO IMPERATORIS COELORUM ET TERRARUM TER MAXIMI, ET SUI CREATORIS INCOMPREHENSIBILIS, IN REGNIS MAGNÆ BRITANNIÆ, FRANCIÆ ET HYBERNIÆ MINISTRO ET PRÆSIDI PROXIMO, FIDEIQUE PROPUGNAtori:

Salus animæ & corporis, gaudium in JESU CHRISTO, tenebrarum abolitio, lucisque supercœlestis, per SPIRITUS sancti illuminationem, fruitio.

CUI, *Naturæ unde atque detectæ arcana & mysteria sacra, nobis à Deo optimo maximo oblata, intelligere negatur; Rex potentissime & scientiâ munitissime, et seipsum cognoscere, & ad veram Spiritus intelligentiæ sacrosancti fruitionem aspirare erit impossibile. Sedulò igitur, contemplatione praeunte, detegatur* naturæ promptuarium, *ut ad DE*I*, ejusque* sapientiæ sacrarium *tandem perveniamus. Magna jam, bonâ cum Vestræ Majestatis venia sit dictum, loquor, & quæ regia totius orbis terrarum potestate, violentia, majestate aut arte ulla humana acquiri aut comparari non possunt, sed à bonæ tantummodò & syncere voluntatis* DE*I* scaturigine *hauriuntur, è cœlis sanctis impluuntur, & pro placito divino dignis conceduntur. Sis,* ô SERENISSIME REX, *divini luminis radio illuminatus, à nebulis & spurcitie humana clarificatus, menti, donis cœlestibus ornatus, terrestrium contemptor, cœlestium & divinarum contemplator, arrogantia Diabolica immunis, humilitate Christiana praditus, & justitia Sacrosancta plenus. Sit tibi,* O CLEMENTISSIME REX JACOBE, vera Naturæ cognitio, Jacobi Patriarchæ scala *unica ad cœlum iter dirigens: Nam sine medio hoc ad cœlum à terra non fit transitus. Benedictus sit DEUS, & tibi tuoque Imperio benedictus, quo nos ejus creaturæ, tuique subjecti sub illo cum justitia, non ficta sed syncera feliciter vivamus.*

Tuæ Majestati
devotissimus & subditissimus

R. FLUDD.

Tomus

Tomus Primus.

DE MACROCOSMI HISTORIA

In duos TRACTATVS divisa.

Quorum
- *Primus de*
  - Metaphysico Macrocosmi & creaturarum illius ortu.
  - Physico Macrocosmi in generatione & corruptione progressu.
- *Secundus de Arte Naturæ simia in Macrocosmo producta & in eo nutrita & multiplicata, cujus filias præcipuas hic anatomiâ vivâ recensuimus, nempe:*
  - Arithmeticam.
  - Musicam.
  - Geometriam.
  - Perspectivam.
  - Artem Pictoriam.
  - Artem Militarem.
  - Motus / Temporis — Scientiam.
  - Cosmographiam.
  - Astrologiam.
  - Geomantiam.

Naturæ
Elementum
Aurum

ſpeculum Artisque imago.
Aquæ et Terræ
Mulier

SPECULI HUJUS MACROCOSMICI OBJECTA.

In hoc ergo ſpeculo Emblematico demonſtratur, quomodo

- DEUS
  - In principio omnia metaphyſicè creavit.
  - A principio, quæ voluit, ordinavit.
- DÆMONES *metaphyſicè*
  - Ordinationes divinas exſequuntur.
  - Mandata Dei annunciant.
- NATURA *Phyſicè*
  - Voluntatem divinam implet.
  - Ordinationi creatoris, res Phyſicas generando easque rurſus corrumpendo, obedit.
- ARS *permiſſione divina operationes Phyſicas*
  - Imitatur.
  - Adjuvat.
  - Perficit.

EMBLE-

EMBLEMATIS IN HUJUS TOMI PRIMORDIO LUCULENTISSIMA EXPLICATIO.

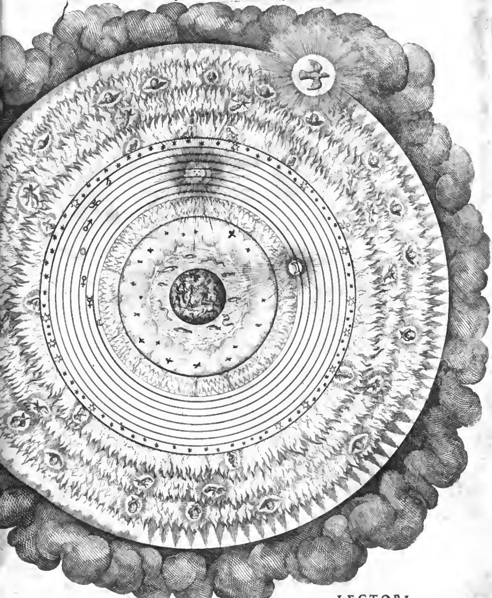
Ante rerum creationem massam universam in partes tres puritate differentes immensa sua potestate divisit incomprehensibilis & omnipotens Macrocosmi opifex; ex quarum puriore Cherubin, Seraphin, Archangelos & omnes aliorum Angelorum ordines; ex minùs pura cœlum atque regiones æthereas, & ex maximè impura elementa resque omnes sublunares creari ordinavit, dicendo; Fiant, & facta sunt. *Primam autem materiæ divisionem propter simplicem ejus substantiæ puritatem extra rerum naturalium comprehensionem disposuit, est enim metaphysica & supernaturalis, quàm neoterici Philosophiæ Scriptores cælo Empyreo, id est, ardente & igneo circumscribi confirmant: Reliquæ verò impurioris massæ partes, æthereа nempe & elementaris, quoniam naturæ (Microcosmi sub DEO gubernatrici) subjiciuntur, meritò inde naturales appellantur. Duæ autem harum partium in hac Macrocosmi fabrica contentarum causæ effectrices enumerantur:* Natura *scilicet, & ejus* Simia, *quam* Artem *appellamus:* Naturæ *Pater & Dominus est DEUS Optimus Maximus; cui ipsa est proxima, & à quo omnes ejus virtutes, & effectus derivari cognoscimus: Hæc est elementorum quasi nodus & vinculum, habetque virtutem justè mixtionem elementorum proportionibus debitis contemperandi, aptéque in omni compositio commiscendi, ac formam cuique speciei congruam imprimendi. Est etiam* natura *vis quædam infinita ex similibus similia procreans, cùm sit omnium qualitatum rerumque fœcunda genitrix, quas auget alitque: Atque ut unico verbo ipsam secundùm* Zoroastris & Heracliti *opiniones describam, est* ignis invisibilis; *quem ipsi animam mundi vocant. Nos autem visibiliter ipsam eodem ferè modo depinximus, quo nonnulli recentiorum Philosophorum; quod eo quidem consilio fecimus, ut potestas ejus meliùs lectoris animo comprehenderetur. Finximus itaque virginem nudam ætate tenera & florente, comâ stelliferâ & pulcherrimè de auratâ, oculorúmque acie limpidissima laudabilem, ac genarum colore rubenti per amabilem; eratque virgo toto corporis candore adeò insignis, omnibusque opificis maximi dotibus ita suavissimè decorata, ut Poëtæ nec Palladem, nec Venerem, nec Junonem, nec aliam quantumlibet venustam Divam hujus pulchritudini possint anteponere. Hujus singulari prudentiâ primum mobile gubernatur, & sphæra octava stellis*

stellis ornata illius manibus tractatur vertiturque, ac ejusdem sphæræ influentiæ ad rerum elementarum generationes digitis ipsius quotidie præparantur & disponuntur, Planetarum etiam corpora Naturæ operibus instrumentorum loco inserviunt; sunt etiam quasi marculi, quibus metalla in mineris terrestribus producuntur; Cordis & pectoris istius virginis regio est vera Solis cœlestis sedes matrixque, & venter ejus corpore lunari repletur; ex mammillis ejus omnibus elementorum creaturis calidum innatum humidumque radicale, à quibus illarum vita & vegetatio oriuntur, perpetuò instillat ipsasque lactat; Cordis etiam splendore quodam aureo stellæ tam fixæ quàm erraticæ illuminantur, & quasi animas, vitas, ac pulchritudines suas ab eo mutuantur; quarum influentæ inperceptibiles in ejus matricem Spiritu Mercuriali infusæ (quem Philosophi Lunæ Spiritum *dicunt) deorsum ad terram deferuntur, usq; ad centrum ejus penetrantes; quarum impressionibus diversæ generationes tum loco tum specie differentes assiduè fiunt. Hujus naturæ actionibus Planetæ simul coëunt, & coëundo res varias specie differentes in regione animali vegetabili & minerali producunt; A partibus verò inferioribus incipiendo à lumbis* 4. *Elementa comprehenduntur; pes enim dexter terram occupat sinister verò aquam naturæ sulphureæ & mercurialitatis ejusdem coniunctionē significando: quib. arguitur, nihil posse generari & crescere sine amborum unione. Hæc, inquam,* Natura, *non DEA, sed* proxima Dei ministra *sub se ancillam seu pedissequam habet, quæ Dominam suam imitando, rerum ab ea productarum similitudines per consensum in se imprimens eius vestigia delineationesque mirum in modum prosequitur & imitatur: Atq; hinc est, quod eam forma & habitu Simiæ sub pedibus Naturæ effigiavimus; quam nomine etiam digniore* Artem *nuncupamus. Hæc bestia (artem intelligo) ab hominis ingenio orta, ut ex diligenti Dominæ suæ observatione, multa secreta, perpulchra, & notabilia addiscit, quibus in omni doctrinæ genere homines ditare solet; sic etiam è converso eidem magistræ & Dominæ suæ haud parum utilitatis & emolumenti affert. Nisi enim ars ab hominis ingenio producta in quibusdam aliquando opituletur, ipsa Natura ab operationis suæ perfectione mox deficiet: Ars enim naturam nonnunquam corrigit, supplet, imò & in rerum mineralium diatribe ipsam videtur superare, si modò Chimicis illis Philosophis fidem aliquam adhibeamus; maximè cùm & in* circulo animali *ova citiùs pullulare, bombices multiplicari, & vegetatione sua in diversas formas more Prothei transformari, apes ex capite bovino procreari; in* circulo vegetabili *segetes aratri artificio, quo ægri excoluntur & occantur, arbores surculatione, herbas & alia vegetabilia plantatione tum grescere, tum multiplicari; &* in circulo minerali *corpora metallica, & minora mineralia tam ad medicinam, quam ad alios usus preparari, & à fæcibus suis mundari, ac lapidē quoq; Physicū, de cujus laudibus tantū Philosophi prædicāunt, conflari certum sit & experientiā comprobatum. De his itaq; duabus Macrocosmi causis effectricibus institutiest nostri in hoc tomo & perspicuè & copiosè disceptare.*

TRA-

TRACTATUS PRIMUS

De Macrocosmi structuræ, ejusque creaturarum originis historia in libros VII. divisa.

LECTORI

LECTORI BENEVOLO ET SYNCERO PHILOSOPHIÆ FILIO, A SPIRITU INTELLIGENTIÆ SANCTO, illuminatio.

TIBI, mi amice, libentissimè hæc mea scripta legenda offero, haud momo aut cuiquam alii ignorantiæ vel invidiæ tenebris obruto, quippe cujus est proprium, ore duntaxat impuro omnia veritatis indumentis exornata depravare, atque adeò ipsos quoq; opificis increati ritus impiè ut plurimum profanare. Neque porrò etiam illorum judiciis hoc subjectum nostrum submittendum censemus, qui captui humano illud nimis profundum ac divinum esse autumant, eáque de causa hæc arcana sacra nullo modo nobis perquirenda esse statuunt, assiduè vetus illud axioma inculcantes; *Quæ supra nos, nihil ad nos*: ita quidem, ut hac ratione penitus à divinarum rerum contemplatione nos retrahere annitentes innuere haud obscurè videantur, parùm vel nihil etiam homines ad ipsi opificis immensi imagine factos à brutis & ratione omni destitutis beluis differre. Nonne autem reperitur in Scripturis sacris, Sapientem astris dominaturum, atq; ipsum quoq; opificis increati germen nobis promisisse, futurũ, ut pulsantibus via aperiatur? Ut nimirum silentio interim prætercam, quod etiam spiritus ille immortalis homini in creatione prima à mẽte divina inspiratus illũ eidem isti menti per hoc spiraculum fecerit proximum, & mentis opera ei penitius inrrospicere, ac animo cõtemplari & perscrutari permiserit: Id sanè, quod Philosophorum omnium divinissimus, Moysiq; proximus Trismegistus in primo suo Pœmãdri sermone hisce confirmat verbis: *Cùm homo*, inquit ille, *omnium in se potestatẽ haberet, opificia septem gubernatorũ animadvertit; qui gubernatores humanæ mentis meditatione gaudentes, singuli proprii sui ordinis participem hominẽ reddiderunt*

runt; qui postquam didicit horum essentiam, propriamque naturam conspexit, penetrare & rescindere jam exoptabat ambitum circulorum, vimque gubernatoris præsidentis igni comprehendere; Quibus equidem luculenter docet, concessum esse à Deo hominibus propter formæ nobilitatem, non modò astrorum naturas, motus, & actus in hæc inferiora cognoscere, sed etiam ulterius ad cœlum igneum & Empyreũ progredi, ac gubernatoris istic præsidentis omniúmque primi vim contemplari & admirari; Hinc etiam Deum *mentem humanæ rationis* vocavit, quem *vitam* quoque *& lucem* ibi loci appellavit, ex quibus ipsum hominem nasci & conflari voluit. Impossibile est igitur teipsum cognoscere, nisi etiam ipsum Deum cognoscas; nam *qui cognoscit seipsum, transit*, eodem *Trismegisto* teste, *ad* Deum. Sufficit itaque nobis, quod cognoscere nosmetipsos non possimus, nisi toto ingenii conanime, omnibúsque animi viribus, ac precibus assiduis pro gratia & lumine divino, quotidie ad talia rectè contemplanda, & admirabilem creatoris ideam ex demonstratione à posteriori percipiendam gradatim accedamus; quod tibi, mihi, & omnibus clementer concedat Omnipotens, per merita Filii sui unigeniti, Amen.

R. FLUD.

PROOE.

PROOEMIVM,

IN QUO DEMONSTRATUR, QUOMODO CAUSÆ PER SUOS EFFECTUS, HOC EST, DEMONSTRATIONE à posteriori indagentur.

QUoniam ipsum DEVM Macrocosmi fabricæ autorem à priori demonstrare aut cognoscere, etiam sapientissimo aut ingeniosissimo cuique est impossibile, cùm ipsum essentialiter definire nemini unquam, ac ne ipsi quidem etiam Antistiti divino Moysi, sit concessum, aut ullo unquam ævo concedendum (tam omnipotens nimirum & incomprehensibilis ille est in esse suo!) idcircò necesse est à posteriori eum indagari, ut nostra cognitio ad ipsum per eximiores ejus effectus accedat. Nobiliores autem ejus effectus in cœlis, ac gloriam illius in firmamento, tanquam in speculo politissimo, oculis universalibus speculari nos docet Psalmista 19. 4. ad quorum etiam cognitionem, quoniam sunt supra nos posita, per gradus elementares, tanquam à magis compositis per resolutionem ad simpliciora ascendere necesse erit; nec quies aliqua in ascensione est concedenda, quo usque ad prima illa principia sit perventum, quæ propter suam simplicitatem resolutionem ulteriorem pati non possunt: Immensum igitur est hoc iter, valdè spinosum & periculosum; & sanè quibus scalis ad hujus altitudinis invisibilis fastigium pertingere valeamus, non facile est absque divini luminis auxilio, Spiritusque illuminatione invenire. Non igitur displiceat tuæ dignitati, te Clementissime DEVS, creaturarum opifex & adjutor meus, deprecor supplex atque imploro, quod ego indignus peccator oro misericordiam tuam; dignare me illuminare in cognitione rerum creatarum, ut, cùm sis ignotus per prius, saltem ex posteriori per gloriosos scilicet effectus tuos cognoscaris; siquidem diligenter pulsantibus portam aperire promisisti, nec ulli bonitatis fontem avidè perscrutari prohibuisti; maximè cùm etiam Spiritus ille vitæ, quem in patrem nostrum Adamum inspirasti, nos ad lucidum beatitudinis fontem tendere, & ad ultimam cognitionis divinæ metam eniti omni momento non minùs moneat & instiget, quàm fructus alicujus crudi & immaturi calor, à nobilissima creatura tua Sole ei inspiratus, ipsum ad maturam perfectionem assiduè movere percipitur: imò hoc ipso tuo spiraculo mente divina decorato quotidie

tidie hominũ contemplatio ad tertium illud cœlum, beatorũ habitaculũ rapitur, gloriamq; tuam inexplicabilẽ ſpeculando beatificatur, & ſpiritualibus divitiis diteſcit: Illumina, inquam, ô bone Deus, me famulum tuum licèt indignũ ſplendore tui luminis, ut ſine tenebrarum aut Diaboli interruptione te tuasq; creaturas rectè & efficaciter cognoſcam, pro amore & meritis Domini noſtri Jesu Christi filii tui, qui tecũ vivit & regnat in ſecula ſeculorum.

Cùm igitur per effectus ad cauſarum cognitionem perveniendum ſit, incipienda eſt noſtra perquiſitio à rebus nobis magis cognitis, quæ ſunt in genere duæ, ſcilicet materia & forma. Materiam autem rerum omnium eſſe aquam reliquerunt nobis Moyſes, & divus Petrus; quam tanto ſubtiliorem eſſe ſenſu percipimus, quanto altius aſcendit, eoque groſſiorem, quo ad centrum eſt proclivior, nam terra, quæ eſt aquarum tenebroſarum fæx & pars craſſior ac deformior, habet aquam viſibilem, ſenſibilem & denſam, ſuper ejus ſuperficiem recidentem. Similiter aqua illa groſſa & viſibilis aquam tenuiorem & inviſibiliorum ſibi ſuperinnatantem; cujus etiam pars ſubtilior altius exuberans ſphæram ignis propter ſuam caliditatem & ſubtilitatem conflat, quæ eſt aquarum regionis inferioris portio cæteris omnibus ſubtilior. Atque ita procul dubio eâdem proportione uſque ad faſtigium cœli ſuperioris aſcendit aquea maſſa in forma pyramidis ſurſum ſemper acutior & tenuior: Vnde centrum eſt, aquam infimam ejuſdem eſſe ſubſtantiæ cum aqua ſuperiori, quæ merè Spiritus eſt, ſed formâ ſolummodò ab ea differre, quam eſſe lucem primo die creatam infra demonſtrabimus: utpote cujus copioſiore præſentia aquæ factæ ſunt tenuiores; minori verò copia illæ craſſæ magis & ſpiſſiores redduntur. Lucis autem portionem in infimo cœlo contentam, eiuſdem eſſe naturæ & eſſentiæ cum illa cœlorum ſuperiorum, ſed propter compoſitionem duntaxat differre; quoniam denſitas materiæ activam lucis inferioris diſpoſitionem impedit, eiuſque radios ita coarctat, ut ipſos deſtructivos & urentes reddat, ſicuti in igne artificiali cernitur: His igitur cognitis, anne impoſſibile erit, experimentis ac concluſionibus factis in aqua tam viſibili, quàm inviſibili, & luce ignea regionis mundi inferioris, naturas etiam aquarum illarum ſubtilium & lucis tenuiſſimæ cœlorum ſuperiorum inveſtigare, cùm nulla ſit inter ipſas, præterquam in ſola corpulentiæ proportione differentia? videmus enim machinam minorem idem opus præſtare, quod præſtat magna, licèt, non in eadem proportione: Ignis autem noſter groſſus imagines in charta depictas movere facit ſua virtute; atque ita quoque lucida ſolis natura leve & ætheream corpus ſuum movet ab occidente in ortum: Similiter fuſum virtute ignis artificialis in altum depellitur, & huc atque illuc agitatur; ſic ignis ille à cœlo in corpora animata emiſſus huc atque illuc ea pellit & movere facit: Ipſum deniqueſolem ſuæ lucis effectu res denſiores ſubtiliari percipimus; quod quidem idem anne etiam præſtabit ignis elementaris & artificialis facultas? Per huiuſmodi igitur experimenta, & ex actione coloris inferioris lucis ſpiſſæ in eiuſdem regionis

aquam, cujusq; gradus ac dispositionis, operationes etiam lucis cœlestis in aquas æthereas & supercœlestes ac spirituales quodammodo percipere, atque hac via pro captus humani possibilitate totius machinæ structuram, variamq; ejusdem partium dispositionem contemplari, ac per ultimos & minores principiorum effectus de ipsis etiam principiis quodammodo judicare non erit difficile.

CON-

Contenta hujus libri primi.

Ad *Macrocosmi* & existentium in eo creaturarum *fabricam universalem* duo requiruntur

- *Natura*, seu causa, vel principium, de quo lib. I. estque vel
  - *Increatum*, quod est ipse Deus ratione hujus suæ creationis dictus
    - *Creator*,
    - *Opifex*,
    - *Ens entium*,
    - *Natura* { *infinita* / *naturans* }
    - cujus { *Omnipotens essentia* describitur cap. 1. / *Locus* cap. 2. }
  - *Creatum*, estque vel
    - *Primarium*, quod est
      - *Hyle*, seu materia rerum primordialis, & a compositione remotissima, quæ secundum quosdam non est creata. De qua cap. 3. 4. 5.
      - *Lux* seu forma generaliter informans, De qua cap. 6.
    - *Secundarium*, quod dividitur in naturam { *Caliditatis* / *Frigiditatis* } ex quibus descendit natura { *Humiditatis* / *Siccitatis* } de qua cap. 7.
    - *Tertianum*, à secundariorum actionibus ortū, in 4. differentias divisum, quas elementa vocant, scilicet { *Ignem*, *Aërem*, *Aquam*, *Terram*, } ex quibus immensa Ma[cro]cosmi substantia co[…] De quo cap. 9.
    - *Quartanum*, quod est immensum illud *Chaos* ex naturis di[…] indigeste compositum. De quo cap. 10.
    - *Ultimum*, seu extremum aut proximum, quod est
      - In animalibus — *sperma*
      - In vegetabilibus — *semen*
      - In mineralibus { *Sulphur* / *Argentum vivū* }
      - de […]
- *Naturatum*, seu causatum, aut principiatum, De quo in libris sequentibus.

CAPU

CAPUT I.

De natura infinita rerumque omnium opifice.

NATURA infinita, quæ est Spiritus immensus, ineffabilis, non intelligibilis, extra omnem imaginationem, supra omnem essentiam, innominabilis, solo corde prædicandus, sapienrissimus, clementissimus, PATER, VERBUM, SPIRITUS sanctus, summum & solum bonum, altitudo incomprehensibilis, omnium creaturarum uniras, quæ est omni potestate validior, omni excellentia major, omni laude dignior, TRINITAS impartibilis; lumen splendidissimum & inenarrabile, mens denique divina, libera & segregata ab omni concretione mortali, omnium gloria, divina natura, necessitas, finis & renovatio; Hic, inquam, DEUS omnium summus & maximus, cujus nomen sit benedictum in æternum, admirandam totius Macrocosmi machinam faberrimè condidit, ejusque structuram pulcherrimè decoravit: Quod etiam omnes Philosophi tam antiqui quàm recentiores, præter Peripateticos, qui mundum ab æterno esse volunr, unanimi ferè consensu asseverant, divinissimum hunc universi conditorem multis appellarionibus, cuilibet ejus actionis proprietati convenientibus cognominanres. Inter quos Hermes eum vocat *æternum*, Thales *antiquissimum*; Plato *principium mundi ingenitum*; alii *causam infinitam, & quasi extra omnia, & tamen in omnibus, & ubique*, alii *Ens entium, causam primam*, quatenus aliæ causæ & effectus ab eo dependenr, omnium factorem, autorem, & secundùm Platonem *conditorium intellectum*. Unde nonnulli alii ipsum rerum mundanarum Principem; gubernarorem, ordinatorem, primum motorem & primum moventem, principiumque immobile dixerunt; quoniam omnia moventur ab ipso manente immobili, & nulli passioni subjecto, cùm sit semper stabilis, fixus, & permanens; *Trismegistus* eum *universorum principium* vocat, per quod opificii solum opificem intelligere videtur; *Patrem* denique appellant eum *Plato* & *Mercurius Trismegistus*, quatenus omnis fœcunditatis est autor, atque rerum cunctarum genitor; Concludit denique major Philosophorum chorus (inter quos *Orpheum*, & *Democritum* nomino) DEUM *omne nomen habere, quoniam omnia sunt in ipso & ipse in omnibus*; non aliter, quàm omnes lineæ rectæ ductæ à centro ad circumferentiam dicuntur esse in centro, vel sicut numerus dicitur esse in unitate, quæ omnium numerorum communis est mensura; fons & origo, omnemque numerum in se unicè conjunctum continet; Unde Pythagorici & numeralis scientiæ consultissimi, *monadem* seu *unitatem* DEO opifici aptaverunt; tum, quia ante omnia solus & unicus fuit, tum etiam, quia primus actor & solus motor extitit ad vastam opificii structuram perficiendam; ejus autem materiæ seu subjecto, quod erar Ens secundum, in quod ad mundi perfectionem agebat opifex, *Diadem* seu *dualitatem* attribuerunt; atque demum spirituali, ejus virtuti, seu formæ igneæ & lucidæ, per cujus præsentiam dicta mundi materia seu subjectum de potentia in actum reducebatur, omnesque machinæ

Hermes Pas. serm.

partes ac regiones una cum creaturis earundem optimè distinguebantur ac disponebantur, *Triadem* assignaverunt, quoniam in opificii universalis constitutione sibi tertii Entis locum hæc ipsa essentia vendicavit: Ex quotum Philosophorum Ethnicorum opinionibus manifestum est, ipsos non ptocul à veta divinæ mentis cognitione aberrasse; Inter quos sacram *Mercurii Trismegisti* revelationem, ejusque in mysteriis divinis profunditatem, nunquam satis admirari vel collaudare possum; quippe qui in *Pimandro* suo divinitus & supra humanum captum nobis abdita DEI, & structuræ ejus universalis secreta patefecit: Post quem *Platonem* divina cognitione pleniorem putamus; utpote, qui contra Peripateticorum assertiones, mundum, & quæ in mundo sunt visibilia & invisibilia, à principio primo ingenito facta esse constanter asseveravit. Quamvis autem opificem hunc trinum essentialiter describere sit impossibile; attamen ille secundùm nonnullorum Doctorum contemplationem hoc modo oculis depingitur; videlicet aut in *forma humana*.

Rationes autem cur nonnulli DEUM humana depinxerunt forma, sunt, quoniam.

- Homo ad imaginem DEI factus Trinitatem repræsentat, quippe cum in ipso sint Mens, Verbum & Spiritus. *Trismegist. in Pimand.*
- Patet omnium, intellectus, vita & fulgor existens hominem sibi similem procreavit, atque ei, tanquam filio suo congratulatus est; pulcher enim erat, patrisque sui ferebat imaginem. *Ibid.*
- Ex vita & luce homo constat; Vita autem & lux DEUS est. *Ibid.*
- Fecit DEUS hominem secundùm imaginem suam. *Genes.1.*

Aut

Aut *in figura Solis*; Sub hac enim forma Ethnici & præſertim Orientales DEUM adorant.

Soli verò comparaverunt Deitatem Sapientes, quoniã

A DEO omnis ſplendor ſpiritualis & inviſibilis derivatur, omniaq; eodem intrinſecus illuminantur, non alter quàm claritas & fulgor viſibilis & externus omnis ab ipſo Sole procedit; namque ut in materialibus Sol, ſic in ſpiritualibus DEUS eſt Imperator igneum ſceptrum tenens.

Secundum *Sidrac* ſapientem tria percipiuntur in Solis eſſentia, videlicet ipſe Sol, ejus lux ſeu claritas & calor vivificus: Solem ipſi DEO Patri, claritatem Filio, & calorem Spiritui ſancto referunt; Splendor immediatè oritur & derivatur à Solari corpore unico, caloris effectus & benevola virtus ab utroque deſcendit.

partes ac regiones una cum creaturis earundem optimè distinguebantur ac disponebantur, *Triadem* assignaverunt, quoniam in opificii universalis constitutione sibi tertii Entis locum hæc ipsa essentia vendicavit: Ex quorum Philosophorum Ethnicorum opinionibus manifestum est, ipsos non procul à vera divinæ mentis cognitione aberrasse; Inter quos sacram *Mercurii Trismegisti* revelationem, ejusque in mysteriis divinis profunditatem, nunquam satis admirari vel collaudare possum; quippe qui in *Pimandro* suo divinitus & supra humanum captum nobis abdita DEI, & structuræ ejus universalis secreta patefecit: Post quem *Platonem* divina cognitione pleniorem putamus; utpote, qui contra Peripateticorum assertiones, mundum, & quæ in mundo sunt visibilia & invisibilia, à principio primo ingenito facta esse constanter asseveravit. Quamvis autem opificem hunc trinum essentialiter describere sit impossibile; attamen ille secundùm nonnullorum Doctorum contemplationem hoc modo oculis depingitur; videlicet aut in *forma humana*.

Rationes autem cur nonnulli DEUM humana depinxerunt forma, sunt, quoniam.	Homo ad imaginem DEI factus Trinitatem repræsentat, quippe cum in ipso sint Mens, Verbum & Spiritus. *Trismegist. in Pimand.* Pater omnium, intellectus, vita & fulgor existens hominem sibi similem procreavit, atque ei, tanquam filio suo congratulatus est; pulcher enim erat, patrisque sui ferebat imaginem. *Ibid.* Ex vita & luce homo constat; Vita autem & lux DEUS est. *Ibid.* Fecit DEUS hominem secundùm imaginem suam. *Genes. 1.*

Aut

Aut *in figura Solis*; Sub hac enim forma Ethnici & præſertim Orientales Deum adorant.

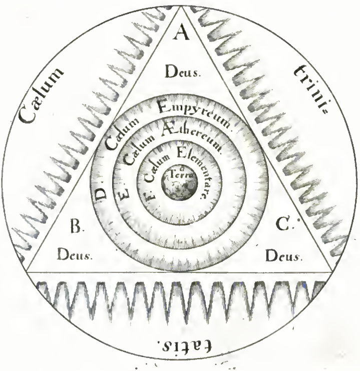

Soli verò comparaverunt Deitatem Sapientes, quoniã

- A Deo omnis ſplendor ſpiritualis & inviſibilis derivatur, omniaq; eodem intrinſecus illuminantur, non alter quàm claritas & fulgor viſibilis & externus omnis ab ipſo Sole procedit; namque ut in materialibus Sol, ſic in ſpiritualibus Deus eſt Imperator igneum ſceptrum tenens.
- Secundum *Sidrac* ſapientem tria percipiuntur in Solis eſſentia, videlicet ipſe Sol, ejus lux ſeu claritas & calor vivificus: Solem ipſi Deo Patri, claritatem Filio, & calorem Spiritui ſancto referunt; Splendor immediatè oritur & derivatur à Solari corpore unico, caloris effectus & benevola virtus ab utroque deſcendit.

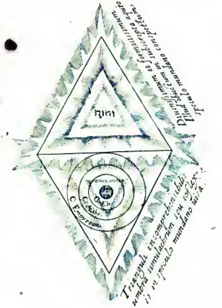
Aut *in forma Trianguli*, quoniam, ut in corpore Triangulari tres reperiuntur anguli distincti in unico subjecto, sic in unica Deitate existunt tres personæ distinctæ, nullatenus ab unitate divisæ. Atque, ut nobis videtur, non inepte potest incomprehensibilis illa & infinita Trigoni divini extensio secundùm humani captus possibilitatem describi demonstratione sequenti.

DEMONSTRATIO.

Deus Triangulo huic incomprehensibili comparari potest, quia comprehendens in se omnia, & virtute sua sese ubique extendens, cuncta inactuat, extraque ipsum est nihil; atq; porrò etiam quilibet anguli conus cuilibet mundi parti tertiæ correspondet, & tamen omnes simul in unitate naturæ conjuncti, unicum solum Trigonum regularem, æqualem & perfectissimum constituunt; ita quidem ut declaretur quoque simul hac demonstratione, quod, sicut omnes Trigoni supra scripti anguli è sphærica mundi superficie eminentes in omni sua dimensione figura & capacitate similes & æquales reperiuntur, ita quoque sint tres personæ in unitate essentię divinę coæquales in qualibet perfectionis statione. Similiter ex eadem hac demonstratione colligendum est, quantumvis forma

ma triangularis sit figura inter omnes in rerum natura minimè capax, quod tamen trina hæc essentia, propter trinitatem personarum, & earundem in divinitate æqualitatem, Triangulo æquilatetali comparata, sit extra omnem naturam extensa & adeò capax in natura sua, ut, etiam figuram in omni rerum universitate capacissimam, nimirum circularem, infinitate sua comprehendat. Descripsimus itaque hoc loco DEUM, quatenus intra omnia esse dicitur, utputa quatenus ubique dicitur esse præsentialiter; At verò quatenus *Trismegistus* appellavit *mundum ipsius* DEI *imaginem*, eatenus ipsius DEI imaginem & simulachrum in mundi Spiritu, tanquam effigiem humanam in speculo conspici dicimus; Neque enim potuit in mundi speculo quicquam videri, priusquam DEUS ei reluxit; non magis, quàm hominis effigies in speculo absq; ignis vel Solis lumine potest percipi: DEUS autem ante mundi creationem sibi ipsi tantùm reluxit, & in seipsum reflexit ardorem suum, teste *Trismegisto*. At cùm mundum creare voluit, mutavit formam suam & universa subitò revelata sunt, omniaq; in lumen conversa, ut *in 1. Pimand.* habetur. Itaque DEUS occultus jam faciem suam splendidam in speculo mundano, suo lumine inactuato, manifestavit, ideamque suam nobis & creaturis suis per sacrosanctum illud donum assiduè communicat, quia mundum hunc visibilem & externum ad opificis exemplum formatum dixerunt Sapientes. Ut igitur facies hominis in speculo per reflexionem videtur, sic trina unius essentiæ distinctio in spiritum universum mundi undiq; reflectitur, Cujus rei demonstratio in sequenti exemplo ad oculum patet.

CAPUT II.

Quot modis DEUS in loco esse dicitur, quomodo ubique adest omniaque implet? Et de præcipua ejus sede in hoc mundo?

PRIUSQUAM de Naturæ naturantis sede seu domicilio proprio agamus, an possit aliquo in loco esse, cùm sit infinita in essentia sua, quærendum est? Cui quidem dubio tota Theologorum Schola distinguendo respondit, eum esse in loco, *non definitivè*, sicut intelligentiæ seu creaturæ spirituales, *nec circumscriptive*, quemadmodum res corporeæ, *sed tantùm præsentialiter*; quamvis secundùm *Gregorium* DEUS in omnibus esse dicatur *tripliciter*; scilicet aut *præsentialiter*, ut iis exponit bonum, *aut potentialiter*, nempe per influentiam, *aut essentialiter*, videlicet per intimitatis essentiam. Ubique autem dicitur DEUS, quatenus virtus ejus divina cuncta permeat entia, per quam terminat respectum potentialitatis totius universi ad seipsum: Sic etiam omnia implere dicitur, non, ut ab iis contineatur, sed potius ut ea contineantur ab ipso. *Est enim*, inquit Ambrosius, *proprietas Deitatis ubique esse & in omnibus*. Manifestum est igitur, DEUM non esse in omnibus, puta, ut possit eum res quælibet pro suæ portionis modulo capere, quemadmodum majora minus; sed ita dicitur omnia implere, ut non sit aliquid, ubi ipse non est. Intelligimus itaque, DEUM esse intra omnia, sed non inclusum, quia infinitus est & incommensurabilis; extra omnia verò, sed non exclusum, quatenus incircumscripta sua magnitudine omnia creata concludit. Atq; hinc est, quòd omnia à DEO creata dicuntur ab ipso bona, participativè, hoc est, per præsentiam ejus, seu secundùm gradus essentiæ, quibus angeli animis, & animæ animalibus præferuntur; & tamen quatenus quælibet creatura plus minùsve dignitatis secundùm pulchritudinem formę suæ à prima natura seu Ente procedentem obtinuit, eatenus, ut testatur *Jamblichus*, in bonitate per participationem acquisita, altiorem aut dejectiorem sedem possidebit. At verò, ut accipitur bonũ absolutè, simpliciter, &, ut *Jamblichi* verbis utar, super essentiam, eatenus sumitur pro causa boni, hoc est, pro boni essentialis principio; de quo *Mercurius Trismegistus* ibi agit, ubi nos cavere admonet, ne quicquam præter solum DEUM bonum dicamus. Omnia igitur Creatoris opera bonitatis, non super essentiam soli DEO propriæ, sed secundùm essentiam participia inveniuntur, scilicet quatenus essentiam, formam, & lucem substantialem ab ignea Creatoris benignitate accipiunt, cujus dotibus illuminantur, informantur & de potentia in actum deducuntur, ac per consequens bona participativè dicuntur. Atque hanc quidem bonitatem essentificam mundus mundiq; creaturæ ab ipso Creatore, non necessitate coacto, acceperunt, ut Philosophica habet traditio, sed ex libera & ubertima ejus voluntate, omnes suas creaturas perficere volente, secundùm Psalmistæ Regii mentem; *Quæcunq; voluit Dominus, fecit in cœlo & in terra*. Philosophi denique veteres hujus naturæ naturantis habitationem in cœlo, ob loci illius pulchritudinem & claritatem posuerunt. Unde *Plato* DEUM *in ignea substantia habitare* asserebat, hoc est, in æthere. Cui etiam Philosophi recentiores (inter quos *Isidorum*, *Bedam*, *& Basilium*, veros hujus Naturæ cultores nomino) astipulari videntur, appellantes *Cœlum Empyræum* DEI *habitaculum*. Nam quamvis DEUS ubique esse dicatur, (*ut supra*) propriè tamen & principaliter, hoc est,

cum

cum majori ſua præſentia dicitur eſſe in hoc cœlo, ubi opera virtutis ejus magis ſplendent, tanquam in loco & ſitu digniori, in quo virtus divina aptius operatur, ut teſtatur *Damaſcenus.* Neque enim dicitur DEUS ſupra omnia & extra omnia per diſtantiam localem, ſed per excellentiam naturæ, ut *in reſolut. Theolog. tract. 1. p. 1. quæſt.* 4. habetur. Atque hinc eſt, quod *cælum* hoc vocatur *intellectuale*, quia DEUS, cujus eſt ſedes, appellatur Spiritus intellectualis. Nonnulli alii hanc regionem ſupercœleſtem angelis & animabus beatis attribuerunt, & propterea extra hoc ipſum aliam ſtatuerunt manſionem, quam *cælum Trinitatis* appellaverunt, ſoli Trinitati, ſcilicet Patri, Filio & Spiritui ſancto convenientẽ. Dicunt hãc eſſe ipſum DEUM ſecundùm rem; ratione verò differre. Nam ſecundùm *Albertum* eſt hoc cœlum virtutis divinæ excellentia, quæ continet & circumſcribit omnia creata. Unde eſſe in hoc cœlo, eſt eſſe in æqualitate virtutis DEI omnia creantis, continentis & ſalvantis. Per *Ezechielis* viſionem hæc omnia luculenter explicantur, ubi quamvis hæ duæ regiones, Intelligentiarum ſcilicet & Trinitatis, ſolummodo eſſentiæ puritate & exaltatione differre videantur, uno tamen cœlo Empyreo, à perfecta ſua illuſtratione ſic dicto, eas, non aliter quàm aër & ignis cœlo æthereo, contineri Propheta denotat. Namque cœlum unicum, firmamenti convexitatem circumambiens, hominis ſimilitudinem referebat, cujus pars ſuperior ab imaginis lumbis ſurſum igne carabeæ formæ, hoc eſt, tenuiſſimo & ſpiritualiſſimo reſplendebat; inferior verò à lumbis deorſum igne aliquantulum denſiori & craſſiori micabat: per quam hujus loci partitionem duas regiones dignitate differentes indicare videtur, cœlum nempe præcœleſte creaturarum ſpiritualium proprium, & illud ſupercœleſte.

CAPUT III.

De materiæ primæ origine, an ſit creata vel increata?

INGENS oritur inter Philoſophos recentiores diſſenſio de primæ creationis materiæ origine; quorum major chorus ipſam creatam eſſe aſſeveranter dicit; inter quos *Arteſius* his ferè verbis utitur: *Creator omnium in principio abſque ſermonis prolatione dixit; Fiat creatura talis, & poſtea creata eſt à* DEO *ipſa natura ſive materia prima.* Alter verò chorus minor, de quo participat *Paracelſus* cum reliquis ſuæ ſcholæ, materiam hanc vocat myſterium magnum, quod creati nullius ſimilitudinem habuit, nec etiam creatum fuit, ſed ſolummodo ab altiſſimo opifice DEO præparatum. Ambæ autem hæ ſcholæ conantur rationes ſuas ex Scriptura ſacra per Moyſen prolata, variè naturã & ſenſum vocabuli *Principii* interpretantes, probare. *Arteſius* enim cum cæteris ſuæ opinionis, exordium narrationis Geneſeos à Moyſe nobis traditæ, nempe, *in principio creavit* DEUS *cælum & terram*, &c. hoc modo explicat, *in primis vel primò creavit* DEUS *cælum & terram.* Quam quidem vocabuli *Principii* expoſitionem confutare annitentes *Paracelſi* ſectatores tria hæc nobis proponunt dubia, An ſcilicet per *in primis* vel *primò* voluerit interpretator referre nomen *Principii ad tempus aliquod*, vel *ad ordinem & tempus ſimul*, vel utrum per illud *locum primum* deſignare intenderit. Quibus ſanè quæſtionibus, abſolutè & confidenter eas negando, reſpondent; *Prima* quidem, quod tempus nondum extiterit: quippe quod habuerit demum ortum ſuum à veſpere & manè; unde illam *principii* interpretationem nullo modo admittunt. *Secunda*, quod abſurdum ſit, ponere mundum tempore & ordine ante ejus ma-

teriam

teriam primam; quia videlicet res in potentia non postponuntur rebus in actu, nec principium principiato; hanc igitur interpretationem omnino repudiant. *Loco* denique non posse *Principii* nomen adaptari, contendunt per rationem ex his verbis *cap. I. Euang. S. Johan.* desumptam, *Verbum erat in principio*; Verbum namque DEI loco velle includere ab omnibus piis nefas creditur, cùm sit incomprehensibile; ac præterea etiam ante mundi creationem nullus erat locus, quia nullum locatum. His, inquam, & consimilibus argumentis, prædictam contrariæ sectæ opinionem refellere conatur cum quibusdam discipulis suis *Paracelsus*, qui Moysis verba primordialia in hunc sensum accipit; *in mysterio magno increato creavit* DEUS *cœlum & terram*, hoc est, in materia prima informi, tenebrosa & potentiali creavit DEUS cœlum & terram. Atque hæc Paracelsistica opinio non videtur discrepare ab illa *Peripateticorum*, qua mundum esse æternum existimantes, *materiam* quoque *primam ipsi Mundo coæternam esse* statuerunt. *Philosophi* etiam nonnulli contra *Hyle* creationem istiusmodi insurgunt argumento; *Quod informe est non creatur: Sed hyle est informis: Ergo hyle non creatur. Major* luculenter demonstratur eo, quod *creatio est inactuatio, & ex nihilo aliquid facere: Sed hyle in sua natura nihil est actu, quare omni forma eam carere certum est.* Verùm omnes hasce ambiguas & controversas Philosophorum istorum disputationes, ego meis in Philosophia superioribus, & in hisce rebus longè me doctioribus referens, saltem ad materiæ illius descriptionem descendam.

CAPUT IV.

Materiæ primæ seu opificii universalis subjecti descriptio.

MATERIA seu subjectum, in cujus gremio maximus ille noster Macrocosmi opifex structuram suam disposuit, est Philosophica illa ὕλη; quam Physici materiam absolutè primam vocaverunt: qua quidem, ut nihil est communius, sic etiam nihil ea magis incognitum reperitur. Circa ejus ergo investigationem duo præcipuè inter cæteros Philosophos antiquiores studiosam operam navarunt: quorum prior, *Thales* nempe (cum quo *Heraclitus* & *Hesiodus* convenerunt) post longum studium multasque lucubrationes, *aquam* esse *primam rerum materiam* constanter affirmavit, suæque opinionis rationem confirmat, *quia*, inquit ille, *rerum omnium semen & alimentum est humor.* Hujus etiam sententiam comprobare videntur tam *Ethnici*, quàm *sacri scriptores*. Illi enim hanc ob causam *Neptunum, Oceanum* & *Thetin* consecraverunt; hi, inter quos divinum illum Philosophiæ Antistitem *Moysen* nomino, materiam istam *abyssum* & *aquam* nuncupaverunt; & *D. Petrus 2. 3. cœlum & terram fuisse ex aqua & per aquam* nobis indicavit. Alter hujus materiæ sedulus perscrutator *Anaxagoras* fuit, qui post multos in hoc studio exantlatos labores, *materiam rerum primam rudem esse & indigestam molem, Chaos* dictam, opinatus est, cui etiam *Poëta in metamorph.* videtur assentire: Alii Philosophi aliter de hac materia scripserunt: Etenim *Anaximander* principia infinita statuit materialem originem, *Anaximenes* aërem infinitum, *Diogenes* aërem divinæ rationis compotem, *Plato* speciem invisibilem & informem, *Zeno Stoicus* ignis substantiam per aërem in aquam conversam, *Epicurei* atomos, *Empedocles* quatuor elementa; qui fermè omnes ob occultam & abditam hujus mysterii dispositionem, quæ procul dubio non nisi soli DEO verè & essentialiter cognita est, sibi invicem repugnantes incertè & indeterminatè scripserunt, ac

quicquid

quicquid strenuè & probabiliter mente conceperunt, hoc protinus in libris suis exposuerunt: Id quod satis etiam in *Timæo* suo comprobare videtur *Plato*, dum hanc materiam describit, *esse rem sine sensu perceptibilem, & ratiocinatione spuria vix credibilem*; quippe ex quibus verbis constat, ejus hac in re cognitionem esse veluti somnium, & meram imaginationem. Cui etiam hac in parte *Augustinus*, ut ex sequenti sermone patet, videtur quodammodò consentire: *Cùm*, inquit ille, *aliquid informe concipio, prius nihil intelligo, quàm intelligebam; quemadmodum nihil videndo videntur tenebræ, nihil audiendo auditur silentium.* Hujus rei cognoscendæ difficultatem fatetur & ipse *Aristoteles*, qui hanc materiam per se nec cognosci, nec describi posse asserit, nisi per analogiam, hoc est, per exempla aliena ab accidentibus sumpta. Unde ipse cum aliis Philosophis Græcorum eam ὕλη, id est, sylvæ cuidam immensæ assimilavit, cujus lignum aptum est ad quamlibet domum, machinam, vel rem aliam construendam. Hinc etiam comparavit eam divinus ille *Moyses* modò terræ vacuæ & inani, modò aquis & abysso; *Mercurius Trismegistus* in suo *Pimandro*, umbræ cuidam horrendæ & in humidam naturam migranti; *Plato* matri, nutrici & sedi rerum genitarum, eò quòd omnia continet atque fovet: *Augustinus* tenebris & silentio, ut dictum est: *Pythagoras* dualitati: *Nonnulli* speculo, in quo anima mundi cernitur: *alii* ceræ & luto, quæ apta sunt ad quamlibet impressionem suscipiendam: *Sunt* etiam, *qui* eam unguento comparare volunt, quod quemlibet odorem recipere & retinere promptum est. Atque hinc est, quòd *Plato* eam infinitam appellavit; scilicet propter inclinationem illius ad infinitas formas: Quamvis ista materia, etiam quo ad nos infinita dici poterit, nam Deus tantùm scit, quàm latè sese hæc potentia ultra mundi convexitatem extendat. Atque hoc idem videtur *Aristoteles* intelligere *in lib. de cœlo & mundo*; ubi dicit, *quod extra cœlum nec sit locus, nec corpus, nec dimensio, nec repletio, nec tempus, nec numerus, nec mensura movendi*, & per consequens nihil extra cœlum esse præter hanc materiam informem, cui prædictæ proprietates solummodò sunt propriæ. Hinc etiam est, quod *Mercurius Trismegistus* in sacro suo sermone in talia loquitur verba; *Umbra*, inquit ille, *infinita in abysso*. &c.

Concludimus igitur ex omnibus tum veterum, tum recentiorum Philosophorum scriptis, materiam hanc primam esse Ens primordiale, infinitum, informe, in potentia tam ad aliquid, quàm ad nihil; nullius quantitatis seu dimensionis, cùm nec parvum, nec magnum dici possit; nullius qualitatis, cùm nec sit subtile, nec spissum, nec perceptibile; nullius proprietatis, nec inclinationis, non movens, nec quiescens, sine ullo colore aut qualitate elementari; Omnium tamen actionum passivum primum, rerumque capax: Unde mundi mater vocatur, in cujus gremio orbes ætherei rutilis ignibus decorati, & quatuor elementa inferius juxta centrum suspensa tanquam in utero materno comprehenduntur. Hujus autem materiæ informis effigiem imaginariam, *Mercurii Trismegisti* & veridici *Moysis* descriptionem imitando, sub forma *fumi nigerrimi*, seu vaporis, seu umbræ horrendæ, seu abyssi tenebrosæ, seu denique massæ cujusdam rudis, indigestæ & imperceptibilis hoc in loco depinximus.

CAPUT V.

De tenebris & privatione.

AUGUSTINUS *contra Manichaos* asserit, privationem nihil aliud esse, quàm tenebras, quæ difiniuntur lucis absentia. Sed si rectè consideretur tenebrarum significatio, illam latius quàm privationis vocabulum se extendere percipiemus. Nam, teste *Moyse*, *tenebræ super faciem abyssi fuerunt*, priusquam lux seu forma crearetur; privatio verò nominari non potest, nisi respectu cujusdam positionis, hoc est, ubi est alicujus formæ præcedentis absentia. Quare, ut cum *Augustino* consentiam, *omnis privatio est tenebra*, hoc est, formæ lucidæ

lucidæ ablatio; *sed non è converso*: Unde manifestū est, tenebras seu privationem à mundi creatione rebus corruptioni obnoxiis tantummodò accidere, cujusmodi sunt elementa & elementata cœli inferioris: nam cùm forma elementorum non sufficiat ad explendum materiæ appetitum (unde eorum volatilitas & imperfectio) necesse est, ut eadem ipsorum materia semper appetat formam novam: quem quidem appetitum, cùm absq; formæ præcedentis absentia explere nequeat, necesse est, ut corruptio seu putrefactio novam illam formam præcedat, extinctâ prius & exutâ formâ antiquâ, cujus signa sunt tenebræ, quæ nihil sunt aliud quàm nigredo & obscuritas, significantes lucis & formæ absentiam, ex qua rei putrefactæ pulchritudo & essentia prius derivata & cognita fuit. Hanc autem *nigredinem* Philosophi Chymici, multis appellationibus nuncupaverunt: inter quas hoc putredinis signum sæpius *caput corvi* vocarunt, per quod principiū merè accidentale, & medium consocians materiam & formam, sponsumq; cum sponsa conjungens intelligebant; qui quidem color tenebrosus statim post generationem petit. Hic igitur considerandum est, quod rei materia, dum tenebris submergitur, sic se habet in re forma privata, ut prima macrocosmi materia ante lucis productionem, nam habet potentiam ad lucis cujusdam præsentiam & pulchritudinem, sine qua in actum nunquam potest deduci: Intelligendum verò est, *tenebrarum* vocabulum duplicem apud Philosophos significationem habere; *Aliquando* enim pro substantia aliqua tenebrosa accipitur, scilicet, ut pro aëre obscuro & nigro, aut pro umbra alicujus corporis opaci, *nonnunquam* etiam pro mero accidente sumitur, pro colore scilicet nigredinis: Priori significatione traditur à *Moyse* esse per faciem abyssi: in secunda pro lucis privatione habetur; ut cunque tamen accipiatur, *semper tenebræ luci omnino repugnant*. Nam illæ faciunt rem abditam & occultam, timorem & mœstitiam inducunt, tollunt verecundiam, conciliant somnum, & quieti sunt amicissimæ; unde materiæ sunt comites: Hæc verò rem cognitam & manifestam reddit, pavorem eximit, confidentiam, animositatem & lætitiam affert, verecundos facit, torporem & segnitiem pellit, nec quiescere animal permittit, cùm vitam & motum in ejus sanguine excitet: est enim, uti superius dictum fuit, formarum & actionum origo.

CAPUT VI.

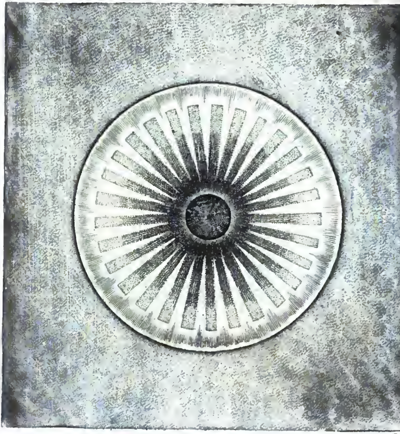
De essentia universali, qua opifex opificii universalis materiam informavit.

SAPIENTISSIMUS mundi opifex, qui dixit, *Ego sum lux mundi, verus ignis, luminumq; pater*, materiam hanc informem, hoc naturæ fundamentum, seu machinæ universalis subjectum, formarum habitaculum, &, ut cum *Platone* loquar, earum nutricem facere decrevit; ut ipsarum præsentia totius abyssi massa, tenebris obruta, visibilis & perceptibilis redderetur & in actum reduceretur, quod ut leviter perficeretur, claritatem sui ignis primùm cœlo Empyreo (nam *spiritus ejus eris*, quem *Mercurius Trismegistus*, DEUM ignis, & numen spiritus vocat, *ferebatur super aquas*) deinde & secundario cœlo æthereo ac soli cæterisque ejusdem creaturis sphæricis liberrimè communicavit, ut per earum virtutem, tanquam per instrumenta cœlum æthereum decoraretur, & forma vitaque creaturis inferioribus inderetur: Hanc autem creaturam igneam primo die ad divinæ ideæ similitudinem conditam, & veluti primū ac præstantissimum donum à DEO ad reliquæ suæ structuræ perfectionē datum, LUCEM appellavit *Moyses*, *Artesius* claritatem, *Plato* ideam, *Aristoteles* principiū divinū & optimum: nam ipse *in lib. de 5. substant.* agnoscit lucem dare rebus omnibus formam, pulchritudinē, & esse suū, quippe sine qua nulla materia manifestari aut cognosci potest, sed abdita & quasi in potētia remanet: hanc ipsam *Merc. Trisme-*

giftus in sacro suo sermone splendorem sanctum appellavit, quem in principio floruisse, & sub arida & humida natura elementa deduxisse asserit; quo quidem sancto splendore informem materiæ sinum formis illustrari voluit *Mersil. Ficin. in com. super illum sermonem.* Omnes denique unanimi ferè consensu eam actum primum, formam, speciem & essentiam appellare solent. Hæc itaque lux est substantia unica, eaque corporea, simpliciter in se existens, omnium simplicissima, dignissima & nobilissima; imò tantæ est nobilitatis, teste *Augustino super Genesin,* ut etiam corporalia, quantò plus lucis participant, tantò perfectiora & nobiliora censeantur; unde & lucem primum in corporibus possidere locum asseveranter dicit. Atque hanc *Lucis substantiam* idem *Augustinus* & *Dionysius* propter suavem ejus calorem definiunt, *esse ignem purum, incombustibilem, immensurabilem, & non dividendum, crescentem & multiplicantem sese in infinitum, ubique se extendentem, & uno momento omnibus præsentem, omnia comprehendentem, nec tamen comprehendendum, in seipso semper lucentem, aliis verò per se invisibilem atque incognitum*: quoniam nunquam illuminat visibiliter, nisi corpus aliquod, cujus materia illuminari apta est, interveniat. Atque hinc est, quod substantia cœli medii, quamvis in se sit valdè lucida, atque ob lucis suæ copiam primum inter corpora composita, locum teneat, nocturno tamen tempore non illuminat. Ab hujus igitur lucis fonte supercœlesti derivatur procul dubio ignis ille invisibilis *Zoroastris* & *Heracliti*, à quo cuncta esse genita docent; cujus virtutem, licèt invisibilem, cuncta animalia, omnesque aliæ creaturæ sublunares, imò & ipsum quoque mare in suo fluxu & refluxu, interdiu noctuque agnoscere & persentire videntur. Hunc denique ignem Philosophi ob ejus vivacitatem actum vocant simplicem; quo nihil est mobilius, & in suo motu velocius & potentius, nihil subtilius, & ob subtilitatem suam penetrantius, nihil utilius aut virtute plenius, nihil pulchrius, aut in essentia sua uniformius, nihil magis Entia secundùm plus vel minus perficiens & exaltans, nihil ea citius dissolvens, eorumque ligamenta facilius tollens, ut testatur *Chalcidius super Timæum.* Ex quibus manifestum est, contra *Damascenum,* & *Aristotelem*, sibi ipsi in hoc quodammodo contradicentem, lucem non esse accidens, quod per se nihil est, unde substantiam, cui inhæret, nobiliorem reddere, verisimile non videtur, quoniam illud est officium formæ essentialis, à qua tum corporis cujuslibet nomen, tum ejus esse dirivatur. Concludimus igitur, *lucem esse vel increatam*, scilicet DEUM omnia naturantem; (nam in ipso DEO Patre est vera lux, deinde in Filio ejus illustrans splendor & uberans, & in Spiritu sancto ardens fulgor superans omnem intelligentiam) *vel* ab ea increata *creatam*, quæ est vel cujuslibet trium cœlorum simplicissima quasi anima, & vera forma essentialis, spiritum limpidissimum, tanquam ejus retinaculum & vehiculum informans. Unde *Jamblichus* ob ætheris luciditatem puravit, eum nihil esse præter ipsum lumen, vel in quibuslibet ipsorum creaturis compositis: Etenim in angelis est infusa quædam splendens intelligentia, perfusaque super omnes rationis terminos diversis tamen gradibus secundùm suscipientis naturam suscepta; Descendit deinceps ad cœlestia, ubi in illis virtutem producit vivificam, unde vita & efficax propagatio cum splendore vivifico inferioribus induntur: In hominibus est lucidus rationis discursus, in cæteris animalibus est ignis occultus actiones vitæ & sensus manifestè gubernans; in vegetabilibus anima quædam lucida, circa eorum centra delitescens, vegetationem & multiplicationem causans in infinitum: in minerabilibus etiam est splendoris scintilla versus perfectionis metam illa promovens. A luce igitur supernaturali, primo die creata oriuntur macrocosmi cœlorum, & existentium in illis corporum (nam puritate, simplicitate & dignitate distinguuntur) differentiæ: Etenim secundùm gradus excessus vel defectus istius essentiæ cœlum supremum ab infimo, & infimum à medio differre,

ac

ac quodlibet cujusque cœli elementum hujus præsentia aut absentia deprimi aut exaltari reperitur: nam quo magis distat materia à formæ nobilitate, eò grossior, impurior, obscurior & indignior est. Hinc etiam rerum creatarum & substantiarum diversitas, hinc earum perfectio & imperfectio, cruditas & maturitas, volatilitas & fixatio, spissitudo & subtilitas, obscuritas & splendor, gravitas & levitas, omnisque rerum proportio unam ab alia distinguens, secundum *Mercurium Trismegistum, in suo sermone sacro* asserentem, *res distinctas libratasq; esse spiritu igneo eas vehente*: neque enim materia prima ante hujus lucis productionem erat prædictarum qualitatum capax, quia æqualiter tenebrosa atque inanis eundem semper imperfectionis statum retinebat, tanquam omni actu, quo moveretur de uno statu ad alium, penitùs destitua. Ex quibus manifestum est, quod sublata à mundo claritate ac luce, materiam ejusdem in primum suum statum & dispositionem reversuram, nec ullam ejus particulam cæteris dignitate, loco aut qua alia qualitate aut quantitate præstantiorem futuram credendum sit. Quæ omnia demonstratione hac sequenti à posteriori, etiam sensui explicabimus, factu possibilia esse, cùm ignea natura sit à luce, aëreumque corpus ab aqua primam suam ducat originem: Delineavimus autem istam formam hoc modo.

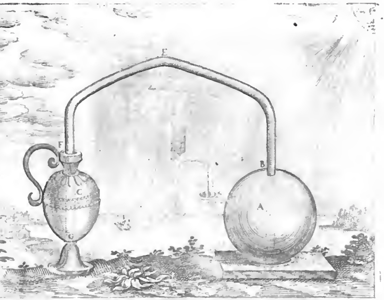
Hic forma lucida in hylæ abyssi seu tenebrarum gremio circulariter apparere & elucescere incipiens particulares tenebras & crassiorem hylæ partem, in lucis circulo contentam, virtute sua ad centrum depellit, spiritusque aquei jam revelari incipiunt, tanto quidem tenuiores, quo propinquiores sunt lucis sedi, tanto autem crassiores, quanto existunt à lucis sede remotiores.

Demonstrationes, quibus manifestum evadit, quod cessante forma lucida actione, omnimodaque ejus absentiâ, necesse sit, mundum ejusq; materiam in abyssum primam ac hylen tenebrosam reverti, secundùm rationes à nobis supra expressas.

Quoniam lucis solaris præsentia omnium propinquissima & simillima est lucidæ creaturæ primo die conditæ, siquidem, secundùm Theologiæ patres, corpus solare factum est quarto die omnium ejusdem radiorum receptaculum; idcirco hanc nostram demonstrationem ab ejus virtute & effectu exordiemur, qua comprobabimus, præsentiam ipsius lucis fecisse hanc formalem in hyle alterationem, ejusq; absentiâ illam ipsam hylen olim informatam ad pristinum, hoc est, informem statum suum reversuram esse.

Fiat igitur pila ex plumbo, capacitatis sais amplæ, ita ut spissitudo materiæ ejus nec sit nimis tenuis, ne scilicet citò frangatur, nec nimis etiam porosa, ne aër per eam penetret: In hujus summitate fiat foramen, in quod tuba quædam recurva ferè ad fundum ejus descendens ex materia eadem infigatur, ea ratione, ut nullus aër queat per aliam viam nisi per canalis istius concavitatem ingredi aut egredi. Altera autem ejusdem canalis seu tubæ curvatæ extremitas ferè ad alius cujusdam vasis aquâ repleti fundum extendatur: Sit ergo pila A. canalis seu tuba, B. & vas aqua repletum. C. Concludimus igitur, quod solis radii calefacientes pilam A. expellent crassum & fulginosum aërem pila A. contentum, per canalem B. in vas. C. ad fundum aquæ illo vase. C. contentæ; qui aër crassus virtute caloris expulsus cum aquâ vasis. C. se permiscebit, facietque multas bullas, alteram post alteram; Simul ac verò sol recesserit, aut res aliqua alia inter ipsum solem & pilam fuerit interposita, vel ipsa quoque pila in umbra locata, redibit solis absentiâ pilæque refrigeratione prior status in concavitatem pilæ, nempe eadem aëris crassi & tenebrosi portio, quæ fuit inibi antea. Probatio sic fit: cùm aërem in eadem natura in vase aquâ repleto invenire non potest, ipsam aquam, quæ adhuc crassior est, loco aëris sibi attrahit, cujus tantam proportionem in pilam descendere cogit necessitas, quantam ab ea primùm radii solares subtiliatione & purificatione aëris expulerunt; quo quidem experimento, digito quasi demonstratur, omnem purificationem in hoc mundo & omnem in æqualitatem seu diversitatem in spissitudine aut tenuitate provenire ab actu ipsius lucis essentificæ, ejusque præsentia usque ad finem mundi in statu tali differentiam retineri: Deficiente autem luce omnes res ad pristinum suum statum reversuras esse, infallibiliter hoc ipso experimento convincitur, cujus veritatem etiam oculis vulgaribus declarant, infra scripta duo experimenta effectus suos ab igne elementari depromentia. Demonstrationem autem hujus primi experimenti sic depinximus.

D. Est

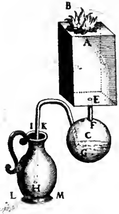

D. *Est orificium tubæ juxta pilæ fundum:*
B. *Locus, in quo tuba reflexa firmatur & ingreditur in pilam* C.
A. *Pila plumbea solo aëre denso & opaco repleta:*
C. *Olla aquâ plena:*
E. *Tuba inflexa:*
F. *Os ollæ aquâ repletæ, per quod altera tubæ pars ingreditur:*
G. *Os aliud tubæ inflexæ ad fundum ferè ollæ extensum.*

Et imiùs descendendo jam, ut aliam demonstrationem ab ignis nostri efficacia depromamus, qui à sole in primordio vim suam accepit, & per consequens secundariò à fonte lucido, hoc etiam testimonium afferimus, quo probamus, quod absentiâ igneæ naturæ res omnes ad pristinum revertuntur statum, & hoc experimentum est ejusmodi.

Si forma arulæ cujusdam fabricetur, in cujus basis medietate tubæ alicujus rectæ extremitas una ingrediatur, altera verò in globum sub altari positum, ex plumbo, vitro, vel qua alia materia conflatum, ita ut nullus aër ab arulæ ventre aut globi concavitate egredi possit, nisi per hanc tubam: ac si deinde siphonis alicujus reflexi extremitas una in globum seu sphæram ingrediatur, usque ad fundum ejus penetrans, extensâ alterâ ejus extremitate pari modo in ollam juxta globum locatam, ferè usque ad ejus fundum, ut infra demonstrabitur, tum si ignis super arulam accendatur, dicimus aërem in ejus concavitate contentum, ignis calore jam rarefactum, ampliorem locum petere: Unde per tubam E.F. aër rarefactus in arula A. descendit in sphæram C. & humorem in sphæra contentum extrudit per siphonem. G.H. in ollam seu ampullam I.K L.M. Extincto verò igne aër attenuatus recedit, & ascendit in pristinum suum locum, quo digres-

so

ſo aqua in ollam detruſa revertitur etiam in ſphæram, ac remanet ipſa ſphæra in ſtatu ſuo priori. Demonſtratio ſequitur.

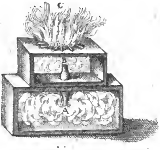

A. *Altare.*
B. *Ignis.*
C. *Pila ſeu globus.*
D. *Foramen per quod aqua imponitur in globum.*
E.F. *Tubus participans cum arula & globo.*
G.H. *Siphon inflexus participans cum globo & vaſe.*
I.K.L.M. *Olla ſeu ampulla.*

Similiter ſequenti hoc experimento ſpiritali ex *Heronis* concluſionibus deſumpto confirmatur præcedens naturæ operatio : ubi aër denſus in ſuperiori arulæ regione incluſus præſentiâ ignis ſuper eam accenſi ſubtiliatur. In qua quidem attenuatione fuliginoſior ejus pars per foramen. A. expellitur in regionem infimam, tanquam in partem ab actore remotiorem, ita ut aër regionis ſuperioris illuminetur & inactuetur : Extincto verò igne, illa portio aëris fuliginoſa & ſpiſſa, quæ egreſſa eſt ex regione ſuperiori, revertitur in propriam ſuam ſedem priorem, & cum aëre ſubtili, ſe conjungit, ita ut ſpiritus ille aëreus tum ad priſtinum corpulentiæ ſuæ ſtatum redeat, in quo fuit ante ignis acceſſum.

Ex his igitur manifeſtum eſt, res omnes à luce eſſentiali informatas induere iterum informitates ſuas, poſtquam ipſas reliquerit ac deſeruerit benevolus lucis aſpectus, formaliſque ejus habitus, & per conſequens, ceſſante luce omnia eſſe in priſtinam hylæ tenebroſæ naturam ac diſpoſitionem relapſura.

EXPERI-

EXPERIMENTUM EST TALE.

A. *Foramen, per quod aër grossus egreditur.*
B. *Est regio superior in aqua aër subtiliatur.*
C. *Ignis accensus super regionem.* B. *mutationes causans in regionibus ei suppositis.*

CAPUT VII.

De duabus qualitatibus simplicibus & primariis, à duabus primis substantiis derivatis; similiter de duabus qualitatibus ab illis simplicibus ortis.

EX qualibet duarum prædictarum constitutionis partium oritur quædam natura simplex, quæ dispositionem sui fontis præ se fert: Nam cùm igneus ferretur spiritus super aquis (quem lucis fontem & formarum originem supra appellavimus) qualitatem quandam essentialem actus suos concomitantem produxit: Unde agentem eam Philosophi, quasi formæ seu lucis vivacissimæ effectum dixerunt, quam etiam caliditatem vocaverunt, cujus natura est ad spissitudinis usque centrum penetrare, & penetrando res densas ac solidas aperire & dilatando eas resolvere, laxasque efficere, ac post resolutionem earum grossum à subtili dissipare & separare, ac rarefactione seu attenuatione eas mundare, volatilesque & leves facere; unde à natura elevantur, sursumque efferuntur: Homogenea denique congregat, digerit, maturat, fixat atque perficit; Heterogenea verò incidit, disgregat, pellit & reverberat: quæ omnia perficit, quatenus à corpore omnium nobilissimo & subtilissimo immediatè derivatur, ejusque substantiam tenuissimam & nobilissimam concomitatur. Hujus igitur naturæ agentis ortu declarato, superest, ut alterius partis constitutivæ qualitas seu simplex natura, passiva nempe, jam reveletur, cum nulla possit fieri actio sine passione disposita. Unde necesse est, ut talis dispositio ab hyle seu prima macro-

cosmi materia, tenebris ante caloris ortum obruta derivetur. Nam prima lucis apparitione cœperunt moveri umbræ, & ,quemadmodum lucis motu calor inductus est, sic etiam motu substantiæ abyssi, qualitas altera caliditatis actiones tolerans, ac proinde passiva dicta (quatenus plus patitur quàm agit) producitur; quæ non aliter comitatur substantiam materiæ crassiorem, & secundùm ejusdem crassitiem intenditur & remittitur, quàm calor illam lucis essentiam, quæ secundùm ejus copiam aut inopiam etiam intentior aut remissior percipitur. Frigiditatis igitur natura, jam caloris ortum manifestata, caliditati omnino opponitur & adversatur, cui ob subtilem ejus penetrationem persequenti ipsam sistit, & resistendo partes substantiæ abyssi impuriores, crassiores & obscuriores simul congregando, restringendo & condensando versus cosmi centrum contrahit, quippe quò fugit naturaliter frigiditas, tanquam in locum à mundi peripheria magis remotum, in quo major & purior lucidi Spiritus essentia ab origine ei inclusa existit: Atque hinc elementorum cœli inferioris crassities, hinc terræ spissitudo, opacitas & tenebrositas: Hinc etiam est, quod nullum grave ultra centri punctum transire posset, etiamsi per universam terræ molem foramen aliquod directè perterebraretur, scilicet, quoniam punctum centrale ipsius terræ pars est à mundi circumferentia remotior, & per consequens, sedes, in qua frigiditas naturaliter quiescere desiderat, quasi à caloris inimicitia, contrariaque ejus actione libera & immunis. Concludimus igitur, quod calidum formas magis amplectitur, & rei unicuique præstet vitæ functiones, ac animæ ejusdem sit comes: frigidum verò corpora materialia possideat, eaque diligat, ac naturaliter iis inhæreat. Ex mutua igitur horum actione & passione quædam macrocosmi partes subtiliantur magis aut minus secundùm recessum frigiditatis & accessum caliditatis, superiores nempe, & quædam incrassantur secundùm absentiam caliditatis, & præsentiam frigiditatis, nempe inferiores. Sic igitur factus est mundus & regiones ejus distinctæ, quibus naturis deficientibus necesse est, ut omnia ad pristinum revertantur statum, & de aliquo in actu ad aliquid in potentia reducantur. Ex hisce autem naturis seu qualitatibus simplicibus oriuntur duæ aliæ dispositiones, quas simplices de simplicibus appellavit *Artefius*, humiditas scilicet, & siccitas: quarum prior ex mistione & temperamento duarum simplicium firmam si calor cum æquali frigiditatis parte conjungatur, fit natura humiditatis: Siccitatem verò illam qualitatem appellamus cum caliditate aut frigiditate conjunctam ubi penitùs abest humiditas. Constat igitur, siccitatem nihil aliud esse, quàm humiditatis absentiam, atque inde contrariæ invicem dicuntur hæ duæ qualitates; sunt tamen passivæ respectu primarum simplicium, ut infra suo loco declarabimus.

CAP.

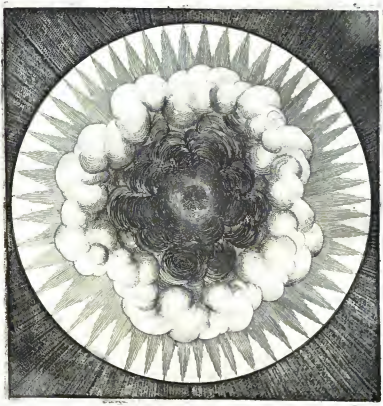
CAPUT VIII.

Quod duo ad materiæ primæ existentiam concurrant: sub qua forma materia prima in actum reducta appareat? & quod sit aqua grossa & subtilis.

AD materiæ primæ existentiam duo requiruntur, quorum primum est Ens quoddam in potentia, quod est illius materiæ occultæ subjectum; aliud quasi caliginosum ejusdem velum, cujuslibet rei impressionem ab ea, quam diu illi adest, tollens, quod à *Moyse* vocatur Tenebræ: quarum præsentiâ dicuntur entia esse in potentia, ipsarum autem absentiâ de potentia ad actum dicuntur reduci. Hanc igitur materiam adhuc informatam *Moyses* abyssum appellavit, referendo, quod *tenebræ fuerint super abyssum*. Simul ac verò Spiritus Domini dictus est ferri super aquis, igneum iis vigorem exhibens, tenebræ paulatim discesserunt, & quòd prius abyssus propter caliginem vocatum est, nunc informari incipiens, aquarum nomen sibi vendicavit; ipsarum etenim speciem repræsentare visum est, priusquam in spiritum per subtiliationem reduceretur. Hoc etiam divinus *Trismegistus in suo Pimandro* asseverare videtur, dicendo, *umbram horrendam obliqua revolutione circumlabentem in humidam migrasse naturam*, hoc est, in aquam conversam esse, & *in sacro suo sermone: umbram infinitam, aquam insuper & spiritum tenuem intellectualem per divinam potentiam in chao fuisse* dicit. Illæ igitur, scilicet tenebræ, lucis specificæ præsentiâ discutiuntur, hæc vero, nempe materia ejusdem, lucis claritate à tenebrosa caligine purificantur, spiritus tenuis vocatur, & de re penitùs occulta, ac fuliginoso diræ caliginis vultu olim obducta, jam visibilis, jucunda, valdè perspicua, imò limpidissima redditur, in una tamen parte magis quàm in altera pro remotiore aut propinquiore ejus à fonte lucido positione: nam pars ejus inferior turbulenta est, fitq; grossa & spissa, quoniam compacta est & inquinata vaporibus humidis, & terreis exhalationibus, quas abyssus tenebrosa ex sua voragine evomuit & expiravit: Unde venti à strenua hujus materiæ agitatione, similiter nubes, tonitrua, grandines & nives excitantur. Quare hæc aquarum pars corporea & corpulenta dicitur; pars verò media non est omnino corporalis, nec planè spiritualis; sed secundùm Philosophos est quasi non corpus, sed quasi jam anima, sive quasi non anima, sed quasi jam corpus, hoc est, participat de utroque extremo: & quia anima lucida partem superiorem possidens, eamque penitùs formalem reddens ab ejus opposito degenerat, sine qua tamen corporales creaturæ vivere nequeunt, ideò præter usum ejus separationis aquarum ab aquis hunc medium spiritum ordinavit opifex, ut sit receptaculum & vehiculum animæ, per quod ea moveatur versus inferiora, quò per illa ulterius in corpora introducatur, atque ita vires suas mediante hoc vehiculo membris illorum exhibeat. Atque hinc est, quod vocant eum *Philosophi* mundi spiritum, & *Albertus* spiritum Mercurialem, quia virtutem habet penetrandi & alterandi corpora: Sic etiam *Græci* eum nominant aërem & ætherem, quasi spiritum ardentem, ac si dicerent,

ſpirituale receptaculum & retinaculum animæ igneæ, claræ & lucidæ à cœlo Empyreo deſcendentis: quare in hoc ſpiritu ſive quinta eſſentia omnis generativa & ſeminaria virtus ineſt. Hujus denique materiæ ſpiritualis pars ſuprema ita à luce noviter creata, & tam inexplicabili ejus ſplendore purificata ac ſpiritualis facta, & veluti nectare ejuſdem lucido ac illuſtrato inebriata eſt, ut tota propemodum ejus ſubſtantia nihil aliud ſit, quàm mera forma eſſentifica, habito præſertim ad inferiora reſpectu, qua cæteræ hylæ tenebroſæ partes de potentia in actum reducuntur: Cujus maſſæ formalis, ſi ſcintilla aliqua in mediam ejus regionem deſcendat, protinus ea à ſpiritu medio, æthereo nempe, recipitur, & in tenue ejus corpuſculum involvitur, atque tum ambo, nimirùm, & vehiculum, & quod vehitur, deorſum deſcendentia taliter in inferioris regionis corpus includunter, ut ipſa anima deſcendebat in ſpiritu medio, ſicuti in fine libri ſecundi, hujus tractatus copioſiùs declarabitur. Ex hiſce igitur manifeſtum eſt, tenebras ita ſe habere ad materiam in potentia, ſicut lux ad illam in actu, & quod materia in actum non deducta ſit quaſi ſubſtantia quædam tenebrarum caligine obumbrata & occulrata: Hoc eſt, inter aliquid & nihil, ensq; vix imaginabile, quia informe & à priore incognitum, quod quidem lucis præſentia clarificatur, informatur, manifeſtatur, & in forma aquarum tenuium ex poſteriori eſſe cognoſcitur, cum *Thalete*, *Heſiodo*, *Moyſe*, & *Petro Apoſtolo*, quarum regio inferior dicitur aër, continens aquam, quæ dicitur aër ſpiſſus, & ſphæras elementorum ſuperiorum ſublunarium; media appellatur æther ac ſpiritus medius; & ſuprema vocatur lucis & amoris ignei domicilium, ut infra ſuo loco latiù demonſtrabimus.

CAP.

CAPUT IX.

Quod universa cœlorum, tam spiritualis, quàm corporalium substantia, sit aut elementum, aut ex elementis compositum.

POST hujus igitur divini opificii complementum, omnis cujuslibet ejus regionis substantiæ portio, aut elementum aut elementatum esse comperta est; quarum, quæ elementum vocatur est prima, minima, & simplicissima pars, ex qua cujuslibet cœli elementatum immediatè constituitur. Et quia cujuslibet cœli substantia propter majorem vel minorem lucis præsentiam crassior, impurior, & imperfectior habetur, igitur elementi simplicitas vel absolutè intelligitur, tantummodò elementorum cœli spiritualis, vel respectivè consideratur: Nam si ad ea cœli inferioris comparentur,

 simplicia

ſimplicia & pura dicuntur; reſpectu verò ſuperioris, elementa denſa & materialia judicantur & per conſequens minus pura. Elementa namque cœli ſpiritualis propter inexplicabilem eorum ſimplicitatem, puritatem ſpiritualem, virtutésque ineffabiles, non modò in intelligentiis beatis & angelis illam manſionem frequentantibus, ſed etiam in ipſo DEO totius ſtructuræ ordinatore & patrono ineſſe ſacri Scriptores confitentur. In angelis enim eſt eſſentiæ ſtabilitas, visque terrea, qua ſunt firma DEI ſedilia; eſt etiam in angelis clementia & pietas, quæ eſt virtus aquea & mundificans; præterea eſt in ipſis Spiritus ſubtilis & aëreus; unde in ſacra Scriptura, ventorum pennæ ſeu alæ vocantur; eſt denique in ipſis amor, qui eſt ignis ſplendidiſſimus. Atque hinc eſt, quod Pſalmiſta Regius loquitur; *Qui facis angelos tuos Spiritus, & miniſtros tuos ignem ardentem*. Præterea Seraphini, virtutes & poteſtates, ſunt ignei: Cherubini terreſtres; Throni & Archangeli aquatici; Dominationes verò & Principatus aërei. De ipſo denique Archetypo dicitur; *Aperiatur terra & germinet Salvatorem*. Similiter vocatur *fons aquæ vivæ*, quæ purgat & regenetat. Dicitur etiam *Spiritus vitæ*, ſpiraculum reſpirans, & idem denique ſecundùm Moyſen & divum Paulum eſt *ignis conſumens*. Similiter ſphæra Trinitatis, procul dubio eſt lucidior & ſubtilior pars iſtius cœli ſpiritualis, cùm ſit manſio Trinitatis, cui proximi ſunt Seraphini. Hujus autem ſolium ſeu fundamentum eſt firmamentum ſeu ſphæra cryſtallina, quam *ſanctus Johannes* mare vitreum appellavit, quo terreum, ſubtile, & aqueum quiddam denotabat; quibus extremitatibus diligenter conſideratis naturæ intermediæ facilimè intelliguntur. Elementa etiam ubique in cœlo æthereo reperiuntur, quorum maſſa quinta eſſentia appellatur, quia ſupra quatuor illa cœli inferioris, tum dignitate, tum ſubtilitate & loco exaltantur. Nam eſt in hac regione ſoliditas terræ abſque aquæ craſſitie, & aëris agilitas procul ab effluxu, ignisque calor incombuſtibilis, incorruptibilis, conſervativus, lucidus, omniaque cœli inferioris corpora ſuo calore vivificans, cùm à cœlo ſpirituali immediatè derivetur. Hujus etiam regionis creaturæ de elementis ejuſdem participant, cùm ſtellæ ejus, tam fixæ quàm erraticæ, eminentiores ſibi diſpoſitiones ab iis vendicent. Sic enim inter Planetas *Mars* & *Sol*, inter ſtellas fixas *Aries* & *Leo* dicuntur ſydera ignea à caliditate ſua cum ſiccitate conjuncta: *Jupiter* & *Venus*, *Gemini* & *Libra* aërei, quia calidas & humidas retinent naturas: *Saturnus* & *Capricornus* terrei dicuntur, à melancholica ſua diſpoſitione: *Luna* denique aqueam habere facultatem dignoſcitur, cùm humorum dominatrix à Philoſophis nuncupetur: Atque ſic etiam inter Zodiaci imagines *Cancer* & *Piſcis*. Hinc etiam eſt, quod Aſtrologi inprimis hujus cœli triplicitatem obſervarunt, ſine cujus animadverſione nihil poſſunt in ſua arte perficere. Per horum quoque elementorum qualitates quilibet Planeta varios in hæc inferiora producit effectus, ut infra ſuo loco declarabimus. Elementa denique cum elementatis ſpatium mundi infimum occupare, neminem, & ne quidem etiam ignorantem latere poteſt: ſed hæc ſunt impuriora, groſſiora, ſenſibus noſtris ſubjectiora & corruptioni magis obnoxia, utpote cæteris ſublimioribus longè indigniora & ſimpliciora. Atque pari etiam ratione creaturæ ex horum compoſitione conflatæ, complexiones ſuas ab illorum temperie obtinere dignoſcuntur. Etenim herbarum & mineralium facultates ex caliditate, frigiditate, humiditate & ſiccitate, ſecundùm elementorum in ipſis dominationem deſcribuntur & diſtinguuntur. Elementa igitur ubique & in omnibus mundi regionibus reperiri, ſed ratione diverſa pro formæ univerſalis defectu vel copia, nemo poteſt inficiari; in regione nimirum inferiori fœculenta & craſſa, in parte media puriora, & mundiora, in ſummitate ſeu parte ſupercœleſti ſpiritualiſſima & ex omni parte beata. Ex quibus intelligitur, elementa in Archetypo eſſe ideas producendorum, in intelligentiis eſſe diſtributas poteſtates, in cœlo æthereo

virtutes

virtutes,& in regione infima corpora densiora crassioribus formis imbuta. Concludimus igitur secundùm intentionem nostram, materiam elementi nihil aliud esse, quàm simplicem quamque materiæ primæ orbis superioris amplexu comprehensæ, & jam per claritatis præsentiam in actum deductæ portionem; quæ quidem portiones tantò magis ab invicem distinguuntur, quantò inveniuntur forma essentiali ditiores. Nam, ut supra diximus, lucis natura est purificare, subtiliare, & ad cœli superioris apicem, si sit possibile, sublimare, cùm sursum naturaliter tendat, & substantiam, quam inhabitat, pro posse suo secum sursum ferre, hoc est, digniorem facere intendat, quousque ad perfectionis fastigium eam deduxerit. Tunc enim natura hæc quiescere dicitur. Harum, inquam, portionum in quolibet cœlo quatuor sunt genera & non plura; nam illa materiæ cujuslibet cœli portio, quæ habet plus formæ essentialis, hoc est, lucis, & minus materiæ, dicitur ignis; quæ verò minus formæ & plus materiæ habet, dicitur terra; ex quarum portionum mixtione elementa intermedia producuntur; quorum aliud de terra magis participat, nempe aqua, cùm ambo sint frigida, quia minus habent formæ, plus verò materiæ; aliud verò de igne participat, nempe aër, cùm ambo sint calida; ac proinde plus habent formæ, minus verò materiæ. Unde manifestum est, ex varia naturarum simplicium actione & passione fieri elementa, quoniam ex illis quælibet materiæ portio elementum dicta, derivatur ac distinguitur.

CAPUT X.

De Chao, & principiis creaturarum cœli infimi.

MULTIPLICEM esse rerum materiam primam, tam ex præcedentibus, quàm ex sequentibus manifestum est; quarum illa, quam *Hylen* suprà appellavimus, à compositione omnium est remotissima: ***Secunda*** est ***materia elementorum***, per se ratione prædominantis frigiditatis vel caliditatis distincta, & nominibus variis propter varios suos situs & operationes appellata: ***Tertia*** est ***Chaos*** seu materia confusa & indigesta moles, in qua omnia, puta, quatuor elementa, erant confusa & commixta, eò quod ex illis terra & aqua, quæ sunt cæteris graviora, sursum usque ad orbem lunæ assurgebant: ignis autem & aëer tanquam leviora descendebant usque ad terræ centrum. Et hæc secundùm aliquos erat informis illa materiæ cœli ac terræ moles ab initio hians, ex qua postmodum cuncta sigillatim per species varias formasque proprias prodierunt; namque proculdubio fuit hæc massa informis, primo creationis die in utroque cœlo inferiori, sub velo nigredinis, per agentem in ea lucem reverberata, & secundo die in cœlum infimum compressa, quàm rectiùs definire possumus tenebrarum seu aquarum in tenebris latentium, totique opificio materiam suppeditantium molem informem, cum lucidorum cujusque cœli radiorum portiuncula, in carcere obscuro per aquarum dictatum visciditatem retentâ; quæ tamen lucis portiones absque perennis lucidi fontis auxilio (quod tertio, quarto, quinto & sexto die gradatim, hoc est, magis magisque ex divina opificis voluntate acceperunt) nihil informare potuerunt; neque enim adhuc quicquam proprium tenebat locum; nam tenebris cœli Empyrei debita lucis portio centrum tenebrosæ massæ contra naturam suam possidebat, & altera illa, quæ cœli medii erat propria, magis sursum, hoc est, supra incarceratam cœli Empyrei lucem versus concavam

cavam suæ regionis superficiem in mole illa indigesta est retenta, ita ut contra naturæ ordinem portio lucis densior & gravior locum eminentiorem, subtilior verò & levior imas partes occupaverit, atque eam ob causam nondum potuerint propter inversum hunc situm ac dispositionem vegetabilia per medii cœli lucem informari. Hæc denique est materia illa, de qua Philosophi tam veteres quàm Chimici & recentiores, ac Poëtæ in libris suis cecinerunt & scripserunt, atque ex qua naturas diversas, tum ad macrocosmi perfectionem, tum etiam ad operis Philosophici complementum necessariò depromi voluerunt. *Quartam* verò & ultimam materiam, primam vocaverunt Philosophi illam, quæ corporibus propinquior est, & ex qua infimi cœli composita immediatè generantur & multiplicantur; cujusmodi in animalibus sperma esse dignoscitur, in vegetabilibus semina, & in mineralibus sulphur ac argentum vivum: De quibus infrà latiùs agemus. Chaos autem Philosophicum sic describimus secundùm communem eorum intentionem, ubi calida frigidis & humida siccis pugnabant.

Ut

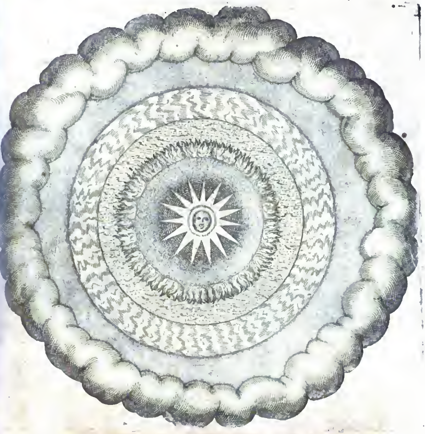

Ut in mundi primordio, ubi tenebræ cujusque cœli cum partibus lucidis, quas viscositas spirituum in illis conclusorum, informationisque avidorum amplexa est, luctabantur in unica eademque massa, in regionem elementarem contracta.

Quamvis nosmetipsi oculati simus testes, quod in anatomisatione cujuslibet istius massæ partis (nam secundùm *Ægidium de Vadis* remansit tantum in mundo aliqua illius materiæ pars satis omnibus cognita) meliorem hujus rei demonstrationem delineare possimus. Nam in parte ejusdem massæ exteriore, fœdam, & nigerrimam, ac ponderosam terræ substantiam, manifestè primo intuitu apud quendam amicum meum conspexi, cujus nigredine velamentoque horrendo reliqua elementa omnia, imò & ipsius Solis cœlique substantia ita erant obducta, ut nullus in ipsis ordo naturalis inveniretur. Deprehendi enim omnia inibi contra naturæ leges posita; quippe quæ levia erant, versus centrum deprimi, quę verò gravia, circa massæ peripheriam habitare percepi; namque flagrantissimo naturæ cultello, igne videlicet, corpus hoc deforme anatomizando, vidi fluidam aquam contiguam esse cortici huic deformi, & omnium nigerrimo ac terrestri, in exteriori massæ parte apparenti, ita ut illa aquæ pars media cum terrea hac natura magis conversans & conjuncta, efflueret omnium primò secundùm terream illam frigiditatem; quam in sese habebat clara & cruda: aliam verò istius elementi partem, igni & centro massæ propinquiorem, aëreoque spiritu ex omni parte tinctam ac mixtam, post crudam illam naturam destillare percepi; ita ut aërem æqualiter cum aqua commixtum esse in sphæræ aqueæ parte inferiore, hoc est, versus centrum massæ magis tendente, observarem; neque tamen erat hujusmodi aëris humiditas immunis à rebelli terræ nigræ siccitate; quæ quidem terra non solùm in massæ peripheria, ubi præcipuam & regaliorem suam sedem in confusione obtinebat, sed etiam per universam massam vim suam diffuderat, naturæque suæ vapores per eam dispersserat, ita ut nulla totius massæ pars pura & ab inquinatione illa nigerrima libera existeret. Post aquam aëteam ignis ex abysso istius chaos exsurgebat propter pollutionem terrestrem fœtidus & malè olens. Ex quibus certum est ignem hunc continuum habuisse bellum & conflictum cum aqueæ illius substantiæ parte, quæ aëre erat imbuta; nam dum ignis ille pabulo suo aëreo naturaliter refici appeteret ac tentaret, assiduas aquæ istius hostilis cum aëre dicto commixtæ injurias subinde experiebatur. E medio autem & intimo totius massæ informis centro, tanquam ab ipso totius abyssi puncto; solarem massæ substantiam miserè & veluti ex purgatorio, quasi à mortuis resurgere & massæ impuritate adhuc laborantem ac veluti ægrotantem apparere, miraque ingenii operatione ac philosophicâ industriâ sublimari conspexi: Atque hanc quidem massæ obscuræ partem Philosophi nonnulli Solem centralem appellaverunt. Cujus sanè operatione edocemur, qua ratione in mundi primordio Sol hic noster cœlestis, factâ prius in hoc inferiori loco purificatione, in locum suum incorruptibilem, hoc est, in cor cœli ætherei sit exaltatus, quemadmodum *in libro hujus tractatus 4. in capite de Solis ortu*, clariùs demonstrabimus. Hisce autem gemmis pretiosis à nigerrima illa massa extractis, & quasi violentiâ raptis, fœculentam quandam & nigerrimam inveni materiam in fundo relictam, cujus manifestum erat nigredo; occultum verò rubedo, metallicam quasi naturam habentem; Hæc tanquam Lucifer, à cœlo lapsa ad imam abyssum dejiciebatur, quoniam cœlesti etiam materiæ præsidere ac prædominari annitebatur.

Nostræ

Nostræ igitur materiæ confusæ descriptionem, cùm sit portio illius generalis, hoc modo expressimus secundùm successivam partium ejus occultarum apparationem oculis nostris oblatam.

FINIS Libri primi de Macrocosmi principiis.

LIBER SECUNDUS.

De Macrocosmi fabrica.

Contenta libri secundi.

- *Tres sunt Macrocosmi regiones*, nempe
  - *Suprema*, in qua duo notanda, scilicet ejus
    - *Partes tres*, nempe cælum
      - *Trinitatis* absque termino, de quo cap. 3. & 3.
      - *Empyreum*, de quo cap. 3.
      - *Crystallinum*, de quo cap. 4.
    - *Constitutio*, conflatur enim ex
      - *Luce* essentifica, & omnium simplicissima.
      - *Spiritu* purissimo, tenuissimo, & incomprehensibili,
      - de quo cap. 5.
  - *Media*, æther dicta, de quo cap. 6. 7. 8. cujus
    - *Octo* sunt *partes*, nempe sedes *stellarum*
      - *Fixarum*,
      - *Erraticarum*,
    - *Constitutio*, quæ est ex
      - *Luce* substantiali mediocri,
      - *Spiritu* nec nimis grosso, nec nimis subtili: De quo cap. 6. 7. 8. 9.
  - *Infima*, de qua cap. 10. In qua duo observantur
    - *Partes* tres quarum
      - *Extrema*, nempe
        - *Superior*, est ignis tabernaculum, de quo cap. 11.
        - *Inferiora*, est terræ sedes, de quo cap. 12.
      - *Media* dicitur sphæra humiditatis, divisa in regionem
        - *Aëris*
        - *Aquæ*
        - de quib. cap. 13.
    - *Constitutio*, ad quam duo concurrunt
      - *Lux* tertiana & omnium grossior
      - *Spiritus* omnium spissior & fœculentior,
      - de quibus cap. 14. 15.

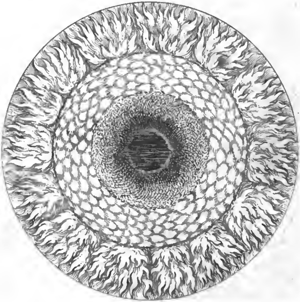
CA-

CAPUT I.

De mundo ejusque diviſione.

MARTIANUS ***mundi vocabulum trifariam accipit***, nempe, vel pro illo, qui *Archetypus* dicitur; cujus ſubſtantia eſt incorporea, inviſibilis, intellectualis & ſempiterna, ad cujus exemplum & imaginem divinam mundi realis pulchritudo & effigies fabrefacta eſt, ut teſtatur ***Boëthius***: atque hic mundus permanens eſt in mente divina. Vel ***pro cœlo corporeo***, quod eſt mundus ille major, qui concava primi mobilis ſuperficie terminatur & continetur; atque hic etiam mundus voluntate DEI eſt æternus. Vel denique ***pro homine***, qui appellatur mundus minor, & reſpectu formæ dicitur perpetuus, reſpectu verò materiæ corruptibilis. Nos autem non multùm à ***Martiani*** opinione diſtantes, de duplici mundo tractaturi ſumus; de ***Macrocoſmo*** ſcilicet & ***Microcoſmo***, priorem ab homine ſeu Microcoſmo diſtinguendo, totum illud materiæ primæ ſpatium pro mundo, Coſmo ſeu Macrocoſmo reputantes, quod lux ſpiritualis ſeu ſpiritus Domini aquas ambiens circulari ſuo amplexu comprehendit. Quæ quidem abyſſi portio circularis ſubſtantiæ ex vario lucis & tenebrarum concurſu per diſpoſitionem, hoc eſt, per puritatem & impuritatem gradibus temperierum diſtinctò, in tres partes natura formali differentes diſtribuitur: quarum ſuperior eſt illud mundi ſpatium, in quo ſpiritus igneus ferebatur, & primaria lucis ſubſtantia continetur, extendens ſeſe à concava ſphæræ Trinitatis extremitate uſque ad cœli ſtellati convexam ſuperficiem. Atque hujus quidem mundi partis ſubſtantia propter formæ ſuæ abundantiam tam ſubtilis eſt & pura, ut noſtri reſpectu inſenſibilis & omnino imperceptibilis habeatur: Unde eam intellectualem, & in ſummo gradu ſpiritualem vocaverunt Philoſophi. Pars verò media ſtellis fixis & erraticis decoratur; quippe quæ totam illam univerſi concavitatem poſſidet, quæ inter convexam orbis lunæ ſuperficiem, & concavam primi mobilis comprehenditur; atque hujus regionis ſubſtantia eſt reſpectu ſuperioris corporea. Inferior denique mundi pars eſt totum illud ſpatium, quod concava orbis Lunæ ſuperficies amplectitur: Unde manifeſtum evadit, molem mundi in duas partes principales diſtingui; quarum una eſt incorporea, ſpiritualis, puriſſima, & ſubtiliſſima, nempe ſuperior; altera verò corporea. Atque hæc pars corporea iterum in duas partes ſubdividitur; quarum altera eſt ſubtilis, tenuis, & incorruptibilis, ſcilicet pars media; altera verò impura, groſſa & corruptioni obnoxia; & hæc eſt infima mundi portio, quam ſublunarem & elementarem infrà appellabimus. Has autem Macrocoſmi regiones tam veteres Philoſophi, quàm ſacri Scriptores Cœlos vocaverunt. Nam ſuperiorem, cœlum Empyreum, & quaſi ignem nominarunt, quia igne ſpirituali ſeu ſubſtantia lucis undiq; repletur. Atque hoc erat tertium illud cœlum, in quod ***divus Paulus*** ſe ſpiritu raptum eſſe fatebatur, quod ipſe Paradiſum appellavit;

pellavit: Mediam autem generaliter omnes ſcriptores cœlum ætheream ac quaſi lucidum,& cœlum per ſe nuncuparunt: Totam denique illam molem aëream inter ætherem & terram *Matthæus* Apoſtolus cœlum appellare videtur,in hæc verba loquens: *Volatilia cœli nidos ſuos condunt,&c.* At cùm terræ ſubtile ſit aqua,& aquæ ſubtile ſit aër,& ejus ſubtile ſit ignis,(nam ſit unius elementi in aliud rotatio)neceſſe eſt,ut tota etiam hæc regio cœlum dicatur. Nam fatetur divus *Petrus*,eandem eſſe materiam firmamenti & terræ. Horum etiam trium cœlorum naturas & ſitus deſcribit *Ezechiel* in ſua viſione cap.1.expreſſa. Etenim illic magna nubes igne circumdata duos cœlos deſcribit, ſcilicet unum ſuper firmamento,aliud ſubter: Cœlum verò inferius eſt totum illud ſpacium infra nubem delineatum. Ex his igitur luculenter patet,totam mundi ſubſtantiam nihil aliud eſſe,quàm hoſce tres cœlos ſubtilitate & ſpiſſitudine,hoc eſt, puritate & impuritate differentes.

CAPUT

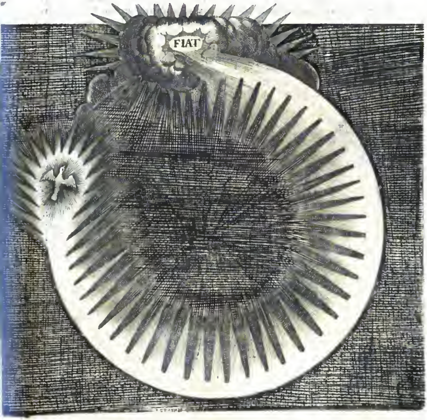
CAPUT II.

Quod DEVS ante mundi creationem ſibi ipſi tantùm reluxerit: De dono amatorio quod DEVS hylæ parti mundum conſtanti dedit: Vnde mundi figura ſphærica?

MONAS ſecundùm *Hermetem Triſmegiſtum* (qui eſt lux mundi) ante ſecula monadem, hoc eſt, DEUM ignis peperit, & ſuum in ſe reflexit ardorem: Hic enim luminum pater ante mundi creationem in ſeipſo tantùm reluxit, nec claritatem ſuam revelare voluit, antequam de mundi creatione cogitavit. (Pſal. 18. ℣. 11. *Fecit tenebras locum ſuum ſecretum, tabernaculumq; ſuum aquis obſcuris fecit, nubibusq; denſis obvelavit.* Hinc hylæ extra mundum portio ſignificatur: *Tenebræ & nubes ſunt circa ipſum.* pſal. 97. ℣. 2.) Tunc enim, inquit *Mercurius Triſmegiſtus*, formam ſuam mutavit, hoc eſt, occultam ſuam eſſentiam manifeſtavit, quo univerſa ſubitò revelavit. (Pſal. 18. ℣. 12. *ſplendore ejus præſentia nubes & aqua tenebroſa fugerunt*) Omnipotens igitur hic DEUS liberè & nõ coactus conſtituit ineffabili ſua ſapientia condere Macrocoſmum, atq; ante ejus ſtructuram de materia, eſſentia, figura, dimenſione & partium ejuſdem concatenatione myſticè determinare: Materiam ex ὕλης infinitæ gremio ad iſtius ſtructuram eligebat, aptam, quę diverſis virtutibus & formis eſſentificis decoraretur; donum ei ſanctum & amatorium liberè impertiri volebat, im̃ediatè à ſeipſo procedens: Actualiter enim ante creationem ſpirabat DEUS, & Spiritus oris ejus, hoc eſt, ſpiratio paſſiva, ab eo per modum amoris donabilis procedẽs, ferebatur ſuper aquas, hoc eſt, ſphæram aqueã, vel potius movebatur circa & ſuper totam mundi corporalis materiam, videlicet ſuper duos cœlos inferiores adhuc informatos, quorum materia primordialis erat aqua, ut teſtatur *S. Petrus.* 2. 3. Ferebatur, inquam, procul dubio motu circulari in mundo, per ejuſdem iſtius Spiritus præſentiam ſpiritualem facto, ſuper convexam mundi materialis ſuperficiem, tanquam motu inter omnes nobiliori, per quem mundi corporalis materia, & ſimpliciſſima ejus ſpiritualis ſubſtantia ab illa hylæ infinitæ ſeu maſſæ informis congerie, extra utrumque mundum detruſa, diſtinguitur, mundusq; corporalis limites ſeu margines ſuos convexos, figuramque omnium capaciſſimam & nobiliſſimam, ſphæricam ſcilicet, accepit. Imò, hoc eſt, illud DEI donum excelſum eſſentiæ divinæ, quam DEUS ei donavit repletiſſimam vi ſuæ proceſſionis aptitudinem habens, ut detur; procedensque ſolùm per modum amoris donabilis, in quo omnia alia donantur; quia omnia dona communia dicuntur ratione amoris Spiritus iſtius ſancti, qui eſt amor infinitus à Patre & Verbo procedens; à ſimplici igitur ejus actu virtutes & eſſentiæ omnes, imperante voluntate divina, cuilibet mundi parti veluti dona diſtribuuntur ſecundùm *Pſalmiſtæ regii* ſententiam, *Verbo Domini firmati ſunt cœli, & ſpiritu oris illius omnis virtus eorum.* Hoc etiam idem confirmare videtur *divus Paulus*: *Per Spiritum*, inquit ille, *ſanctum omnia expiſcantur & ſingula ſingulis gradibus diſtinguuntur.* Spiritus igitur hic Domini, qui eſt amor igneus, ferebatur ſuper aquas igneum illis vigorem impertiens, voluntate divina ſic jubente: Unde prima mundi creatura omnium ſubtiliſſima, ſimpliciſſima, nobiliſſima & actuoſiſſima mundo primùm affulſit. Hunc itaque Spiritum etiam Ethnici agnoverunt: Nam Chaldæorum oracula dixerunt eum *amorem igneum* à Patre & Verbo pro-

cedentem, ut restatur *Jamblichus*; *Mercurius Trismegistus*, DEUM ignis & numen Spiritus; Gentiles, ut apud *Plutarchum* legitur, eum descripserunt esse ipsum Spiritum intellectualem & igneum, non habentem formam, sed in quamcunque voluerit sese transformantem & se universis coæquantem: De quo etiam *Zoroaster* & *Heraclitus* loquentes, omnia unico ab igne genita esse voluerunt: Hinc etiam *Orpheus* cœlum medium, Spiritus hujus ignei lumine illuminatum, dixit ætherem quasi æthaërem, hoc est, ardentem spiritum, & pyripnon, id est igneum spiraculum appellavit, ut antea dictum est: *Platonici*, eum vocarunt animam mundi, cui nobilitate proximam, lucem tantummodò agnoverunt, dicendo, quod nihil sit in ipso firmamenti circulo præter animam, quod majorem DEI similitudinem præ se ferat, quàm ipsum lumen, imò quamlibet rem tantum sibi Deitatis vendicare volunt nonnulli Philosophi recentiores, in quantum capax est luminis. Nec mirum, cùm DEUS ipse, ut in sacris scripturis traditur, lucem mundi & patrem luminum semetipsum vocet; cujus dono sancto seu spiritu igneo, qui Apostolis sub forma ignis apparebat, lux mundana, id est, igneus aquarum vigor, primo creationis die honorata est, & ex cujus substantia essentiali cœlum, in quo spiritus movebatur, ac utrique cœli inferiores, eorumque creaturæ pulchritudines suas divinitus & metaphysicé acceperunt. Atque hinc erat, quod *Democritus*, *Orpheus*, & multi *Pythagoreorum*, quoniam hujus divinæ naturæ virtutem omnibus creaturis inferioribus secundùm plus minusve inesse perceperunt, omnia Diis plena esse opinati sunt, quibus divinos statuerunt honores, dedicando eis preces & sacrificia, ac cultu illa divino venerando. Præterea hos Deos omnes ad unum reducebant JOVEM; per quod planissimè significaverunt, omnes caloris, claritatis, vitæ, formarumque essentialium rivulos ab unico fonte lucido supernaturali promanare, & ab ejus aqua perenni & spirituali incrementum & multiplicationem suam adipisci.

CA-

CAPUT III.

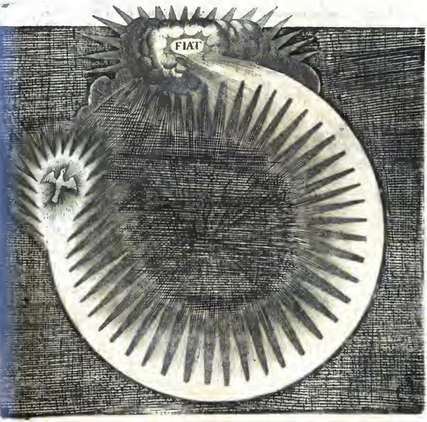
De tribus prioribus creationis diebus.

DIFFICILIS videtur cognitio dispositionis dierum ante Solis creationem factæ, cùm inter ipsos quoque Patres Theologos differentia haud exigua de dierum illorum natura oriatur, Nam *Basilius*, *Damascenus*, & alii *Græci* volunt, quod lux illa facta primo die causaverit diem per emissionem luminis, noctem verò per retractionem illus voluntate divina factam. Sed *Doctores*

G *Latini*

cedentem, ut testatur *Jamblichus*; *Mercurius Trismegistus*, DEUM ignis & numen Spiritus; Gentiles, ut apud *Plutarchum* legitur, eum descripserunt esse ipsum Spiritum intellectualem & igneum, non habentem formam, sed in quamcunque voluerit sese transformantem & se universis coæquantem: De quo etiam *Zoroaster* & *Heraclitus* loquentes, omnia unico ab igne genita esse voluerunt: Hinc etiam *Orpheus* cœlum medium, Spiritus hujus ignei lumine illuminatum, dixit ætherem quasi æthaërem, hoc est, ardentem spiritum, & pyripnon, id est igneum spiraculum appellavit, ut antea dictum est: *Platonici*, eum vocarunt animam mundi, cui nobilitate proximam, lucem tantummodò agnoverunt, dicendo, quod nihil sit in ipso firmamenti circulo præter animam, quod majorem DEI similitudinem præ se ferat, quàm ipsum lumen, imò quamlibet rem tantum sibi Deitatis vendicare volunt nonnulli Philosophi recentiores, in quantum capax est luminis. Nec mirum, cùm DEUS ipse, ut in sacris scripturis traditur, lucem mundi & patrem luminum semetipsum vocet; cujus dono sancto seu spiritu igneó, qui Apostolis sub forma ignis apparebat, lux mundana, id est, igneus aquarum vigor, primo creationis die honorata est, & ex cujus substantia essentiali cœlum, in quo spiritus movebatur, ac utrique cœli inferiores, eorumque creaturæ pulchritudines suas divinitus & metaphysicé acceperunt. Atque hinc erat, quod *Democritus*, *Orpheus*, & multi *Pythagoreorum*, quoniam hujus divinæ naturæ virtutem omnibus creaturis inferioribus secundùm plus minùsve inesse perceperunt, omnia Diis plena esse opinati sunt, quibus divinos statuerunt honores, dedicando eis preces & sacrificia, ac cultu illa divino venerando. Præterea hos Deos omnes ad unum reducebant JOVEM; per quod planissimè significaverunt, omnes caloris, claritatis, vitæ, formarumque essentialium rivulos ab unico fonte lucido supernaturali promanare, & ab ejus aqua perenni & spirituali incrementum & multiplicationem suam adipisci.

CA-

CAPUT III.

De tribus prioribus creationis diebus.

DIFFICILIS videtur cognitio diſpoſitionis dierum ante Solis creationem factæ, cùm inter ipſos quoque Patres Theologos differentia haud exigua de dierum illorum natura oriatur, Nam *Baſilius*, *Damaſcenus*, & alii *Græci* volunt, quod lux illa facta primo die cauſaverit diem per emiſſionem luminis, noctem verò per retractionem illius voluntate divina factam. Sed *Doctores*

Latini probabiliter dicunt, lucem illam feciſſe circulationem, conſimilem ei, quæ nunc fit à Sole, & illuminaſſe hemiſphærium, in quo erat, atq; ita inductas fuiſſe tenebras in hemiſphærio oppoſito propter objectionem materiæ groſſioris, ſpiſſioris, & nigrioris, quæ in medio totius materiæ informis exiſtebat. Nos verò duplicem illorum dierum interpretationem, quarum neutra fortaſſe, exactiùs aliquanto conſiderata, multùm à veritatis limite diſtare videbitur, proferemus: quarum prima eſt, quod dies ante Solis creationem pro luce primaria, ſecundaria, aut tertiaria haberi poteſt, extendente ſeſe per univerſum perſpicuum; ita nimirum, ut nox pro tenebrarum dominio accipiatur, in illa parte, ubi nulla adhuc lux effulſit: Et ſic primus dies ſumitur pro claritate, generaliter per integrum cœlum Empyreum diſperſa, poſtquam videlicet ea tenebras è regione ſua deorſum propulſaſſet, ſpiritualemque cœli ſui materiam ſecundùm actionis ſuæ proportionem depuraſſet ac ſubtiliaſſet. Hujus diei manè erat prima lucis divinæ in ejus tenebras penetratio, ac initium actionis lucis in tenebris ſuperioribus; non aliter, quàm manè apud nos vocatur illud tempus, quo Solis radii in obſcuram & tenebroſam noctis maſſam penetrare incipiunt: Similiter veſper eſt infima hujus cœli ſuperficies, in qua vapores adhuc tenebroſi, tanquam in regionis mediæ ſuperficie exiſtunt, & ibi obliqua revolutione adhuc circumvolvuntur, terminantque actionem primi diei, & ſic in cæteris. Neque certè eſt hæc expoſitio penitùs rejicienda, cùm tam dies, quàm nox conſideranda ſit reſpectu ſubjecti, cui prædictæ duorum temporum diſpoſitiones objici debent. At verò cœlum Empyreum poſt creationem ſuam per totum erat lucidum & clarum: Unde & ab igne nomen ſuum accepit, eaq; propter nec nox, nec tenebræ in eo immediatè poſt illius creationem ullo modo tolerabantur. Atque hoc idem dici poteſt de cœli ætherei ſubſtantia. Secunda tamen interpretatio noſtra, veritati, ut nobis videtur, propinquior, utpote quæ & cum Theologis Latinis directè convenit, ex ſequenti declaratione ſe elucidabit. Namq; probabile eſt, Spiritum divinum ante ullam creationem emiſſum ac vectum ſuper aquis, eas triplici circumvolutione circumambiviſſe, & quemlibet curſum ejus produxiſſe diem ſpiritualem ſeu ſupernaturalem: Unde primo ambitu ſuo primum diem conſtituit, in quo cœlum Empyreum perfecit, ac tenebras per unum gradum deorſum depulit. Secunda autem revolutione ſecundum diem edidit, in quo duplici virtutis divinæ præſentia tenebræ per gradum ſecundum fuerunt depreſſæ; atq; hoc modo lux & virtus divina in media &ætherea mundi regione effulſit. Tertia deniq; & ultima ejus revolutione per tertium gradum, & ad ultimum terminum à circumferentia, fuerunt tenebræ tertiæ impreſſionis divinæ virtute diſcuſſæ. Atque ita completum eſt mundi integri tabernaculum, ac productæ fuerunt divini Spiritus potentiâ omnes regionum illius virtutes & eſſentiæ. Hic igitur finiti fuerunt tres illi dies ſpirituales à Spiritus divini actu haud aliter menſurati, & ad numerum perſonarum Trinitatis relati, quæ omnes egerunt ad mundi creationem. *Nam* DEUS *Pater dixit; & Verbo ejus firmati ſunt cœli; ac Spiritu ab ore ejus omnis virtus eorum.* Horum itaque dierum ſpatio, ac poſt ipſorum complementum producti ac eſſentificati ſunt cœli, operatione divina, in quibus Spiritus macrocoſmi univerſus formam & eſſe accepit. Mox deinde dies ſolares, qui circa res mundi corporaliores verſantur, originem ſuam ſunt adepti, ad quarum creaturarum genera producenda, horum ſolarium dierum tres priores provenerunt, prout ad trium cœlorum manſiones fabricandas, tres ſpirituales primùm emicuerunt. Nam primo die ſolari, qui eſt quartus à creationis origine, ſtellæ ſeu aſtra erratica, & cœli creaturæ, ſecundo animalia omnia irrationalia, & die ultimo mundus minor ſeu Microcoſmus creata & completa fuerunt; non aliter, quàm Macrocoſmus die ultimo ſpirituali fuit ad perfectionem ſuam perductus. Quis igitur poteſt ferè dubitare,

quia

quin talis sit motus Solis post mundi complementum, qualis erat motus Spiritus ante ejus perfectionem, cùm Deus post trium dierum spiritualium terminum condiderit tabernaculum suum in ipso Sole? Per ipsum Solem igitur, tanquam per solam demonstrationem à posteriori, ad verum istius Spiritus divini motum, quoad mundi compositionem quolibet die dicto movit, pervenire possumus; neque enim in eo aliquis hæsitabit, quin dies sequentes in creatione fuerint præcedentibus dimensione æquales, & per consequens, Spiritum divinum in revolutione sua eodem tempore movisse, quo movet Sol in sua: Imò videtur ipsum corpus solare esse quasi speculum & cor mundi, in quod ipsius Spiritus à Trinitate effulgentis radii supernaturales infunduntur; cujus virtute radiosa, præter omnem rationem humanam visibile redditur corpus illud solare, & motum voluntate divina constantem ac immutabilem semper præstat, eosdem quantitate dies omni tempore producens, quibus creatio fuit completa. Videtur itaq; quod Spiritus ille sanctus, qui apostolis in forma columbæ radiosæ ac fulgidæ apparuit, in forma spirituali circumambiverit aquas, illuminans motu suo obscuritatem illarum, ac radios suos in illas infundendo, eosque ipsis post recessum suum, ut aquæ iis informarentur, relinquendo, eum præsentiâ suâ ineffabili modo omnia clarificasse & illustrasse spiritualiter, non secus, quàm Sol facit præsentiâ suâ, corporaliter. Et quod (ut ad Latinorum Theologorum opinionem transeam) lux illa increata lucem in res creatas infundendo circulationem eandem primis tribus creationis diebus fecerit, quam motu suo deinceps Sol quolibet die absolvit; & quod illuminaverit sphæram suam, in quo erat, non aliter, quàm illustrat Sol suam; similiterq; etiam quod factæ sint tenebræ in Hemisphærio opposito propter interpositionem materiæ grossioris, spissioris, & opacioris, in medio totius massæ informis seu umbræ horrendæ. De Spiritus autem divini motu super aquis loquuti sumus cap. præced. in cujus fine etiam pro captu humano motum ejus primo creationis die factum depinximus; cujus emblematis rationem circa finem capitis hujus quinti explicavimus.

CAPUT IV.

De lucis creatione & natura, & de ejus operatione, cœlique Empyrei seu primæ mundi regionis constitutione.

DIXIT DOMINUS; *Fiat Lux*, & factum est primo die cœlum supremum luce repletissimum. Nam hujus cœli contentum nihil aliud est, quàm essentialissima & spiritualissima lucis substantia, ex magna animæ portione & pauxillo Spiritus tenuissimi conflata; quæ ideò Spiritus igneus & cœlum Empyreum; hoc est, igneum & ardens appellatur, ut dicit *Isidorus*, non quod urat, ut ignis elementaris, sed quia lucis splendore & claritate undique est perfusa. Unde illorum opinionibus non assentior, qui cœlum hoc immobile esse & quiescere putaverunt; quia hę proprietates sunt lucis substantiæ, ex qua hoc cœlum conflatum est, omnino contrariæ; cùm lux sit actus primus & simplex, quo nihil est in suo motu velocius. (*Fulgur ejus eluminabat mundum*, *& terra*, id est, tenebræ, *videns eum, pavida erat & effugiebat*: Psal. 97. ℣. 4.) Hujus igitur creaturæ seu vigoris ignei pręsentiâ, deorsum per obliquam revolutionem depelluntur superioris illius adhuc informis & obscurę partis tenebrę ac caligo; idq; propter duas rationes, quarum prior est, quia occulta & potentialis umbræ qualitas, ignea lucis activitate jam revelatur & frigiditatis nomen assumit; cujus dispositio cùm omnimodè lucidi caloris qualitati contrarietur, est, lucis operationes ejusq; objectum fugere & aversari. Factum igitur est inde, ut crudior & crassior materiæ pars propter

prædominantem in ea frigiditatem, versus globi universi centrum, quod remotius à lucis primariæ habitaculo distat, semetipsam magis magisq; receperit. Secũda ratio est, quia idem est respectus inter lucem & tenebras, qui est inter formã & privationem: quare tenebræ lucis aspectum evitando instar umbrę horrendę, ut *Merc. Trismeg.* utar verbis, obliqua revolutione subterlabebantur, & peripherię centrum petebãt; atq; hinc est, quod hoc cœlum in excelsissimo gradu depuretur & mundificetur, separãdo subtile à spisso, & præter modum illuminetur splendescatq;, fugãdo caligines omnes à margine suo versus centrum. Est igitur hoc cœlum seu suprema & supernaturalis mũdi regio fontis lucidi habitaculum, & quasi patria ac solum nativum, in quo rerum primordium lux primùm creata & collocata est; Unde mundi fundamentum vocatur, cujus formali præsentia totius hujus cœli materiæ appetitus in summo gradu expletur. Certum est enim hujus cœli materiam valdè esse tenuem & subtilem, cùm tota ejus substantia sit formalis: Nam secundùm *Aristotelem 4 metaphys.* ubi plus est formæ, ibi minus est materiæ, & per consequens crassities materiæ paucitatem formæ arguit; multitudo enim formæ lucidæ, suis actionibus puriorem materiæ abyssi partem, in hoc cœlo ex divina voluntate retentam assiduè rarefacit, ejusque massam rarefactione latiùs extendit, quemadmodum in arte chymica percipitur; ubi si res crassa in vitro satis amplo, Hermeticè sigillato, vehementiore subtiliatur igne, partes ejus rarefactæ ampliorem naturaliter appetunt locum; unde vitrum disrumpitur, ut vapores attenuati liberius inveniant spatium; Sic etiam hujus cœli materia limpida admodum latè sese extendit, amabili hujus cœli calore rarefacta. Atq; hinc est, quod hoc cœlum secundùm *Basilium* lib. 2. Hexaëmerōn omnibus cœlis sese latiùs extendit. Concludimus igitur, hoc cœlum esse formam omnium nobilissimam, & ultra omnem imaginationem spiritualem ac simplicem, quantitate omnium maximam, propter materiæ extenuationem, qualitate lucidissimã, & vigore igneo repletissimam, actione actuosissimam, & motu suæ substantię lucidæ velocissimam, calore à motu derivato suavissimã, temperatissimam, amabilem, nõ urentem nec destruentem, sed vinculis proportionalibus omnia inferiora concordi pace connectentem, eaq; in suo proprio spiritu, qui vix ob subtilitatem suam percipi imaginatione potest, conservantem, per se moventem & viventem, ac sine contractu alicujus rei heterogeneæ, aut frigiditatis alicujus impedimento, in sua sede connaturali existentem, figurâ sphæricam, quam à motu Spiritus, qui ferebatur super aquas, & à procedente ab ipso per divinam voluntatem virtute lucida accepit; Nomine Empyreum vocatur quasi igneum, ut suprà. Dicitur etiam Olympus à sua limpitudine. Vocatur quoq; supernaturale, quia ultra naturæ leges spirituale contra corporeitatem, & intellectuale, quia nobis non visibile, sed intelligibile tantùm, & demonstratione à posteriori solummodò perceptibile, vel quia angelis & intelligentiis repletissimum.

CAPUT V.

De cœli spiritualis basi, ejus compositione & natura, positionisque utilitate.

QUOD hujus cœli partes, quas superiùs elementa appellavimus, simplicitate & puritate differant, & quod earum superiores digniores sint inferioribus ex *Ezechielis* visione colligendum est, de qua in 2. istius libri cap. fecimus mentionem; cujus cœli basim *sanctus* Johannes in *Revelat* 15. ℣. 2 3. videtur mare vitreum crystallo simillimum appellare; & prædictus Propheta firmamentum crystallo

cryſtallo ſimilimum; quo nomine non videtur intelligere totum ſpatium inter ſphæram lunæ & concavitatem ſphæræ cryſtallinæ, qua aquæ ab aquis ſeparatæ ſunt, ut apud Moyſen habetur, ſed denotare ipſam ſphæram cœlo Empyreo continuam; quam quidem ſphæram eſſe illam ipſam, quam alii ſtellatam & firmamentum (malè ipſam à ſeipſa diſtinguentes) vocant, iinfra demonſtrabimus: Hæc enim ſphæra nobiliſſimæ eſt conditionis in ſua ſpecie, quia participat de natura claritatis & tenuitatis cœli Empyrei, cujus eſt baſis; unde tam à Propheta quàm ab Euangeliſtâ in ejus viſionibus ſpiritualibus, in explicatione gloriæ DEI introducitur, & ſub throni ſeu ſolii ſimilitudine ponitur, quaſi medium inter ſpiritualitatis & corporeitatis naturam exiſtens; circa convexam enim ſuam ſuperficiem participat magis de natura cœli ſpiritualis, at in ſuperficie ſuâ cavâ magis per inrervalla eſt corporalis, quemadmodum in ſimplici ejus compoſitione, ſeu partium appoſitione & aſſimilatione explicabitur. Nam ut craſſior pars elementorum cœli infimi in diſpoſitione terrea ſenſibiliter reſidet, ſic etiam intellectualiter concipiendum eſt, quod denſior pars limpidiſſimæ cœli ſpiritualis materiæ, jam ab immunditie & obſcuritate per lucis præſentiam expurgatæ, inſenſibili & vix credibili frigiditate, propter ſuam denſitatem, imbuta, caloris benevoli actione verſus hujus cœli baſim pellitur. Nam quodammodo, licet leviter & ſuaviter, propter ſuam exiguitatem patitur frigiditas lucis actiones, cùm materiæ ſit qualitas, & tenebrarum amica: Unde patet, quod major ejus ſubſtantiæ portio ſit magis ſpiritualis quàm corporalis. Similiter intelligendum eſt, quod lucis primariæ radii, quorum natura eſt denſum penetrare, umbram horrendam in primordio velociter perſequentes, deorſum ultra cœli Empyrei limites penetraverunt, & propter vehementem denſæ ac tenebroſæ materiæ lentè deorſum tendentis reſiſtentiam reſilierunt & reflexi ſunt, quorum reflexionibus vapores ſubtiliantur, & in exhalationes nebuloſas, motu radiorum reſilientium, ad concavam ſphæræ aqueæ ſuperficiem elevantur, ac frigiditate ſicca ibi glanduloſo more conſtringuntur & congelantur; nam radii lucidi reflexi calorem accidentalem ſuo motu excitantes, benevolum per antiperiſtaſin conſervant & augmentant frigus, in materia glaciali incluſum, in concava ſphæræ parte; non aliter, quàm radii ſolares à terra cœli infimi reverberati mediæ aëris regionis frigus fortificant, & in parte convexa ejuſdem ſphæræ cryſtallinæ idem officium præſtat calor, eſſentialiter à lucis primæ actione derivatus, ut mediæ aëris regionis frigiditas cœli infimi ſphæræ ignis virtute. Hæc igitur ſphæra propter aſſiduam formarum actionem quaſi fixatur, & ad ultimum ſuæ perfectionis faſtigium ſublimatur in formam criſtallinam ſeu adamantinam, globulos nebuloſos & obſcuros amplectentem; qui magneticam habent vim prætereuntes radios inviſibiles ſibi attrahendi, & in mundum medium ejaculandi; nam formã non aliter appetit eorum materia, quàm fœmina marem: corruptioni tamen nunquam ſunt obnoxii: quia tanta eſt iis formæ abundantia, ut eorum materiæ appetitus omnimodo expleatur, nec putrefactionem ullam ibi loci poteſt frigiditatis præſentia invenire, quia eſt terreſtris, hoc eſt, cum natura ſeu qualitate eſſentiali terræ, nempe cum ſiccitate conjuncta; cujus eſt igneæ naturæ amiciſſimam eſſe. Nec fruſtra divinæ voluntatis ordinatione, in hac regione poſita eſt cryſtallina & ſicca hæc aquarum congeries, cùm ejus ſitu magna commoda utilitatesque haud exiguæ, tum cœlo ſpirituali, tum etiam medio corporali afferantur: non enim pro medio tantùm habetur, quo ſpiritualia & ſupernaturalia à corporalibus & naturalibus diſtinguuntur atque ſeparantur; ſed etiam eſt quaſi cribrum quoddam rarum, per cujus diaphragma lucis ſpiritualis radii proportione divina tranſeunt, cribrantur, & in hæc inferiora quaſi infunduntur. Præterea calor à

cœli medii motu violento ortus hujus sphæræ frigidæ præsentiâ contemperatur & longè remissior redditur, ut testatur *Beda*. Atque hoc modo completum est primi diei opus, videlicet cœlum Empyreum; cujus basim cœlum crystallinum esse diximus: Secundi verò diei opus erat, hanc aquarum spiritualium congeriem ab illis aquis inferioribus, materiâ nimis crassâ oneratis, & corruptioni ob formæ defectum obnoxiis separare, mediumque separationis, nempe cœlum æthereum essentiis nobilissimis ornare, ut infrà declarabimus.

Explicatio picturæ, massam deformem ac tenebrosam, luce increata illuminatam, & motu splendoris sancti circulari circumseptam, repræsentantis, ac in fine capitis secundi hujus libri delineatæ.

Monas ante mundum genuit monadem, & in seipsum reflexit ardorem suum, hoc est, sibi ipsi tantùm reluxit. Trismegist.

Fecit tenebras locum suum secretum, & aquis nigerrimis ac nubibus densis circumsepiebat tabernaculum suum, ut velamenti loco ipsi inservirent. Psal. 18. ℣. 11.

Tenebræ fuerunt super abyssum Gen. 1.

Splendore præsentiæ divinæ evanuerunt nubes, fontesq; aquarum visibiles sunt facti, & fundamenta mundi revelata sunt. Psal. 18 ℣. 12. & 15. 16.

Spiritus Domini movebatur super aquas, vigorem igneum edens. August. super Genes.

Dixit, FIAT, & firmati sunt cœli, ac spiritu ab ore ejus omnis virtus eorum procedit. Psal. 33.

Mens divina potentia in principio mutavit formam & universa subitò revelavit, & vidi, omnia in lumen conversa suave nimiùm ac jucundum: Et Paulò post: *Umbra quædam horrenda obliqua revolutione subterlabebatur, &c.* Trismegist. lib. 1. Pimand.

Erat umbra infinita in abysso; Aqua autem & spiritus tenuis in chao inerant: Floruit autem splendor sanctus, qui sub arena & humida natura elementa deduxit, gravesq; tenebris submersi sub arena humida resederunt. Trismegist. sermon. 3. Pimand.

Quid dici potest hisce evidentiùs, quàm quod immediatè post verbum Domini, FIAT, spiritus ab ore ejus ante mundi originem egrediens, motu suo orbiculari illam hylæ partem jam mundi nomine insignitam circumdederit, & splendoris sui immensi reflexione ineffabilem istam partis abyssi deformitatem in convexa mundi integri superficie, ante hujus præsentis mundi existentiam, deleverit, ac aquas tam grossiores, quàm tenuiores originaliter visibiles reddiderit, essentialiterque eas informaverit.

Explicatio figuræ sequentis.

Quoniam hoc loco historiam nostram de rebus creatis incipimus, idcircò in primæ Macrocosmi regionis creatione res increatas, Spiritusque sancti descriptionem hic omisimus, depingentes solummodò pro imaginationis nostræ captu, operationem radiorum ipsius increatorum; per covexam regionis omnium primæ superficiem deorsum ad ejus basin penetrantium; quorum reflexiones merè formales cum tenui superiori spiritu, seu aqua subtilissima mixtæ dant lucis nomen excelsæ illius regionis substantiæ spiritualissimæ: ita sanè, ut etiam ob luciditatem illius rectè eam, ut suprà dictum est, vocaverint Theologi Empyream & igneam. Reflexiones autem illorum radiorum increatorum sunt quasi imagines quædam, similes illis, qui in speculo aliquo solent occurrere, nullo

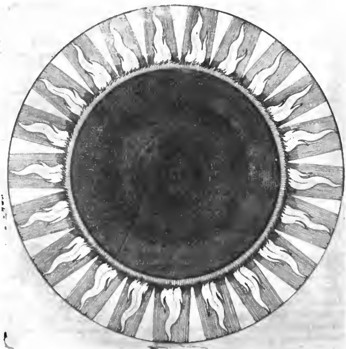
autem

autem modo cum ipsis radiis increatis eædem; Et ut speculum absentiâ objecti suas perdit impressiones; sic etiam absentiâ horum lucis increatæ radiorum & vel in momento aut nutu oculi perdet suam formam ac pulchritudinem, prioremque tenebrarum deformitatem rursus induet spiritus iste supercœlestis. Lucente igitur gratia divina vivit mundus mundique creaturæ; illâ verò in semetipsam tantùm reflexâ, & aquis nigerrimis ac nubibus densis obvelante creatore tabernaculum & sedem suam, desubitò mundum ac creaturas ejus perire necesse esset: *Benedictus itaque sis super omnia* DEUS, *qui & spiritualiter & corporaliter nos illuminas, nec avertas à creaturis tuis splendorem faciei tuæ, ob merita unigeniti filii tui Amen.*

Regio autem hæc jam impleta est luce creata, ac tenebras substantiam ejus tenuem occupantes, virtute sua lucida deorsum detrusit, & lucis increatæ radios deorsum, à loco spiritus increati, in hanc regionem creatam descendentes imitando, suæ quoque lucis creatæ radiis basin regionis suæ penetrat, deorsum tenebras persequens, ut infra declarabitur.

Fiat lux, & factum est cœlum spirituale. Basil. lib. 1. Hexaëmer. & Beda.

LUCIS CREATÆ PRIMARIÆ APPARITIO.

CAPUT VI.

De cœlo medio & de variis ejusdem appellationibus ac de ipsarum ratione.

MEDIA mundi regio, secundo die creationis completa, propter lucis materiæ deorsum tendentes operationes, habet appellationes diversas; nam ut per se sumitur, hoc est, respectu suæ propriæ materiæ, dicitur spiritus medius post tenebrarum discussionem; respectu verò cœli superioris, hoc est, substantiæ lucidæ, ac mixtionis cum hujus spiritu dicitur æther; quatenus autem ad quatuor elementa inferiora, tertio die apparentia & distincta, refertur, dicitur Quinta essentia: Per se igitur, hoc est, in propria sua substantia secundo die revelata, & à sua caligine mundificata præ se fert formam aquarum subtilissimarum, & vaporosi cujusdem ac nunquam quiescentis fumi: Unde apud Platonicos spiritus mundi medius vocatur, quem lucis essentialis & animæ mundi receptaculum, retinaculum, & vehiculum supra cap. 5. lib. 1. appellavimus; ubi etiam ejusdem appellationis rationem demonstravimus. At quatenus hic spiritus retinaculum est lucis à spirituali fonte descendentis, cujus actione calor excitatur vivificus & naturalis; eatenus dicitur æther, id est, splendens, secundùm *Isidorum*; quia ibi est perpetua limpiditas & claritas; vel igneus secundùm *Anaxagoram*, affirmantem omne illud dici æthera, quod ardet, cùm æther nihil aliud sit, quam aër inflammatus, unde juxta Græcorum Grammaticam ab αἴθω quod significat ardeo, derivatur; aër spiritus, quasi æthaër, hoc est ardens spiritus: Quare *Orpheus* eum vocat *Πυρίπνοον*, id est, igneum spiraculum, & *Porphyrius* cum cæteris Platonicis spiritum, in cujus medio animam mundi posuerunt; Atque hinc est, quod secundum *Marianum* in æthere dies est perpetuus, quia tenebræ istuc nunquam accedunt; quamvis ejus substantia simplex à stellaribus corporibus divisa sit invisibilis, hoc est, mortalium oculis non perceptibilis; quemadmodum latiùs cap. sequenti declarabimus: Denique pro unico habetur elemento, quemadmodum vult *Aristoteles* in libro Meteorūn, ubi loci ætherem nihil aliud esse asserit, quàm unicum elementum: Unde necesse est, ut hoc unicum elementum sit extra numerum quatuor essentiarum inferiorum, in infima regione mox producendarum: atque hinc etiam quinta essentia à Philosophis appellatur, in qua nihil corruptionis invenitur, quoniam duo contraria putrefactionem inducentia in eodem elemento non reperiuntur. Ex horum igitur nominum rationibus manifestum est, hujus regionis materiam olim primariam, nunc verò secundariam per ejus in actum reductionem factam, nihil aliud esse, quàm vaporem purissimum, aut nebulam quandam subtilissimam, spiritum generaliter dictam; ejusque formam, cujus præsentia in actum deducitur, esse lucem illam seu claritatem essentialiter à perenni spiritus divini & supercœlestis fonte scaturientem, & explentem totaliter hujus materiæ mediæ spiritualis appetitum, ut infra declarabitur.

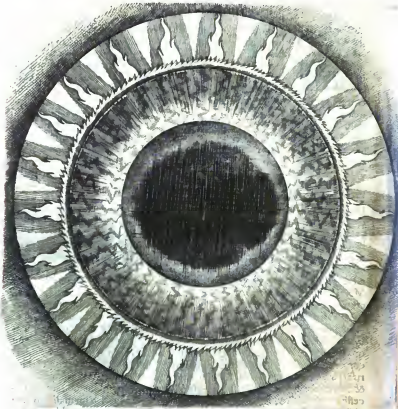
CA-

CAPUT VII.

Cœli medii compoſitio cur ſphæra æqualitatis dicatur? quod hæc regio reſpectu ſuperioris Cœlum vocetur corporeum?

VT cœlum Empyreum ex re unica, nimirum ex ſubſtantia lucis, primo die creatum fuit, quod ex tribus quartis tenuiſſimi ignis & una quarta ſpiritus ſubtiliſſimi conflatum eſt; unde & reſpectu inferiorum totaliter eſt formale, ac propter ignis in eo prædominationem igneum nominatur: Ita cœli hujus ſecundi materia, cùm magis ſit corporalis, quàm illa primi & ſuperioris, correſpondet formæ ſuæ lucidæ, proportione illa debita, quâ materia ad formam ſuam æqualibus trutinis ponderari ſolet: unde ex una lucis igneæ & tenuiſſimæ, extra cœli Empyrei fontem per ſphæræ criſtallinæ diaphragma deſcendentis, parte, & pari materiæ primæ, jam tum informatæ, ac ſpiritus nomen ſortitæ, quantitate componitur, quod etiam Pythagoras videtur aſſeverare, ſolem, lunam, & cæteras ſtellas ex igne & aëre conflari ſcribens: Hinc etiam eſt, quod *Arteſius* Philoſophorum veterum ſuffragio hanc regionem cœlum æqualitatis nominavit, in cujus centro ſphæram animæ collocaverũt ſapientes; Ex quibus, hujus cœli conſtitutionem ex duabus ſpiritus medii quartis, & ex totidem ſubſtantiæ pulcherrimæ, animæ lucidæ, ſatis aptæ ad complendum materiæ ejuſdem ſpiritualis appetitum, & à mutationibus corruptibilibus eam præſervandum conſiſtere veriſimile videtur. Quod autem hæc regio magis ſit corporalis, quàm illa ſuprema, multis rationibus probare poſſumus; quarũ una eſt, quoniam, ubi minus eſt formæ, ibi plus eſt materiæ; ſed in hoc cœlo ſecundo minus eſt formæ, quàm in cœlo Empyreo, cujus tota ſubſtantia completè formalis eſt; ergo in hoc cœlo plus eſt materiæ, quàm in cœlo Empyreo. Major ex quarto Metaphyſicorum depromitur. Alia ratio eſt, quia materiæ primæ maſſa ante lucis apparitionem unicum & eundem ſemper retinebat ſtatum; agente enim carebat, cujus actionibus de una in aliam diſpoſitionem reduceretur; unde neque tenuior nec craſſior dici potuit, cùm omnes ejus partes potentiales & imaginabiles ejuſdem conditionis æſtimandæ ſint tam in una mundi potentiales regione quàm in altera. Cùm autem lucis diſpoſitio talis ſit, ut eâ nihil exiſtat ſubtilius corporaque magis penetrans & aperiens, neceſſe eſt, ut partes materiæ craſſioris attenuare ſemper appetat, quò in eiſdem ſine impedimento promptiùs agat & moveatur; unde quò formalior res eſt, eò ſubtiliorem eſſe ejus ſubſtantiam neceſſe eſt; cujus certè rei ratio merè philoſophica eſt, quia lux formalis ſuo actu movetur, ſuoque motu calorem excitat; cujus natura eſt attenuare, dilatare, diſſipare: Hinc igitur eſt, quod perennis illa lucis ſcaturigo, primo die in ſuperiori mundi regione creata, ejuſdem materiam occultatam mox patefaciens, eamque in actum reducens, tenuem & ſubtiliſſimam partem ſecundùm ſuiipſius diſpoſitionem efformavit, craſſiorem ejus portionem deorſum verſus centrum in mediam regionem detrudendo, ut ſine impedimento ullo ſimpliciſſimam ſpiritus ſubſtantiam, quàm quaſi in formam univerſalem reduxit, gubernare, & ſecum per omnes mundi latebras transferre poſſet. Atque hinc eſt, quod dimidia hujus regionis informatæ corporalitas, in mediam repercuſſa, mediam magis corpo-

ream reddit, quàm ſupremam. Ultima denique ratio Muſica eſt; Etenim tam materia, quàm lux in hac media regione invenitur in ſeſquialtera proportione, cùm materia ſurſum aſcendendo, & forma deorſum deſcendendo, in cœlo hoc medio ſeu æthere conſonantem diapenten quodammodò reſonare faciant, ut infra copioſè demonſtrabimus. Lucis autem ſecundariæ actiones in hac regione, ſequenti modo ſenſui repræſentavimus.

CA-

CAPUT VIII.

De duplicium cœli medii tenebrarum in infimam mundi regionem repercussione, & de ejus lucis dispositione ac effectu, hoc est, de calore ab ipsa proveniente, & quod lux invisibiliter per se atque in se luceat.

VIRTUS seu claritas cœli supernaturalis per cribri aquei foramina vel potiùs ubera ex creatoris ordinatione descendens, & deorsum, quasi ex fonte suo perenni sese in cœlum medium adhuc potentiale & informe profundens, sua præsentia hujus materiæ partis caliginem & tenebras discussit, easque versus regionem infimam adhuc invisibilem & abditam propulsavit, efficiens hac ratione ejus substantiam visibilem & informatam, puram, subtilem, tenuem, & inferioris cœli massa perfectione & pulchritudine longè excellentiorem: Imò hæc illa est essentia lucida à primo fonte supercœlesti per infinitos rivulos in omnem maris cœlestis partem scaturiens, quam veteres vocaverunt æthera; nos verò *lucem Secundariam*, quia à prima radice immediatè derivatur: Sic etiam Solis & stellarum radios in infimam mundi regionem penetrantes *lucem tertiariam* dicemus. Hæc itaque lux, quamvis secundaria, est tam activa & vivacissima virtute repleta, ut universum hoc cœlum á sua immunditie prima liberet, obscuritatemque ejusdem depellat, & more umbræ horrendæ in infimam mundi partem obliqua revolutione subterlabi faciat; partes ejus imperfectiores & crassiores cum tenebris detrudit ad inferos, separando subtile à spisso, substantiam ejus illuminat, & æthercam facit; spiritum ejus materialem sua perfectione implet, & totum materiæ appetitum explet, unde ea corruptioni aut putrefactioni non subjicitur & contrariis minimè affligitur, quia omnes ejus partes sunt homogeneæ. Hæc denique erat illa essentia secundaria, quæ per triduum à mundi creatione vices Solis agens, quarto die, ut vult *Dionysius*, in substantiam Solis transiit, imò hic est actus ille simplex, cujus operatione cœlum hoc æthereum rutilis ignibus faberrimè decoratur, motusque ejus diversa ratione differentes, nempè orientalis, occidentalis & secundùm latitudinem, quem trepidationis vocant, oriuntur, & calor denique benignus, vitæ creaturarum amicissimus, & perquàm necessarius accenditur, qui propter hujus cœli substantiam spissiorem intensior, & sensibilior est in hoc loco, quàm ille superioris; nam quò densior est materia, eò vehementiùs resistit agenti, & per consequens, agens fortiùs agit in patientem; Sed materia hujus cœli, ut dictum est, crassior est, quàm illa cœli Empyrei: Ergo lux in eam fortiùs agit, eaque pariter resistit, & per consequens calidiores producit effectus ad propulsandas frigoris, olim occultati, nunc verò propter caloris præsentiam manifesti, injurias, cujus natura est, crassiorem materiam semper concomitari: Hic itaque calor, ut est supremo intensior, ita respectu inferioris longè temperatior, subtilior, & simplicior est; quia formæ dispositionem sequitur, à cujus actione immediatè procedit. Concludimus igitur, quòd, quemadmodum hujus cœli formæ substantia ex immortali parente nata est, & nullo modo corrumpenda, atque dignitate ob originem suam exaltata & nobilissima, vitam & animam creaturis mundanis inspirans, easque lumine suo vovens; sic etiam ejus calor ab

actione & motu illius derivatus, sit vivificus, naturalis, amabilis, suavis, temperatus & incorruptibilis; é cujus fonte calidum animalium, & vegetabilium, mineraliumque innatum hauritur, & cujus benignitate apparente corpora omnia inferiora generantur, vivificantur, multiplicantur, & usque ad perfectionem fixantur. Quod autem hujus regionis lux, quamvis assiduè clara, lucida & perspicua sit respectu ejusdem loci substantiæ, tamen, quatenus ad inferiora comparatur, invisibilis aliquando existat, ratio in promptu est; Nam, secundùm *Dionysium* lux est substantia in se existens, & ex qua claritas, splendor & fulgor corporum procedit: Lux igitur per se, in se tantùm lucet, aliis verò per accidens, illis scilicet corporibus lumen & splendorem communicans, quæ ad illuminationem aptè disposita reperiuntur; cujusmodi sunt corpora opaciora, & nulla aut non eximia perspicuitate prædita. Hoc etiam videtur *Augustinus* affirmare, asserens substantiam cœli lucidissimam esse, primumque ob luciditatem suam locum in corporibus possidere, & tamen nobis nocte non visibiliter lucere, sed invisibiliter adesse, quatenus scilicet in se lucet; atque hoc modo lux dicitur esse ubique, id est, in quolibet loco & locato, in corporibus scilicet opacis & transparentibus invisibiliter, & in superficie opacorum visibiliter, quemadmodum apparet in stellis & corporibus opacis inferioribus stellarum reflexiones suscipientibus: imò necesse est ad continuationem corporum animatorum, ut lux quodammodò iis nocte luceat. Nam secundùm *Hippocratis* doctrinam, si vita stellarum aëris crassitiem nocturno tempore non temperaret, corpora ipsorumque spiritus suffocarentur, & tamen hæc stellarum impressio nocte non percipitur, imò earum splendor undique dispersus vix aut difficulter, nisi in luminibus, distinguitur.

CAPUT IX.

Quod cœli istius poli & circuli sint merè imaginarii, artificiales, & nullo modo ei naturaliter convenientes.

MUlta invenerunt Astronomiæ peritiores arti cosmographicæ magis utilia, quàm vera; quæ, quamvis ficta & artificialia sint, tamen, quia studiosos in arte magis promptè dirigunt, pro veris & naturalibus æstimanda sunt; inter quæ in hujus cœli peripheria *polos duos* posuerunt, sibi invicem oppositos, quos axis cujusdam imaginarii seu dimetientis, & per mundi centrum transeuntis fines, mundique vertices vocaverunt; super quibus ejus globum circumferri finxerunt; *circulos* etiam in iis descripserunt *majores* & *minores*; quorum *majores* partim *immobiles*; partim *mobiles* fecerunt: *immobiles* duos tantùm statuerunt, quos *externos* appellarunt, quorum unum *Meridianum* per mundi & Horizontis polos ductum, & alterum *Horizontem*, hemisphærium superius ab inferiori dividentem, visumque nostrum terminantem appellarunt; huncque rectiorem vel obliquiorem pro poli depressione seu elevatione fecerunt. *Circulos* autem *mobiles*, quos *internos* finxerunt, aut *majores*, aut *minores* dixerunt. *Majores* autem omnes, præter unum, latitudine carent, eosque in *parallelos*, aut *non parallelos* distinxerunt; Majorem parallelum *Æquinoctialem*, propter ejus mundi in duas partes divisionem (æqualiter

enim

enim ab utroque polo distat) cingulum mobile nuncupaverunt: Minores parallelos,(qui ideò minores dicti sunt, quia mundum in partes inæquales dividunt) quatuor constituerunt; duos videlicet majores & totidem minores: Majores *Tropicos* vocaverunt, unum *Cancri*, borealem nempe, & alterum *Capricorni*, quem in parte mundi australi posuerunt. Minores verò circulos, quorum unum *Arcticum* & alterum *Antarcticum* finxerunt, nuncupaverunt *Polares*. Major denique non parallelorum, qui latitudinem habet, *Zodiacus* dicitur, quem etiam *Signiferum* vocant, quia duodecim signa in illo depinguntur. Hic autem circulus inter reliquos internos solus est obliquus: Etenim obliquè se à Tropico Cancri ad illum Capricorni extendere fingitur. Reliqui verò duo latitudine carentes *Coluri* nuncupantur, per mundi vertices transeuntes, & Æquinoctialem circulum in quatuor partes æquales intersecantes. Hi, inquam, circuli cum duobus mundi verticibus sunt merè fictitii & solummodò imaginatione concepti, tanquam artis vocabula, & nullo modo naturæ hujus cœli ab origine connexi. Ab Astronomis tamen & Cosmographis super convexam firmamenti centrique ejusdem superficiem intentionaliter ad faciliorem artium earum explicationem delineantur; nam cuilibet prædictorum circulorum proprietatem quandam arti Cosmographicæ convenientem attribuerunt: Unde *in circulo meridiano* Sol medios dies & medias noctes facit: *Horizon* conspectam mundi partem ab inconspecta dirimit; *Æquinoctialis* officium est, ut Sole per ejus intersectiones transeunte, quas *Zodiacus* in ariete & libra facit, fiat æquinoctium per universum terrarum orbem; unde *Æquator* dicitur diei & noctis; *Tropici* ambo extremos Solis motus secundùm latitudinem comprehendunt, & Zonam temperatam à torrida separant; *Circulis polaribus* datur Zonas frigidas terminare, easq; à temperatis separare; *Zodiacus* viam septem planetarum demonstrat; *Coluris* denique duobus duplex tribuitur officium scilicet, tum solstitia, æstivale nempe & hyemale nobis obsignare; tum etiam æquinoctia, videlicet vernale & autumnale demonstrare. Quæ omnia, quia ad historiam technicam magis, quàm Physicam pertinent, tractatui de Astronomia reservabimus.

CAPUT X.

De cœlo tertio, & de variis ejusdem nominibus; Cur infima hæc regio cœlum dicatur?

ANTE lucis actionem in tertiam & infimam mundi regionem, ejus continens erat quasi umbra seu fumus crassissimus teterrimusque, nulla forma visibili prædita, sed densitate substantiæ quodammodò distinctus: Nam deorsum spissior erat propter lucis & caloris præsentiam; Postmodum autem tertio die, lucis operatione deorsum ad terram circa centrum mathematicum creandum tendente, completo, inquam, hoc cœlo, ut infra dicetur, varias ei appellationes Philosophi tam recentiores, quàm antiqui attribuerunt; nam quidam, ejus dimensionem significare volentes, *regionem mundi sublunarem* illud vocaverunt, denotantes totum illud spatium quod inter concavam cœli medii superficiem seu sphæræ Lunæ & centri physici seu terræ convexitatem commensuratur: Alii ejus orbes elementares considerantes, quorum corporibus repletur hujus cœli capacitas, nuncupaverunt illud *regionem elementarem*; quamvis elementa superiora etiam cœlos quodammodo replere suprà declaravimus: Non-

nulli illud dixerunt *corruptibile*, quoniam materia ejusdem prona est & disposita ad formas novas appetendas veteresque relinquendas. Quod autem sit cœlum, duplici ratione demonstratur; nempe, tum, quia est cœli generali nomine sumpti portio; scilicet, quo cœlum à terra distinguitur: tum etiam, quia in multis sacræ Scripturæ locis dicuntur aves, volatilia cœli; ubi cœli vocabulum non latè sed strictè sumitur. Ex secunda igitur ejus appellatione certum est, quatuor esse in hoc cœlo differentiæ gradus, quos forma lucida tertii ordinis suâ majori vel minori præsentiâ distinctos, hoc est, tenuiores, activiores, vivaciores & leviores, aut grossiores, tardiores, immobiliores, aut graviores reddidit; nam quò remotior est materia à nobilitate formæ, eò est grossior, impurior, indignior & obscurior, ut testatur *Aristoteles in lib. de substantiis*. Hinc igitur quatuor oriuntur elementa, sede, natura, dignitate & perfectione differentia. Hæc est vera Hermetici ænigmatis expositio affirmantis, superiora non esse, nisi ut inferiora, grossumque esse subtile, & subtile illud quod grossum, rerumque materiam per se sumptam unicam & eandem esse. Et procul dubio, si lux primo die creata, divina voluntate extingueretur, mundi universi materiam in eundem statum redituram, Philosopho minimè impossibile videbitur; cùm omnes materiæ ab invicem tantùm ratione formæ differre, & sine forma eandem habere conditionem percipiantur, dum sub eadem potentia comprehenduntur; ita ut quælibet ejus pars alterâ nec dignior, nec tenuior, nec crassior, nec levior existat, nec alia ulla differentia aut qualitate existimanda sit à cæteris discrepare.

CAPUT XI.

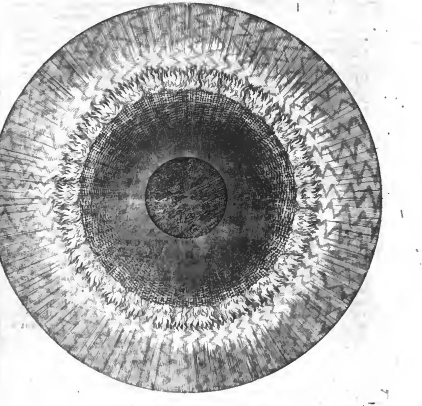
De elemento ignis.

MATERIA fuliginosa & tenebris obducta deorsum à cœlo supremo, virtute lucis primariæ primo creationis die in cœli medii regionem, ac deinceps à cœlo medio, virtute lucis secundariæ, secundo die cum omni ejus regionis obscuritate in tertium, & infimum cœlum detrubata & contracta, jam valde spissa, tenebrosa, & rebellis redditur in hac plaga inferiori, ita ut naturalis lucis tertianæ (quæ cœli secundi solummodò est propago) virtus ad fœdam & informem, nigramque illam materiam in universi centrum propellendam & deprimendam, propter frigoris in ea delitescentis multitudinem, non sufficiat. Hinc igitur ordinavit maximus ille opifex, ut naturales calidæ lucis tertianæ facultates per accidens fortificarentur; voluit enim ut fervor quidam adventitius oriretur, non à luce immediatè procedens, sed à violenta materiæ agitatione seu motu. Nam circulari & rapta cœli medii vibratione & rotatione, ab oriente in partem ejus oppositam, à lucis primariæ actione immediatè procedente, tum propter cœli inferioris materiæ aptitudinem ad quamlibet formam, sive accidentalem, sivi essentialem, suscipiendam, tum etiam propter frigoris materiæ crassæ resistentiam, per antiperistasin conservantis & fortificantis adventitium illud calidum in convexa cœli infimi superficie, tum etiam propter materiæ densitatem, fit collisio quædam convexitatis unius contra concavitatem alterius, atque tandem etiam propter resultationem radiorum lucidorum à cœlo medio egredientium ardens fervor, adventitius tamen & accidentalis, in superiori cœli infimi parte excitatur, cujus

præsentia

præsentia ejus superficies convexa, totaque circa ipsam substantia flamma invisibili incenditur; Unde frigoris potestas ab illa sphæra penitùs expellitur atq; per consequens nulla humiditatis portione imprægnatur, sed per accidens, hoc est, per humiditatis absentiam (quæ ex alicujus partis frigidi cum calido conjunctione fit) valde sicca esse necessariò debet. Hic autem calor, licèt naturaliter huic parti insit, attamē, quia non est de vera lucis essentia, sed quasi ultimus ejus actionis effectus, immediatè à materiæ motu profluentis, ideò ad vitæ functionem nihil facit, nisi quatenus ad corporis constitutionem, quod est vitæ sedes, refertur, nec est ignis ille Philosophorum invisibilis, unde cuncta genita esse dicunt; sed ille tantùm, cujus super naturale calidum dominio res cunctæ ad putrefactionem perducuntur, dum humidum radicale seu spiritus humiditatum ejus ardore præter naturam absorbetur, humidum viscosum & aqueum in venenum convertitur, compositique universalis substantia calore febrili accenditur & desiccatur. At verò, quàm diu humidi naturalis proportio ei superest, cum calido innato, quod vitale appellamus, ei proportionali, supprimuntur illius adventitiæ qualitatis vires, ita ut præter naturæ leges in corpore physico transire prohibeantur. Hunc igitur fervorem ejusque substantiam totam, hoc est, spiritum perturbatum, Philosophi elementum ignis appellaverunt; quod supremam cœli infimi occupat sedem; cujus naturam omnes unanimi consensu calidam & siccam propter rationes prædictas fecerunt. Non tamen negandum est, lucem cœlestem in hoc elemento inesse, cùm illa in inferiora descendere non possit, nisi ignis sphæram penetret. Elementi ignis positio hoc modo exprimitur.

C A-

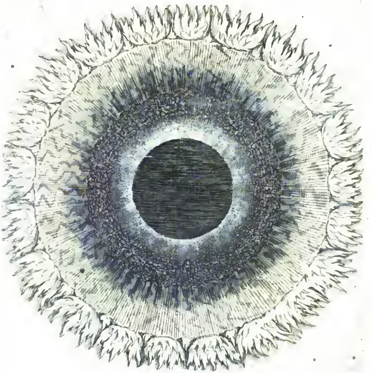
CAPUT XII.

De elemento terræ.

DUABUS igitur virtutibus unitis, naturali scilicet & adventitia, fortiter ab iis reverberatur materia ob frigiditatem suam rebellis; ea quæ naturali quodam instinctu illos à peripheria emissos, & frigidam suam naturam persequentes, tam primarios, quàm secundarios lucis effectus, usq; ad loci ab ejusdem istius lucis circumferentia remotioris sedem fugiens, sese in forma horrendæ & obliqua revolutione subterlabentis umbræ, circa universi machinæ sphærica centrum seu medium punctum, in durum, solidum, & opacum globum restrinxit. In hoc enim loco ab adversarii sui, caliditatis nempe, actionibus multò est securior, & à lucis domicilio, utpote à cujus actu caliditas illa inimica oritur, longè remotior; qui quidem materiæ motus non per se, sed prædicta illa duplici lucis actione concitatus est. Sicut enim absque lucis manifestatione materia tenebrarum fuit tantummodò aliquid potentiale; sic etiam sine caloris præsentia, quæ essentialis est lucis qualitas, naturalis illa materiæ dispositio, nempe frigiditas, nihil quidem actu erat & per consequens nullas per se mutationes producit. Deorsum igitur materiæ frigiditas pellitur, tam lucis primariæ, quàm elementi ignis virtute activa, à materiarum motu producta; sine his enim nihil quicquam agitur. Frigiditas autem illa caliditatis repercussiones patiendo resistere quodammodò, & resistendo reagere videtur. Quibus actionibus & passionibus alii in hoc cœlo infimo gradus producuntur, & regiones intermediæ dispositione differentes, quas elementa inferiora vocant Philosophi, constituuntur. Ex his igitur ratio illa præcipua explicatur, cur gravia ultra mundi centrum decidere nequeant, & quamobrem in eo perpetuò conquiescant; quod scilicet gravitas materiæ densioris & compactioris existat comes; cujus crassitiei causa frigiditas erat, materiam dissipatam & tenuem ad mundi centrum à caliditatis penetrantis rabie contrahens, eamque ibi loci constringens, & contra radiorum lucis invasiones defendens. Cùm autem frigus in qualibet rei crassæ parte, & præcipuè circa centrum magis dispersum, ex omni sui corporis mole caloris actio persequatur, lucisque radii, quorum est, corpora facillimè penetrare, ipsum ubique veluti obsideant & circumcingant, fit inde, ut gravia ultra illud centrum versus naturale lucis habitaculum nulla ratione queant procedere, nisi caloris violentia frigus illud, in gravibus à natura conclusum, opprimatur & violetur. Atque hinc est, quod grave aliquod sursum violenter emissum, naturaliter & sua sponte deorsum ad centrum seu frigiditatis sedem revertatur. Manifestum igitur est, omnem tenebrarum substantiam, cujus præsentia totius mundi materia spiritualis occultata erat & informis, jam tandem virtute lucis, in molem densam & opacam circa mundi centrum collectam redigi & conglobari, quæ quidem elementum terræ appellatur. Reliqua vera totius materiæ jam informatæ massa spiritualis, diaphana & mirificè transparens, à terræ marginibus usque ad convexam mundi spiritualis superficiem extensa, cœlum generali nomine audit. Hoc in ter sacros scriptores *Moyses* divinissimus in ipso *Geneseos* limine confirmat; *In principio*, inquit, *creavit* DEUS *cœlum & terram*, hoc est, lucem à tenebris separavit; cœlum enim perspicuum lucidumque fecit; terram verò opacam, hoc est, mundi centrum tenebris immergebat. Partem igitur ejus positivam dierum originem

rigínem fecit, & partem privativam noctium causam constituit. Nisi enim terrã in mundi cẽtro opifex posuisset, neq; ulla mundus spurcitie aut impuritate squaleret, omnia quoque lucida forent, diesque perpetuus elucesceret. Minimè itaq; mirandum est, tot tantasque in mundo hoc inferiori corruptelas rerumque mutationes accidere; quippe cùm in ejus centro seu corde corruptissima illa ruinę & privationis mater, mœstum & obscurum illud separationis formarum & essentiarum à creaturis compositis obsignaculum delitescat, testisque & nuntius veridicus tyrannidis præternaturalis elementi in rebus physicis olim informatis ibidem perpetuò collocetur. Hinc sanctissimus Job; *Et terra tenebrosa cooperitur cum obscuritate* Mortis; & alibi; *terram de miseria & obscuritate esse* dicitur; imò hæc est quasi locus perditionis, in quo Adam cum Eva è Paradisi gaudiis exterminatus mortis inevitabilis signum sibi accepit, heredibus reliquit. Elementum verò ignis est quasi igneus Cherubini gladius, ideò à cœlesti spiritu vibratus, ut ingressum ad vitæ arborem, hoc est, ad nectar illud divinum & immortale intercluderet, & omnibus immortalitatem nimiùm sitientibus vel subitam vel saltem in expectatam mortem inferret. Est denique centralis hæc congeries dirus tristitiæ & erroris, propter cœcam & furtivam ejus conditionem, sodalis, cùm non modò hominum, sed & DEI Opt. Max. ac intelligentiarum cœlestium hostis, propter horrendam suam rebellionem, in ventris ejus meditullio includatur. Quare væ nobis misellis in terra, quibus tanta miseriatum caterva quotidie insidiatur, tantumque corporis animæque periculum semper imminet! Vos autem, ô creaturæ cœlestes, verique suavissimi Paradisi incolæ, vos, inquam, ô ter & ampliùs felices, ac ultra humanum captum beati, qui à tam miseris ærumnarum vinculis per ineffabilem lucis potestatem liberi estis & immunes!

Quod autem ad hujus massæ centralis dispositionem attinet, quamvis omnes ferè Philosophi naturalem ejus qualitatem, siccitatem esse asserant, illámque velint in ea prædominari, frigiditatem verò illius accidentalem & adscititiam planè statuant; quippe quæ ab aquæ dispositione naturali derivetur; si tamen & præcedentem nostram intentionem, & naturæ ipsius possibilitatem accuratiùs parùm consideremus, nihil istâ illorum phantasiâ à veritatis mera gravius aberrare perspiciemus. Cùm enim naturalis lucis sedes essentialis in mundi peripheriâ existat, calidiq; origo ab ejusdem lucis fonte dependeat, necesse est, ut tenebræ, quæ lucis sunt contrarium, atq; etiam frigiditas, quæ caliditati opponitur, locum à se invicem remotiorem sortiantur. Per consequens igitur, ut calidi originalis sedes est in cœlo supremo; sic frigidi primordiale habitaculum est in centro ejusdem physico, tanquam in loco remotiori: Unde fit, ut magis naturaliter frigiditas in eo prædominetur, siccitas verò in eo magis adventitia existat; hoc est, propter humiditatis naturalis absentiam in eo loco dicuntur terræ partes siccæ; quia humiditas fit ex temperie frigiditatis cum caliditatis portione; quæ quidem caliditas propter rationes prædictas nullam habet potestatem aut possessionem in illo loco. Præterea neminem adeò insulsum futurum puto, quin illud corpus frigidius appellaverit, cui nulla omninò caliditatis portio contingit; sed certum est, in elemento aquæ aliquam caliditatis aëreæ partem in esse, quoniam humiditatem suam, unde ejus fluiditas, ab ipso aëre derivavit, quem certissimè humidum & calidum esse constat: At verò certum est, terram nec de aëre participare, quia nullam in se fluxibilitatem habet; neque verò ullum habet cum igne commercium, tum quod remotissimè ab ejus sphæra distat, tum etiam quod aqua, quàm igni contrariam faciunt, inter ipsam & ignem interponitur. Denique cùm terra sit reliquis elementis longè crassior, & verò frigiditatis dispositio sit, res tam heterogeneas quàm homogeneas condensare, infallibiliter quidem ab effectu probatur, frigiditatem in terra magis abundare. Terræ & ignis regione hoc modo delineavimus.

CAPUT XIII.

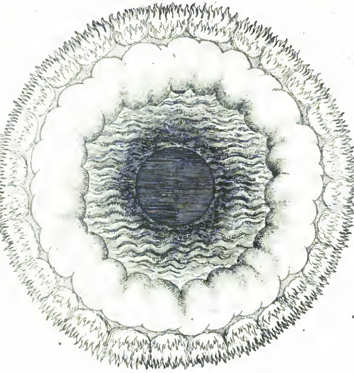
De sphæra media, quæ sphæra humiditatis dicitur, & de elemento aquæ & aëris.

SPHÆRA *humiditatis* in medio inter centrum terræ, & convexam ignis superficiem sita, dicitur *sphæra æqualitatis*, quia ex æquali parte utriusque elementi extremi conflatur; neque enim frigiditas terræ per se, nec verò sola ignis caliditas humiditatem valet producere, sed utriusque conjunctio & quasi masculi cum fœmina coitus illam constituit. Quemadmodum enim frigiditas sola terrestris spiritum mediũ, cui præsens est, cõstringit, sic caliditatis ei supervenientis est, spiritum illum glacialem resolvere, liquefacere, fluxilemque reddere. Similiter etiam caliditas per se, hoc est, siccitati suæ annexa spiritus illius succum absor-

absorbet, aut certè sua qualitate eum in partes insensibiles dissipat; unde humiditatis distinctrix potius quàm productrix meretur appellari. Caliditatis ergò violentia majori minorive frigiditatis concursu plus minùsve retunditur; Unde operationes utriusque intensæ impediuntur, spiritusque à frigore coagulari propter caliditatis præsentiam minimè permittitur. Nec possibile est, ut calidum secundùm naturæ suæ proprietatem spiritus humectantis partes dissipet & discutiat, quod propter frigiditatis præsentis reluctationem accidit; unde spiritus caloris assistentiâ dissolutus est; at dissolutus non dispergitur, nec ad nihilum ferè subtiliatur, quod frigoris omnino præsentiâ perficitur; sed in medio remanet naturaliter fluens, & per fluxibilem suam naturam ac liquiditatem res omnes intermedias, aut magis corporaliter & visibiliter humectat, scilicet si majori frigoris portioni adhæserit, aut magis spiritualiter & insensibiliter madefacit, nempe si ampliorem caliditatis partem amplectatur. Atque hinc est, quod ab hujus humidi dispositione duo elementa intermedia deriventur, ut statim demonstrabimus. Materia igitur crassa, ut antea dictum fuit, ad centrum ab alto depulsa, & ob immensam, quâ prædita est, frigiditatem ibidem retenta, desiderat illic aquiescere; At verò, quia caliditatis natura est, frigiditatem semper hostiliter oppugnare, eamque naturali quadam antipathiâ persequi; atque pati etiam modo cujuslibet rei subtilis natura est penetrare, ideò qualitas hæc activa illam passivam deorsum depellens, istuc eam persequitur, ejusque molem assiduè tentat penetrare. Et quia cujuslibet rei finis est ejus contrarium, nec quies duntaxat, sed & motus etiam motui opponitur; ideò motui isti deorsum ad centrum sive medium intento, alius insuper successit motus, nempe ab imo sursum versus elementum ignis, per frigoris sese caloris injuriis opponentis resistentiam, & repugnantium huic radiorum lucis reverberationem, concitatus. Unde duæ frigiditatis terrestris partes sursum ascendentes, ad propulsandum calidi injurias in media inter centrum & ignis sphæram via totidem caloris partes obviam habuerunt, descendentes ad frigiditatem illam explendam. Atque harum partium unione sphæra humiditatis constituitur, cujus pars media simpliciter & æqualiter humida existit: Etenim vires caloris in ejus medio, sunt illis frigiditatis proportionales, ita ut veluti æquali & in neutram partem magis propendente trutina ponderentur, ac eandem fortitudinem & agendi vim utrinque possideant; hoc est, neque magis deorsum, neque ad latus magis tendunt, & per consequens dum moventur, necesse est, ut circulariter ferantur. Hujus autem sphæræ mediæ dimensio, deorsum versus ejus concavitatem tendens, elementum aquæ appellatur, quod propter suam elemento terræ propinquitatem, & longiorem à sphæra ignis distantiam magis terrestre, spissum, visibile & sensibiliter humectans apparet. Ejus namq; temperies ex tribus quartis frigoris terrestris conflatur (multo enim magis contigua est terræ) & una quarta caliditatis ignis; in quo temperamento, licèt minima insit caliditatis portio, sufficit tamen ad congelativam frigoris dispositionem impediendam, & ad hanc sphæræ humiditatis partem in sua fluxili qualitate conservandam. Atque hæc eadem ratio est, quam superius protulimus; planissimè ut pateat, frigiditatem non in aqua, sed in terra multò intensiorem existere, quoniam aqua per absentiam aut diminutionem partis illius quartæ caliditatis congelatur & in glaciem, hoc est, substantiam magis terrestrem & non fluidam redigitur. Prædictæ autem sphæræ medietas altera sursum versus concavam ignis superficiem protuberans, quia longiùs à terra distat, & propter suam cum elemento ignis viciniratem, valdè est caliditatis particeps, & parùm admodum in se continet frigiditatis, quâ calor ejus igneus temperetur, propterea multò subtilior, spiritualior & invisibilior est parte ejusdem inferiori, & ob subtilitatem magis penetrat, profundiusque humectat. Ex quibus colli-

gendùm est, ejus temperamentum ex tribus calidi ignei & unica tantùm frigidi terrestris parte coalescere. Hanc autem sphæræ humiditatis portionem elementum aëris Philosophi dixerunt. Concludimus igitur, actione & passione duarum qualitatum primariarum, elementis extremis naturaliter insitarum, motus complures intermedios generari; quorum unus est, ab utroque extremo ad medium, quo sphæra media humiditatis producitur; alter ad medium punctum tendit, inde usque ad centrum universale descendens, unde oritur sphæra aquæ, & tertius ad punctum à puncto prædicto medio ad ignis sphæram ascendendo procedit; & inde elementum aëris generatur. Ex quibus manifestum est, cœlum infimum in tres partes dividi, scilicet in sphæram ignis, in sphæram humiditatis, & in centrum universi; Aëris verò atque aquæ elementa accidentaliter quasi produci, nempe propter extremorum elementorum propinquitatem, utrique sphæræ humiditatis parti vim & virtutem variam præstantium. His igitur exactiùs consideratis, evidenter patet, frigiditatem nihil prorsùs, nisi quatenus actione caliditatis provocatur, posse operari, & per consequens lucem, cujus effectus est caliditas, causam esse cujuslibet tam in cœlo inferiori, quàm etiam in superioribus differentiæ, atque locorum quoque eorundem varietatis. Atque hic etiam illud venit observandum, substantiam illam perspicuam inter duo elementa extrema esse spiritum; de quo quidem, quod satis esse potest, in libro primo memoravimus; cujus substantia est materia, in qua varios suos effectus qualitates simplices loco & natura sibi invicem oppositæ producunt. Sphæra integra humida hîc cum duplici sua partitione describitur.

C A-

CAPUT XIV.

De elementorum forma.

FORMA hujus cœli debilior est, quàm illa superiorum, propter longinquitatem à sua origine; hoc autem facilimé ab effectu ejus probatur. Etenim ignis noster terrestris vim suam calefaciendi à luminis actione accipiens, quanto longius à passivo suo distat, tanto debilius calefacere solet; & per consequens certum est, hujus cœli materiam, quò magis centro appropinquat, eò grossiorem, impuriorem, & indigniorem esse; secundúm illud *Aristotelis* in metaphysicis, *ubi plus est meteria, ibi minus est forma, & è converso.* Unde liquidò constat, hujus cœli materiam, propter formæ suæ remissionem prædominari, & per consequens novam subinde formam quotidie appetere, neque enim suppetit huic regioni satis formæ, ut materiæ ejus appetitus inde possit expleri & satiari. Hinc igitur assiduæ in ea rerum mutationes oriuntur; hinc corruptiones quâ-

libet horâ & generationes producuntur, præcipuè verò, ubi materia primæ suæ paucitatem magis crassescit: Quare hoc cœlum non immeritò corruptibile à Philosophis appellatur. Etsi autem hæc natura formalis valdè sit exigua, in suo tamen motu adeò est efficax, ut absque calore ipsius essentiali nihil prorsus in hoc cœlo perficiatur. Unde natura formæ, *vis quadam infinita* à Philosophis appellatur, atque porrò etiam *ligamentum elementorum*, *& virtus commiscendi*, quâ elementa harmonicâ & concordi pace ad invicem colligantur: Imò est *ignis ille Heracliti invisibilis*, quò similia ex similibus rebus procreantur, cuncta generantur aluntur que, & in re qualibet mixtiones trutinis justitiæ ponderatæ inducuntur, formaque suæ speciei congrua inprimitur, quâ res quævis à reliquis distinguitur atque segregatur. Hoc enim *Aristoteles* in lib. de 5. substantiis asserit, ubi dicit, *formam esse quâ res una ab alia differt*. Hanc cœli hujus formam *Platonici* immediatè à Sole, in quem quarto die lux secundi cœli contracta est, procedere affirmant, volentes cum cæteris Philosophorum sectis, solem esse fœcundam rerum omnium hujus cœli genetricem; nam animam mundi in sole posuerunt; quippe à quo omnis genetandi & res generatas conservandi virtus derivatur: Sol enim suo lumine vitam & caliditatem inferioribus inspirat, & cuncta calore suo vivifico ad se convertit.

CAPUT XV.

De elementorum prædictorum substantia.

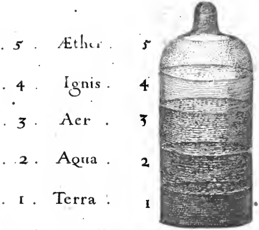
IN capitibus præcedentibus de elementorum gradibus, & ipsorum dependentia mutua egimus, & quomodo respectu diversæ mixtionis qualitatis terræ cum illa elementi ignis ab invicem differant; Nunc autem de præcipua ipsorum materia seu substantia pauca nattabimus. Spiritus tenebrarum è suprema regione in centrum excussarum, qui nullam aut valdè exiguam retinebant lucis primariæ portionem, postquam è terra, poris ejus apertis, post solaris spiritus fugam egressi sunt, superiorem hujus regionis inferioris locum possidebant, quasi crassiores illius massæ partes seu fœces, ex qua corpus solis purissimum in cor medii cœli elevatum separatur, quæ quidem spiritus prædicti partes ibi loci, nempe in sphæra ignis habitare & circulariter ferri coguntur, tum quia deest ipsis anima sufficiens, ad ipsas latiùs elevandas, tum etiam, quia cœli medii forma majorem materiæ quantitatem completè informare non potest, tum denique, quia crassior est, impurior est ejus massa, quamvis omnium cœli inferioris subtilissima, quàm illa materiæ cœli. Spiritus autem tenebrarum mediæ mundi regionis, partes, quæ scintillas aliquas lucis secundariæ ejusdem incluserunt, in vegetabilia & plantas secundo die redactæ sunt, atque cæteræ ejus partes, quæ radiorum æthereorum partem ferè nullam possident, cùm naturaliter contiguæ sint spiritui supercœlesti, materiæ elementi ignis succedunt, locúmque aëris supplent. Spiritus denique tenebrarum tertiæ & infimæ mundi regionis, qui omniū crassissimus & maximè gravis est, cùm sit illi ætheris contiguus & proximus, ordine naturæ ei succedit; unde regionem aquæ possidet, dicitur q; aqua: ac si spiritus hujus partes aliquam lucis hujus cœli portionem includunt, mineralia producūt. Atq; hac ratione in regressu suo crassiores spiritus tenebrarum exturbati ex cœlo Empyreo, tanquā regione omniū suprema, constituerunt elementum ignis, ex media autem regione seu æthere dejecti evaserunt in substantiam

tiam

tiam aëris; atq; tandem ex infima mundi regione expulsi præbuerunt aquæ suam essentiam. Terra autem est omnium horum quasi sterquilinium, ipsorum superfluitatum receptaculum,&,ut cum *Philosophis chymicis* loquar, totius massæ spiritualis caput mortuum seu fæces, quarum spissitatem & immunditiam sequitur aqua, quæ est tanquam aëris pars abjectior, quemadmodum aërem ignis,& ignem Quinta essentia. Hæc igitur est chymica naturæ extractio, cujus pars excellentior est illa Quinta essentia cum sua anima ad æthera exaltata; non aliter quàm in spiritus vini rectificatione experti sumus; deinde sublimatur crassior spiritus pars, quam aquam ardentem vocant; in qua sunt tres quasi partes quintæ essentiæ, & una phlegmatis, quæ crassiori spiritus tenebrarum cœli medii parti elementum ignis constituenti assimilatur; Huic succedit debilis ille liquor, quem aquam vitæ vulgarem dicunt, ubi duæ vini spiritus partes sunt, cum totidem aquæ; qui elemento aëri cōparatur,& ultimo loco destillatur phlegma in quo nihil ferè spiritus est, sed rotaliter pro aqua pituitosa habetur, quæ cum elemento aquæ confertur. Horum autem omnium fæces seu caput mortuum in cucurbitæ fundo repertum elemento terræ non impropriè assimilandum est. Atq; hoc modo admirabilis naturæ operatio in materiæ elementorum electione, purificatione & ipsorum ordinatione luculenter explicatur. Concludimus igitur, quod Terra sit fæx spirituum cujusque cœli, & tenebrarum substantialium coacervatio; Aqua est grossior ille spiritus tenebrarum infimi cœli, luce ferè vacuus; nam spiritus istius cœli lucem amplectentes, in metalla varia convertuntur, pro majori aut minori lucis proportione in iis contenta; unde eorum humidum radicale invenitur à Philosophis esse aquam grossam & viscosam. Aër est spiritus ille cœli secundi à terra subtilatione elapsus, cujus pars densior lucem secundariam amplectens, vegetabilia calidiora vel frigidiora producit secundùm lucis & spiritus illius pinguis proportionem idoneam; & ille denique Ignis est spiritus tenebrarum cœli Empyrei, cujus substantia crassior luce primaria repleta solare constituebat corpus; ut infrà declarabitur.

Experimentum de vino, ex quo cujusq; elementorum natura colligi potest.

Ex ipso vino præstantiori experimentum fecimus, elementorum & ipsius quintæ essentiæ substantias, digito & quasi fiduciæ regula nobis apartè indicans. Namque extracto spiritu ex vino, operatione haud nova, oleum exinde extraxi super spiritu natans. Deinde ex fæcibus vini oleum extraxi, & ad purificationem summam illud rectificatione diversa perduxi. Postea phlegma etiam post spiritus extractionem destillatum sæpiùs rectificavi. Denique fæces totius vini multis ablutionibus à lutosa sua sorde mundificavi: Hæc igitur omnia in vitrum rotundum proportione æquali indidi; quod Hermeticè, ut vocant, sigillavi,& vase hoc per integram noctem quiescente, inveni manè 5. regiones; inferiorem nigram & obscuritate obvelatam; super hac phlegmatis portio residebat; deinceps illam cooperiebat oleum ex fæcibus extractum, super quod quarto loco spiritus vini ascendebat; Oleum verò ex eo extractum ordine quinto ipsum obtegebat.

CAPUT XVI.

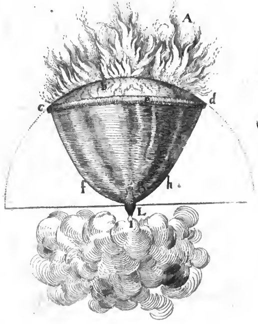
De quibusdam experimentis aquarum in cælorum prædictorum constitutione varias dispositiones, luce operante, demonstrantibus.

CErtum est ignem sub lucis nomine comprehendi & ab ipsa luce provenisse; cùm nullibi in universali creationis descriptione nobilissimæ illius creaturæ ignis mentionem fecerit divinus noster Antistes *Moyses*, præterquam de luce loquendo: Hoc etiam libro sexto cap. 8. luculentiùs declaratur. Aërem quoque & aquam fuisse de massæ illius, aquarum videlicet universalium substantia, nemo ambiget, cùm ex illa omnia conflari testentur sacræ Scripturæ. Jam verò, quia procul dubio prædictæ operationes nonnullis sensu magis quàm ratione nitentibus in suspicione sunt, testar etiam oculis eorum istas operationes per effectus à duabus illis causis primariis, aqua nempe & luce, derivatis repræsentare, quas quidem facilimè visibiliter percipient, si sequentia experimenta diligenter observaverint.

Experimentum primum de igne & aëre, seu aqua subtili.

Igne accenso in superiori instrumenti concavi & optimè clausi parte, in cujus fundo igni opposito, foramen seu tuba aliqua minima constituitur, aër intrinsecus, quò magis ad ignis locum accedit, eò magis attenuatur, crassiorque aëris attenuati pars, quæ frigidior est, ab igne operante ad imiorem vasis locum, utpote ab inimico suo remotiorem, tendit, quod quidem visibiliter patet, quia in forma vaporis humidi per tubam seu foramen illius regionis egredi sensim percipitur.

B.C.D.

B. C. D. E. F. G. H. eſt vas in forma altaris factum; in cujus ſuperiori ſuperficie ſi ignis A. accendatur, aër incluſus inde ſubtiliatur, & pars ejus craſſior ignem fugiens, per tubam I. exitum quærit, atque per foramen exterius L. inſtar vaporis humidi egredi percipitur. Hæc pleniùs in *Heronis Alexandrini ſpiritualibus*, experimento nempe 11. demonſtratur: Hic verò aëris motum ſecundùm circuli diametrum delineavimus, quia magis ad hoc noſtrum propoſitum pertinet. Ut etiam poſſim hoc experimentum reddere evidentius, accepi ovum vitreum vacuum, & ſolo aëre repletum, Hermericéque ſigillatum cineribus impoſui, ac lampadis igne ſubmiſſo calefeci ſuaviter vitrum; quo facto, aëris in vitro incluſi pars craſſior rarefactione à tenuiori ſeparata fugiebat ignem, & in vaporem ſeſe reſolvens tandem in forma guttarum ſummitati vaſis adhærebat.

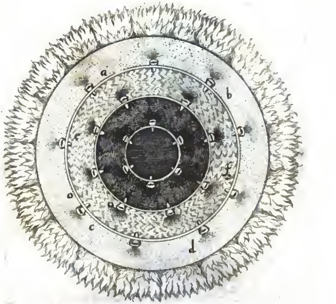

Hinc igitur concludimus, quod aër spissus propter contentam in eo frigiditatem ignem fugiens, ad remotiorem ab ejus præsentia regionem tendat; At centrum est locus remotior à circumferentia; Proinde, ubi globi alicujus concavi superficiem virtus ignea occupat, ibi retentus & conclusus in ipso aër seu aqua tenuis, grossiores suas partes ad centrum emittet, imò omnes aëris partes in globo concavo comprehensæ, tantò sunt gradatim spissiores, quantò ab ignis vigore remotiores existunt, ut hoc explicatur experimento sequenti.

Experimentum II.

Fiat igitur globus quidam vitreus vel cupreus, distinctis tribus regionibus, ita ut altera integram alterius concavitatem complectatur; habeantque regiones istæ foramina seu tubas quasdam, modo inferiùs depicto protuberantes, ac cingatur undique igne vivacissimo extima globi superficies; Quo facto ad oculum apparebit ignem illum exteriorem superiori regioni vigorem suum vivaciorem accommodare, aëremque in eâ contentum propter vivi ignis contiguitatem mirè attenuari; atque alteram etiam regionem mediam percipere quidem à prima vigorem igneum; sed tamen, quoniam ille in ea mitior est, quàm in superiori, id circò existentem in ea aërem minùs subtilem esse & tenuem, non valente nimirum vi ignea eum ulteriùs rarefacere. Ignea denique virtus in media regione delitescens vim quoque aliquam, licèt exiguam, in infimam regionem infundet; Unde spissum aërem, tum superioris regionis, cujus major est quantitas, tum illum regionis mediæ, cujus est proportio minor, tum denique infimæ etiam regionis, qui omnium paucissimus est, ad centrum tendere, & in guttas ibi conglomerari commonstrat propositio præcedens, & illa etiam quæ post finem capitis septimi est expressa. Demonstratio sequitur.

Sphæra

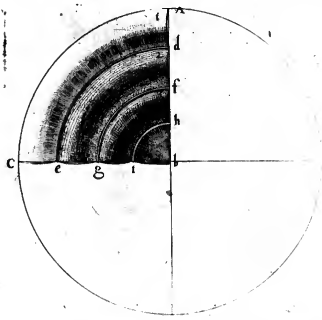

Shæra ſuperior, ſuper cujus ſuperficiem primaria ignis virtus conſiſtit, eſt A.B.C.D. Secunda ſphæra eſt, E.F. Tertia eſt, I.H. Linea menſurans ultimum diſtantiæ locum, ad ad quem movere poteſt frigida natura, in craſſo aëre delireſcens, ignea virtute impulſa eſt L.M. quæ eſt circuli majoris ſemidiameter. O. o.o. ſunt foramina inconvexitate regionum contenta, per quæ aëris pars ſpiſſior deorſum verſus centrum pellitur.

Experimentum. III.

Supereſt jam experimenrum tertium, ex cujus demonſtratione paret, neceſſariò aërem craſſum, à circumferenria ad cenrrum depulſum, conflare corpus valdè ſpiſſum, denſum & propter denſitatem opacum.

EXPERIMENTUM EST TALE.

In principio ſubſtantia potentialis aquarum in mundo non erat alia, quàm ſi globi alicujus artificialis, in concavitates diverſas certis interſtitiis ad cētrum à circumferentia tranſeuntibus diviſi, pars aliqua, utpote, in demonſtratione præmiſſa arcus a.c.b. aquâ limpidâ ſeu aëre repleatur, ubi omnes aquæ partes ſunt ejuſdem ſpiſſitudinis & diſpoſitionis: At ſi ignis tetigerit extremā illius arcus ſuperficiem, aër ſpiſſior ſuperioris regionis per I. denoratus, qui multò major reſpectu illius centri eſſe reperitur, ſimiliter & ille ſecundæ ac tertiæ regionis, cùm ad centrum reverberatur, erit valdè groſſus & compactus, neque enim aliter in loco tam anguſto, qualis eſt ille centri contineri poſſet: namque aër, qui antea in ſpatiis A.C.D.E.& D.E.F.G.& F.G.H.I. comprehenſus erat, in parvulum illum arcus angulum comprimitur, coanguſtatur & in groſſam & voporoſam maſſam redigitur. Hinc igitur dependet magnum illud antiquorum Philoſophorum myſterium, inveniendi pondera atque proportiones elementorum. Et ſanè totus mundus hanc ob cauſam in formam ſphæricam eſt redactus corporaque craſſiora verſus machinæ centrum diſpoſuit Archetypus, ut ea rarefactione & attenuatione ſubtiliora facta ſemper aſcendendo ampliorem ſibi locum poſſent eligere; namq; minorem res craſſæ locum ante reſolutionem, quàm poſt ſubtiliationem requirunt, ut ſupra dictum eſt. Hujus igitur cognitionis complemento non erit difficile, cœlorum capacitatē metiri, cognitâ ſaltem priùs terræ magnitudine; neq; etiam elementorum proportiones ad invi-

cem

cem,cùm de propria earum extensione ac dilatatione judicare possumus, inve-stigare operosum erit. Proinde quoque & vel cœco,etiam ex illis,nostras in hoc libro ad cœlorum distinctiones & positiones delineandas, productas demonstrationes,non frivolas,sed cum ipsa rerum natura convenientes esse,luce clariùs apparebit.

FINIS LIBRI SECUNDI DE MACROCOSMI FABRICA.

LIBER TERTIUS.

De Musica mundana.

Contenta hujus libri.

In *mundi compositione* repe-riuntur
- *Concordantiæ*; Unde ejus *Musicæ*
  - *Species*, quæ est vel
    - *Generalis*, ad universi cœli consonantias pertinens, de qua cap. 1.2.3.
    - *Specialis*, nempe Musica illa elementaris, de qua c. 4.
  - *Rationalis progressus*; Nam proveniunt
    - *Ex* dimensione mundi pyramidali *proportiones mundanæ*, de quibus cap. 1. & 2.
    - *Ex* proportionibus *consonantiæ* ejusdem de quibus cap. 3.
    - *Ex* consonantiis denique ejus *Musicæ*.
  - *Praxis*, de qua cap. 7. & 8.
- *Discordantiæ*, de quibus cap. 9.

CAPUT I.

De proportionum mundanarum ratione.

EX præcedentibus patet, quod sicut cœlum Empyreum est ignis & lucis supernaturalis domicilium ac sedes, à qua immediatè ignis naturalis, & mediatè alter ille magis accidentalis progreditur, sic etiam locus ejus oppositus, terminans ac finiens motus radiorum ejus, sit materiæ & tenebrarum receptaculum. Cùm autem idem sit contrariorum respectus, necesse est, ut propter mundi continuationem, iisdem gradibus eademque proportione se habeat naturæ humidæ tenebrarum dispositio ad igneam illam lucis: Unde ut centrum physicum naturaliter in quarto gradu frigidum esse superiùs declaravimus, densissimum, opacissimum & ponderosissimum, & per se quietem naturaliter appetens; sic etiam regio machinæ ultima proculdubio in omnibus non loco duntaxat, sed & conditione quoque illi opponitur, ita ut æquali unius actione & proportionali alterius passione omnia corpora intermedia constituantur, & pro subjecti natura, hoc est, pro copia vel inopia prædominantis in eo lucis, aut privationi diutiùs reluctentur, aut citiùs ei cedant & subjiciantur. Quis igitur ambiget, supremam cœli Empyrei regionem ab omni frigiditatis invasione, cujus proprium est incrassare, liberam esse & immunem? quippe cùm sit subtilissima, purissima, levissima, supremo perspicuitatis gradu pellucida, & quasi nihil aliud, quàm ignis ad ultimum caliditatis amatoriæ suavissimæque apicem sublimatus. Haud dubiè igitur harmoniam mundanam perquàm nobilem illæ rerum proportiones inducunt, per quas operante in materiam intermediam lucis primariæ virtute, indissolubilis rerum concordia conciliatur, ac musica quadam inexplicabili aures intellectus permulcentur. Hujus namque melodiæ instrumentum, machina scilicet mundi, est quasi monochordum, cujus chorda, per quam consensus partium introducitur, est intermedia totius mundi materia. Autor autem in hac musica existit mundi anima, seu lux essentifica; haud secùs, quàm in musica illa hominis instrumentali, in qua Γ. id est, Gamma, ut principium sumit ab inferiori systematis parte, ascendendo cum gravibus, excellentibus, & superexcellentibus vocibus; Talis nimirum fit etiam in monochordo mundano progressus, nempe à terra proportionaliter ad suum *ee la*, ascendendo, quod terminus est ultimæ peripheriæ: Et ut in Γ. gravior & profundior est sonus propter extremam ejus distantiam ab *ee la*, à quo ascendendo intensior fit vocis percussio; sic etiam quò altiùs à terra versus cœlum Empyreum ascenditur, eò fortior locis & caloris effectus invenitur, tenuiórque ejus virtute redditur spiritus mundanus; quemadmodum etiam ad vocis humanæ elevationem major vis, ac proinde major animæ lucidæ virtus requiritur, in ejus verò depressione minor omninò desidera-

tur;

LIBER TERTIUS.

De Musica mundana.

Contenta hujus libri.

In *mundi compositione* reperiuntur

- *Concordantiæ*; Unde ejus *Musica*
  - *Species*, quæ est vel
    - *Generalis*, ad universi cœli consonantias pertinens, de qua cap. 1, 2, 3.
    - *Specialis*, nempe Musica illa elementaris, de qua c. 4.
  - *Rationalis progessus*; Nam proveniunt
    - *Ex* dimensione mundi pyramidali *proportiones mundanæ*, de quibus cap. 1. & 2.
    - *Ex* proportionibus *consonantiæ* ejusdem de quibus cap. 3.
    - *Ex* consonantiis denique ejus *Musica*.
  - *Praxis*, de qua cap. 7. & 8.
- *Discordantiæ*, de quibus cap. 9.

CA-

CAPUT I.

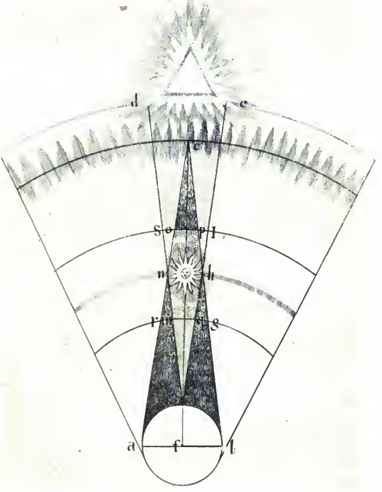
De proportionum mundanarum ratione.

EX præcedentibus patet, quod sicut cœlum Empyreum est ignis & lucis supernaturalis domicilium ac sedes, à qua immediatè ignis naturalis, & mediatè alter ille magis accidentalis progreditur, sic etiam locus ejus oppositus, terminans ac finiens motus radiorum ejus, sit materiæ & tenebrarum receptaculum. Cùm autem idem sit contrariorum respectus, necesse est, ut propter mundi continuationem, iisdem gradibus eademque proportione se habeat naturæ humidæ tenebrarum dispositio ad igneam illam lucis: Unde ut centrum physicum naturaliter in quarto gradu frigidum esse superiùs declaravimus, densissimum, opacissimum & ponderosissimum, & per se quietem naturaliter appetens; sic etiam regio machinæ ultima proculdubio in omnibus non loco duntaxat, sed & conditione quoque illi opponitur, ita ut æquali unius actione & proportionali alterius passione omnia corpora intermedia constituantur, & pro subjecti natura, hoc est, pro copia vel inopia prædominantis in eo lucis, aut privationi diutiùs reluctentur, aut citiùs ei cedant & subjiciantur. Quis igitur ambiget, supremam cœli Empyrei regionem ab omni frigiditatis invasione, cujus proprium est incrassare, liberam esse & immunem? quippe cùm sit subtilissima, purissima, levissima, supremo perspicuitatis gradu pellucida, & quasi nihil aliud, quàm ignis ad ultimum caliditatis amatoriæ suavissimæque apicem sublimatus. Haud dubiè igitur harmoniam mundanam perquàm nobilem illæ rerum proportiones inducunt, per quas operante in materiam intermediam lucis primariæ virtute, indissolubilis rerum concordia conciliatur, ac musica quadam inexplicabili aures intellectus permulcentur. Hujus namque melodiæ instrumentum, machina scilicet mundi, est quasi monochordum, cujus chorda, per quam consensus partium introducitur, est intermedia totius mundi materia. Autor autem in hac musica existit mundi anima, seu lux essentifica; haud secùs, quàm in musica illa hominis instrumentali, in qua Γ. id est, Gamma, ut principium sumit ab inferiori systematis parte, ascendendo cum gravibus, excellentibus, & superexcellentibus vocibus; Talis nimirum fit etiam in monochordo mundano progressus, nempe à terra proportionaliter ad suum *ee la*, ascendendo, quod terminus est ultimæ peripheriæ: Et ut in Γ. gravior & profundior est sonus propter extremam ejus distantiam ab *ee la*, à quo ascendendo intensior fit vocis percussio; sic etiam quò altiùs à terra versus cœlum Empyreum ascenditur, eò fortior locis & caloris effectus invenitur, tenuiórque ejus virtute redditur spiritus mundanus; quemadmodum etiam ad vocis humanæ elevationem major vis, ac proinde major animæ lucidæ virtus requiritur, in ejus verò depressione minor omninò desidera-

tur;

rur; sic etiam major animæ mundanæ proportio in elatiori & subtiliori mundi spiritu invenitur, & per consequens acuriorem reddit harmoniam & excellentiorem, in depressiore verò & spissiore minor; unde graviores & profundiores harmoniæ effectus producere dignoscitur. Ex his igitur facilimè colliguntur harmoniæ istius consonantiæ ex debitis numerorum proportionibus consistentes, quas à simplicium principiorum amplexu derivari & provenire probaru haud est difficile, nempe à mutua materialis & formalis pyramidis commixtione: nam quælibet harum habet in hoc Macrocosmo pyramidalem dimensionem, quà non aliter, (magis tamen in uno & minùs in alio loco) operari solet, quàm una pyramidis corporeæ portio gradatim sibi ampliorem concavitatem requirit, in qua altera contineatur: Sed pyramidis formalis basis est ipsi cœlo Trinitatis contigua, ejusq; conus ad terram usq; se extendit, quemadmodum è converso basis pyramidis materialis est in terra, ejúsq; conus usq; ad cœli Empyrei verticem ascendit, hoc est, in concavam cœli superficiem. Has autem formales mundi dimensiones in fine libri quinti delineavimus, quo pyramidalis ista dimensio est in rebus physicis intelligenda. Hic tamen proportionalem unius pyramidis ad alterius amplexum breviter delineavimus, ut ad perfectiorem hujus nostræ musicæ mundanæ explicationem studiosos magis sensibili proportionum demonstratione meliùs inducamus; in qua quidem luce manifestius est, tres materiales pyramidis partes infimam mundi regionem occupare, cum quibus se miscet pars una pyramidis formalis, nempe quæ juxta conum est; ea quæ toti illi materiæ massæ formam dedit essentialem; duæ ejusdem partes regionem mediam implent, quæ ibi loci totidem pyramidis formalis portionibus informantur; ac unica ejus portio cœlo Empyreo dat substantiam, quam tres pyramidis formalis portiones supernaturaliter informant. Ex quibus luculenter apparet pyramidem materialem tribuere cuilibet mundi parti substantiam, & quod reciproca pyramidis lucidæ receptio illam de materia prima in secundam & formatam transmutet, ac per consequens, omnia inter terræ margines, & summã cœli Empyrei peripheriam accepisse proportiones suas à duarum harum pyramidum actione & passione; ex quibus etiam omnes Macrocosmi proportiones & consonantiæ harmoniam mundanam constituentes derivantur. Demonstratio autem hujus rei est talis.

A. B. C.

A.B.C. est Diameter pyramidis materialis, cujus fons est tenebrarum Oceanus, nimirum terra; namque in terra basin suam habet: Hujus pyramidis pars inferior A.B.R.G. dat inferiori mundi regioni substantiam & corpulentiam, cum qua pars minima pyramidis formalis deorsum tendentis sese miscet per minima.

Similiter pars pyramidis materialis. O.P.G.R. est materialis pars regionis mediæ, quæ informatur æquali sibi portione I.S.V.Q pyramidis lucidæ descendentis

L dentis

dentis. Portio denique pyramidis materialis O.C.P. dat tantum corpulentiæ, quantum ei est regioni superiori, quæ ejus substantia minima informatur majori pyramidis radiosæ portione, nempe D.E.S.I.

Unde patet quod major pyramidis formalis pars, minorem illius materialis informans, super excellenter & ultra ejus naturam appetitum illius explevit: Media ejus pars æquali portione pyramidis lucidæ perficitur, ac id quidem excellenter & ad appetitus substantiæ illius satietatem; Inferior ejus portio in proportione tripla se habet ad illa pyramidis formalis, nempe, ut 3. ad 1. Unde materiæ appetitus in infima pyramidis corporeę portione non expletur, sed corruptibilis est & mutationibus obnoxia: imò & in ejus basi non agit, nec penetrat pyramis formalis ad ipsius terræ centrum, nisi per accidens: nam ejus conus superficiem tantùm penetrat ipsius terræ, non aliter, quàm conus pyramidis materialis ei oppositus in basi & gloriæ formosissimæ puncto desinit. Ex his igitur per quàm pulchrè invenimus sphæram æqualitatis totius mūdi, & ipsius animæ mediæ locum, in quo lux increata tabernaculum suum posuit, animamq́; mundi collocavit: Imò hæc sphæra æqualiter à parte tum superiore tum inferiore, perfectionem consonantiæ magis perfectæ recipit; nam ab ipsa ascendit Diapason spirituale & ad ipsam ascendit Diapason materiale. In dupla enim proportione se habet ad terram, & ad locum & sedem formæ simplicissimæ. In ejus ergò regione consonantiæ perfectissimæ musicam vitalem producunt; cujus monochordi spiritualior pars si, pulsetur, vitam æternam dabit, materialior autem pars transitoriam. Cognitis igitur his principiis non erit difficile proportiones ex illis elicere, quarum consonantiâ musicam mundanam provenire dicimus.

CAPUT II.

Quomodo prrportiones mundanæ ex situ & loco partium cujusque pyramidis eliciantur?

QUONIAM in omni hylæ parte, similiterque etiam in omni lucis formosissimæ portione, nulla prorsus differentia sed summa æqualitas erat, priusquam fieret illarum commixtio: sequitur inde necessariò, alterationem tam in hylæ materia jam informata, quàm in ipsa forma jam creata, consistere in majori vel minori horum principiorum actione & passione. At quia lucis naturalis radii deorsum tendentes cum cono pyramidis suæ nondum penetrarunt ad viscera ipsius terræ, ideò necesse est, ut interiores terræ partes, cùm quælibet res ex quatuor quartis componatur, quatuor frigiditatis testimonia ob integram lucis absentiam retineant & possideant: at verò regio diaphana ei superinnatās, cùm limpida, perspicua & clara sit, denotat hoc ipso, unicam lucis portionem sibi concessam esse, quâ hujusmodi naturam suam diaphanam & mobilem obtineat: Unde apparet, proportionem inter terram & infimam illam regionem esse perspicuam, cùm terra habeat quatuor spissitudinis testimonia, regio autem elementaris diaphana non nisi tria; ita sanè, ut in proportione sesquitertia sese habeant, siquidem terra sese habet ad transparentem illam elementarem regionem, ut 4. ad 3. Deinde tres hujus regionis infimæ perspicuæ partes ad duas illas regionis æthereæ, in cujus medietate sol exaltatur, in proportione sesquialtera inveniuntur, atque se habent ad invicem, ut 3. ad 2. quemadmodum etiam ulteriùs duæ partes, regionis illius intermedię corpulentiam constituentes,

tuentes, si referantur ad unicam illam suæ pyramidis portionem, quæ in regione suprema seu Empyrea invenitur, in dupla proportione reperiuntur, atque se habent, ut ad 2.1. Atque has materiæ pyramidalis proportiones secundùm multiplicationem aut diminutione partium lucis provenire certum est; prout etiam ipsius formalis pyramidis proportiones oriuntur à majori aut minori portionis materialis præsentia vel absentia; nam ejus fons merè formalis & increatus, à cujus basi pyramis formalis descendit, quatenus est merè, & absolutè formalis, eatenus nullam materię portionem in se habet, ac proinde cognoscitur ex quatuor caliditatis quartis, hoc est, ex perfectissima simplicitate & absoluta homogeneitate constare. Ad quam pyramidis scaturiginem, si tres illæ lucis create portiones in suprema aëris regione, Empyrea nempe, referantur, in sesquitertia proportione se habebunt, videlicet, 4. ad 3. Similiter tres portiones lucis istius cœli, cum duabus cœli intermedii collatæ, sesquialteram constituent proportionem, atque se habebunt ad invicem, ut 3. ad 2. Duæ autem portiones cœli medii comparantur ad illam unicam cœli inferioris in dupla proportione, habentes sese ad invicem, ut 2, ad 1. Ex quibus manifestum est, pyramidem formalem iisdem proportionibus à sua basi descendere ad terram, quibus ascendit ad cœlum pyramis materialis, & per consequens in ipsarum concursu proportionaliter sese unam ad aliam habere. Ex quibus quidem proportionibus generalibus, consonantiæ tam generales quàm particulares ipsius monochordi mundani producuntur, ut in capite sequenti declarabimus. Harum autem Macrocosmicarum proportionum demonstratio sic fit.

CAPUT III.

De monochordo mundano, & de consonantiarum illius, tam simplicium quàm compositarum inventione, ex quibus harmonia mundana conflatur.

QUONIAM omnes istæ proportiones in qualibet prædictâ pyramide per se nihil valent ad producendas consonantias musicas, sine utriusque commixtione (neque enim barbiton sine musico, nec musicus sine barbito ad consonantias musicas faciendas sufficit (idcircò necessariò concurrere debent ad harmoniam mundanam constituendam pyramides utræque, tum scilicet materialis, quæ loco instrumenti musici, seu chordæ monochordi, aut instrumenti & spiritus canentis est, tum etiam formalis, quæ officium animæ pulsantis vel canentis vocisque producentis præstat. Incrementum igitur formalis substantiæ acutiorem & subtiliorem producit aërem, & per consequens rariores & excellentiores symphonias mundanas edit; haud secùs, quàm intensior hominis spiritus aut instrumenti chorda voces acutiores aëremque subtiliorem violentioribus vibrationibus dabit. Ejus autem decrementum, grossiorem aërem, & per consequens graviorem harmoniam mundanam facit, non aliter, quàm vox hominis remissa seu chorda monochordi relaxata sonos molliores reddit; idque accidit propter nimiam aëris spissitudinem. Agit igitur lux in materiam mundanam iisdem mediis, quibus hominis spiritus in aërem. Ex quibus manifestum est, unam naturam, sive materialem sive formalem, sine altera nihil valere, & proinde Musicam mundanam ex utrisque pyramidibus per minima mixtis provenire. Nam sine lucis præsentia nõ haberet materia humida formam pyramidalem, nec forma creata suam absque materia humida. Unde certum est, quod secundùm plus vel minus ad invicem misceantur pro natura portionum cujusq; pyramidis oppositè in Macrocosmo moventium & ad invicem concurrentium. His igitur cognitis à mundi materia exordium sumamus, quam chordæ monochordi (cujus instrumentum magnum est ipse Macrocosmus) assimilavimus, ut quemlibet gradum, per quem aliqua locorum differentia inter instrumenti mundani centrum & ejus peripheriam discernitur, intervallis musicis tam simplicibus quàm compositis aptè comparemus. Quare sciendũ est, ut instrumenti chorda ratione ascensionis à Γ per intervalla proportionibus metricis dividi solet, ita etiam tam materiam, quàm ejus formam gradibus quantitativis distribui, proportionibusq; similibus, consonantias musicas constituentibus, distingui: Etenim si monochordum à summitate cœli Empyrei ad basin ipsius terræ imaginativè extendatur, radium cujuslibet pyramidis constituens, percipiemus, ipsum in partes consonantias constituentes dividi; cujus dimidia pars si prætereatur, cõsonantiam Diapason ederet, quemadmodũ etiam in monochordo instrumentali idẽ illud evenire docet experientia.

Considerandum est autem, quod hujusmodi monochordo mundano consonantiæ tam simplices quàm compositæ, & similiter intervalla propria easdem mensurantia, delineari possint non aliter, quàm cum monochordũ instrumentale in partes proportionales dividimus. Etenim effectus frigiditatis in terra, & per consequens, ipsa terræ materia, in crassitie atque pondere ita naturaliter se habet ad frigiditatem & materiam regionis infimæ, in qua non nisi unica

quarta lucis & caliditatis naturalis inest, ut 4. ad 3. quæ est proportio sesquitertia, ut supra dictum est; in qua quidem proportione consonantia Diatessaron consistit ex tribus intervallis conflatum, nempe ex aqua, aëre & igne: Nam terra in musica mundana se habet, ut Γ in musica, unitas in Arithmetica & punctum in Geometria: Est enim quasi terminus, à quo ratio materiæ proportionalis habenda est, quippe cùm materialis pyramidis basis & fundamentum sit: Aqua igitur locum toni unius possidebit, & aër etiam unius intervalli ulterioris: Ignis autem sphæra, quoniam est non nisi summitas regionis aëris accensa, locum Semitonii minoris habet: At quatenus hujus materię duæ portiones sursum, usq; ad medii cœli punctum, ad calidi supernaturalis actionibus resistendum, pyramidaliter elevatæ, & totidem lucis partes etiam pyramidaliter deorsum, in duas illas materiæ portiones agentes, faciunt sphæræ solis compositionem, eique naturaliter æqualitatis nomen tribuunt, eatenus proportio sesquialtera in eo producitur, quatenus scilicet tres spiritus seu materiæ inferioris medii cœli partes, ad duas illas sphæræ solaris referuntur, & per consequens consonanriam Diapente producunt. Talis enim est differentia inter lunam & solem cùm inter convexitatem hujus cœli & medietatem sphæræ solis, quatuor sint intervalla, nempe integræ lunæ, Mercurii & Veneris sphæræ, integris tonis comparatæ, & dimidia solaris sphæræ pars, quam Semitonio composuimus. Cùm veró consonantia Diapason ex Diatessaron & Diapente constituatur, necesse, ut consonantia ista Diapason illic producatur; Atque hæc est magis perfecta materiæ consonantia, quæ perfectionem nullo modo acqurere potest, nisi forma solari appetitum suum expleverit. Præterea cœlum hoc medium, licèt in corde ipsius, Sole videlicet, consonantia materiæ magis perfecta desinat, & motum ad formale Diapason incipiat, sua tamen concavitate tam super sphæram æqualitatis, quàm sub ea nihil præter Diapente consonantiâ personat; quæ ideò inter alias consonantias huic loco magis convenit, quoniam, ut hæc minùs est perfecta, & in medietate inter perfectam & imperfectam colocata; sic etiam hoc cœlum, quamvis perfectum sit, & à corruptione liberum, minùs tamen perfectum respectu cœli superioris dicitur, & medium inter utrumque cœlum, perfectum nempe & imperfectum, situm obtinet: Præterea punctum exactæ æqualitatis, quod est exacta duarum pyramidum intersectio, nempe, N. H. est verus consonantiæ magis perfectæ terminus, ubi talis est unio & amplexus materiæ cum forma, ut nunquàm fieri possit separatio & divisio: At verò, quoniam partes pyramidum in regione ætherea tam supra intersectionis sphæram, nempe S. Q. O. P. & N. H. quàm infrà, videlicet R. M. Q. G. & N. H. sunt æquales satis ad perfectionem, ita videlicet, ut materia ætherea extra sphæram animæ satis habeat formæ ad implendum suum appetitum, quamvis non ad perfectionem sphęræ solaris, idcirco proportio intervalla conjungens dicitur consonantia perfecta, sed minùs completa, quàm illa solis, quàm Diapende vocaverunt Musici præstantiores. Atque hæc unica fuit ratio, cur Philosophorum nonnulli substantiam ejus nomine Quintæ essentiæ insigniverunt, quandoquidem ejus compositio respectu utriusque cœli extremi magis de consonantia Diapente participavit. Descendendo enim à sphæra solis in sesquialtera proportione ad cœlum infimum se habet, & ascendendo ad cœli spiritualis margines sub eadem proportione reperitur: Differt autem consonantia superior ab inferiore, quia hæc ad formam, illa ad materiã refertur: Quãtò igitur forma quàm materia est præstantior, tantò sunt ejus consonantiarum naturę super illas materiæ eminentiores: Sicut igitur Diapason à cẽtro ad solis sphęram est productũ, quod materiale fuit, sic etiam aliud Diapason sursum à capite materialis ad supremum cœli Empyrei fastigium elevatur, quod existit spirituale. Pars namque cœli medii superior à sphæra intersectionis triangu-

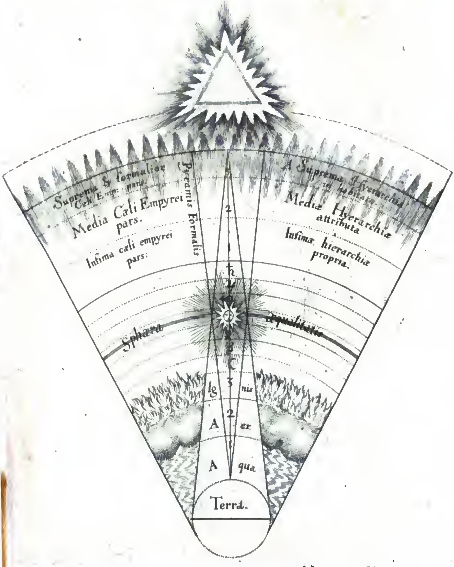
triangulorum, in qua solis centrum existit, ad regionem crystallinam recedens, spiritualior est illa inferiori propter suam cum cœlo Empyreo propinquitatem; Unde & consonantia inibi producta est quoque spiritualis: nam quatenus duæ portiones lucis hujus superioris cœli partis referunt ad illas tres, materiam cœli Empyrei informantes; eatenus invenimus earum dispositionem proportione sesquialtera regulari. Etenim ex materialis pyramidis parte, inter solis habitaculum & cœli Empyrei margines contenta, propter referentiam & respectum utriusque lucis potrionis ad invicem, eliciuntur in ea. 4. intervalla, ex quibus consonantia Diapente spiritualis conflatur & perficitur; Ex una namque orbis solaris portione, superiori nempe, ab intersectionis pyramidalis sphæra, ad verticem orbis solaris protensa, invenitur illud intervallum, quod Semitonio minori comparatur, ita ut inferior ejusdem orbis solaris pars retineat locum Semitonii minoris ad compositionem Diapente materialis, & portio superior serviat pro Semitonio minore Diapente formalis. Duplex vero excessus, quo Semitonia duo majora excedunt totidem minora, videlicet duo commata, ad exactam sphæræ æqualitatis compositionem concurrunt, in qua centrum corporis solaris, animæ mundi vehiculum, libratis ponderibus suspenditur: Deinde sphæra Martis, & illa Jovis, atque tandem etiam superior ista Saturni pro tribus aliis Diapente spiritualis intervallis numerantur, quæ tonis integris comparavimus, quoniam quilibet horum orbium naturas & operationes distinctas habet tum in ipso cœlo medio, tum etiam in hæc inferiora: Super hanc igitur consonantiam spiritualem minùs perfectam fundatur consonantia illa omnium perfectissima, quæ dicitur Diapason spirituale. Atque hoc loco diligenter rem intuentibus divinum sese revelabit mysterium, quod, ut Diapason formale præstantius est materiali, sic etiam fundamentum ejus præstantius est, & longè nobilius, tum in proportione harmoniæ, tum etiam in cujuslibet basi; ut igitur terra longè est ignobilior corpore solari, sic etiam Diapason materiale & consonantiæ in eo comprehensæ sunt iis spiritualibus longè postponendæ. Nam terra est basis consonantiarum Diatessaron & Diapente materialium, constituentium Diapason materiale: At ipse orbis solaris est fundamentum, super quod Diapente, Diatessaron & Diapason spiritualia elevantur. Præterea consonantia fundamentalis Diapason materialis est Diatessaron omnium concordantiarum imperfectior; sed formalis Diapason concordantia fundamentalis est Diapente, concordantia nimirum perfecta: Hinc igitur gradus materialium omnium, tanquam in speculo conspiciuntur; atque inde etiam oculis intellectus scala & ordo spiritualis manifestatur. Generationes igitur omnes sub sole fiunt vimque suam ab inferiori solis sphæræ semitonio minori, quod materiale suprà appellavimus, accipiunt; At verò regenerationes omnes à Semitonio orbis solaris superiori ortum habent, à quo ad spiritualis summitatem fit sublimatio. Proinde quæ ad orbis solaris fastigium non pertigerunt, ea non possunt acquirere regenerationis perfectionem, nec fieri spiritualia ex corporalibus. Beata igitur corpora, quibus ad tantam celsitudinem & dignitatem pervenire licet. Sed, ut ad propositum nostrum redeamus, tres illæ lucis partes unicam materiæ tenuissimæ informantis, ad quatuor illas merè formales, & integram formam constituentes, in quibus nihil omninò est materiæ (cujusmodi naturæ est lux increata) relatæ, in sesquitertia proportione conveniunt, quæ consonantiam spiritualem Diatessaron constituunt; cujus spiritus subtilissimus etiam, veluti transformatus & liberatus à corporea substantia, in tria ulteriùs intervalla dividitur, quæ tribus Hierarchiis attribuuntur; quorum duo orbes inferiores tonis integris, superior verò Semitonio assimilatę, quatenus Ephiphaniæ ordines, & præcipuè Seraphin tanquam ipsi DEO administrantes dicuntur, extra materiæ limites sese exten-

extendunt,& ob splendorem ineffabilem, quem à divina præsentia accipiunt, quasi penitùs formales reputantur. Ex his igitur concordantiis junctis provenit Diapason spirituale,cujus perfectio captu humano comprehendi non potest, quoniam in triangulari purissimæ formæ natura desinit. Est igitur summum totiùs perfectionis,altitudinis & puritatis mundanæ fastigium,ultra quod nihil præter unicum & solum DEUM existit. Atque hæc eadem consonantia producitur etiam tam ex parte materiæ,quàm ex parte formæ: Nam si duæ partes materiæ,substantiam cœlo æthereo dantes,ad unicam illam referantur corpulentiam, cœlo Empyreo communicantem, dupla proportio proveniet, in qua consistit consonantia Diapason: Ex quibus certum est, quadruplam esse proportionem inter terram & convexam mundi spiritualis superficiem,cùm ex duplici Diapason confletur ejus Semidiameter, quem in demonstratione sequenti, monochordi nostri Macrocosmici chordam esse finximus. Hinc igitur manifestum est,quemadmodum instrumentum Musicum, Monochordum dictum, si in medio inter utramque extremitarem comprimatur, Diapason ab illo medio ad utramque extremitatem resonabit, quòd ita etiam actio in media mundi altitudine seu medio Semidiametri à centro ad ejus circumferentiam, quæ in solari præcipuè corpore explicatur, ducti puncto duplex in ejus centro harmoniæ Diapason edere percipiatur. Unde clarissimè elucet, cœli spiritualis perfectionem ad solis centrum sese extendere, terramque ab illa mera solari omnem, quam habet,perfectionem, qualis & quantacunque est, petere acceptamque habere. Unde & motus lucis propterea deorsum tendit, ut inferioribus perfectionem imperiatur; terminus motus istius est in Sole: Sic corpus illud solare, quod collector est emissorum lucis radiorum, eadem proportione eos ad terræ superficiem ejaculatur: Cœlum itaque formale formam dat, à quo materia,quod datur,avidè arripit.

Concludimus igitur Solem naturæ DEUM,sed creatum,virtute harmoniæ spiritualis,per Diapason formale cum intervallis suis proportionaliter ordinatum,accipere omnem formalem & lucidam virtutem à DEO omnium maximo, supernaturali creatore increato; terram verò per Diapason materiale ejusdem DEI influentias accipere, indeque habere eandem cum Sole correspondentiam, quam habet Sol cum DEO excelsissimo; qui ideò dicitur à *Psalmista regio condidisse tabernaculum suum in sole*: Probavimusque in hac nostro Musica, ambas Diapente consonantias in parte mundi intermedia reperiri, ita quidem, ut etiam substantiam ejus vocaverint exinde Philosophi Quintam essentiam; ambas verò consonantias Diatessaron in partibus mundi exterioribus constitui & consonantiam Diapason in Sole, Disdiapason autem in ipso DEO inveniri. Hæc itaque est machinæ universalis harmonia naturalis, quam nemo hactenus, quod sciam, ita succinctè atque dilucidè explicavit. Istiusmodi autem monochordi mundani consonantiæ hoc modo depinguntur.

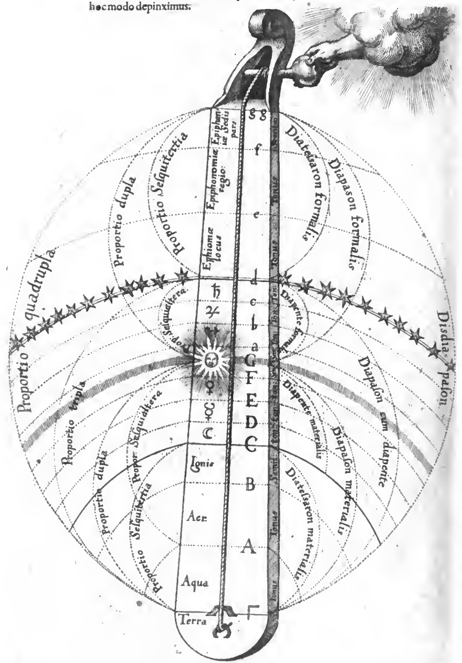
Mundi

Mundi diſpoſitionis ad Monochordi proportiones ſuſcipiendas apta deſcriptio:

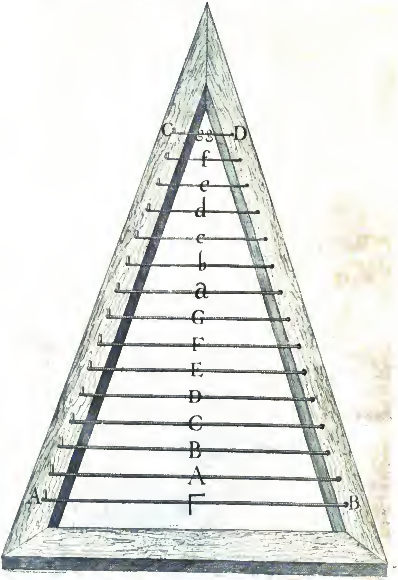

M Hic

Hic autem monochordum mundanum cum ſuis proportionibus, conſonantiis & intervallis exactiùs compoſuimus, cujus motorem extra mundum eſſe hoc modo depinximus.

Diatessaron superius in hoc convenit cum Diatessaron materiali, quod sicuti inferius Diatessaron, etsi est perfectius respectu terræ sub ipso positæ, utpote quod plus in se habet formæ ipsum informantis quàm illa, ad superiora tamen, hoc est, ad Diapente suæ naturæ relatum, reperitur imperfectum, & ad cœli ætherei materiam nullo modo comparandum, non magis, quàm consonantia Diatessaron cum illa Diapente conferri potest, ita etiam Diatessaron formale sese per omnia habet; Nam si ad cœli ætherei naturam comparetur, perfectius est eâ, imò & sua consonantia formali Diapente, quatenus nimirum hujus intervalla magis sunt materialia, illa verò de Diatessaron magis spiritualia; Sin autem ad meram supra se formam comparetur, sunt hujus consonantiæ intervalla adhuc imperfecta; Unde hæc consonantia ibi invenitur, ut videat intellectus noster, hanc ipsam regionem, ut vel maximè etiam sit omnium mundi regionum, quo ad nos, purissima & perfectissima, immenso tamen spatio ipsam esse à perfectione cœli Trinitatis remotam.

Probatur autem hujus monochordi mundani ratio ab effectu, pyramidalem illam materiæ mundanæ proportionem & qualitatem aptè nobis explicante. Fiat igitur instrumentum musicum pyramidaliter constructum, & ab uno unius lateris ejusdem puncto, ad punctum lateris alterius, è diametro sibi oppositum, extendatur chorda ænea; deinde etiam à puncto alio protendatur itidem ad ejus oppositum chorda secunda, ac deinceps tertia & quarta, si quoque procedendo in cæteris, donec totius instrumenti pyramidalis spissitudo sit chordis, proportionaliter inter se differentibus, repleta. Dicimus igitur easdem chordas æquali vi extensas retinere Tonorum ac Semitoniorum intervalla, ita ut à basi pyramidis versus ejus conum per scalas illas musicas, quas intervalla rectiùs dicimus, de gravioribus sonis ad acutiores semper ascensuri simus, quousque ad conum perventum sit; ultra quem altiùs ascendere non minùs erit impossibile, quàm ultra Arithmeticam unitatem, aut punctum Geometricum progrediendo penetrare: Instrumentum autem istud hoc modo delineatur.

Pos.

Possumus etiam ex instrumenti istius natura multa occulta elicere, diligenter considerando rationem sonorum ipsius gravium & acutorum: Nam chorda A.B. in eadem dimensione & longitudine sonaret in tenuissimo cœli superioris spiritu, ut chorda C.D. in inferioris regionis medio aëreo; hoc est, sonũ redderet tam acutum & excellentem chorda A.B. quàm illa C.D. Ratio tamen, cur chorda A.B. sonat tam graviter in hoc medio aëreo est, quod medium existit nimis spissum, & claritatem soni submergit, ac anima movens invenitur nimis esse debilis ad materiam illam spissam subtiliandam. Nota igitur, quod anima sonorum in chorda ab agentis actione proficiscitur; medium verò, per cujus dimensiones sonus editur, est substantia ipsius aëris, recipiens per vibrationem, animæ modulationes. Nam chorda eadem extensa & laxata varias voces reddit, non aliter, quàm in voce humana cernitur, quæ elevata per eandem tracheam arteriam varias voces edit. Est igitur aër medium, & quasi instrumentum, in quo Musica fit; unde, quemadmodum parvulum instrumentum voces acutiores, & magnum graviores reddere solet; sic etiam aër attenuatus & subtilis subtiliores sonos edit; & è converso spissus graviores: Non igitur est chorda, sed ejus anima, à vibratione chordæ in medium seu instrumentum immissa, quæ sonos edit, nec in trachea arteria consistit sonorum principalis virtus, sed in anima vitali aërem circumstantem impellente. Etenim sicuti medium spissius tãtò magis frangit ac impedit visus radios, quantò est spissius, ut in nebuloso & turbido aëre videre licet; in medio autem clariori & tenuiori acutiores ac certiores sunt visus effectus; ita etiam medium spissum graviores sonos auditui offert, rarius verò acutiores, ita quidem, ut quò rarius est medium, eò excellentiores soni reddantur. Præterea videmus, quod miscente sese anima pulsantis, strenuè pulsando, cum chorda, edat ipsa chorda vibratione fortiori sonos duriores & intensiores, sed ubi illa debilior chordam premit, ibi submissiorem vocem cogit chordam remissiori vibratione emittere. Sic etiam in voce humana cernitur, quod fortiori animę moventis impulsu intensiores & clariores soni edantur, debiliori verò remissiores & obscuriores: Ita videmus quoque ventum fortiet aliquam domus fissuram perflantem, reddere vocem altiorem & acutiorem, atque protinus eundem debiliter flantem, sonum graviorem per eandem istam fissuram semper concitare; quod etiam in tuba sonandi ratione evidenter demonstratur: Ratio igitur hujus rei consistit in viribus remissioribus aut intensioribus animæ moventis, & per consequens in medio, in quod anima vibratione chordæ aut vocis ingreditur; nam debilior anima movens non satis potestatis habet ad aërem ita subtiliandum, ut acutiores sonos edat, & vice versa anima motiva potenter agens, acutiores & sublimiores voces reddit in aëre, propter magnam suam in aëris subtiliatione vim & virtutem, unde anima sonans magis & faciliùs se dilatat in aëre & magis acutè in eo agit. Hujus autem rei demonstratio in fortiori & debiliori chordæ pulsatione ejusque vibratione cernitur, & præcipuè in vocis humanæ exaltatione vel depressione. Similiter etiam chorda in intensione & remissione soni idem præstat aliâ viâ; nempe, cum anima motiva majori vi contrahit ipsam chordam, altiùs ea sonat, quia secundùm majorem animæ contrahentis vim atque proportionem, majori violentia vibrat, & vibrationibus suis medium subtiliat, quò voces altiores & acutiores reddantur. Pari quoque modo chorda minoris corpulentiæ minorem animæ motivæ virtutem requirit, ad sonos acutos & elevatos proferendos, quàm chorda major, quoniam faciliori motu viam facit in aërem vibratione leviori, propter corporis sui exilitatem; Unde minorem locum in aëre impler, & tamen vis ejus latè ac acutè se extendit: Id quod chorda majoris corpulentiæ facere non potest; unde & fortiorem animæ contractionem requirit. Nónne etiam ita se habet

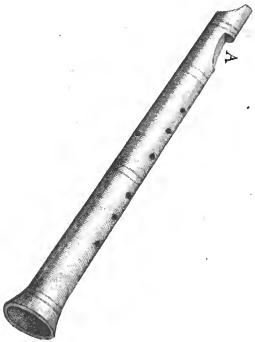
M 3 instru

instrumentum mundanum, cujus consonantiæ regionis superioris excellenter acutæ & elevatæ sunt, propter fortitudinem animę divinæ ibi residentis, seu propter lucis amarotiæ abundantiam ibi loci prædominantis, & exactè attenuantis medium suum in naturam spiritualitatis? Unde, ut locus ille est aliis in mundo altior; sic Musica ejus ex acutissimis & excellentioribus constat consonantiis; imò & propter medii sui tenuitatem, & chordę radiosæ virtutem intensissimam, longitudinis chorda A, B. excellentiorem redderet eo loci sonum, quàm chorda C. D. in aëro nostro medio. Ex quibus, quàm apta sit hæc Musicæ mundanæ cum instrumento nostro comparatio, neminem in Philosophia versatum latebit; quod etiam per fistulæ naturam aptiùs in cap. sequenti describetur.

CAPUT VI.

Quomodo per fistulam, arte ad Musicam inventam, omne prædictum luculentiùs demonstratur?

Ecce ante oculos demonstrationem notabilem ab ipso inventore haud perceptam; per quam luculenter apparet, magna etiam & ingentia arcana in rebus sæpè vulgaribus latere; quorum tamen rationem & radicem nullatenus percipiunt oculi vulgates, superficietenus magis, quàm radicaliter res inspicientes.

Ex

Ex hoc enim instrumento musico, *fistula* dicto, vera totius mundi proportio colligitur. In tres autem regiones illud dividitur; quarum duæ inferiores tria habent foramina, denotantia cuiuslibet regionis principium, medium, & finem; suprema verò regio unico tantùm magno foramine constans designat naturam cœli supercœlestis, cujus quælibet pars ejusdem est conditionis tanquam repletissimæ unitate divina: At verò, sicut hoc instrumentum in sua natura & per se sine anima movente non sonat, movetur, aut quicquam virtutis habet; sic etiam nec mundus aut mundi partes movere vel agere per se possunt, sine mentis immensæ exagitatione. Ut igitur mens summa, Deus, in totius machinæ apice, & quasi extra superficiem mundi extremam, facit mundi compagines exhibere musicam suam, graviorem in parte inferiori, & acutiorem ac clariorem, quò magis & propinquiùs ad ipsam summitatem accedunt; ita etiam musico extra fistulæ continentiam, & in ejus summitate vitam ac motum sufflante, quò magis foramina distant ab ejus virtute subinflante, eò graviores voces edunt; quò autem altiùs versus ejus spiritus folles ascenditur, eò excellentiores redduntur soni; & quemadmodum foramen illud unicum, A dat cæteris inferioribus quasi vitam & animam; quippe quæ sine eo voces non reddunt; sic etiam cœlum Empyreum sphæris omnibus inferioribus. O quanta & quàm cœlestis esset hæc in re tam frivola contemplatio, si diligenter & penitiùs aliquantò mente intelligente consideraretur!

CAPUT V.

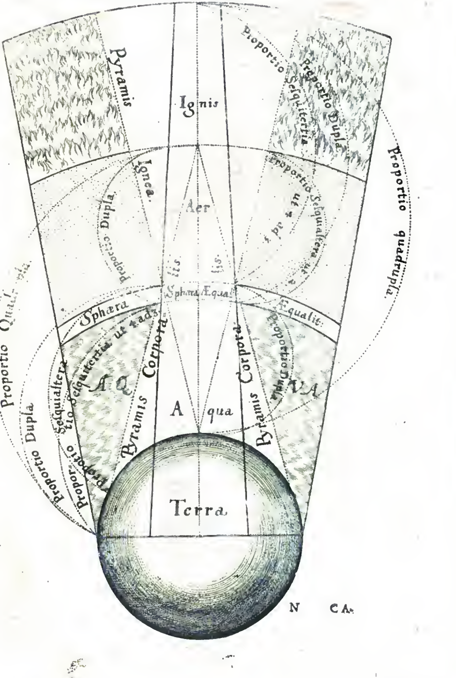
De musica elementari.

IN elementari etiam mundi parte quandam esse harmoniam constat; cujus consonantiæ, quoniam ex proportionibus, magis ab ignis cœlestis calore, qui non est de vera lucis essentia, sed coactus potiùs & adventitius, quàm ab illa essentiali procedunt, idcircò etiam compositiones symphoniacas efficiunt, quarum harmonia propter veræ lucidæ formæ in iis exiguitatem, non quidem est permanens, sed transitoria & subita quadam celeritate evanescit. Quod autem quodlibet elementum proportionibus musicis, tam in suo cœlo, quàm in cœli quolibet composito, consensu naturali disponatur, vel ipsa luce clariùs, si exactiùs & penitiùs eorum naturas & situs intueamur, percipiemus: Etenim certum est, eorum materiam seu corpulentiam crassiorem esse, & per consequens graviorem & duriorem; aut tenuiorem, ac proinde leviorem & molliorem; quod fit secundum majorem frigiditatis terræ aut caliditatis igneæ in ea prædominationem: Cùm ergo frigiditas in terra solummodò dominium habeat, (unde propter absolutam calidi ignei absentiam quatuor illi quartæ frigiditatis insunt, quæ quasi integra est terræ natura) at verò elementum aquæ non ultra tres frigiditatis quartas, cum unica ignis conjunctas possideat, (quod ei propter ejus participationem cum media humiditatis sphæra accidit); similiter sphæra media humiditatis duas tantùm frigiditatis portiones; & totidem quoque caliditatis contineat, elementum denique aëris unicam tantùm humiditatis portionem sit adeptum, cùm tres quartas qualitatis ignis vicini elementi amplectatur; necesse est, ut terra densior, gravior, durior sit aquâ, & aqua sphærâ æqualitatis spuriâ, ac illa denique aëre, qui est sphæræ illius humidæ pars superior; &

& per consequens frigiditas, densitas, gravitasque terræ, ad illas aquæ in sesquialtera proportione se habentis & eædem aquæ dispositiones ad sphæram mediam humiditatis in sesquialtera; cujus denique materiæ conditio ad illam aëris proportione dupla refertur. Consonantia igitur à basis superficie convexa ad illam Diatessaron reperitur, & ab ista aquæ ad alteram sphæræ humiditatis Diapente commensuratur; à qua usque ad concavam ignis superficiem Diapason sese extendit, ita ut inter ignem & terram Disdiapason, quod in quadrupla proportione consistit, producatur. Nam in sphæra æqualitatis spuriæ & corruptibilis ascendendo Diapente post Diatessaron desinit, quæ simul juncta Diapason constituunt: Præterea descendendo à sphæra ignis, in qua etiam quatuor caliditatis adventitiæ gradus insunt, illi cum tribus istis aëris Diatessaron formale producunt, & prædicti tres aëris, binis illis sphæræ humiditatis annexi, Diapente faciunt: quæ etiam duo simul coalita Diapason formale generant; atque iterùm illæ duæ quartæ caloris sphæræ æqualitatis, unicæ aëris copulatæ, Diapason alterum pariunt; Unde in elemento aëris Diapason materiæ cum Diatessaron formæ symphoniacè convenit, & in sphæra media humiditatis, Diapente materiæ cum Diapente formæ, quæ ibi etiam Diapason resonant; Unde in eo perfectior elementorum sedes & temperamentum ad justitiam; ac in elemento aquæ Diapason formæ cum Diatessaron, rationis auribus dignoscitur resonare. Hæc igitur elementa, secundùm istas musices proportiones in corporibus Physicis disposita, optima illis temperamenta producunt; Ubi verò malè, hoc est, consensu minùs harmoniaco ordinantur, ibi discrasiam & intemperiem efficiunt, litem & discordiam excitant, morbos & ægritudines in corporibus progignunt, & ad corruptionem denique, nisi expeditiùs corrigantur, certissimam deducunt. Hujus autem musicæ proportiones sequenti modo describuntur.

Ad musicam elementarem præparatio.

CA-

Pyramis
Ignis
Ignea.
Aer
Proportio Sesquitertia
Proportio Dupla
Proportio Dupla.
Proportio quadrupla.
Sphæra Æqual.
Sphæra
Æqualit.
Corpora
Pyramis
A Q
V A
A qua
Terra
Proportio Dupla
Proportio Sesquialtera
N CA

CAPUT VI.

De intervallis cujuslibet elementi, & de consonantiis, quæ ab illis oriuntur, quibus elementa pacificè ad compositionem concurrunt.

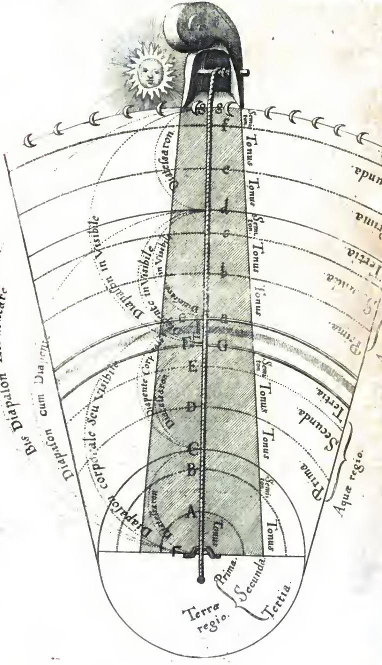
IN tractatu generali de Musica probavimus, Diatessaron, quod est consonantia imperfecta, inveniri solummodò propter impuritatem suam in qualibet infimæ mundi regionis sphæra. Hoc verò in loco clarissimam hujus rei demonstrationem faciemus, quâ ostendemus evidenter, quamlibet hujus regionis elementaris sphæram ex tota consonantia Diatessaron conflari; Ac nisi in extremorum medietate sphæra amicitiæ, nempe illa æqualitatis, spuriæ interponeretur, impossibile esset, unam ex his alteri melodiâ symphoniaca correspondere: namque ratione hujus sphæræ mediæ, omnes prædictæ consonantiæ redduntur tum minùs perfectæ, tum etiam magis perfectæ, prout lucidissimè in demonstratione sequenti apparet; ubi delineavimus tres globi terrei regiones; unam videlicet centralem, & simpliciter frigidam ac siccam, ponderéq; præcellentem, cujus intervallum tono assimilavimus: Alteram intermediam, nimirum inter centralem & superficialem, quam regionem mineralem nuncupamus, magis ad simplicitatem centri, quàm ad naturam aquæ vergentem; cujus etiam intervallum tono comparavimus, unde jam Ditonum terrestrem invenimus: Et ultimam regionem superficialem, quæ magis cum aqua, quàm cum purissima centri natura communicat; unde ab ejus circuitu fontes erumpunt, & plantæ exsurgunt, quarum nutrimentum est aqua & aër; Et hujus terræ regionis spatium semitonio applicuimus; Ex quibus intervallis terrestribus consonantia Diatessaron ersurgit.

Similiter demonstravimus etiam, quamlibet sphæram pellucidorum elementorum in tres regiones distingui; ita videlicet, ut aquæ regio inferior sit, lutosior & fœculentior, cum natura terræ communicans, cujus intervallo tonum attribuimus; deinde ejus regio media, salsedine terræ imbuta, est quasi aqua adusta, cujus partes subtiliores extrahuntur ac evaporant, & cum aqua dulci conjunguntur; Unde hæc aquæ portio participat de utroque extremo, nempe de natura fæcum terrestrium, & de natura aquæ dulcis; quare ejus intervallum tono quoque comparatur. Regio autem superior est aqua dulcis, participans de puriori orbis falsi regione ac nebulosa aëris spissi natura, & conjungens sese cum sphæra æqualitatis spuriæ, quam ita vocamus respectu sphæræ æqualitatis purissimæ & incorruptibilis, quam sphæram nimæ mundi appellavimus: Atque ita ex his sphæræ aqueæ ultimis intervallis Semiditonus oritur, qui, cum tono infimæ ejus regionis aliud Diatessaron conflat. Porrò etiam altiùs ad sphæram aëris ascendendo, invenimus ibi quoque tres regiones, quarum infimam ad naturam aquæ aliquantulum proclivem, tono, mediam etiam tono, & supremam ab igne magis occupatam, Semitonio comparavimus; quæ intervalla simul juncta Diatessaron tertium constituunt. Denique sphæra ignis etiam in tres regiones dividitur, quarum infimæ cum aëre familiari tonum attribuimus, atque pariter etiam mediæ, ubi simplicior elementi ignis portio existit, alium tonum dedimus: At summæ illius regionis spatium cum Quinta essentia participans Semitonio minori

minori retulimus. Ex quibus manifestum est, quod in meris elementorum naturis nulla consonantia præter illam imperfectam reperiatur: Quorum quidem intervallorum inveniendorum ratio hæc est, quod in omni gradu, quo magis versus igneam naturam à terrestri ascenditur, eò, propter majorem ignis operationem gradatim accrescentem, materia ascendendo magis alteratur; quas quidem operationes, quoniam sensibiliter in tribus dictorum elementorum locis inveniri certum est, idcircò ab istis alterationum gradibus intervalla consonantiarum Musicæ nostræ desumpsimus. Ut ergò hæ omnes consonantiæ Diatessaron naturaliter & pacificè ad invicem agant, necesse est, duas illarum corporales, quæ nimirum sunt visibilium elementorum, ad duas illas elementorum invisibilium concatenari: Atque hunc nexum ex sphæra æqualitatis spuriæ oriundum esse clarè demonstrabimus, cui sphæræ intervallum toni integri assignavimus, intervallum nimirum perfectissimum; quod quidem si cum aqueæ sphæræ Diatessaron conjungatur, producitur hujusmodi nexu & copulatione consonantia minùs perfecta, quæ unita cum Diatessaron terrestri gignit perfectissimam illam consonantiam corporalem, dictam Diapason. Similiter sursum ad regiones elementares invisibiles ascendendo, si Diatessaron sphæræ aëreæ cum perfecto sphæræ æqualitatis spuriæ intervallo jungatur, protinus consonantia minùs perfecta aërea proferetur, quæ juncta cum Diatessaron igneo incorporeum, hoc est, invisibile Diapason constituet. Hujusmodi igitur medio communicabit ignis cum aëre in Diapason, conflatum ex Diatessaron, & Diatessaron aëreo, ac sphæræ mediæ intervallo, & ignis in aëre cum aqua in Diapason, conflatum ex Diatessaron aëris, cum igne per præcedens Diapason animato, ac tono sphæræ mediæ, & Diatessaron aquæ, quippe quæ constituunt aliud Diapason, & ignis in aëre, & aër in aqua, tanquam in vehiculis invisibilium elementorum, cum terra per Diapason tertium & infimum conflatum, ex tono seu intervallo sphæræ mediæ, & Diatessaron sphæræ aqueæ, ac Diatessaron terrestri, utpote quæ omnia juncta pariunt Diapason. Atque hac via clarissimè demonstratur, quibus vinculis elementa ad invicem concatenentur, & cur ignis magis sit in aëre, & minùs in aqua, omnium autem minimè, seu portione maximè exiguâ, in terra. Hinc etiam declaratur, quomodo unum elementum est alteri quasi matrix, vehiculum & receptaculum, videlicet cuilibet suo superiori proximo, ut aër igni, aqua aëri, & terra aquæ, quæ hac ratione omnium elementorum est receptrix. Unde etiam à Philosophis terra omnium elementorum mater non immeritò nuncupatur. Hæc ergò est harmonia illa elementaris, cujus consonantiarum virtute partes in compositionis mixtione exactissimè & ad pondus connectuntur, & in ea pacificè conservantur.

Concludimus igitur, quod verus modus, connectens ad invicem in compositione proportiones elementorum contrariorum, est sphæra æqualitatis, tonumque ejus intervallum implentem esse naturale illud superiorum & invisibilium elementorum cum inferioribus & visibilibus ligamentum, sine quo nullo modo possunt 4. elementa ad compositionem aliquam naturalem concurrere.

N 2 CA-

Tonus
Semi ton.
Tonus
Tonus
Tonus
Semi ton.
Tonus
Tonus
Tonus
Tonus
Semi ton.
Tonus
Tertia.
Secunda.
Prima.
Ignis regio.
Tertia.
Prima.
Aeris regio.
Tertia.
Secunda.
Prima.
Aquæ regio.
Prima.
Secunda.
Tertia.
Terræ regio.
Diatessaron
Diapason in Visibile
Bis Diapason Elementare
Diapason cum Diapente
Diapason corporale seu Visibile
Diapason
Diapente
Diatessaron
A
B
C
D
E
F
G

CAPUT VII.

De musica mundana, & consonantiarum ejus praxi ac actione, à cœli ætherei sphæris in has elementares infusa.

QUEMADMODUM in Musica vocali seu instrumentali non sufficit speculatio, nisi ad praxin ea transferatur, ac dignoscatur usus ejus experientiâ practicâ; ita etiam in harmonia hac mundana fictus fortasse existimabitur præsens noster discursus, nisi, ad praxin non intellectui solùm, sed & ipsi sensui familiarem, illum pro viribus nostris extendamus. Edisseremus igitur primùm, quibus proportionibus & consonantiis, quælibet mundi sphæra suam harmoniam in aliam infundat, ac deinceps, secundo loco, discordantiarum mundanarum rationem declarabimus.

Cùm igitur infimæ regionis spatium perspicuum referatur ad terram in proportione sesquitertia, evenit inde, ut ignis accidentalis ei correspondeat, sed imperfectâ consonantiâ; namq; respectu solius siccitatis, quæ est qualitas accidentalis, tam igni quàm terræ propria, in tali concordia cum terra existit: Sed ratio, cur hæc regio ingenere terræ convenit, est in multitudine corpulentiæ, quam originaliter à terra accepit. Unde regionis perspicuæ intervalla conducunt ad connectendam hanc regionem magis materialem ad suum fundamentum consonantiâ imperfectâ (pro natura scilicet loci) quò simphonia ex aptâ sphærarum ejus concatenatione oriatur.

At verò si in primum gradum regionis æthereæ ascendamus, inveniemus, Lunæ sphæram habere referentiam ad terram in sesquialtera proportione, & respectu istius proportionis gustat terra de Quinta essentia, ac infunditur eadem hac proportione in terram melodia mundana, conflata cum ipsa ex consonantia minùs perfecta. Nam quatenus inter terram & *sphæram Lunæ*, quatuor inveniuntur, nempe aqua, aër & sphæra Lunæ, quæ tonus important, & sphæra ignis, quæ Semitonii loco habetur, eatenus Diapente cum terra consonabit, & Diatessaron cum aqua; consistens, ut dictum est, duobus tonis aëre nimirum & sphæra Lunæ, ac uno Semitonio, videlicet igne: Atq; hæc est ratio, quod Luna assiduè tam fortiter & strenuè in hæc inferiora ac præcipuè in terram agit per influentias suas. Similiter *sphæra Mercurii* Diapente in sphæram aquæ resonabit: Hinc igitur aquarum inundationes, mariumque perturbationes, propter tenuem & flatuosum spiritum Mercurialem in illis occultatum, pariterque etiam hujus ope, cum adjumento Lunæ fit fluxus & refluxus maris. Porrò quoque simili consonantia refertur *Venus* ad sphæram aëris, quæ simphoniam blandam & suavem habet in aëre, propter exactam suarum proportionum concordiam: Hinc aër in se retinet easdem qualitates, quas Venus habet, videlicet caliditatem & humiditatem, quæ vitæ animali semper sunt propitia; imò & ipsis plantis loco humidi radicalis inserviunt cum spiritu iis proprio. Sphæræ denique *Solis* pars infima in sphæram ignis influentias suas spargit, quæ simul in hæc inferiora deferuntur, & ad planetarum multiplicationem ac perfectionem virtute consonantiæ Diapente conferunt. Sed, ut ad consonantiæ perfectioris vires & facultates perveniamus, quæ inter terram & sphæram æqualitatis repetitur, omnes vitæ cujusque animalis terrestris perfectiones ab hujus consonantiæ intervallis provenire certum est, materiæ nempe corporeæ incrementum, & vivacis illius for-

mæ vitales actiones ac motus; unde ad exactam rerum materialium perfectionem est hæc omnium prædictarum consonantiarum efficacissima. *Mars* etiam, quamvis in sua naturâ & per se sit valdè utilis, attamen quia ejus Diapason se extendit ad sphæram aquæ, ideò in fausta est hæc stella viventibus inferioribus, quoniam ob contrariam suam cum aqua naturam, producit contra vitam rebelles & malitiosas in hæc inferiora operationes, & ab Astrologis pro infortunio minori habetur. *Jupiter* verò Martis sphæram immediatè orbe suo complectens, benevolè à sphæra aëris accipitur, qui melodiâ ejus ex proportione dupla consistente, mirificè delectatur, nam omnimodo in naturarum & qualitatum proportione conveniunt, præterquam quod aër de natura inferiori, sphæra autem Jovis de superiori participat; sunt enim ambo calidi & humidi: Hinc igitur est, quod inprimis ad vitam animalem conferunt; ac habet aëreus ille orbis benevolam suam dispositionem à *Jove*, qui ideò *Fortunium maius* ab Astrologis appellatur, & à *Venere*, quæ *Fortunium minus* ab iisdem nuncupatur. Ultimum denique hujus regionis intervallum à *Saturno* gubernatur, quod ad intervallum elementi ignis se habet in dupla proportione, in qua Diapason consistit: At verò, quoniam natura Saturni & illa sphæræ igneæ sint contrariæ, ideò melodia talis, quamvis uni fortasse atque alteri speciei prodesse soleat, turbida tamen est & injucunda, imò & generi animali malitiosa; nam terminante sese frigida Saturni natura in calida illa ignis, repugnat caliditatis qualitas frigiditati; atque ita, licèt in monochordo mundano consonans sit ista proportio quantitativa, haud exiguam tamen in concordantia illa discrasiam producunt, opposita suâ repugnantiâ, contrariæ datoris & receptoris qualitates, quam facilimè animata propter formarum suarum debilitatem sentiunt ac percipiunt. Hinc igitur est, quod *Saturnus* ab Astrologis *Infortunium majus* vocatur, pari videlicet ratione, quâ illi *Martem* appellant *Infortunium minus*.

Ex his igitur constat, Solem & Lunam per influentias suas transmittere in hæc inferiora generalem Musicam mundanam, cæteras autem stellas particulariorem, atque iterùm harum quasdam faustè in hæc inferiora immittere melodias suas, quasdam verò infaustè: Quæ faustæ influunt, clarè, purè & simpliciter influunt; quæ verò infaustè; illæ per Diapasonis intervalla demittunt interruptè naturas suas in hæc inferiora, quæ plurimum interruptè agunt in corpora omnia, nisi benè admodum sit disposita.

. Stellarum denique naturæ etiam harmonico quodam consensu cum ipsis Planetarum naturis concurrunt: Sic *Leo* propter vitæ suæ singularem vivacitatem pro Domino suo recipit Solem; Unde *Leo* est quasi unisonus cum natura Solis: Sic etiam *Cancer* cum Luna: *Aries* cum Marte, & sic in cæteris: Nam quælibet Planetarum domus cum natura sui Domini debet esse conformis, & quasi unisonus, hoc est, eodem sono debet Domino suo resonare; Unde eodem modo & iisdem consonantiis, cum Dominis suis influunt.

Quod denique ad Diatessaron superioris regionis attinet, intelligendum est, quod Hierarchia superior infundat virtutes suas in mediam, & media in infimam; hæc verò cum cœlo æthereo communicat, quod non modò splendorem suum à cœlo illo igneo, sed etiam à creaturis ejus nuncia & mandata Dei expectat, exceptaque exequitur; quæ quidem operationes virtute consonantiarum spiritualium fiunt, in qua igneus ille amor, universum cœlum Empyreum implens, & usque ad Solis centrum se extendens, continetur, cujus quidem consonantiis spiritualia omnia rationalia, mediante vehiculo illo æthereo, in corpora optimè disposita descendunt. De quibus, quoniam in libris nostris de Macrocosmo latiùs discurremus, hoc loco ea omittemus, quò ad magis naturalia rectiùs transcendamus.

CA-

CAPUT VIII.

De melodia elementaris praxi, & de effectu ejusdem, tam in simplicibus quàm compositis corporibus, ac de ejus discordantia & lite.

VT subtiliores superiorum dispositiones & naturæ in corpora inferiora infunduntur; sic etiam necesse est, corpora ad influentias istiusmodi aptè suscipiendas ex regione pyramidis materialis substantiæ, quæ elementa dividitur, componi: Atque hæc quidem materialis compositio habet formam suam essentialem non ab elementis, sed ab ipso cœlo; prout egometipse oculis meis talia videndo expertus sum: nam ex re viva quatuor distincta elementa separavi; deinde percepi ultimo loco, & oculis apertissimus vidi rei vitam, quam à cœlo, Quinta essentia, & natura solari esse cognovi, siquidem elementa quatuor inferiora ad partem separavi. Nostra igitur hîc intentio est de proportionibus agere, & de illis consonantiis, quibus in corporum mundanorum mixtione & compositione fit apta unius elementi cum alio connexio. Sic igitur se habet in Musica elementari terra ad sphæram aquæ, ut 4. ad 3. cùm existant in terra quatuor frigiditatis quartæ, ad tres illas aquæ relatæ; nam unica ista pars elementi ignis simul cum pyramidis lucidæ cono, inest in sphæra aquæ, quippe quæ, si plures in ea caloris partes existerent, tenuioris foret substãtiæ, atq; adeò etiam in aërem esset conversa, eàque ratione nec sphæra ejus terræ proxima maneret, nec gravedine aut pondere tanto oneraretur: Quod autem aliquid caliditatis, hoc est, formæ igneæ in se habeat, restatur ejus perspicuitas & fluiditas, ut antea dictum est suo loco: Propter hanc igitur proportionem sesquitertiam convenit terra cum aqua; sed imperfecta & minùs absoluta est hæc dictorum elementorum combinatio; quia partes unius humidæ sunt contrariæ partibus siccis alterius; consonant tamen ad invicem per consonantiam Diatessaron; quia conveniunt in prædominantibus in ipsis qualitatibus activis. Sic etiam ad sphæram æqualitatis spuriæ, in qua duæ sunt partes materiales, & totidem ignis, terra se habet in proportione dupla, nempe, ut 4. partes terræ ad duas ejusdem sphæræ; nam has partes humidas produxit natura terrestris, virtute lucis cum ea conjunctæ dissoluta & subtiliata. Similiter aqua se habet ad istam sphæram æqualitatis, ut 3. ad 2. unde proportio sesquialtera orta est; Atq; ita adepti sumus Diatessaron, Diapente, & Diapason pyramidis terrestris. Similiter sphæra æqualitatis se habet ad illam aëris, comparatis duabus sphæræ æqualitatis partibus igneis ad tres illas aëris portiones; unde Diapente igneum oritur; & aëris partes tres igneæ ad quatuor illas sphæræ ignis, producunt consonantiam Diapason. Convenit ergò terra cum aqua in Diatessaron, cum sphærâ æqualitatis in Diapason; Et aqua convenit cum sphærâ æqualitatis spuriæ in Diapente, & sphæra æqualitatis spuriæ cum aëre in Diapason, nempe, quoniam in duplâ proportione habentur. Sic etiam ignis cum aëre convenit in Diatessaron, & cum sphæra æqualitatis in Diapason, & aër convenit cum sphæra æqualitatis in Diapente, & sphæra æqualitatis cum aqua in dupla proportione seu Diapason. Duo ergò elementa visibilia optimè concurrunt ad compositionem, per vinculum consonantiæ Diatessaron, & duo invisibilia elementa miscent sese illis virtute amplexus, quem habent cum proportionibus corporalibus. Nam ignis refertur ad aërem

aërem per consonantiam Diatessaron, & aër ad sphæram æqualitatis per Diapente, ac conjunguntur sphæræ æqualitatis tam ignis, quàm aër in proportione Diapason Sphæra autem æqualitatis elementa ista invisibilia, formalibus consonantiis simul concatenata, cum visibilibus elementis per corporalia vincula seu consonantias connectit. Similiter aër ad terram jungitur proportione quadrupla, & per consequens ignis etiam aëri vinculo Diatessaron conglutinatus, cum terra & aqua uniri solet; sed tamen ita conjunguntur ad invicem, ut debita consonantiarum sedes, ac ordo legitimus observetur, ne discordia & lis inter ipsa oriatur; Unde consonantiæ corporales corporaliora elementa respicere debent, & igneæ igneas. Cujus rei ratio est, quoniam regio tam terrestrior & visibilior, quàm ignea & invisibilis terminatur, ac perficitur consonantiâ perfectissimâ; Unde limes pyramidis corporalis seu visibilis est intra Diapason corporale; & itidem igneus ille intra suum Diapason minùs corporale: At verò quatenus utrumque Diapason conjungitur virtute sphæræ spuriæ, eatenus elementa corporea invisibilibus illis junguntur & concatenantur; Unde non debet unica proportio alteram respicere extra suam regionem; nam aliter loco concordiarum discordiæ provenirent; Verbi gratiâ, ignis ex 4. caloris partibus constat, & aqua ex tribus frigiditatis; quamvis igitur hic est proportio sesquitertia, consistit tamen illa inter corpora malè, ratione qualitatum, disposita, & fit progressio à regno igneo ad illud corporale, quorum naturæ omninò sunt oppositæ. Similiter terra se habet ad aërem, ut 4. ad 3. sed ratione eadem convenire nullo modo possunt; unde ignis aëre includitur, quo mediante per sphæram æqualitatis (quæ non aliter pro medio habenda est, conjungentarum formarum ignearum & aërearum, cum corporibus aqueis & terrestribus, quàm spiritus æthereus in conjunctione animæ cum corpore inferiori pro tali reputatur) transit aër, & cum sua anima ignea ac aquâ comprehenditur, quæ aqua virtute consonantiæ Diatessaron cum terrâ facilimè & naturaliter conjungitur: Et hæc est harmonia illa, quâ fit corporum mixtorum sublunarium compositio. Solvuntur autem hujusmodi ligamenta lite & discordia; Nam ignis Martialis proportio, ultra debitam suæ consonantiæ naturam aucta, citissimè absorbet vehiculi sui aërei humiditatem, & ex carcere suo, violatâ consonantiæ Diatessaron igneæ proportione, in aqueam regionem erumpit, ac bellum ex pace in composito causat; unde morbi desperati & incurabiles oriuntur, igneaque illa natura per aquam & terram violenter penetrans, & ab iis erumpens, animam cœlestem, cui propter cœli ætherei cum ignis sphæræ familiaritatem & cognationem proxima est in compositione, secum rapit, atque hac via dissolvitur compositum, & corruptionem patitur, ac reducitur gradatim in primam suam materiam. Hoc idem accidit, cùm terra Saturninâ suâ frigiditate & siccitate aëream caliditatem & humiditatem destruit, ut viam cum aqua inveniat, quâ ignem extinguat vitamque rei præfocet: Sed de lite hac mundana plura capite sequenti dicemus.

CA-

CAPUT IX.

De discordiis mundanis.

POSTEAQUAM de concordia mundana egimus, sequens est, ut de ejusdem discordiis & ratione illarum sermonem instituamus: Ex superioribus igitur luculenter demonstratum est, chaos ante mundi completionem, ex proportionibus litigiosis conflatum fuisse, nihilque in massa illa rudi fuisse concordiæ secundùm illud Poëtæ; *Frigida pugnabant calidis, humentia siccis* Ex his igitur hostilium Macrocosmi incursionum, pacificæque ejusdem amicitiæ causis effectus producuntur. Nam in principio natæ caliditatis, etiam oppositum ejus frigiditas est suborta, inter quas bellum ad invicem gerentes, humiditas tanquam tertium aliquid intervenit, ut quoddam ex duobus illis primariis conflatum, nec tamen ulla tenus cuilibet dictarum extremitatum totaliter cõveniens, quatenus videlicet de duobus illis extremis participat, unde & medium inter illa locum tenet. Hinc igitur siccitas ab utroque extremo nunquam discedens bellum habet perpetuum cum contrario suo, humiditate, ita ut una inimicitiâ non determinandâ aliam insequatur. Interrumpens itaque hostiles hosce in Macrocosmi natura concursus, natura infinita ex rebus indistinctis distinctas librátasq; fecit: quo facto levia in excelsiores regiones subvolarunt, gravia autẽ sub arena humida resederunt, ita ut quælibet eorum in proprium & proportionalem locum, ut *Trismegisti* ore loquar, igneo vehantur spiritu. Quibus ita dispositis in cœlo æthereo, Planeta quilibet in propria sua exaltatione est repertus, quippe qui taliter in Zodiaco cœlesti siti erant, ut qui conditionum erant contrariarum, longiùs ab invicem distarent: Hinc *Sol* exaltationem suã in prima creationis suæ instanti in *Ariete* invenit; cui proximam exaltationem *Luna* habebat, quoniam ille ei quasi de substantia sua tribuit, atque hæc est tanquam uxor seu fœmina, ac *Taurum* possidebat: Similiter *Jupiter*, Soli & Lunæ amicissimus, in *Cancro* exaltabatur, *Mercurius* in *Virgine*; *Saturnus* autem Soli malitiosissimus distabat ab ipso per integrum totius cœli Semidiametrum in *Libra* exaltatus: *Mars* denique in *Capricorno* exaltatus, æqualiter tam à Sole, quàm à Saturno distabat. Atque ita fuerunt omnes hæ cœli creaturæ dispositæ, ut inter qualitates earum lis nulla manifesta esset. At verò postquam motu suo naturali in aspectum malevolum incidebant, quod quotannis communiter ab origine ipsarum accidit, rebelles producunt in hæc inferiora effectus, quibus compositiones istæ inferiores aut penitùs destruuntur & exstirpantur, aut mirificè affliguntur & debilitantur, hocque propter malevolas Planetarum malè se aspicientium influentias, quæ eò sunt praviores, quò pravior est inter Planetas sese aspicientes ille qui tempore aspectus illius est alio fortior & potentior: Pravos autem Planetas *Saturnum* & *Martem* appellant; quippe qui naturaliter duplas suas proportiones deorsum tendentes in sphæras suis naturis incongruas & contrarias extendunt: Unde corruptam faciunt harmoniam, & potiùs accidentales quàm naturales his inferioribus, ac præsertim viventibus, producunt effectus, ut antea dictum est: namque Planetæ omnes in se boni sunt, sed influentiæ ipsorum, quamvis ipsæ quoque per se bonæ sint, & præsertim horum duorum propter rationes jam allegatas, in corporibus, non aptè ad influentias & naturas eorum recipiendas, dispositis, malos operantur effectus, ita sanè, ut non sit culpa in datore, sed in recipiente: Id quod etiam confirmare videtur *Jamblichus* his verbis; *Cœlestia non sunt mala, quamvis hic suscipiantur ut mala; nam vires cœlestium omnes inde bona descendunt, in hac autem contrariorum permixtione mutantur; ideoq; qualitas, quæ nocet in terris, alia est præter illam,*

qua cælitùs hucusq; pervenerat; Cujus quidem ratio Philosophiæ nostræ effectu confirmatur. Nam primum, universaliter loquendo, sphæra aquæ accepit influentias *Martis* per consonantiam Diapason, sed recepit illas sphæræ istius natura contrarias Unde invisibiliter pugnat ignis cum aqua, & aqua resistendo præternaturaliter perturbatur: Sic *Saturnus* in eadem proportione suas emittit influentias in ignem, qui in receptione earum similiter tum agit, tum patitur in particularioribus. Videmus quod vis *Saturni* est contentiva & per accidens frequenter obest, quando videlicet à materia frigidiori suscipitur: tunc enim nocet, quia recipitur, ut plurimum per modum congelationis. Similiter cognoscimus, vim *Martis* esse motricem, videmusque ejus influentias obesse, nempe cùm à materia ferventiori recipitur; atque tum ille nocet, quia per æstum recipitur: quæ quidem nocumenta non eveniunt propter pravam influentiarum operationē, sed propter malā materiæ dispositionem. Similiter etiam densitas & raritas materiæ potest in culpa esse. Invenimus etiam aliquando subjecti debilitatem in causa esse, ut radii & influentiæ bonæ malos in eo producant effectus; Fit enim nonnunquam, ut lux *Solis* offendat languidi oculos; & ejus calor ac radii æstivales etiam fortiores & biliosiores lædant. Sic etiam invenimus, *Mercurii* & *Veneris* influxus exagitare quandoque in aëre flatus & ventos; docetque experientia in biliosa natura cum superfluo humore pituitoso mixta per influentias *Martis* & *Lunæ* malo aspectu, utputa quadrangulo, conjunctione, aut opposito se invicem aspicientium, sordida ulcera genita esse, quonam ignea *Martis* natura cum aquea natura *Lunæ* assiduè ad corruptionem agit, quousque purulenta materia producatur. Similiter ipse *Mars* & *Saturnus* subjecta contraria in uno homine vel animali invenientes, afficiunt illud, ut plurimum peste, febre putrida, aut morbis consimilibus, dum alia interim animalia ejusdem speciei, propter defectum materiæ, Martiali & Saturninæ naturæ contrariæ, recipiant liberè Planetarum istorum influxus absque periculo & citra ullam manifestam alterationem. Ex quibus patet, quamvis omnes influxus cœlestes per se veniant salutares, quod tamen interdum subjecti perversitas aut debilitas, speriorum naturas nequeat tolerare. Pari quoq; ratione in regione Elementari, posteaquam quælibet ejus natura indistincta quondam & perturbata jam in proportiones consonantes esset concordantiarum regulis redacta, obtinuit terra locum ab igne tanquam contrario suo remotiorem; Similiter aqua interposita est inter aërem & terram, ne iterùm contenderent; imò & sphæra æqualitatis spuriæ se interposuit inter frigiditatem aquæ, & aëris caliditatem; atque ita ratione hujus sphæræ mediæ æqualiter de utrisque participantis, pax retinetur inter has sphæras elementares sibi oppositas, uti superiùs dictum est. Ubi igitur istiusmodi pacis vincula in corporibus simplicioribus rumpuntur, ibi videmus in elementis, litis & discordiæ effectus; Verbi gratiâ, si ignis aquæ misceatur, tonitrua & fulgura causantur; si ignis aëri in proportione nimia, coruscationes, Cometæ & cætera Meteora ignita oriuntur; Si frigiditas terræ aëri, nives & grandines in aëre coguntur ac colliguntur; si aqua aëri, nebulæ & nubes: Atque ita consonantiarum imò & ipsorum tonorum fit nonnunquam confusio; quæ omnia accidentia in infimam mundi regionem morbos corporum simpliciorum seu elementorum producunt. Porrò etiam in corporibus compositis oritur nonnunquam lis magna, corpori exitialis, quæ fit aut propter violationem ligamentorum elementarium in composito contentorum, aut propter inæqualitatem proportionis unius elementi ad aliud, de quibus hoc loco latiùs disceptare, nostri non est propositi, siquidem illud ob spatiosum illius subjecti campum magis esset tędiosum, quàm huic nostro discursui Musico conveniens: Concludimus itaq; nostram hanc Musicam mundanam hoc axiomate: *Tonat Sol Diapason suum ad generationem, & tonat terra suum ad corruptionem.*

LIBER

LIBER QUARTUS.

De creaturis cæli Empyrei.

Contenta hujus libri.

- In *creaturis primi diei* duo considerantur, scilicet eorum
  - *Differentiæ*, quæ sunt
    - *Dæmones*, qui sunt *Angeli*
      - *Boni*, circa quos notantur eorum
        - *Appellationes*,
        - *Divisio* in tres Hierarchias, scilicet in
          - *Epiphaniā* seu superiorem, cujus chori sunt
            - *Seraphin*,
            - *Cherubin*,
            - *Throni*,
          - *Epiphonomiam* seu mediam, cujus chori sunt
            - *Dominationes*
            - *Virtutes*,
            - *Potestates*,
          - *Ephioniam* seu infimam cujus chori sunt
            - *Principatus*,
            - *Archangeli*,
            - *Angeli*,
          - de quibus cap. 1. & 4.
        - *Locus*, de quo cap. 3.
      - *Mali*, circa quos not. eorum
        - *Appellationes*, de quibus cap. 1. & 5.
        - *Divisio*
          - secundùm *Theologos* in novem gradus seu classes,
          - secundùm *Psellum* in sex genera,
          - de quibus cap. 6
        - *Rebellio*, & *ejectio ex cœlo Empyreo*, de quo cap. 5.
        - *Corpora*, *passiones*, *proprietates*, de quibus cap. 6.
        - *Sedes exilii*, de qua cap. 7.
    - *Anima* in qua observ.
      - *Essētia* atq; circa hanc
        - Variæ *Philosophorum opiniones*, de quibus cap. 8.
        - *Ejus descriptio*, de qua cap. 9.
      - *Differentia*
        - *Generalis*, ut illa anima mundi, de qua cap. 10.
        - *Particularis*, de qua cap. 8.
      - *Immortalitas*, de qua cap. 11.
  - *Compositio*, ex
    - *Luce essentialissima* & divinissima,
    - *Spiritu subtilissimo* & purissimo,
    - de qua cap. 2.

CAPUT I.

De spiritualium cœli Empyrei creaturarum differentia, tam secundùm Philosophos veteres, quàm Theologiæ Patres.

DÆMONIS vocabulum non pro Diabolo solo, sed pro spiritu, sic vocato ex vocabuli proprietate, sumitur, quasi sciente, intelligente, & sapiente; qui ideò intelligentiæ nomine audit, quia est substantia intelligens, ab omni crassi & putrefactioni obnoxii corporis mole libera, immortalis, insensibilis, cunctis assistens, & cunctis influens; Dicitur autem aliquando *Angelus*, id est, nuntius, quod à DEO mandata ejus hominibus revelare jubetur; Atque ita Dæmonis nomen videtur esse vocabulum generale ad omnes creaturas spirituales pertinens, solâ animâ exceptâ; licèt mihi nonnullos extitisse innotescat, qui Dæmones ab aliis cœli supremi creaturis distinxerunt. *Jamblichus* de quatuor spirituum cœlestium ordinibus mentionem faciens, priori videlicet, *Deorum*, secundo *Dæmonum*, tertio *Heroum*; & ultimo *animarum*, hos tres posteriores DEORUM pedissequos appellavit, eorumque ordinum alterum altero potentiorem esse, & secundùm ipsorum dignitatem, præstantiores hujus cœli locos seu regiones, quas elementa paulò superiùs nominavimus, singulos possidere demonstrat, ut in eorum descriptionibus & proprietatum differentiis satis prolixè declaravit; Atque *idem autor* alibi spirituum cœlestium chorum in octo species seu differentias distribuit, nimirum in DEOS, *Archangelos, Angelos, Dæmones, Heroës, Principatus, Principes & animas*, quamvis *Magorum* traditio has omnes species præter exteriores, vel potiùs exceptâ novissima sub Dæmonis nomine (Dæmonis vocabulum pro spiritu sciente, intelligente & sapiente accipiens) comprehendere videatur; Unde spiritus tam præcœlestes & cœlestes, quàm ministros identidem inferiores, Dæmones nuncuparunt. Has Dæmonum species *Theologi*) inter quos *Dionysium* nomino) in *tres hierarchias* contrahere voluerunt; quarum quamlibet in tres ordines gradu & proprietate differentes, destinguebant, quos illi choros appellaverunt. *In superiori* igitur hierarchia, quam *Dionysius Epiphaniam* vocat, prior ordo est *Seraphin*, secundus *Cherubin*, & tertius *Throni*; *in media*, ab ipso Epiphonomia nuncupatâ, *Dominationes, Virtutes, Potestates*; *in infima* (ipsi Ephionia) *principatus, Archangeli, & Angeli*. Omnes denique, qui de rebus divinis scripserunt, Dæmones in *bonos* & *malos* dividere consueverunt: qui boni sunt, cœlestes à *Jamblicho* vocitantur; qui idem tales beneficos esse, & nihil, quàm ipsum bonum conari & operari autumat: Malos Dæmones *Proclus* materiales & terrenos dicit; atque bonnos Dæmones animo magis expositos esse; malos autem & terrenos diligentissimâ, quâ possumus, cautelâ propellendos. Ut igitur cum priscis Philosophis, & Theologis hujus seculi neotericis conveniamus, cœlestes seu spirituales

tuales creaturas primo die in, & cum cœlo spirituali conditas, in duas species distribuimus: Hæ autem sunt *Dæmones* & *animæ*: Dæmones, quos angelos vocant Theologi, in *bonos* iterùm & *malos* subordinamus; quos alii *beneficos* & *maleficos*, & *Johannes* in Apocalypsi *Angelos faventes* & *nocentes* nominat: Bonos ipsi in tres hierarchias disposuerunt; Malos autem, quos *Plato* Cacodæmones, angelos desertores, scelerum & impietatis cultores vocat, Luciferum cum suis sociis, quorum infinitæ sunt legiones, nuncupaverunt: Boni iterùm *lucis*, mali verò *tenebrarum angeli* appellantur. Anima autem infima est intelligentiarum species; quod quidem exinde comprobatur, quia sese naturaliter solet cum corporibus inferioribus commiscere, ut forma essentiali queat ea adornare.

CAPUT II.

De Dæmonum & Angelorum compositione; Quomodo incorporei dicantur? Argumenta nonnulla Dæmoniorum substantiarum compositionem probantia.

AUGUSTINUS super *Genesin*, *Dæmones aerea & ignea dicit animalia*: Per aërea puram materiam spiritualem denotat; per ignea verò formam intelligit. *Damascenus lib. 2. cap. 3.* Angelos *luces intellectuales* vocat quas *Pythagoras* ex solo igne factas arbitratus fuit, quæ Sol, Luna, cæterisque Stellis lucidiores dicuntur, propterea, quia ex igne tenuissimo in spiritu subtilissimo incluso hæ originem duxerunt; illæ verò ex igne spisso de aëre vel humiditate ætherea participante ortum acceperunt; quamobrem manifestum est, Angelos materiæ cœlorum inferiorum nequaquam esse participes, ut *libro tertio de anima* habetur, sed certè spiritus formalis, cujus materia respectu substantiæ inferioris tota est forma, & quasi ex unica essentia conflata; Unde *Dionysius* Angelos *Agalmata* vocat, hoc est, clarissima specula, lumen DEI suscipientia, ejusque imaginem repræsentantia, & rerum occulta revelantia, quemadmodum *lib. de Divinis nominibus* testatur: Quod autem hi spiritus gradu, dignitate, & splendore à se invicem differant, *Jamblichus* per apparitiones eorum sacerdotibus hac ratione probare conatur; DEORUM, inquit, *spectacula prælucida nobis occurrunt, fulgentia ad summum, & splendore mirificè de articulata: Archangeli habent circa se & ante, & retrò quàm plurimam ignis multitudinem, lumenque præcedit in se divisum; Angelorum lux est fulgida, sed minor quàm Archangelorum, estque divisa; Dæmones apparent ac si turbidus ignis essent; Heroës mistum lumen ex pluribus habent; Principatus autem lumen est purius; Principes lumen ex dissimilibus contrariisque confusum possident; Animæ ignem reddunt plenum ex multis generationibus & admistionibus, atque divisum; quas quidem differentias habent secundùm eorum situm: nam quò* DEO *propinquiores, eò fulgidiores, quò autem remotiores eò sunt obscuriores.* Ex his igitur colligere licet, Dæmones ex subtilissimorum cœli spiritualis elementorum materia componi, quæ quidem materia respectu inferiorum est simplicissima & aërea, ac ex forma divina, à splendidissima DEI beatitudine promanente; quorum compositio, si cum creaturis cœlorum inferiorum comparetur, incorporea dicitur; sed respectu simplicitatis substantiæ lucidæ cœli Empyrei, in quo, cum quo, & ex cujus elementis primo die creati sunt, non aliter quàm plantæ, herbæ, earumq; semina die tertio cum terra, cœlo Empyreo opposita, facta fuerunt, pro corpore ex elementis spiritualibus conflato

habenda erit. Atque hinc est, quod *Augustinus* eos corpora aërea ab initio creationis suæ habuisse asserit; hoc est, ex superiori aëris parte ad agendum idonea, & non ad patiendum formata fuisse; atque hoc idem insuper etiam *Basilius* affirmat: Quid autem Dæmonum compositionem manifestiùs denotare poterit, quàm eorum actiones & passiones: Quod autem agant & patiantur, (*Resolut. Theolog. tract. 2. cap. 2.*) quoniam & recipiunt & dant iterum illuminationes, atque actum in elligendi producunt, eumque etiam recipiunt, neminem certè tam crassè cœcutire & hallucinari existimo, qui istud abnuat. Certum est igitur, inesse ipsis aliud, quod agit, aliud autem, quod patitur; nec verò illud, secundùm quod agunt, aliud quàm actus esse poterit, qui forma dicitur; neque etiam illud secundùm quod patiuntur, est quicquam præter potentiam; hæc autem materia appellatur. Quin hîc præcipuè observandum est, compositionem ex materia & forma, pro trium cœlorum diversitate, triplicem pariter respectum habere. Etenim in corporibus inferioribus materia formæ quantitati, & contrarietati subjacet; in corporibus autem cœlestibus formæ quidem & quantitati, sed non contrarietati; in creaturis verò spiritualibus formæ quidem, nullatenus autem quantitati corporali & contrarietati subest. Concludimus igitur Dæmones inter omnes creaturas subtilissimæ esse compositionis, & omnibus fulgentiores ac clariores, quia formali essentia sunt repletiores, & per consequens spiritualiores, nobiliores, & quasi incorporei, semper mobiles, liberi, & immortalitatis, ut ait *Damascenus*, participes. Eorum enim essentia, undè existunt, simplicissima est, & quasi immaterialis, lucida, pura, distincta, & discreta; eorum virtus, ex qua potestatem habent, libera est, intelligens, amabilis & sempiterna; eorum denique operatio, per quam exercentur, voluntaria est, subita, utilis, & honesta; operantur enim sine retardatione aut impedimento, nobisque omnino absque cessatione inserviunt, ut in *Resolut. Theolog. tract. part. 2.* reperitur.

CAPUT III.

Quomodo angeli in loco esse dicantur?

ALITER DEUM quàm Angelos, atque aliter etiam Angelos, quàm creaturas corporeas in loco esse *in secundo capite primi libri* declaravimus; cùm DEUS tantùm secundùm suam præsentiam hîc & ubique esse dicatur, nempe in cœlo Empyreo, tanquam beato ipsius tabernaculo, & in qualibet mundi, tanquam sui imperii parte; Angeli verò sine corporum assumptione in aliqua mundi parte non præsentialiter tantùm, sed etiam definitivè, & assumptis corporeis substantiis, tum præsentialiter, tum definitivè & circumscriptivè in concava aliqua superficie esse judicantur: Unde *Angeli* secundùm Theologorum resolutionem *formaliter in loco esse dicuntur*, hoc est, per præsentias suas; nec tamen eodem temporis momento ubiq; esse poterunt; quoniam definitivè in loco esse dicuntur; neque verò necessario sunt in loco, quia possunt fieri vel nullo existente corpore continente: possunt enim esse extra omnem corpoream naturam. Atque hinc est, quod in loco potentialiter esse perhibentur; habent enim potentiam in corpore aliquo cõtinente existendi, at non in actu, quia nec latera continentis distare faciunt, nec superficiem aliquam continentem in actu efficiunt. Ex his igitur constat, Angelos propter suam compositionem quodammodo

modo

modò esse in loco: Sed hic observandum est; Angelos, quatenus corpora crassiora sibi assumpserunt, in loco esse circumscriptivè. Certum enim est, Angelos tam bonos quàm malos, corpora sæpenumero accidentaria cujuslibet speciei induisse; quibus mox iterùm exuebantur; quemadmodum ex variis sacræ Scripturæ locis compertum est, & veneficarum præstigiatorumque apparitionibus comprobatum.

CAPUT VI.

De Dæmonum differentiis eorumque officiis, tam secundùm Magorum veterum, quàm recentiorum traditionem.

MAGI, tria Dæmonum & intelligentiarum genera statuentes, (nam alii secundùm ipsos sunt *præcælestes*, alii *cælestes*, & cæteri *rerum inferiorum ministri*) *præcælestes*, mentes vocaverunt, à corpore penitùs sejunctas, & quasi sphæras intellectuales, DEUM unicum, tanquam punctum eorum stabilissimum & centrum colentes; imò eos DEO plenos, & quasi nectare divino inebriatos esse autumant, circaque DEUM solum versari credunt, neque ullam prorsus corporum mundanorum curam suscipere existimant, nec inferiorum administrationi quavis ratione inservire arbitrantur; Concludunt autem, illud eorum officium esse, ut susceptum à DEO lumen inferioribus mox ordinibus infundant, singulisque singula officia distribuant. Atque hæc Dæmonum species est procul dubio illa, quam *Jamblichus* vocat, DEOS, DEUM *primum omnibus omnia dantem sequentes*, qui omnibus aliqua largiantur. Est etiam & hæc prima & superior Angelorum Hierarchia, ordines *Cherubin*, *Seraphin*, & *Thronos* comprehendens, quorum officium est divinæ prudentiæ ordinem contemplari; Nam prioris ordinis Angeli in DEI bonitatem, secundi in DEI essentiam, tanquam formam, tertii in ejus sapientiam inspiciunt. Hi denique sunt Angeli DEO proximi, quem hymnis continuis & laude sempiterna magnificant, *& pro nostra salute* DEUM *orant*, ut ait *Athanasius*. *Intelligentias cælestes*, Dæmones mundanos appellant Sapientes; quia ultra divinum cultum mundi sphæris accommodantur, & unicuique cœlorum stellarumque præsident; Unde fit, ut in totidem ordines distribuantur, quot in mundo orbes, & in orbibus stellæ numerantur: Atque hinc est, quod nonulli vocantur *Joviales* alii *Saturniales*, &c. Hujusmodi Dæmones *Mercurius Trismegistus in sacro suo sermone* DEOS vocat, qui postquam emicuisset cœlum in septem circulos, in astrorum ideis cum signis eorum conspiciebantur, dicique dinumeratos esse stellas secundùm eos, qui inhabitant illas, DEOS. Hi autem absque dubio sunt Dæmones ill *Jamblichi*, quos ille ministros Deorum appellat, tanquam architectos in opificio mundano, qui ea, quæ in Diis ineffabilia sunt & abscondita, exprimunt. Hi etiam sunt illi Angeli qui in media hierarchia collocantur, tanquam imperium in medium mundi regionem habentes; Appellantur autem à *Trithemio Abbate*, intelligentiæ secundæ, quæ ordinatione primi intellectus, id est DEI, æthera & orbes Planetarum dicuntur gubernare. *Dæmones inferioris ordinis* Magi ministros appellant, qui ad ea referuntur, quæ sunt in inferioribus disponenda: Hos *Origenes* invisibiles quasdam virtutes vocat, per quas terrestria quælibet disponuntur, eosque asserit nemini conspicuos & negotia nostra perficere, & itinera dirigere, & præliorum pericula præsentes avertere, & clandestinarum insidiarum exitus prævertere,

opta-

optatosque amicis successus præbere, prospera nempe conciliando, adversa autem infringendo: In hac Dæmonum specie *Jamblichi* Heroës numerandos judicamus, quorum officia, ut ipse opinatur, circa res terrestres exercentur; eas enim vivificant, rationem iis tribuunt, animas earum custodiunt, quas etiam ab iisdem solvunt & liberant. Ex quibus intimare præcipuè videtur; Heroës circa animas ut plurimum versari. Infimum autem hoc intelligentiarum genus Theologi in ultima Hierarchia, *Ephionia* dicta, totum posuerunt; Cujus Dæmones sive Angeli tanquam ministri ad inferiora curanda descendunt; Illi autem prioris hujus hierarchiæ ordinis officium publicum esse asseruerunt, Principes scilicet, magistratus, provincias & regna curare; Secundi verò ordinis est, sacris interesse, precesque hominum & eorum sacrificia ad DEUM referre; Tertio denique Angelorum ordini id provinciæ mandatur, ut minora quæque appositè disponant; Singuli enim singulis custodes adsunt, & herbis, mineralibus, omnibusque inferioribus virtutes proprias subministrant. Ex prædictis igitur concludimus, sicut cœlorum inferiorum elementa formas essentiasque suas è fonte lucido cœli superioris acceperunt; sic etiam eorum creaturas, ex elementis eorum conflatas & compositas, ab illius cœli spiritualis creaturis ordinari, dirigi, & conservari: Atque hoc etiam *Augustinus* confirmat, qui rem visibilem apud nos nullam quidem extare prædicat, cui non Angelica potestas præsit, corporaque omnia per rationalem vitæ spiritum regi constanter decernit; cui etiam *Origines* videtur assentire, qui in commentariis suis non hominibus solummodò, sed & brutis etiam animalibus, plantis, mineralibus, cæterarumque rerum incrementis proprium spiritum assignavit.

CAPUT V.

De malo Angelo Lucifero, de ejus rebellione & superbia contra DEUM, & de ejectione illius cum sociis ex cœlo Empyreo.

PRIMO creationis die Lucifer creatus est, sic dictus, quia omnibus Angelis claritate & splendore prælucebat, ut inquit *Gregorius*: Quemadmodum enim primus erat Angelus, reliquos omnes creatione præcedens, sic excellenti lucis qualitate inter omnes longè eminebat. Atq; hinc evenit, *Augustino lib. de quæst. vet. Testament.* astipulante, quod ille elevatione sua occæcatus DEO similis fieri gestiverit, id est, ut omnibus præesset & prædominaretur: Unde *Esai.* 14. in persona Luciferi: *Ascendam in cælum & ero similis Altissimo*: Hæc autem *Luciferi malitia*, quæ secundùm *Scotum*, *incepit ab amore sui, & consummata est in odio* DEI, quod perquàm maximum erat peccatum, triplicem à Theologis statum habere determinatur; *Initium, incrementum, complementum*: *Initium* à præsumptione habuit; quamprimùm enim pulchritudinem suam contemplatus fuit, statim præsumpsit: *Incrementum* autem in ambitione cepit; Etenim cùm priùs præsumpsisset, illud insuper, quod supra se omninò fuit, & quod obtinere minimè potuit, ambitiosâ quadam evectus aurâ appetivit: *Complementum* ejus in perniciosissimis odii invidiæque affectibus terminabatur. Etenim cùm illum teterrima ambitio flagrantissimo divini imperii desiderio titillasset, & verò ipse, impossibile esse perspiceret, ut conatibus ullis illud assequeretur

quæreretur, abominandâ subinde invidiâ in DEUM optimum fuit accensus: Unde Angelus ille propter horrendam istam superbiam cum cæteris inferioris ordinis, qui ejusdem Theomachiæ impios sese commilitones exhibuerunt, è cœlo Empyreo, ejusque beatissima lucis sede, per bonos Angelos meritissimo fuit præcipitatus: Deorsum verò & ipse & consortes ejus præcipitati ceciderunt, & in aëre tenebroso, seu umbra horrenda & opaca, quæ deorsum obliquo motu subterlabebatur, inclusi fuerunt & incarcerati, ne minimâ quidem spei scintillâ recuperandi prioris status superstite, ita ut Lucifer, ab eximia luce & splendore suo sic dictus, per nimiam suam superbiam ex fulgore Angelico, in Diabolicam obscuritatem ceciderit, ab amoris sede in omnium odium & invidiam transmigraverit, ex summo prosperitatis cacumine in infimam infelicitatis & miseriæ abyssum devolverit, ut ait Gregorius. Postea igitur quàm isto modo cecidisset, non Lucifer ulterius, sed ἀπὸ τοῦ διαβάλλειν, id est, dejicere, Diabolus, quasi ob superbiæ suæ gravitatem deorsum dejectus, appellatur. Atq; hoc etiam nomine reliqui tam præclari Dynastæ milites, eâdem proditionis maculâ inquinati, insigniuntur. Sed non abs re erit, si cum Theologis observemus, triplicem esse ordinem inter Luciferi peccatum, & reliquorum, qui cum ipso ceciderunt, Angelorum. Primus est in *gradu gravitatis*; peccatum enim in eo gravius est; Unde fit, ut ipse ad centrum ceciderit, multò nimirùm reliquis profundiùs, & è Lucifero Lucifugus factus sit: Secundus est *ordo occasionis*, quia aliis viam & occasionem peccandi præbuit; Tertius est *ordo durationis*; Lucifer enim primò præsumpsit & aliis quibusdam Angelis animi sui sententiam aperuit: quorum sanè quidam horrendæ nequitiæ opem suppeditarunt, alii à tanto facinore abhorrentes, DEO, ut decuit, adhæserunt. Hinc potentissimus omnium creator innocentes Angelos in cœlo retinuit, lucidissimâ gloriâ coruscantes, proditores verò è regno suo deturbavit, perpetuis tenebris obvallãdos. Quin etiam his Angelis, secundùm peccati eorum naturam sedes exilii sive lenior sive gravior constituitur; Etenim nonnulli propinquiores sunt cœlo Empyreo, nempe *Ignei & Aërei*; alii verò remotiores nimirum *Aquei & Terrestres*, quippe qui cœli lucẽ quàm maximè fugiunt, quod ipsius præsentiâ debilitantur; Unde *Lucifugi* à *Marco* dicuntur, sicut infrà demonstrabimus; Postquam igitur à cœli Empyrei facie in cœlum infimũ Lucifer cum suis sociis dejectus est, ab eo tempore certè dicitur aliquando criminator seu *accusator*, quia bonos falsis calumniationibus vellicavit: Unde *Apocalyps. 12. Projectus est accusator*; aliquando *Draconis & Serpentis* nomine ob virulentam suam asturiam appellatur; *Leoni* etiam propter audacem violentiam comparatur: Unde Petrus primo & ultimo, *Tanquam leo rugiens*, &c. Et quia pertinax & radicatus in sua est nequitia, *Aper etiam quandoque nominatur, ut Esai. 25.* Vocatur quoque *Coluber*, utpote, qui sub tenebris delitescit: *Augustinus super Genesin lib.* 8. ipsum cum *Platone Cacodæmonis* nomine, veluti stigmate notat: Atqui *Plato* omnes Dæmones subterraneos & tenebrosos, Angelos desertores, Dæmones malos, & denique Spiritus nequam appellitat; quia ultrò mirifico quodam nocendi studio ducuntur, ut *in cap. sequente* declarabimus.

CAPUT VI.

De malorum Dæmonum corporibus, paſſionibus, proprietatibus & generibus.

Auguſt. ſuper Geneſ.

NECESSE eſt, ut Dæmones hi ſecundùm loci naturam, quò proſcribuntur, corpora aut craſſiora aut tenuiora accidentaliter induant; nam Ignei ſubtiliores ſunt Aëreis, & hi Aqueis, atque illi denuò Terreſtribus; quamvis ejuſdem cum *Auguſtino* ſim ſententiæ, omnes Angelos in initio creationis ſuæ corpora aërea habuiſſe; Atque hoc idem quoque *Pſellus* videtur confirmare, qui bonorum Angelorum corpora quaſi immaterialia eſſe dicit, illa verò Dæmonum malorum quodammodò eſſe compacta è materia aſſerit, & ſicut umbrarum corpora; quæ etiam paſſionibus ſubjici, gladii ictu reſecari & dividi, in diviſione ejuſmodi dolere, igne denique exuri, & in conſpicuos verti cineres, variis in libello ſuo exemplis comprobavit: Procul dubio enim, ſi aërea ſolummodò corpora habuiſſent, neceſſe foret, ut paſſionibus omninò ſubjicerentur, non aliter, quàm ipſum aërem, ſi cubi percutiatur, & ſubitò recedere, & ſtrepitum edere, & ictu dividi, aſſidua docet experientia; Hujuſmodi verò paſſionibus nequaquam cedere, vel locum dare potuerunt, reſpectu primæ ſuæ compoſitionis, quæ eadem erat cum Angelorum ſubſtantia, quam quidem è ſpiritualibus cœli Empyrei elementis paulò ſuperiùs conflari diximus; ſed propter elementorum corruptibilium & materialium participationem, cum quibus ſecundùm peccati ſui gravitatem commixti ſunt, & plus minusvè onerati; Quod etiam ex variis corporum Dæmoniorum deſcriptionibus *Orpheus* luculenter ſatis comprobat; quorum certè illa Dæmonum Terrenorum nobis conſpicua magis, ſenſibusque noſtris magis obvia & occurentia eſſe affirmat; de quibus etiam *Agricola in lib. de animalib. ſubterran.* mentionem fecit. Horum Dæmonum naturæ & proprietates DEO optimo, illiúſque creaturis, prorſus quàm fieri poteſt, adverſiſſimæ exiſtunt. Nam cùm divinam Majeſtatem incaſſum Diaboli tentaviſſent, huc ſtatim malitioſas cogitationes intenderunt, ut, quoniam ipſi nequirent, ſaltem præſtãtiſſimis ipſius, & divina imagine præditis creaturis inſidias nefandas ſtruerent. Homines enim quietos & inſontes divexant, iis damnum, miſeriam, detrimentum inferunt, &, niſi tanta eorum audacia & malitia à bonis Angelis refrenaretur, ad unum omnes implacabilem eorum tyrannidem quotidie perſentiſcerent; quoniam, ut ait *Porphyrius*, nullum eſt malum, quod non audeant perpetrare; mores enim maleſanos & omninò violentos habent. Quin etiam illud non rarò accidit, ut eorum malitia ex divina permiſſione in impiis hominibus plectendis exerceatur; Unde *Platonici* Dæmones tenebroſos, ſcelerum & impietatis ultores (ad divinæ juſtitiæ ordinationem reſpicientes) appellaverunt. Hîc autem miſericors & diviniſſima DEI bonitas ſe nobis offert conſideranda. Quid enim Dæmonum horum catervâ crudelius? quid acutius, & ad quælibet mala ingenioſius? Nam ſecundùm *Iſidorum* res alias ſpeciei ſubtilitate cognoſcunt, alias duratione temporis, & experientiâ intelligunt, alias revelatione à bonis Angelis percipiunt, hominumque damna & infelicitatem aviđiſſimè concupiſcũt. Sed ecce tamẽ ſuis viribus nullum vincunt, neminem proſternunt, tantũ fucatis quibuſdam & doloſis perſuaſionibus animos hominũ ſeducẽtes, ut teſtatur *Gregorius lib.* 32. Quandoq; igitur mentes humanas deſidiâ conſopiunt, aliquando quietẽ eorum vehemẽter perturbant, vel elementa violẽter exagitãdo, aut tẽpe-

ſtates

ſtates, tonitrua, pluvias, ventos, coruſcationes & reliqua ejus generis exuſcitando, aut turgidos maris fluctus promovendo, aut fructus humano uſui neceſſarios deſtruendo, & infinita hujuſmodi nocumenta honeſtis hominum deſideriis objiciendo. Horum itaque Dæmonum legiones complures numerantur, qui juxta ſtellarum & elementorum nomina, & mũdi plagas diſtinguuntur, quorum alii potentiores ſunt, alii eorum autoritati ſubduntur; Nam quidam ſecundùm *magos*, à Regibus & Principibus gubernantur: Atqui ſecundùm Theologorum ſcholam, mali Dæmones in gradus ſeu *claſſes novem* diſtribuuntur, non aliter, quàm boni ſupra in tres hierarchias, quæ novem ordines comprehendunt, dividuntur: In primo gradu ſunt illi, qui DEI nomen uſurpantes, divino cultu adorari volunt, ſacrificia & conſimiles ceremonias efflagitantes; dicuntur autem *Pſeudothei*, id eſt, falſi Dii; è quorum numero Dæmon iſte erat, qui Chriſtum ad ſui adorationem in ſublimi pinnaculi apice importuniùs pertentavit; & quidem etiam iſtiuſmodi Dæmones ab *Indis* hodie pro Diis habentur, quos variis ſuffiminibus & innumeris ſacrificiis adorant: Horum autem Princeps nominatur *Beelzebub.* Gradum ſecundum conſtituunt *Spiritus mendaciorum*, falſa Prophetis vaticinia ſuggerentes; atque horum Princeps eſt *Python*; unde *Apollo Pythius*, & mulier *Pythia* apud *Samuelem* dicitur, quæ *Pythonem* in ventre habuit: Hoc Dæmonum genus ſeſe oraculis immiſcet, & divinationibus ſeu prædictionibus incertis dubiiſque fucum generi humano facit. Sub tertio gradu illi Dæmones continentur, qui ob impietatem ſuam *vaſa iniquitatis*, vaſa iræ, mortis furioris, interfectionis & interitus dicuntur: Hi malorum ſunt inventores, qualis erat *Theutus* Dæmon iſte aput *Platonem*, qui ludos & aleam docuit; Princeps autem horum eſt *Belial*, id eſt, inobediens & Apoſtata, de quo Corinth. 2. & 6. In quarta claſſe ſunt *ultores ſcelerum*, quibus princeps eſt *Aſmodæus*, videlicet judicium faciens. Sub quinta ſerie *Præſtigiatores* collocantur; qui miracula videntur operari: hi, ut plurimum maleficis & Cacomagis inſerviunt, ut populum imaginariis apparitionibus ſeu præſtigijs decipiant; Princeps eorum *Satan* eſt, qui, ut in *Apocalypſi* ſcriptum eſt, univerſum orbem ſeducit, faciens ſigna magna. Sexti loci Dæmones illi ſunt, *qui tonitruis, fulminibus fulgurĩq; immiſcentur*, aërem peſtilentiâ inficientes, aliaque mala aërea inferentes; inter quos etiam quatuor illi Angeli recenſentur, qui ventos regunt à quatuor orbis angulis perflantes; horum princeps eſt *Meririm*, id eſt, Spiritus æſtuans, Dæmon furens in Meridie, quẽ *Paulus ad Epheſios* principem poteſtatis aëris hujus vocat, & Spiritum, qui in filios diffidentiæ operatur. Septimo *Furiæ* computantur, malorum ſeminatrices, diſcordiæ, belli, ruinæque matres; & earũ princeps eſt *Abaddon*, hoc eſt, exterminãs & vaſtans. Octavam manſionem *criminatores* & calumniatores poſſident; quorũ princeps dicitur *Aſtaroth*, qui peccata noſtra lætabundus & pernix coram DEO exaggerat & inculcat. Ultimum locum *Tentatores* ſive inſidiatores complent, qui ſingulis hominibus ſinguli adſunt, & *Geniorum* nomen ſortiti ſunt; è quibus ille *Bruti Genius* fuit, qui illum ad prælium iſtud ſollicitavit, in quo ultimum ſpiritum expiravit; Princeps autem horum *Mammon* nuncupatur. *Marcus* verò *Pſellus* allocutus ſex tantum Dæmonum genera conſtituit; quorum *primum Lelureon*, id eſt, igneum vocat, quod circa ſublimiorem aëris partem pervagatur: *Secundum* in aëre nobis propinquo obertat, quod ideò ſpecialiter aëreũ dixit; *Tertium* terrenum eſt, quod plurimum circa terram verſatur, terreniſque rationibus ac machinis omnibus adverſatur: *Quartum* Aquatile & marinum, quod libenter lacus, fluvios, & paludes frequẽtat, multoſque aquis obruit & peſſundat, ac terribiles in mari fluctus & tempeſtates excitans, navigia viris onuſta funditùs ſubmergit: *Quintum* genus, cùm ſub terra deliteſcat, ſubterraneum appellatur; hoc in puteis caverniſque profundis mineralium foſſores lethaliter aggreditur, terræ

hiatus efficit, fundamenta ejus concutit, & ventos flammivomos exuscitat: *Sextum* & ultimum genus est Lucifugum, inperscrutabile, & penitus tenebrosum, res omnes passionibus frigidis violenter perdens. Hæc verò omnia Dæmonum genera tam pravè affecta esse ajebat, ut Deum & Angelos fatali penitùs odio persequantur, & generi humano perpetua hostilitate adversentur; licèt non æqualis odii rabies omnes exagitet: Aquatile enim, Lucifugum, atque etiam subterraneam summoperè præ cæteris melefica videntur & perniciosa. Huc enim atque illuc spiritus isti in morem ferarum sylvestrium palantes, quem devorent, rapaciùs investigant, in hominum perniciem velocissimè ruentes; sic etiam Aquatiles in aquis errantes suffocant, & homines morbo comitiali ac dementia affligunt: Aërei mentes humanas decipiunt, & perturbationibus turpissimis perniriosissimisque distrahunt; Quæ quidem *Marci* sententia, partim ex nonnullis sacræ Scripturæ locis, partim scriptorum tam veterum quàm recentiorum autoritate & exemplis, firmari videtur & stabiliri.

CAPUT VII.

Quam cæli inferioris plagam Lucifer *cum Angelis suis ut plurimum frequentet?*

Diabolus rebellionis Princeps, olim *Lucifer*, nunc verò *Lucifugus* dictus, cum legionibus suis sibi peccati gravitate proximis, in Septentrionalibus terræ partibus magis versatur, ut cum sacra Scriptura conveniamus, quâ Satanam in ea mundi parte sedem suam tenere docemur; quod etiam tum ratione manifesta, tum vivis exemplis confirmare minimè hercle difficile fuerit. Nam si extremæ illius partis naturam exactè consideremus, cum Dæmonum Lucifugorum dispositione optimè situm ejus videbimus convenire: *Olaus* enim *Magnus* Biarmiæ regionem ait, Septentrionalem polum Arcticum pro Zenith suo, pro horizonte Æquinoctialem habere: Dicit porrò exterioribus ejus partibus (illis nempe, quæ Tropicum Cancri spectant) diem unicum duntaxat naturalem in anno solari illucere: Illis namque annus in duas partes æquales dividitur; in diem nimirùm unicum artificialem, deinde etiam in unicam noctem: Dies, Sole in Arietem ingrediente, emergit; nox autem, eodem à Libra egrediente, incipit. In partibus verò hujus à Tropico remotioribus, magisque sub Polo, & ultra eum positis, pars quædam terræ immensa reperitur, ubi nunquam Sol radios suos ejaculatur, sed quæ perpetua tenebrarum caligine obfuscatur: quod idem *Freigius* etiam vult in *Geographia* sua, qui partem Zonæ frigidæ polo viciniorem, neque illustrari unquam, neque calefieri, sed frigore & caligine horrere & rigere asserit: Hinc igitur ratione manifesta demonstratur, Dæmones istos Lucifugos hanc terræ plagam majore voluptate delinire, quoniam ipsi naturaliter lucis præsentiam, tanquam Dei imaginem, odio habentes, ut evitent ipsam, in loca ejusdem tenebrosa recedunt. Atq; hoc veterum ceremoniæ videntur confirmare, quibus in more fuit positum, ut lucernæ prægrandes, cum oleo ad lucem sufficiente, juxta defunctorum cadavera apponerentur, quò Dæmones ejusmodi Cacomagis inservientes, eximio lucis fulgore deterriti, à solita eorum laniena reprimerentur; At verò in hoc loco, cùm lucis absentiâ semper inveniât, mirum est, quàm catervatim ibi conglomerentur; quod cùm à Deo altissimo ita ordinatũ sit, nulla ratione potest evitari. Quin etiã hîc Dæmonũ horum miseria,

Apuleius l. 2 metamorphoseon.

&

& summa infelicitas observari poterit; qui, etsi in creatione sua, ex substantia aërea igneaque conflati essent, postea tamen, quàm flagitia horrenda perpetrassent, anima eorum ignea, vapore quasi caliginoso & frigidissimo suffocabatur; corpora aërea siccitate terreâ congelabantur, & humiditatis suæ spiritualis libertate privabantur: quare omnimodo actionibus contrariis affliguntur, puniuntur, & in Gehennæ quasi perpetua voragine cruciantur. Exempla verò, quæ Dæmonum horum frequentiam in prædictis locis probant, quamplurima nobis autores suppeditant: Inter quos *Olaus Magnus* in *Biarmia* partibus exterioribus, præcipuè in *Suecia*; & similiter quoque, licèt non adeò frequenter, in *Dania, Finnia, Islandia*, lares seu larvas nocturno tempore tripudiare; lemures sub forma bestiarum apparere, manes gentium incolas terrefacere prædicavit: Fauni quoque & Satyri, & Panes, & Striges, ac infinitæ hujusmodi Dæmonum species noctis tempestate visibiliter obambulantes, gravissimum indigenis terrorem incutiunt. Præterea pars ferè quælibet harum nationum veneficis, in mirificas sese formas transformantibus, abundat, & Cacomagis, qui intimam cum his Dæmonibus familiaritatem habent, ubique repletur; ut Scriptores de regionibus Septentrionalibus prodiderunt. Nec verò minùs perniciosis spectris plaga oppositi poli scatet, cùm tenebris etiam ut plurimum circumducatur. Sed tamen hoc Dæmonum genus uno gradu ab illo polum borealem inhabitante discrepat. Hi enim luci & calori aliquantò familiarius sese, quàm Boreales illi exponunt; Imò libenter aliquando solares radios intuetur, nō quod eos ament, (lucem enim perniciosissimè oderunt) sed ut gelidi eorum artus grato calore parumper reficiantur; quæ ipsis libertas super Lucifugos permissa fuit, quia non adeò graviter atque illi deliquerunt. Hæc autem species igneum quendam fulgorem, tenebrositate quasi præfocatum, in se occultè continet; nec verò ita frigore & siccitate terrestri compositionis eorum partes contrahuntur & constringuntur, quemadmodum istis Lucifugis accidit; quod scilicet æstuosi sunt propter internum ignem frigiditatis operationes nonnihil retundentem: Atque hic sulphureus eorum fulgor occultatus, tenebrosos & liquidos substantiæ ipsorum vapores impedit, quo minùs congelentur. Divina igitur voluntas, secundùm peccati eorum gradum, leviorem iis pœnam infligere volens, hunc secundum pessimorum Dæmonum ordinem in hanc mundi partem exulem protrusit, ubi cœlum nec adeò pertinaciter sævit frigore, nec siccitate terrestri res heterogeneæ ita facilè congregantur, propter Solis in perigæo suo existentis propinquitatem, qui illic mundi centro magis appropinquat, quemadmodum in hujus opposito, in *Auge* sua nempe, elevatur, & longiùs, secundùm Astronomos, à terra distat. Hinc in Septentrionali plaga nives indissolubiles & glacies perpetuæ, nomen illius partis mari tribuentes, ac violenti & terrestres flatus spiritu suo congelativo, grandinem, pruinam, nivem glaciemque inducentes; quæ omnia sæpenumero accidit Spirituum Lucifugorum halitu in magna hominum beluarumque detrimenta excitari: Atq; hæ quidem verissimæ sunt Satanæ hujus plagæ Principis mirabiles operationes. Cætera, quæ Cacomagis ipsius mirabilia videntur, pro fictis & phantasticis imaginationibus sunt habenda, & pro Diabolicis illusionibus fortiter explodenda. Altera verò pars nive non ita abundans, nec glacie tantopere obdurata (unde maria ejus quâlibet anni tempestate sulcatur,) etsi pari cum sede opposita tenebrarum velo obducatur, ubique tamen flammas & ignea meteora eructat; unde *Terra del fuogo* à Cosmographis appellatur. Hujus igitur plagæ Dæmones frequentiùs, quàm illi Boreales, tonitrua solent excitare: unde Princeps eorum *Meririm* vocatur, id est, Dæmon Meridianus, Spiritus æstuans, Dæmon furens in meridie: Hunc Paulus ad Ephesios Principem potestatis aëris vocat. Regit quoque ventum Australem; Cujus legiones, ut te-

 statur

statur *Cornelius Agrippa*, tonitruis, fulminibus, & fulguribus sese immiscent, ut supra dictum est; Unde fit, ut hujusmodi tempestates in illis partibus crebriores sæviant; quin etiam & aërem pravis vaporibus inficiunt, pestilentia, ægritudinibusque aliis Epidemicis populum corripientes: Sed de his alibi copiosiùs discurremus. Sunt quoque & intermediæ Dæmonum legiones, qui plus minùsve de natura duorum extremorum participant. Nam Dæmones inter Tropicum Cancri & circulum polarem in infinitis propè locis reperiuntur, in locis frigidioribus & montium cavernis delitescentes: Inter hos locos montes *Alpini*, *Apennini* & *Pyrenæi* multò repleriores judicantur: quod inde clariùs elucescit, quia tanta illic incantatorum & veneficarum multitudo invenitur. Memini enim, me ex quodam bonæ fidei in *Helvetia superiori* audivisse, omnem totius parochiæ catervam, tam viros, quàm fœminas, unico tantùm ministro excepto, Cacomagiæ reos compertos, & jure Christiano morte mulctatos fuisse. Hi autem Dæmones sunt quasi ex Lucifugorum genere, & naturæ frigidissimæ, ut ex confessione mulieris cujusdam, è prædicto vico, judices istius loci recordantur; quippe quæ fassa est, se cum loci illius Dæmone coivisse, atque in actu ejus frigiditatem prorsus intolerabilem persensisse. Sic etiam Dæmones intermedii, ultra æquatorem versus polum Antarcticum habitantes, plus minùsve de natura spirituum meridionalũ participant, nisi quòd quantò tropico Capricorni & Æquinoctiali sunt viciniores, tantò calidiores & æstuosiores sunt æstimandi; Unde quotidie ferè coruscationes, tonitrua & fulgura iis percipiuntur, qui illas partes æstate solent præterire. Inter hos etiam nonnulli sunt *Pseudothei*; è quorum numero est Dæmon ille, quem *Madagascarenses* præ timore cultu divino honorant: Hujusmodi quoque Diabolo sacrificia & preces offerunt *Chinenses*, ut referunt peregrinatores, qui cum illis nationibus commercium habuerunt.

CAPUT VIII.

De animæ variis appellationibus, & incertis Philosophorum veterum opinionibus de ejus essentia.

INFIMA spiritualium creaturarum species *Anima* dicitur, quatenus vitam omnibus tribuit. Unde Gentilium nonnulli ventum eam & spiritum vocarunt. Dicitur etiam Animus, quatenus voluntatem aliquam habet; Ratio, quatenus directè judicat; Spiritus itidem, spirationis respectu; Sensus denique, dum sentit, ut testatur *Isidorus lib.15.cap.14.* Sed ut pleniùs ab omnibus intelligatur, quid sit hæc ultima intelligentiarum species, quoniam veteres tum *Græci*, tum *Arabes*, tum *Latini Philosophi*, qui in ejus naturæ exploratione sudaverunt, non tam certas, quàm diversas & nutantes de ipsa sententias protulerunt, idcircò eorum opiniones hoc in loco primùm explicare operæ pretium existimamus. Alii enim huc, nonnulli illuc, & omnes in diversas sententias distracti varium de ea judicium protulerunt. *Plato* igitur definit animam esse essentiam in se viventem; *Aristoteles* actum corporis Physici organici, vitam habentis in potentia; *Zeno* numerum seipsum moventem; *Xenocrates* numerum in seipso moventem; *Aristoxenus* numeri principium; *Pythagoras* harmoniam & melodiæ concordiam, cum quo *Dinarchus*, principium quatuor elementorũ, afferens corpori, cum quo jungitur, pulcherrimum eorum temperamentum & harmoniam; *Hipparchus* ignem seu vim igneam; *Heraclitus Ponticus* lucem; *Alius* ejusdem nominis substantiæ stel-

læ

læ cujuſdam ſcintillam; *Poſidonius* ideam vocat, quatenus eſt forma ſpeciei animatæ; *Aſclepiades* eam quaſi chordam quandam fingit, præſtantem quinque ſenſibus functionum ſuarum expediendarum facultatem; *Hippocrates* eam ſpiritum ſubtilem arbitratur, per univerſos corporis meatus diſperſum; *Democrates* incertum ſubtilem ſpiritum cenſet, ex minutiſſimis individuíſque corpuſculis, quæ atomos vocat, in ſe concurrentibus & cohærentibus: *Tertullianus* & *Avicenna* animam ita ab anima naſci autumant, ut corpus à ſpermate procreatur, eamque ita multiplicari, ut lux multarum candelarum ab uno lumine accenditur; *Thales Mileſius* eam virtutem motivam cujuſque rei appellat; atque hinc illa ejus opinio derivatur, magnetem ideò animatum eſſe, quod ferri laminas ad ſe trahat; *Alcmeon* eam corporibus cœleſtibus comparavit, quoniam res eſt mobiliſſima, imò ſemper mobilis; ex qua ejus diſpoſitione æternitatem ejus facilimè, ait, poſſe diſcerni; *Parmenides* hanc ex terra & igne factam eſſe vult; *Epicurus* ex igne & aëre; *Empedocles*, & *Ericrates* rem in corpore maximè valentem dicunt; *Alii* denique eam cerebrum, *alii* ſanguinem, ut *Critias*, ſentiunt; *alii* vaporem & humorem credunt; *quidam* eam ſubſtantiam eſſe, omnino inficias eunt. Horum autem veterum Philoſophorum aſſertiones, licèt magna ex parte graviſſimè inter ſe diſcrepare videantur, alias tamen aliis veritati propiùs accedere, imò etiam nonnullas cum ipſa veritate conſentire, ex infrà ſcriptis manifeſtè declarabimus.

CAPUT IX.

Anima quid? & de ejus proprietatibus.

SECUNDUM *Auguſtini*, *Damaſceni*, *Iſidori*, *Bernardi*, *Remigii*, *Chalcidii*, *Philoſophorúmque* ferè omnium, tam Gentilium, quàm Chriſtianorum ſententias, animæ naturam & diſpoſitionem duplici modo explicari colligimus, aut ſcilicet per ſe, hóc eſt, à corpore ſeparata conſideratur, aut quatenus corpori conjungitur, illudq; informat. Ut igitur in ſua propria & libera diſpoſitione accipitur, deſcribitur: I. Eſſe *lux* quædam *divina* ad primi exemplaris, hoc eſt, ad lucis increatæ imaginem condita, & pulchritudine quaſi angelicâ ornata. II. *Subſtantia ſpiritualis*, à divinis fontibus emanans, ſimplex, indiſſolubilis, immortalis, libera, incorporea, & inviſibilis, quantitate, figurâ, pondere, & colore carens. III. *Intellectus rationalis*. IV. *Spiritus intellectualis*, rationis particeps, ſemper movens & ad beatitudinem per ſe tendens. V. *Mens* denique *divina*, omnia intelligens, omnibuſque ſe aſſimilans. Et in hac quidem deſcriptione proprietates ejus ad amuſſim delineantur. Harum *una* eſt, cognitionem illuminare: Unde *in reſolut. Theolog. tract. 2. part. 2. por. 3 quæſt. 2.* intellectus lux & ratio cognoſcendi dicitur, quoniam cognitionis principium eſt activum: *Altera* eſt Microcoſmum ad DEUM ſuâ præſentiâ reducere, ut *primo Geneſeos* habetur; Unde animam lucem ad lucis increatæ imaginem creatam definivimus: *Tertia* ejus proprietas eſt, ut, cùm ſubſtantia ſit puriſſima, ſimpliciſſima, ſpiritualiſſima, inviſibilis, & incorporea, communicationem cum intelligentiis habeat, &, ut cum *Jamblicho* loquar, per harmonias eſſentiæ & actionum ſuarum noñunquam ſe divinis conciliet: *Quarta* eſt, quod, dum corpori includitur, mori illud nunquam permittit; quia eſt ipſa vita, nec unquam mortis violentiâ perimitur; (quemadmodum optimè loquitur *Porphyrius*.) Unde eam cum Sapientibus immortalem & indiſſolubilem nominamus. Sed & *aliâ* inſuper *proprietate* inſignitur,

Agrippa lib. 3. c. 37

Damaſcen. homil. & Bernard.

Damaſcen. ibid. Senec. Auguſtin.

tur, ut scilicet sui semper reminimiscatur, & nunquam sese non intelligat. Nihil enim tam novit, quàm id, quod sibi præsto est, nec quicquam menti magis præstò est, quàm ipsa sibi; ut testatur *Aurel. lib.* 10. *&* 14 *cap.* 10. Atque hinc est, quod eam intellectum rationalem & spiritum intellectualem esse definivimus, quia omnia à mente intelliguntur; quæ ab *Augustino*, quia rebus cunctis se assimilat, omnium dicitur similitudo, *lib. de Anim. & spir.* vel quia rerum omnium similitudines in se retinet, quas intelligere intendit; cùm omnis cognitio per viam assimilationis fit: Unde per suam essentiam terræ; per imaginationem, aquæ; per rationem, aëri; per intellectum firmamento assimilatur: *Sexta* ejus proprietas sequitur, quæ est, secundùm *Bernardum*, ut sit Rationis socia: *Septima* est, ut per se ad beatitudinem tendat, quam *Porphyrius* ipsam vitam divinam appellat; cujus rei contemplatio contemplatorem cum eo, quod contemplatur, in unum conflat, ut videre est apud prædictum autorem; hinc est, quod animam humanam beatitudinis participem, heredemq; salvationis *Bernardus* vocavit. *Nona* & ultima ejus proprietas, quam ex prædicta definitione observavimus, est, ut semper & indesinenter moveatur; Quare formam esse vivacissimam, actumque primarium certum est; Unde à *Platone* in *Phædra* numerus seipsum movens vocatur, & à *Xenocrate* numerus in seipso agens; movetur enim anima in suo spiritu. Ex his igitur manifestè apparet, primam prædictarum proprietatem cum *Hipparchi*, *utriusque Heracliti* & *Epicuri* opinionibus concurrere: Per tertiam *Platonis* sapientia & *Alcmeonis* profunditas clarissimè elucent: Cum nona denique *Thaletis Milesii*, *Aristoxeni* & *Xenocratis* sententiæ conveniunt.

Porrò quatenus anima corpori conjungitur, eatenus etiam eam bifariam descripsimus; aut respectu solius Microcosmi, vel quatenus ad bestias & vegetabilia refertur. Ut autem cum solius Microcosmi corpore conjungitur, Anima cum suo vehiculo definitur, principium incorporeum, numerus proportionalis,
Plato. & actus primus corporibus nostris accommodatus, cujus præsentia vivimus, sen-
Damasc. timus, secundùm locum movemus, ratione prædití sumus, intelligimus primum,
Aristot. & bonæ malæve voluntatis capaces sumus. Ex qua ejus descriptione quasdam
Remigius. *Augustin.* ipsius proprietates circa corporis humani dispositionem observavimus: qua-
Seneca. rum *prima* est, ut sit principium, quatuor elementa in compositione adeò aptè & congruè connectens, ut pulcherrimam iis temperiem, suavemque harmoniam impertiatur: *Secunda* est, quod quatenus est numerus proportionalis, potestatem habet harmonico quodam consensu corporis partes, ad vitæ, sensus, motus & actionis rationes rectè disponere: Et hujusmodi proportio in corpore humano humanam Musicam producit, quæ nihil aliud est, quàm concordia; per quam anima diligit corpus, corporisque partes; Unde non malesana fuit *Pythagoræ* opinio, Animam melodiæ esse concordantiam existimantis: *Tertia*, quod necesse sit, ut corpus, ubi hæc anima reperitur, vivat, sentiat, moveatur, & ratiocinetur; *Quarta*, quod in suo motu semper bonæ malæve voluntatis capax est; Nam, quamvis corpore libera & separata nunquam sui meminisse, & nunquam se intelligere desinat, ut dictum est, quatenus tamen rebus terrenis involvitur, quas per sensus haurit, nonnunquam illud haud ita exactè præstare solet. Atq; hic quidem *Jamblichi* sententiam minimè censemus repudiandam, quâ docemur, passiones qualescunque animalium non certè animæ illorum inesse, sed corpori, quod sub anima certam qualitatem possidet, quâ agat & patiatur: *Ultima* ejus proprietas est, quod universaliter corpus regit & gubernat, secundùm *Remigii* opinionem, non aliter, quàm nauta navem, vel juxta *Chalcidium*, quemadmodum aranea in telæ suæ centro manens suo motu totam telam movere percipitur, sic etiam in corde, quod centrum est corporis, ipsa delitescens, universam corporis molem movere solet. Cæterùm ut ad bestias refertur creatura hæc spiritualis, definitio

ejus

ejus, iis omnibus pariter ac hominibus convenit; nisi quod illis intellectum & rationem non affert; quippe quæ specifica est differentia, homines à brutis distinguens, quæ ob illorum defectum irrationalia dicuntur, unde per animæ hujus præsentiam eodem modo cum homine vivunt, sentiunt, & localiter moventur; nihil verò intelligunt, sed sensualiter tantùm res quasdam distinguunt & cognoscunt. Similiter anima in vegetabilibus eodem modo definitur, quo in brutis; præterquam quod iis sensum non suppediat. Quare, ut anima bestias non facit rationis participes, sic vegetabilia sensus expertia relinquit. Hæc igitur animæ descriptio cuilibet animalium speciei convenit; quod scilicet sit vis quædam sensibilis, seu spiritus vivificans corpus animatum, eique sensum tribuens, quo cognoscit & discernit materialia sensibilia, hoc est, formas corporeas rerum corporalium tam præsentium, quàm absentium, foris & intùs. Ut autem tam animalibus in genere, quàm vegetabilibus competit, definitur à *Damasceno homil.* 26. & ipso *Aristotele*; esse vis quædam corpori, cor viræ, vegetationem & generationem impertiens, hoc est, virtus quædam, seu actus primus, in corpore physico organico vivente, convertens alimentum in substantiam aliti, ut ipsum in suo esse conservet, ad quantitatem debitam provehat, & simile in specie generare tribuat; in qua quidem descriptione tres vegetativæ facultatis potentiæ exprimuntur, ninurum *nutrire, augere, & gignere*. Ex hac itaque animæ descriptione multas alias proprietates colligere possumus; de quibus cùm prompte philosophantibus sine dilatatione innotescant, hoc in loco dicere supersedebimus.

CAPUT X.

De anima mundi, seu virtute divina ubique in mundo dispersa, & præcipuè in ejus medio; unde anima media natura dicitur.

MUNDUM non modò animam & spiritum habere affirmarunt *Platonici* omnes, *Pythagorici*, *Orpheus*, *Trismegistus*, *Aristoteles*, *Theophrastus*, *Avicenna*; sed etiam eum divinæ mentis quodammodò participem judicarunt, cum quibus *Marcus Manlius*, & *Virgilius*, similiter *Boëthius* & *Augurellus*, Poëtæ tam Gentiles, quàm Christiani videntur consentire; Quorum prior *in Astronomicis ad Augustum*:

Hoc opus immensi constructum corpore mundi,
Vis animæ divina regit.

Secundus *sexto Æneidos*:

Spiritus intùs alit, totamq; infusa per artus
Mens agitat molem.

Tertius:

Tu triplicis mediam naturæ cuncta moventem
Connectis animam, &c.

Quartus *lib. 1. Chrysop.*

Nonnulli, quicquid diffunditur undique cœli,
Aëreaq; & terras, & lati marmoris æquor,
Intùs agi referunt animâ, quâ vivere mundi
Cuncta putant, ipsumq; hac mundum ducere vitam.
Ast anima quoniam nil non est corporis expers,

Mundus ut & mundi partes quoque corpore constant,
Spiritus hos inter medius fit, quem neque corpus
Aut animum dicunt, sed eum qui solus utroque
Participans in idem simul hæc extrema reducat.

Habet igitur mundus, habent cœli, habent stellæ, habent elementa animam, cum qua generant animam in ipsis inferioribus & mixtis; quia, ut *Augurelli* argumento utar, corpora sunt perfecta; quorum perfectionem ab anima quadam provenire necesse est. Quid igitur dubii est, mundum quasi vivere & movere motu naturali, cùm sit corpus nobilissimum, & per consequens animam habere vivacissimam, vitam motumque ei suggerentem cum spiritu quodam purissimo, qui vehiculum est & medium, quo anima ad inferiora transfertur. Sed qualis sit hæc mundi anima, quamvis in capitibus de forma universali & cœli Empyrei descriptione satis jampridem loquuti simus, de eo tamen quid alii nonnulli sentiant, cum levi quodam nostræ opinionis contactu, hoc in loco paulum per examinabimus. Est igitur hæc mundi anima secundùm nonnullos, essentia quædam omnia replens, omnia ad centrum usque penetrans, omnia colligans atque connectens, ut unam reddat totius mundi machinam, sitq; tanquam unum monochordum tribus creaturarum generibus resonans, unico flatu tantummodò, & unicâ vitâ. In cujus quidem definitionis particulis, tum veterum Philosophorum opiniones prædictæ, tum recentiorum optimè depingūtur; ut in prædictis animæ capitibus latiùs declaratur. Secundùm alios describitur anima mundi esse virtus Dei, & quasi ipsius naturæ Deus, seu anima media naturæ, per quam Deus in mundo ubique esse, eum implere, moderari, jugiterque conservare dicitur. Atque hæc est illa virtus divina, quam Deus rebus creatis assiduè, de perenni fonte Spiritus sui liberaliter impluit, quâ res omnes vivunt, sustentantur, crescunt & multiplicantur; quam quidem mundi animam in Sole præcipuè collocari crediderunt. Quamplurimi enim Philosophi corpus solare eximium suum splendorem & pulcritudinem inde accepisse autumant; nec quicquam in cælo esse referunt, quod magis lumine & claritate Dei similitudinem præ se ferat; imò rem quamlibet, in quantum luminis capax fuerit, tantum Dei sibi vendicare arbitrantur. Concludimus igitur hanc mundi animam esse quasi lucis primo die creatæ actum & essentiam, submittentem sese ex cœlo Empyreo per cœli Crystallini cribrum in inferiora, & seipsam quarto die in Sole, tanquam in cœli ætherei centro & corde congregantem, ac exinde circulariter ubiq; sese ejaculantem & extendentem: quam quidem naturam lucis formalem *Augustinus in lib. de lib. arbit.* cujusque rei formam esse, & animam hac ratione arguere videtur. Dicit enim, lucem in corporibus primum tenere locum, quæ quidem ipsius est animæ dispositio. Præterea *in libro super Genesin ad literam*; & *alibi* dicitur, quod tantæ sit lux nobilitatis, ut etiam corporalia, quantò plus lucis participant, tantò nobiliora & perfectiora judicentur; sicut in elementis perfectè cernitur. Nihil enim est in toto mundo eâ dignius, cùm sit actus quidam simplex, cuncta ad se vivifico calore convertens, cuncta permeans Entia, qualitates eorum virtutesque ducens per omnia, ac omnes denique tenebras & caligines discutiens: Atque hinc est, quod Sol propter suæ claritatis excellentiam, tanquam Rex æthereus, & Imperator mundi corporalis sceptrum ac gubernaculum tenens, in ejus medio collocetur, fulgore super reliquas mundi creaturas eximio illustratus, vitam, sensum, motum & vegetationem inferioribus per radios suos inspirans & infundens.

CA-

CAPUT XI.

Quod anima intellectualis quamvis componatur, sicut & Angeli multi, tamen rationibus ab iis differat, & de animæ immortalitate.

Animam ex materia & forma componi omnes ferè testantur, tam veteres, quàm recentiores Philosophi: Sed hujusmodi compositio ex materia præjacente non fit, quemadmodum illa generabilium & corruptibilium, sed ex nihilo, hoc est, ex materia non præexistente, & per creationem producta, ex qua cœlum Empyreum, ejusq; creaturæ, inter quas animæ numerantur, derivantur, ut *resol. Theolog. tract. 2. part. 2. port. 3. q. 3.* latiùs declaratur. Et quamvis eadem sit animarum & angelorum compositio, has tamen duas creaturas præcœlestes, specie multis rationibus differre compertum est, tum à Philosophis, tum ab ipsis quoq; Theologis, ut *in prædicto tractatu* habetur; quarum *prima* est, quia forma creata, quantò est nobilior, per tantò plures gradus multiplicatur speciffiosi; quod etiam cõfirmat *Jamblichus*, intelligentias in quatuor gradus distinguens: Sed creatura intellectualis est nobilissima: Ergo plures habet species; ac per consequens, Angelus & Anima non sunt ejusdem speciei: *Secunda* est, quia diversus est modus intelligendi; major in Angelis, minor in animabus: *Tertia*, quia Anima aliquando est discursiva, quatenus scilicet est in corpore humano; Angelus verò semper est intuitivus & sine discursu: *Ultima*, quia Anima est corporis perfectrix; Angelus verò nihil ad corporis adfert perfectionem. Ex quibus manifestum est, Animam esse inferiorem intelligentiarum speciem & hominibus proximam, ac ad ipsorum corpora gubernanda aptissimam, immortalem tamen, & post corporis sui corruptionem perpetuò superstitem. Nam quamvis virtus materiæ compositæ naturaliter corruptibilis sit, & tempore senescat; Animæ tamen rationalis & mentis operatio temporis progressu minimè consumitur, aut vetustior redditur; imò juvenescere magis videtur, & mirifica ratione reflorescere. In senibus enim viget sapientia, & temporis lapsu prudẽtia augetur. Præterea, cùm intelligere sit animæ operatio rationalis, à corpore non dependens, quia nullum eam determinat corporis organon, certum est, ipsam esse incorruptibilem. Est etiam incorruptibilis, quatenus beatitudinem naturaliter appetit, ut ante dictum fuit; qui appetitus naturalis non est frustraneus, quãdoquidem Anima beatitudinem habere potest; Ubicunq; autem est beatitudo, ibi est securitas; ubi securitas, ibi immoralitas & incorruptibilitas, ut *resol. Theol. tract. 2. port 3. q. 2.* habetur. In quibus certè rationibus videntur autores nonnunquam Mentem intelligere, aliquando spiritum rationalem, quatenus beatitudinem appetit; non raro etiam mentem simul cum spiritu ex quibus fit animæ rationalis cõpositio. Concludimus igitur præter rationes prædictas, animam propter suæ compositionis rationem incorruptibilem esse; quia nulla contraria ad compositionem ejus concurrunt, cùm spiritus, qui est quasi animæ materia, aëreus sit; mẽs verò ignea, quæ est forma compositi; est enim de spirituali lucis substantia: Cùm verò aër & ignis amicissimi existant, & unum sit quasi pabulum alterius, alterum verò tanquam vita & anima suo nutrimento, matrimonio naturali quasi vinculis perpetuis simul copulantur, & non aliter inter se agunt ac patiuntur, sine unius aut alterius destructione, quàm vir & mulier simul coëuntes: Præterea multitudo formæ lucidæ adeò materiæ spiritualis appetitum explevit, ut novam formam minimè desideret; sed ita formalis est in sua substantia, ut ipsum etiam crassum Microcosmi corpusculum ex terra & luto confectum divinitùs informasse Sapientes scripserint.

LIBER QUINTUS.

De Creaturis cœli ætherei.

Contenta hujus libri.

CA-

CAPUT I.

De corporis stellaris substantia, natura & dispositione.

OMNES ferè Philosophi in hoc conveniunt, corpora stellaria esse ex propria medii cœli substantia: Et *Aristoteles* quoque in *libro de cælo* vult, quod stellæ sint de materia cœli, in quo ponuntur: Nos autem cum illis non penitùs consentientes, corpus solare ex mole tenebrosa è cœlo superiore depulsâ derivatum esse dicimus, ut infrà suo loco declarabimus. Quod autem ad cæterarum stellarum constitutionem attinet, necesse est, ut aliquid densitatis & opacitatis corpori stellari insit, cujus præsentiâ visibile reddatur; quæ tamen in tenui cæli substantia minimè quidem repetiri poterit. Atque hoc est, quod in Optica scientia peritiores voluerunt. *Nam*, inquit Algazel de natura speculi, *quod stella orbis pars nulla visivæ potentiæ objecta, luminisve Solis receptiva & retentiva sit, præter ejus partem densiorem, quam ipsam stellam appellamus*, reddens rationem *quia orbis ejus in aliis partibus, cùm sit rarior lumine versus ipsum projecto, non sit lucidus, hoc est, non illuminatur, quoniam colori non subjicitur, & per consequens non est visibilis.* Dicit enim *Hatten. lib. 1. de aspectibus, illud visibile non esse, quod colorem non habet, quoniam*, inquit ille, *res visibilis non est, nisi secundùm lucem in re visa, lux autem visibilis coloratum tantùm occupat.* Præterea dictus *Hatten* aliam etiam rationem dat, cur tenuior sphætæ pars non videatur; scilicet *quia necesse est, ut res visa sit resistens visui*, nempe, ut non sit in ea perspicuitas, aut si sit, ut tamen sit multò spissior perspicuitate aëris medii inter visum & rem visam; sed tale etiam subjectum non potest esse, nisi cum colore aut ejus simili. Ex his igitur certum est, corpus quodammodò opacum & coloratum requiri ad lucis radios recipiendos & retinendos; cujusmodi esse non potuit tenuior cœli medii materia, quatenus secundo die creata erat, propter nimiam ejus perspicuitatem: quin potiùs, post Solis in cœli corde positionem quarta die factam, natura Solis concurrebat ad cæterarum stellarum omnium erraticarum constitutionem; Partes enim cœli infimi subtiliores sursum ad se attrahebat, easque cum cœli medii substantia conjungebat, corporaque cæterorum Planetarum situ differentium cotrogabat, quemadmodum paulò inferiùs docebimus. Sed quia quædam materia aptior est aliâ ad lucem suscipiendam, quærendum putamus, qualem substantiam natura potissimùm selegerit, quasi magis idoneam ad corpora stellaria constituenda. Ut autem ad loci naturam & dispositionem, ubi includuntur, inclinent, necesse est; ûnde ab omni sorde terrestri & opacitate (exiguâ quâdam obscuritate exceptâ, quæ nimiam ejus perspicuitatem retundat) immunis esse debet. Quamvis igitur corpus solare ex materia umbræ terrestris spirituali quodammodò conflетur, opus tamen est, ut illa formam suam putridam elementatemque exuat, quò novam cœlestemque meliùs & faciliùs induat. Videmus enim *ligna putrida*, quorum majorem partem aërem seu spiritum esse per eorum in aquis supernatationem constat, lucem invisibiliter per aërem dispersam sibi nocturno tempore attrahere, ac si avidissimo desiderio caperentur formam lucidam suscipiendi; quod quidem

priusquam putredine ista fuerunt affecta, nullo modo præstare potuerunt. Similiter *squamæ* quorundam piscium hoc idem faciunt; nam propter suam humiditatem facilè aëris calore putrescentem vi quâdam magneticâ lucem invisibilem reddunt manifestam. Sunt etiam & alia corpora, quæ propter completam substantiæ perfectionem solares radios naturaliter, & quidem gradatim ad se attrahunt, attractosque firmiter retinent. Nam *secundùm meritum materiæ*, ut inquit *Plato, datur forma*. cùm forma agat secundùm dispositionem materiæ. Hujusmodi igitur speciei sunt *Aurum* & *Carbunculus*. Sunt etiam adhuc nonnulla alia corpora, quæ, licèt perfecta non sint, spiritum tamen quendam in se habent, corpori Quintæ essentiæ, propter dispositionis suæ puritatem, ita propinquum, ut nocte splendescere percipiantur; cujusmodi est illa *Cicendulæ* pars, totum suum corpus vermiculatum in tenebris visibile reddens. Reperiuntur & alia corpora, quæ quamvis perspicua sint, radios tamen solares evidenter attrahere solent, ita ut de forma Crystallina ad Rubini similitudinem transeant; qualem ego ii te humorem spiritualem ex corpore quodam nobilissimo extraxi, ejusque in Sole miram transmutionem observavi; imò memini me vidisse, illum spiritum propter calorem suum naturalem, à sole acquisitum, per se, cum sua tinctura noviter assumpta, in caput alembici more Rubini fulgentissimi absque ulla ignis elementaris violentia ascendisse. Sed, ut verè fatear, post ingressum lucis solaris in eum Spiritum, seu potiùs concubitum maris cum fœmina, aliquantulo spissior & opacior redditus erat: Unde eorum patet ignorantia, qui solis lumen merè accidens esse opinati sunt, & non omninò materiale.

Sed ut adhuc propinquiùs ad rem accedamus, & ut tribus quasi gradibus ad medii cœli summitatem ascendamus, primum de *meteoro*, quod stellam cadentem vocant; secundo de *Cometæ* materia, ultimo de *via Lacteæ* seu *Galaxiæ* substantia & constitutione paucis agemus.

Ipse autem aliquando nocturno tempore & cœlo sereno per campos obambulans, stellam *meteoron* juxta me cadentem conspexi, ejus substantiam vigilanti indagatione tandem inveni, manibus contrectavi, in crastinum reservavi; ipsam vero sequenti aurora diligenter respiciens, è viscosa admodùm & lubrica substantia compactam esse, & more spermatis ranarum consistentiam suam habuisse observavi. Ejus enim materia subalbida & obscuro modo perspicua erat, multis minutissimis maculis obscuris infecta. Procul dubio igitur hujus substantia ex vapore terrestrem spiritum includente facta erat; quæ non accensa, ut nonnulli volunt; sed more speculi radiorum stellarium claritatem recipiens, sicut stellæ radiorum lucis cœli spiritualis & claritatis solaris, veram stellæ naturalis effigiem ejusque claritatem repræsentabat: & sine dubio maculæ illæ, quæ in ejus perspicuitate nebulosa includebantur, materiam illam transparentem aptiorem reddebant, ad lucis radios in suam materiam suscipiendos; imò, ni fallor, loco liciniorum sunt humori diaphano, non aliter ei lumen præbentes, quàm licinia illa lampadis oleo flammam. Nam & hoc idem in lunæ substantia videri potest; in cujus corpore partes densiores & obscuriores etiam oculis nostris apparent, arboris alicujus ramulis non multùm dissimiles.

An multùm ab hoc differt illud, quod Philosophi de *Cometa* substantia & constitutionem narrant? dicentes, *Cometam esse exhalationem subtilem non inflammatam, sed lucentem ex lumine solis & astrorum in ipso incorporato*; quam quidem exhalationem dicunt in visceribus terræ generari, maximè cùm pori per frigus constringuntur, egredi verò, cùm pori prædicta à calore resolvuntur & aperiuntur.

Quid denique dicunt Physici de *via* illa *lactea* in cœli medii convexitate per pedes *Geminorum* & *Sagittarii* principium protensa, quam *Galaxiam* nominant? Quæ cœli pars, si ita tenuis foret & perspicua, ut cæteræ ejus partes, per rationes prædictas

prædictas omninò cum illis esset invisibilis. Similiter, si via hæc alba adeò spissa esset, ac corpora stellarum fixarum juxta eam positarum, procul dubio per totam suam substantiam nòn minùs quàm aliqua stellarum prædictarum elucerct. Manifestum igitur est, *Galaxiam* hanc dimensionem & opacitatem mediam habere, inter corpus ipsius cœli crystallini, & stellarum in concava ejusdem superficie fixatarum; Unde satis visibilis, colorata & mediocriter lucida est. Atque hinc observandum est, quod, quo magis stellare corpus ad perspicuitatem vergit, eò obscurius est, & minùs lucidum, id quod manifestum est in stellis fixis quintæ magnitudinis, quæ ideò ob earum obscuritatem, à nimia perspicuitate provenientem, nebulæ dicuntur; non enim multò sunt densiores quàm *Galaxis*; quare illæ claritate non multùm excellunt. Ex his igitur ratio in promptu est, cur aliæ stellæ fixæ aliis lucidiores existant. Concludimus itaque eandem esse materiam *stellæ cadentis* specie, quæ *Cometa*, & eandem *Cometa*, quæ *Galaxia*, & eandem *Galaxia*, quæ *stellarum* tam *fixarum* quàm *erraticarum*, omnemque ipsarum differentiam à densitate, perspicuitate, & puritate majori minorive desumptam esse; quas quidem materiarum varietates, à majori aut minori formæ portione effluxisse, supra & sæpiùs inculcavimus.

CAPUT II.

Quod corpora stellaria non sint corruptibilia.

QUAMVIS quælibet hujus mundi substantia tam visibilis quàm invisibilis ex materia prima in actum jam deducta oriatur, quæ in sua natura apta est, ut formam appetat, atque hanc ob causam semper mutabilis & corrupribilis sit, ubi forma illà debilior reperitur; Si quando tamen in locum aliquem pervenerit, ubi formam ad suum appetitum explendum sufficientem invenerit, tum ertèc quiescit, hoc est, ulteriùs non appetit. Res enim quælibet naturalis inclinationem habet ad perfectionem, in qua appetitus ejus finis est, & complementum. At verò, cùm omnis perfectionis mensura in lucis formalis essentia consistat, materia in ejus amplexu gaudet, & in cœlum quasi rapitur; nam nisi sit in cœlo materia, appetitus haud quaquam compleretur. Hinc, inquam, est, quod licèt stellarum corpora, imò & universi cœli substantia, per se corruptibilia sint æstimanda, quoniam de universali hylæ substantia tenebrosa efformabantur, & lucis præsentia in actum erant reducta; nihilominus propter formæ proportionalis præsentiam, cùm duæ sint lucis partes, & totidem materiæ, necesse est, ut substantiæ illius spissitudo in suo appetitu compleatur & perfecta reddatur. Quemadmodum etiam, ubi formæ proportio materiam superat, plusquamperfectio & spiritualitas esse dicitur; cujusmodi substantia ultra convexam cœli ætherei superficiem reperitur. Hinc igitur manifestum est, quod tam forma medii cœli, lux secundaria dicta, quàm illa cœli spiritualis, qualescunque substantias in regionibus suis repertas, à putredine & corruptionis injuriis vendicet, eas semper in eodem statu conservans, perpetuasque secundùm naturæ leges efficiens; quamvis necesse sit, cujusque rei continuationem à sempiterna DEI voluntate dependere, utpote cujus solius imperio & dispositioni res quælibet subjiciuntur.

ſtatur *Cornelius Agrippa*, tonitruis, fulminibus, & fulguribus ſeſe immiſcent, ut ſupra dictum eſt; Unde fit, ut hujuſmodi tempeſtates in illis partibus crebriores ſæviant; quin etiam & aërem pravis vaporibus inficiunt, peſtilentia, ægritudinibusque aliis Epidemicis populum corripientes: Sed de his alibi copioſiùs diſcurremus. Sunt quoque & intermediæ Dæmonum legiones, qui plus minùsve de natura duorum extremorum participant. Nam Dæmones inter Tropicum Cancri & circulum polarem in infinitis propè locis reperiuntur, in locis frigidioribus & montium cavernis deliteſcentes: Inter hos locos montes *Alpini*, *Apennini* & *Pyrenæi* multò repletiores judicantur: quod inde clariùs eluceſcit, quia tanta illic incantatorum & veneficarum multitudo invenitur. Memini enim, me ex quodam bonæ fidei in *Helvetia ſuperiori* audiviſſe, omnem totius parochiæ catervam, tam viros, quàm fœminas, unico tantùm miniſtro excepto, Cacomagiæ reos compertos, & jure Chriſtiano morte mulctatos fuiſſe. Hi autem Dæmones ſunt quaſi ex Lucifugorum genere, & naturæ frigidiſſimæ, ut ex confeſſione mulieris cujuſdam, è prædicto vico, judices iſtius loci recordantur; quippe quæ faſſa eſt, ſe cum loci illius Dæmone coiviſſe, atque in actu ejus frigiditatem prorſus intolerabilem perſenſiſſe. Sic etiam Dæmones intermedii, ultra æquatorem verſus polum Antarcticum habitantes, plus minùsve de natura ſpirituum meridionalū participant, niſi quòd quantò tropico Capricorni & Æquinoctiali ſunt viciniores, tantò calidiores & æſtuoſiores ſunt æſtimandi; Unde quotidie ferè coruſcationes, tonitrua & fulgura iis percipiuntur, qui illas partes æſtate ſolent prætercire. Inter hos etiam nonnulli ſunt *Pſeudothei*; è quorum numero eſt Dæmon ille, quem *Madagaſcarenſes* præ timore cultu divino honorant: Hujuſmodi quoque Diabolo ſacrificia & preces offerunt *Chinenſes*, ut referunt peregrinatores, qui cum illis nationibus commercium habuerunt.

CAPUT VIII.

De animæ variis appellationibus, & incertis Philoſophorum veterum opinionibus de ejus eſſentia.

INFIMA ſpiritualium creaturarum ſpecies *Anima* dicitur, quatenus vitam omnibus tribuit. Unde Gentilium nonnulli ventum eam & ſpiritum vocarunt. Dicitur etiam Animus, quatenus voluntatem aliquam habet; Ratio, quatenus directè judicat; Spiritus itidem, ſpirationis reſpectū; Senſus denique, dum ſentit, ut teſtatur *Iſidorus lib.* 15. *cap.* 14. Sed ut pleniùs ab omnibus intelligatur, quid ſit hæc ultima intelligentiarum ſpecies, quoniam veteres tum *Græci*, tum *Arabes*, tum *Latini Philoſophi*, qui in ejus naturæ exploratione ſudaverunt, non tam certas, quàm diverſas & nutantes de ipſa ſententias protulerunt, idcircò eorum opiniones hoc in loco primùm explicare operæ pretium exiſtimamus. Alii enim huc, nonnulli illuc, & omnes in diverſas ſententias diſtracti varium de ea judicium protulerunt. *Plato* igitur definit animam eſſe eſſentiam in ſe viventem; *Ariſtoteles* actum corporis Phyſici organici, vitam habentis in potentia; *Zeno* numerum ſeipſum moventem; *Xenocrates* numerum in ſeipſo moventem; *Ariſtoxenus* numeri principium; *Pythagoras* harmoniam & melodiæ concordiam, cum quo *Dinarchus*, principium quatuor elementorū, afferens corpori, cum quo jungitur, pulcherrimum eorum temperamentum & harmoniam; *Hipparchus* ignem ſeu vim igneam; *Heraclitus Ponticus* lucem; *Alius* ejuſdem nominis ſubſtantiæ ſtel-

læ cujusdam scintillam; *Posidonius* ideam vocat, quatenus est forma speciei animatæ; *Asclepiades* eam quasi chordam quandam fingit, præstantem quinque sensibus functionum suarum expediendarum facultatem; *Hippocrates* eam spiritum subtilem arbitratur, per universos corporis meatus dispersum; *Democrates* incertum subtilem spiritum censet, ex minutissimis individuisque corpusculis, quæ atomos vocat, in se concurrentibus & cohærentibus: *Tertullianus* & *Avicenna* animam ita ab anima nasci autumant, ut corpus à spermate procreatur, eamque ita multiplicari, ut lux multarum candelarum ab uno lumine accenditur; *Thales Milesius* eam virtutem motivam cujusque rei appellat; atque hinc illa ejus opinio derivatur, magnetem ideò animatum esse, quod ferri laminas ad se trahat; *Alcmeon* eam corporibus cœlestibus comparavit, quoniam res est mobilissima, imò semper mobilis; ex qua ejus dispositione æternitatem ejus facilimè, ait, posse discerni; *Parmenides* hanc ex terra & igne factam esse vult; *Epicurus* ex igne & aëre; *Empedocles*, & *Ericrates* rem in corpore maximè valentem dicunt; *Alii* denique eam cerebrum, *alii* sanguinem, ut *Critias*, sentiunt; *alii* vaporem & humorem credunt; *quidam* eam substantiam esse, omnino inficias eunt. Horum autem veterum Philosophorum assertiones, licèt magna ex parte gravissimè inter se discrepare videantur, alias tamen aliis veritati propiùs accedere, imò etiam nonnullas cum ipsa veritate consentire, ex infrà scriptis manifestè declarabimus.

CAPUT IX.

Anima quid? & de ejus proprietatibus.

SECUNDUM *Augustini*, *Damasceni*, *Isidori*, *Bernardi*, *Remigii*, *Chalcidii*, *Philosophorumque* ferè omnium, tam Gentilium, quàm Christianorum sententias, animæ naturam & dispositionem duplici modo explicari colligimus; aut scilicet per se, hoc est, à corpore separata consideratur, aut quatenus corpori conjungitur, illudq; informat. Ut igitur in sua propria & libera dispositione accipitur, describitur: I. Esse *lux* quædam *divina* ad primi exemplaris, hoc est, ad lucis increatæ imaginem condita, & pulchritudine quasi angelicâ ornata. II. *Substantia spiritualis*, à divinis fontibus emanans, simplex, indissolubilis, immortalis, libera, incorporea, & invisibilis, quantitate, figurâ, pondere, & colore carens. III. *Intellectus rationalis*. IV. *Spiritus intellectualis*, rationis particeps, semper movens & ad beatitudinem per se tendens. V. *Mens* denique *divina*, omnia intelligens, omnibusque se assimilans. Et in hac quidem descriptione proprietates ejus ad amussim delineantur. Harum *una* est, cognitionem illuminare: Unde *in resolut. Theolog. tract. 2. part. 2. por. 3 quæst. 2.* intellectus lux & ratio cognoscendi dicitur, quoniam cognitionis principium est activum: *Altera* est Microcosmum ad DEUM suâ præsentiâ reducere, ut *primo Geneseos* habetur; Unde animam lucem ad lucis increatæ imaginem creatam definivimus: *Tertia* ejus proprietas est, ut, cùm substantia sit purissima, simplicissima, spiritualissima, invisibilis, & incorporea, communicationem cum intelligentiis habeat, &, ut cum *Jamblicho* loquar, per harmonias essentiæ & actionum suarum nonnunquam se divinis conciliet: *Quarta* est, quod, dum corpori includitur, mori illud nunquam permittit; quia est ipsa vita, nec unquam mortis violentiâ perimitur; (quemadmodum optimè loquitur *Porphyrius*.) Unde eam cum Sapientibus immortalem & indissolubilem nominamus. Sed & *aliâ* insuper *proprietate* insignitur,

Agrippa lib 3. c. 37

Damasc. homil. & Bernard.

Damasc. ibid. Senec. Augustin.

tur, ut scilicet sui semper reminiscatur, & nunquam sese non intelligat. Nihil enim tam novit, quàm id, quod sibi præsto est, nec quicquam menti magis præstò est, quàm ipsa sibi; ut testatur *Aurel. lib.* 10. & 14 *cap.* 10. Atque hinc est, quod eam intellectum rationalem & spiritum intellectualem esse definivimus, quia omnia à mente intelliguntur; quæ ab *Augustino*, quia rebus cunctis se assimilat, omnium dicitur similitudo, *lib. de Anim. & spir.* vel quia rerum omnium similitudines in se retinet, quas intelligere intendit; cùm omnis cognitio per viam assimilationis fit: Unde per suam essentiam terræ; per imaginationem, aquæ; per rationem, aëri; per intellectum firmamento assimilatur: *Sexta* ejus proprietas sequitur, quæ est, secundùm *Bernardum*, ut sit Rationis socia: *Septima* est, ut per se ad beatitudinem tendat, quam *Porphyrius* ipsam vitam divinam appellat; cujus rei contemplatio contemplatorem cum eo, quod contemplatur, in unum conflat, ut videre est apud prædictum autorem; hinc est, quod animam humanam beatitudinis participem, heredemq; salvationis *Bernardus* vocavit. *Nona* & ultima ejus proprietas, quam ex prædicta definitione observavimus, est, ut semper & indesinenter moveatur; Quare formam esse vivacissimam, actumque primarium certum est; Unde à *Platone* in *Phædra* numerus seipsum movens vocatur, & à *Xenocrate* numerus in seipso agens; movetur enim anima in suo spiritu. Ex his igitur manifestè apparet, primam prædictarum proprietatem cum *Hipparchi*, *utriusque Heracliti* & *Epicuri* opinionibus concurrere: Per tertiam *Platonis* sapientia & *Alcmeonis* profunditas clarissimè elucent: Cum nona denique *Thaletis Milesii*, *Aristoxeni* & *Xenocratis* sententiæ conveniunt.

Porrò quatenus anima corpori conjungitur, eatenus etiam eam bifariam descripsimus; aut respectu solius Microcosmi, vel quatenus ad bestias & vegetabilia refertur. Ut autem cum solius Microcosmi corpore conjungitur, Anima cum suo vehiculo definitur, principium incorporeum, numerus proportionalis, & actus primus corporibus nostris accommodatus, cujus præsentiâ vivimus, sentimus, secundùm locum movemus, ratione præditi sumus, intelligimus primum, & bonæ malæve voluntatis capaces sumus. Ex qua ejus descriptione quasdam ipsius proprietates circa corporis humani dispositionem observavimus: quarum *prima* est, ut sit principium, quatuor elementa in compositione adeò aptè & congruè connectens, ut pulcherrimam iis temperiem, suavemque harmoniam impertiatur: *Secunda* est, quod quatenus est numerus proportionalis, potestatem habet harmonico quodam consensu corporis partes, ad vitæ, sensus, motus & actionis rationes rectè disponere: Et hujusmodi proportio in corpore humano humanam Musicam producit, quæ nihil aliud est, quàm concordia; per quam anima diligit corpus, corporisque partes; Unde non malesana fuit *Pythagoræ* opinio, Animam melodiæ esse concordantiam existimantis: *Tertia*, quod necesse sit, ut corpus, ubi hæc anima reperitur, vivat, sentiat, moveatur, & ratiocinetur; *Quarta*, quod in suo motu semper bonæ malæve voluntatis capax est; Nam, quamvis corpore libera & separata nunquam sui meminisse, & nunquam se intelligere desinat, ut dictum est, quatenus tamen rebus terrenis involvitur, quas per sensus haurit, nonnunquam illud haud ita exactè præstare solet. Atq; hic quidem *Jambl chi* sententiam minimè censemus repudiandam, quâ docemur, passiones qualescunque animalium non certè animæ illorum inesse, sed corpori, quod sub anima certam qualitatem possidet, quâ agat & patiatur: *Ultima* ejus proprietas est, quod universaliter corpus regit & gubernat, secundùm *Remigii* opinionem, non aliter, quàm nauta navem, vel juxta *Chalcidium*, quemadmodum aranea in telæ suæ centro manens suo motu totam telam movere percipitur, sic etiam in corde, quod centrum est corporis, ipsa delitescens, universam corporis molem movere solet. Cæterùm ut ad bestias refertur creatura hæc spiritualis, definitio ejus

Plato. Damasc. Aristot. Remigius. Augustin. Seneca.

ejus, iis omnibus pariter ac hominibus convenit; nisi quod illis intellectum & rationem non affert; quippe quæ specifica est differentia, homines à brutis distinguens, quæ ob illorum defectum irrationalia dicuntur, unde per animæ hujus præsentiam eodem modo cum homine vivunt, sentiunt, & localiter moventur; nihil verò intelligunt, sed sensualiter tantùm res quasdam distinguunt & cognoscunt. Similiter anima in vegetabilibus eodem modo definitur, quo in brutis; præterquam quod iis sensum non suppediat. Quare, ut anima bestias non facit rationis participes, sic vegetabilia sensus expertia relinquit. Hæc igitur animæ descriptio cuilibet animalium speciei convenit; quod scilicet sit vis quædam sensibilis, seu spiritus vivificans corpus animatum, eique sensum tribuens, quo cognoscit & discernit materialia sensibilia, hoc est, formas corporeas rerum corporalium tam præsentium, quàm absentium, foris & intùs. Ut autem tam animalibus in genere, quàm vegetabilibus competit, definitur à *Damasceno homil.* 26. & ipso *Aristotele*; esse vis quædam corpori, cor vitæ, vegetationem & generationem impertiens, hoc est, virtus quædam, seu actus primus, in corpore physico organico vivente, convertens alimentum in substantiam aliti, ut ipsum in suo esse conservet, ad quantitatem debitam provehat, & simile in specie generare tribuat; in qua quidem descriptione tres vegetativæ facultatis potentiæ exprimuntur, nimirum *nutrire, augere, & gignere*. Ex hac itaque animæ descriptione multas alias proprietates colligere possumus; de quibus cùm prompte philosophantibus sine dilatatione innotescant, hoc in loco dicere supersedebimus.

CAPUT X.

De anima mundi, seu virtute divina ubique in mundo dispersa, & præcipuè in ejus medio; unde anima media naturæ dicitur.

MUNDUM non modò animam & spiritum habere affirmarunt *Platonici* omnes, *Pythagorici*, *Orpheus*, *Trismegistus*, *Aristoteles*, *Theophrastus*, *Avicenna*; sed etiam eum divinæ mentis quodammodò participem judicarunt, cum quibus *Marcus Manlius*, & *Virgilius*, similiter *Boethius* & *Augurellus*, Poëtæ tam Gentiles, quàm Christiani videntur consentire; Quorum prior *in Astronomicis ad Augustum*:

> *Hoc opus immensi constructum corpore mundi,*
> *Vis animæ divina regit.*

Secundus *sexto Æneidos*:

> *Spiritus intùs alit, totamq; infusa per artus*
> *Mens agitat molem.*

Tertius:

> *Tu triplicis mediam naturæ cuncta moventem*
> *Connectis animam, &c.*

Quartus *lib. 1. Chrysop.*

> *Nonnulli, quicquid diffunditur undique cœli,*
> *Aëraq; & terras, & lati marmoris æquor,*
> *Intùs agi referunt animâ, quâ vivere mundi*
> *Cuncta putant, ipsumq; hac mundum ducere vitam.*
> *Ast anima quoniam nil non est corporis expers,*

Mundus ut & mundi partes quoque corpore constant,
Spiritus hos inter medius fit, quem neque corpus
Aut animum dicunt, sed eum qui solus utroque
Participans in idem simul hæc extrema reducat.

Habet igitur mundus, habent cœli, habent stellæ, habent elementa animam, cum qua generant animam in ipsis inferioribus & mixtis; quia, ut *Augurelli* argumento utar, corpora sunt perfecta; quorum perfectionem ab anima quadam provenire necesse est. Quid igitur dubii est, mundum quasi vivere & movere motu naturali, cùm sit corpus nobilissimum, & per consequens animam habere vivacissimam, vitam motumque ei suggerentem cum spiritu quodam purissimo, qui vehiculum est & medium, quo anima ad inferiora transfertur. Sed qualis sit hæc mundi anima, quamvis in capitibus de forma universali & cœli Empyrei descriptione satis jampridem loquuti simus, de eo tamen quid alii nonnulli sentiant, cum levi quodam nostræ opinionis contactu, hoc in loco parumper examinabimus. Est igitur hæc mundi anima secundùm nonnullos, essentia quædam omnia replens, omnia ad centrum usque penetrans, omnia colligans atque connectens, ut unam reddat totius mundi machinam, sitq; tanquam unum monochordum tribus creaturarum generibus resonans, unico flatu tantummodò, & unicâ vitâ. In cujus quidem definitionis particulis, tum veterum Philosophorum opiniones prædictæ, tum recentiorum optimè depinguntur; ut in prædictis animæ capitibus latiùs declaratur. Secundùm alios describitur anima mundi esse virtus Dei, & quasi ipsius naturæ Deus, seu anima media naturæ, per quam Deus in mundo ubique esse, eum implere, moderari, jugiterque conservare dicitur. Atque hæc est illa virtus divina, quam Deus rebus creatis assiduè, de perenni fonte Spiritus sui liberaliter impluit, quâ res omnes vivunt, sustentantur, crescunt & multiplicantur; quam quidem mundi animam in Sole præcipuè collocari crediderunt. Quamplurimi enim Philosophi corpus solare eximium suum splendorem & pulcritudinem inde accepisse autumant; nec quicquam in cælo esse referunt, quod magis lumine & claritate Dei similitudinem præ se ferat; imò rem quamlibet, in quantum luminis capax fuerit, tantum Dei sibi vendicare arbitrantur. Concludimus igitur hanc mundi animam esse quasi lucis primo die creatæ actum & essentiam, submittentem sese ex cœlo Empyreo per cœli Crystallini cribrum in inferiora, & seipsam quarto die in Sole, tanquam in cœli ætherei centro & corde congregantem, ac exinde circulariter ubiq; sese ejaculantem & extendentem: quam quidem naturam lucis formalem *Augustinus in lib. de lib. arbit.* cujusque rei formam esse, & animam hac ratione arguere videtur. Dicit enim, lucem in corporibus primum tenere locum, quæ quidem ipsius est animæ dispositio. Præterea *in libro super Genesin ad literam*; & *alibi* dicitur, quod tantæ sit lux nobilitatis, ut etiam corporalia, quantò plus lucis participant, tantò nobiliora & perfectiora judicentur; sicut in elementis perfectè cernitur. Nihil enim est in toto mundo eâ dignius, cùm sit actus quidam simplex, cuncta ad se vivifico calore convertens, cuncta permeans Entia, qualitates eorum virtutesque ducens per omnia, ac omnes denique tenebras & caligines discutiens: Atque hinc est, quod Sol propter suæ claritatis excellentiam, tanquam Rex æthereus, & Imperator mundi corporalis sceptrum ac gubernaculum tenens, in ejus medio collocetur, fulgore super reliquas mundi creaturas eximio illustratus, vitam, sensum, motum & vegetationem inferioribus per radios suos inspirans & infundens.

CA-

CAPUT XI.

Quod anima intellectualis quamvis componatur, sicut & Angeli multi, tamen rationibus ab iis differat, & de animæ immortalitate.

ANIMAM ex materia & forma componi omnes ferè testantur, tam veteres, quàm recentiores Philosophi: Sed hujusmodi compositio ex materia præjacente non fit, quemadmodum illa generabilium & corruptibilium, sed ex nihilo, hoc est, ex materia non præexistente, & per creationem producta, ex qua cœlum Empyreum, ejusq; creaturæ, inter quas animæ numerantur, derivantur, ut *resol. Theolog. tract. 2. part. 2. port. 3. q. 3.* latiùs declaratur. Et quamvis eadem sit animarum & angelorum compositio, has tamen duas creaturas præcœlestes, specie multis rationibus differre compertum est, tum à Philosophis, tum ab ipsis quoq; Theologis, ut *in prædicto tractatu* habetur; quarum *prima* est, quia forma creata, quantò est nobilior, per tantò plures gradus multiplicatur speccifios; quod etiam cõfirmat *Jamblichus*, intelligentias in quatuor gradus distinguens: Sed creatura intellectualis est nobilissima: Ergo plures habet species; ac per consequens, Angelus & Anima non sunt ejusdem speciei: *Secunda* est, quia diversus est modus intelligendi; major in Angelis, minor in animabus: *Tertia*, quia Anima aliquando est discursiva, quatenus scilicet est in corpore humano; Angelus verò semper est intuitivus & sine discursu: *Ultima*, quia Anima est corporis perfectrix; Angelus verò nihil ad corporis adfert perfectionem. Ex quibus manifestum est, Animam esse inferiorem intelligentiarum speciem & hominibus proximam, ac ad ipsorum corpora gubernanda aptissimam, immortalem tamen, & post corporis sui corruptionem perpetuò superstitem. Nam quamvis virtus materiæ compositæ naturaliter corruptibilis sit, & tempore senescat; Animæ tamen rationalis & mentis operatio temporis progressu minimè consumitur, aut vetustior redditur; imò juvenescere magis videtur, & mirifica ratione reflorescere. In senibus enim viget sapientia, & temporis lapsu prudẽtia augetur. Præterea, cùm intelligere sit animæ operatio rationalis, à corpore non dependens, quia nullum eam determinat corporis organon, certum est, ipsam esse incorruptibilem. Est etiam incorruptibilis, quatenus beatitudinem naturaliter appetit, ut ante dictum fuit; qui appetitus naturalis non est frusttaneus, quãdoquidem Anima beatitudinem habere potest; Ubicunq; autem est beatitudo, ibi est securitas; ubi securitas, ibi immortalitas & incorruptibilitas, ut *resol. Theol. tract. 2. port 3. q. 2.* habetur. In quibus certè rationibus videntur autores nonnunquam Mentem telligere, aliquando spiritum rationalem, quatenus beatitudinem appetit; non rarò etiam mentem simul cum spiritu ex quibus fit animæ rationalis cõpositio. Concludimus igitur præter rationes prædictas, animam propter suæ compositionis rationem incorruptibilem esse; quia nulla contraria ad compositionem ejus concurrunt, cùm spiritus, qui est quasi animæ materia, aëreus sit; mẽs verò ignea, quæ est forma compositi; est enim de spirituali lucis substantia: Cùm verò aër & ignis amicissimi existant, & unum sit quasi pabulum alterius, alterum verò tanquam vita & anima suo nutrimento, matrimonio naturali quasi vinculis perpetuis simul copulantur, & non aliter inter se agunt ac patiuntur, sine unius aut alterius destructione, quàm vir & mulier simul coëuntes: Præterea multitudo formæ lucidæ adeò materiæ spiritualis apperitum explevit, ut novam formam minimè desideret; sed ita formalis est in sua substantia, ut ipsum etiam crassum Microcosmi corpusculum ex terra & luto confectum divinitùs informasse Sapientes scripserint.

LIBER QUINTUS.

De Creaturis cœli ætherei.

Contenta hujus libri.

In creaturis cœli ætherei tria sunt observanda, scilicet.

- *Compositio*, de qua cap. 4. Conflatæ autem sunt ex
  - *Spiritu*, nec nimis spisso, nec nimis tenui, de quo cap. 1.
  - *Luce secūdaria*, Sole excepto, de qua c. 5.
- *Differentia*, suntq; aut
  - *Stellæ fixæ*, de quibus cap. 3.
  - *Planetæ*, de quibus cap. 9 In his *tria* notantur, scilicet eorum
    - *Natura*, cap. 10.
    - *Influentia*, cap. 12.
    - *Motus*, c. 13. 14. & 15.
- *Modus retentionis cujuslibet in suo loco*, de quo cap. 4.

CA-

CAPUT I.

De corporis stellaris substantia, natura & dispositione.

OMNES ferè Philosophi in hoc conveniunt, corpora stellaria esse ex propria medii cœli substantia: Et *Aristoteles* quoque in *libro de cælo* vult, quod stellæ sint de materia cœli, in quo ponuntur: Nos autem cum illis non penitùs consentientes, corpus solare ex mole tenebrosa è cœlo superiore depulsa derivatum esse diximus, ut infrà suo loco declarabimus. Quod autem ad cæteratum stellarum constitutionem attinet, necesse est, ut aliquid densitatis & opacitatis corpori stellari insit, cujus præsentiâ visibile reddatur; quæ tamen in tenui cæli substantia minimè quidem reperiri poterit. Atque hoc est, quod in Optica scientia peritiores voluerunt. *Nam*, inquit Algazel de natura speculi, *quod stella orbis pars nulla visivæ potentiæ objecta, luminisve Solis receptiva & retentiva sit, præter ejus partem densiorem, quam ipsam stellam appellamus*, reddens rationem *quia orbis ejus in altis partibus, cùm sit rarior lumine versus ipsum projecto, non fit lucidus, hoc est, non illuminatur, quoniam colori non subjicitur, & per consequens non est visibilis.* Dicit enim *Hatten.lib.1.de aspectibus, illud visibile non esse, quod colorem non habet, quoniam*, inquit ille, *res visibilis non est, nisi secundùm lucem in re visa, lux autem visibilis coloratum tantùm occupat.* Præterea dictus *Hatten.* aliam etiam rationem dat, cur tenuior sphæræ pars non videatur; scilicet *quia necesse est, ut res visa sit resistens visui*, nempe, ut non sit in ea perspicuitas, aut si sit, ut tamen sit multò spissior perspicuitate aëris medii inter visum & rem visam; sed tale etiam subjectum non potest esse, nisi cum colore aut ejus simili. Ex his igitur certum est, corpus quodammodò opacum & coloratum requiri ad lucis radios recipiendos & retinendos; cujusmodi esse non potuit tenuior cœli medii materia, quatenus secundo die creata erat, propter nimiam ejus perspicuitatem: quin potiùs, post Solis in cœli corde positionem quarta die factam, natura Solis concurrebat ad cæterarum stellarum omnium erraticarum constitutionem; Partes enim cœli infimi subtiliores sursum ad se attrahebat, easque cum cœli medii substantia conjungebat, corporaque cæterorum Planetarum situ differentium corrogabat, quemadmodum paulò inferiùs docebimus. Sed quia quædam materia aptior est aliâ ad lucem suscipiendam, quærendum putamus, qualem substantiam natura potissimùm selegerit, quasi magis idoneam ad corpora stellaria construenda. Ut autem ad loci naturam & dispositionem, ubi includuntur, inclinent, necesse est; unde ab omni sorde terrestri & opacitate (exiguâ quâdam obscuritate exceptâ, quæ nimiam ejus perspicuitatem retundat) immunis esse debet. Quamvis igitur corpus solare ex materia umbræ terrestris spirituali quodammodò confletur, opus tamen est, ut illa formam suam putridam elementaremque exuat, quò novam cœlestemque meliùs & faciliùs induat. Videmus enim *ligna putrida*, quorum majorem partem aërem seu spiritum esse per eorum in aquis supernatationem constat, lucem invisibiliter per aërem dispersam sibi nocturno tempore attrahere, ac si avidissimo desiderio caperentur formam lucidam suscipiendi; quod quidem

Q 3 priùs

prædictas omninò cum illis esset invisibilis. Similiter, si via hæc alba adeò spissa esset, ac corpora stellarum fixarum juxta eam positarum, procul dubio per totam suam substantiam nòn minùs quàm aliqua stellarum prædictarum eluceret. Manifestum igitur est, *Galaxiam* hanc dimensionem & opacitatem mediam habere, inter corpus ipsius cœli crystallini, & stellarum in concava ejusdem superficie fixatarum; Unde satis visibilis, colorata & mediocriter lucida est. Atque hinc observandum est, quod, quo magis stellare corpus ad perspicuitatem vergit, eò obscurius est, & minùs lucidum, id quod manifestum est in stellis fixis quintæ magnitudinis, quæ ideò ob earùm obscuritatem, à nimia perspicuitate provenientem, nebulæ dicuntur; non enim multò sunt densiores quàm *Galaxia*; quare illæ claritate non multùm excellunt. Ex his igitur ratio in promptu est, cur aliæ stellæ fixæ aliis lucidiores existant. Concludimus itaque eandem esse materiam *stellæ cadentis* specie, quæ *Cometa*, & eandem *Cometa*, quæ *Galaxia*, & eandem *Galaxia*, quæ *stellarum* tam *fixarum* quàm *erraticarum*, omnemque ipsarum differentiam à densitate, perspicuitate, & puritate majori minorive desumptam esse; quas quidem materiarum varietates, à majori aut minori formæ portione effluxisse, supra & sæpiùs inculcavimus.

CAPUT II.

Quod corpora stellaria non sint corruptibilia.

QUAMVIS quælibet hujus mundi substantia tam visibilis quàm invisibilis ex materia prima in actum jam deducta oriatur, quæ in sua natura apta est, ut formam appetat, atque hanc ob causam semper mutabilis & corruptibilis sit, ubi forma illâ debilior reperitur; Si quando tamen in locum aliquem pervenerit, ubi formam ad suum appetitum explendum sufficientem invenerit, tum certè quiescit, hoc est, ulteriùs non appetit. Res enim quælibet naturalis inclinationem habet ad perfectionem, in qua appetitus ejus finis est, & complementum. At verò, cùm omnis perfectionis mensura in lucis formalis essentia consistat, materia in ejus amplexu gaudet, & in cœlum quasi rapitur; nam nisi sit in cœlo materia, appetitus haud quaquam completur. Hinc, inquam, est, quod licèt stellarum corpora, imò & universi cœli substantia, per se corruptibilia sint æstimanda, quoniam de universali hylæ substantia tenebrosa efformabantur, & lucis præsentia in actum erant reducta; nihilominus propter formæ proportionalis præsentiam, cùm duæ sint lucis partes, & totidem materiæ, necesse est, ut substantiæ illius spissitudo in suo appetitu compleatur & perfecta reddatur. Quemadmodum etiam, ubi formæ proportio materiam superat, plusquamperfectio & spiritualitas esse dicitur; cujusmodi substantia ultra convexam cœli ætherei superficiem reperitur. Hinc igitur manifestum est, quod tam forma medii cœli, lux secundaria dicta, quàm illa cœli spiritualis, qualescunque substantias in regionibus suis repertas, à putredine & corruptionis injuriis vindicet, eas semper in eodem statu conservans, perpetuasque secundùm naturæ leges efficiens; quamvis necesse sit, cujusque rei continuationem à sempiterna DEI voluntate dependere, utpote cujus solius imperio & dispositioni res quælibet subjiciuntur.

CA-

CAPUT III.

Quod verisimile sit, stellas fixas secundo creationis die factas esse; De earum origine, loco, & diversitate, tam in magnitudine quàm in splendore.

IN superioribus demonstratum est, lucem prima die creatam esse, quæ concavam cœli supremi superficiem universam replebat; Atque hoc modo separata erat lux supremam regionem inhabitans, quam primariam appellavimus, à tenebris, quas illa lux in partibus inferioribus inspissavit, illas nempe tenebras regionis superioris suâ præsentiâ & actione versus inferiora, & centrum totius depellendo; unde dies jam primus, id est, prima lux cœlum Empyreum occupavit, & nox, hoc est, tenebræ omne illud spatium, inter hujus cœli basim & centrum totius interpositum. Deinde cùm lux in suo cœlo spirituali jam firmata actuosissima esset, & nunquam quiescens, vi sua in contrarium, nempe materiam tenebrosam infra cœli supremi basim detrusam, secundo die acerrimè agebat, eam à suis terminis tanquam maximum adversarium deorsum hostiliter depellendo; Partes igitur innumerabiles lucis hujus primariæ cœli crystallini diaphragma penetraverunt, tenebrarum mediæ regionis quietem perturbando; quæ quidem tenebræ, quamvis radiorum lucidorum invasionibus validè satis resistebant, deorsum tamen paulatim obliqua revolutione usque ad inferioris cœli concavitatem, cum cujus tenebris etiam jungebantur, descendere compellebantur; Unde massa tenebrarum regionis infimæ valdè spissa, grossa & opaca reddebatur, quoniam cæterorum cœlorum tenebræ cum iis commiscebantur. Atque ita secundo die, dies erat in utraque regione superiori, quæ jam cœli dicuntur; nox verò infimam possidebat luce illa, quam secundariam vocavimus, utpote à primaria immediatè derivatam, totam cœli medii concavitatem replente; unde & regionis ejus substantia æther dicitur. Hujus denique regionis luce secundaria jam illuminatæ radii nonnulli, nempe tertia ejus pars, in infimam regionem adhuc informatam tertio die penetrantes, omnes ejus vapores fuliginosos, imò & nigerrimos, circa machinæ universæ centrum, assistente etiam elemento ignis, à cœlorum motu, radiorumque inflexione accidentaliter proveniente, reverberaverunt, qui ibi virtute frigoris, quod materia in se continet, in massam duram fuerunt constricti. Jam igitur magnum oriri potest dubium; quibus mediis cœlum illud æthereum secundo die, cœlum verò infimum tertio illuminatum sit, cùm supra, lucem per se invisibilem esse, & tam nobis in hoc cœlo, quàm in cœlo medio, utpote in cujus qualibet parte copiosè eam adesse alibi declaravimus, etiam nocturno tempore abundare dixerimus, & tamen nullo modo oculis apparere. Ut igitur distinctio fiat tenebrarum à luce, necesse est, ut objectum visus tam privativum, quàm positivum requiratur; quod quidem in rebus invisibilibus haberi non potest; quare necesse est, ut lux illa invisibilis visibiliter producatur; quod ut fiat, corpora quædam, tanquam organa & specula polita, formam invisibiliter in medio seu spiritu communi delitescentem manifestantia, requirenda sunt; quorum substantia apta & naturaliter disposita esse debet ad radiorum lucidorum occultè delitescentium multitudinem simul congregandam & multiplicandam, cujusmodi sunt illa syderum & astrorum, ut capite hujus libri primo explicavimus. Cùm autem in cœlo medio

dio, post ejus regionis à sua sorde tenebrosa mundificationem, nulla talia; præter illa stellarum, propter cæterarum partium tenuitatem, inveniantur corpora, necesse est, ut corpora aliqua stellaria sint organa & instrumenta illa, per quæ lux illa secundaria sibi ipsi tantùm lucida, visibiliter sese cæteris quoque mundi substantiis illuminandis ostendat. Quare non alienum à veritate videtur, stellas fixas secundo die ante completam cœli ætherei creationem factas esse, cùm sine his diem visibilem in hoc cœlo apparere rationi consentaneum non videatur. Sunt enim tanquam ubera, per quæ Nectar divinum, Ambrosia supercœlestis, seu lac luminosum, quasi à mammillâ luce repletissima in inferiora impluuntur, & mundi Filius, quem Solem seu Phœbum appellant, post suam nativitatem nutritur & lactatur. Præparatur enim hujusmodi lac cœleste in cœli superioris mammillis, tumentq; ejus ubera ante Solis partum, non aliter quàm fœminarum mammillæ antequam pariunt.

Sed hîc objiciet aliquis, *haud ita necessarium fuisse, ut lux secundo & tertio die visibiliter appareat, siquidem sensibilia nondum essent creata*? Huic, triplici modo respondere possumus; *Primùm*, quod dies à nocte distingui non posset, nec lux à tenebris, sine lucis visibili manifestatione; *Secundo*, quia lumen cœleste visibiliter & sensibiliter ad tenebrarum expulsionem versus centrum descendebat, & ad plantarum è terra exurgentium vegetationem, cùm ad earum essentiam tria requirantur, lumen, calor, & influentia; *Tertiò* & ultimò, quod Sol, vel ante animalium productionem visibiliter apparuerit in cœlo, ac per consequens non sit necessarium, sensum aliquem ad rei visibilitatem requirere. Ex quibus manifestum est, lucem manifestam & visibilem fuisse ante animalium videntium creationem. Nec verò sufficerit hujusmodi incredulis, asserere, sacras *Moysis* Scripturas huic opinioni contrarias esse, in quibus reperitur, DEUM *duo luminaria magna quarto die fecisse, cæterasq; etiam stellas eodem die factas fuisse.* Hic enim verisimile est, Antistitem illum Sacrum cæteros Planetas seu stellas erraticas intellexisse, cùm immediatè antea de duobus principalioribus mentionem fecerit. Hoc etiam *Trismegistus* verificare videtur in suo *sermone sacro*, ubi dicit, *quod, cùm conturbata essent omnia, levia spiritu igneo ad superiores regiones veherentur, & continuò cœlum emicaret septem in circulis*; ex quibus manifestum erat, septem Planetas post ignis ascensum in supremam regionem immediatè factos esse; de cæteris autem stellis mentionem nullam facit. Prætereà irregularis esset ordo, ut ipso die conditi cœli Empyrei ejus etiam creaturæ crearentur, atque similiter in terræ creatione, ejus quoque creaturæ nonnullæ provenirent, si in cœli medii creatione nullis creaturis illud inhabitandum eadem die tribueretur.

At fortasse aliquis de modo conflandi hujusmodi stellarum molem addubitaverit; *quâ scilicet viâ aut ex quo subjecto corpora eorum produci potuerint, & in eum locum, qui firmamentum dicitur secundo die elevari ibique fixè quasi inhærere*; Similiter, *qua ratione ita luminis diversitate corporumq; magnitudine distinguantur*? Cui ut in omnibus probabiliter & philosophicè respondeam, sciendum, quod immediatè post lucis penetrationem per sphæræ crystallinæ diaphragma, tanquam per cribrum, maximus conflictus oriebatur inter lucis radios atque umbræ tenebrosæ materiam ibi inventam, tum propter actiones substantiæ unius, & stupiditatem & coactum alterius motum, tum etiam ob ipsarum qualitates contrarias; agebant enim strenuè lucis radii in passivam tenebrarum substantiam, ipsam deorsum pellentes tamque avidè & vivaciter persequentes, ut nonnunquam aliqua ipsorum pars in umbræ visceribus submergeretur, & quasi in laqueis viscosi cujusdam Spiritus, qui est vera umbræ materia, captivaretur, qum radii contigui redimere, & quasi fratrem suum è carcere liberare conantes, avidâ hujus auxilii in altum elevabant, tum per radiorum invadentium resultationem, & reverbe-

 rationem

rationem à materia resistente, tum attractiva caliditatis suæ facultate; quæ lucis incarceratæ pars, licet ab universa tenebrarum mole, magneitica lucis virtute liberaretur, Spiritu tamen illo crasso & viscoso ita imbuta fuit, ut ab ipso nunquam possit liberari; cùm materia naturaliter formam suam appetat, attractamque retineat; sed hic cum ipsa lucis parte quam continet, instar corporis ad motum suæ animę moventis, in altum, tanquam Cometæ substantia, ad concavam sphæræ crystallinæ superficiem fertur, ubi vi illius sphæræ congelativa in formam crystalli obscuri, aut maculis fortasse obscurioribus tenebrarum ad opacitatem vergentibus (ut in stellæ cadētis materia invenimus) coagulatur & durescit, & glaciei more illius sphæræ substantiæ adhæret; propter cujus spissitudinem obscuram radii lucis, per illius sphæræ cribrum transeuntes, contra hujusmodi globulos glaciales & crystallinos in suo transitu percutientes, tanquam in speculo potentiæ visivæ objiciuntur. Simpliciter lux formalis à qualibet cœli medii parte ad eius appetitus expletionem attrahitur; Unde qualis est cœli medii natura, talis etiam est forma ejus lucida, quoniam conflatur huius cœli compositio ex æquali cœli materialis & cœli spiritualis proportione; quare si materia cœli invisibilis existit, necesse est, ut eius etiam lux sit invisibilis; cùm esse visibile à lucis visibilitate & apparitione procedat, & visibilitas lucis à materiæ objecto colorato proveniat: at, quia quælibet cœli medii pars ex æquali materiæ & lucis substantia cōflatur, necesse est, ut, ubi materia propter eius tenuitatē inuisibilis fuerit, ibi & lux quoque invisibiliter occulteque luceat; cùm materia talis nimis diaphana sit & lucida, ac per consequens non colorata; quò autem materia crassior est, eò visibilior lux ejus fuerit. Nam quælibet hujus cœli dimensio nunquam appetere desinit, quousque appetitus ejus æquali lucis parte expleatur. Quare omnis ejus pars, etiam spissior, similem sibi lucis portionem habet, quâ ad perfectonis metam ducatur, & à corruptionis janua liberetur. Si igitur materia propter ejus dimensionem visibilis sit, necesse, inqnam, est, ut lux ejus formalis etiam oculis appareat. Atque hinc est quod corpora illa stellaria, propter maiorem aut minorem suam crassitiem magis minusve sint luminosa, & ob claritatem suam potentiæ visivæ subjectiora quàm cæteræ cœli ætherei partes. Huius rei probabilitas demonstratione vulgari ostenditur. Nam aër tenuis per se propter suam subtilitatem invisibilis est; at si in nubem aut nebulam vi frigoris condensetur, formam visibilem induet, nonnunquam lucidam & fulgore coruscantem, aliquando candidiorem, & quandoque igneam, aut ad nigredinem aut lividitatem vergentem, secundùm majorem aut minorem lucis in eo prædominationem. Quod verò unius stellæ corpus alio sit majus & densius, hoc fit secundùm materię viscosæ lucem includentis quantitatem; quemadmodum videmus in hoc cœlo inferiori majores minorésve vapores aut exhalationes elevari, secundùm efficaciorem lucis seu animæ in iis inclusæ virtutem, ad majorem vel minorem ponderis dimensionem sursum sublimandam aptam. Cur autem unius stellæ substāntia minùs lucida sit quàm alterius, rationem superiùs explicavimus, nam propter ejus opacitatem majorem aut minorem, secundùm materiæ cœlestis naturam & dispositionem, eam lucidiorem aut tenebrosiorem esse diximus. Describitur autem stellarum fixarum in concava cœli crystallini superficie positio hoc modo.

CA-

CAPUT IV.

De Planetarum corporibus, de eorum positionibus, & quomodo in eodem loco semper sustineantur, hoc est, cur non magis deorsum aliquo ævo tendant, cùm propter materiæ suæ densitatem quodammodò gravia sint?

VT vestigiis præcedentibus insistamus, certum est, non modò stellas fixas, sed & ipsas etiam erraticas, quas Planetas vocant, ex spiritu quodam condensato, ac scintillam aliquam lucis continente conflari, licèt diversa ratione actioneque dissimili. Nam stellas fixas suprà ex conflictu lucis umbram tenebrosam persequentis, cum ejusdem umbræ materia crassiori, frigidiori & quodammodò obscura fieri meminimus, earumque positionem & situm esse in inferiori cœli cristallini parte, ubi eas fixas, & quasi congelatas esse declaravimus, propter terrestrem sphæræ illius dispositionem, frigidam nempe & siccam, earum corpora humida more glaciei versus concavam suæ sphæræ superficiē firmiter conglutinantē; unde ad sphæræ aqueæ motum stellæ istæ movere percipiuntur, & in suo motu eandē semper distantiā observare; quam ob cau-

ſam fixa nuncupantur. At verò corpora trium Planetarum ſuperiorum, atque itidem trium inferiorum compoſitio, immediatè ab ipſorum Regis diademate fulgido coruſcantis creatione orta ſunt. Nam poſtquam purior Spiritus tenebrarum pars, circa centrum propulſarum, hoc eſt, Spiritus tenebrarum ſuperioris mundi regionis primo die deorſum labentium ſubſtantia ſplendidiſſima lucis ejuſdem regionis portione imprægnata & gravida erat facta, fœtumque quaſi animatum radiorum ſupercœleſtium & cœleſtium adjutorio peperit & produxit, terreſtris illa opacitas, natusque radiis tam lucis inviſibiliter in mundi ſpiritu diſperſis, quàm illis viſibilibus ſtellarum fixarum, nondum niſi obſcurè tantùm propter ſpiſſitudinem Spiritus medii cœli, lucentibus, ſurſum attrahitur, & partim etiam ſuæ animæ, ſeu lucis eſſentialis ſcintillari virtute, cujus eſt, ſolum ſuum nativum naturaliter petere, uſque ad thronũ regalem in cœli medii medietatem ſublimatur, ibique dignitate, ſplendore, & claritate ob congregatorum ad ipſum radiorum inviſibilium multitudinem, per ejus ſpiritus craſſi & corporalis præſentiam mundo manifeſtatam exaltatur, ac pro pulcherrima totius mundi creatura habetur; utpote ſine cujus operationibus benevolis nulla creaturis vita, nullus ſenſus aut motus, nullum incrementum aut multiplicatio ineſt. Hujus, inquam, regii Planetæ præſentiâ, ejuſque luce ac lucis operatione cæterorum Planetarum corpora globoſa ex craſſiori cœli medii ſpiritu conflantur, & gradatim unum ſuper aliud ſitu & poſitione nullo modo alteranda, in hoc medio cœlo ſuſtinentur, ac pro varietate poſitionis & ſitus, hoc eſt, ſecundùm ipſorum à corpore ſolari vicinitatem aut longinquitatem, naturæ ipſorum variantur. Hinc igitur ſphærarum cœleſtium limpitudo & perſpicuitas; hinc corporum aſtralium craſſities, & materiæ denſioris cujuſlibet ſphærarum prædictarum in unam maſſam rotundam collectio, quemadmodum ſuo loco ampliùs declarabimus.

Sed hic maxima oriri poteſt controverſia, *cur ſcilicet corpora hæc orbicularia, cùm craſſa ſint, & per conſequens gravia, deorſum non tendant, ſed ſemper in eodem ſtatu & poſitione conſiſtant?* Cui reſpondendum eſt, *primum* quod cujuſlibet ſtellæ corpus in ſuo proprio loco pendeat, & divina DEI virtute ſuſtineatur; Sic enim voluit divina voluntas, cujuſlibet ſphæræ materiam & ſpiritum iſtiuſmodi proportionibus uniri, ut cuilibet locum ſuum naturalem occupare deſtinatum eſſet; Unde, ſi corpora prædicta leviora & ſubtiliora eſſent, magis ſurſum tenderent; ſi verò nimis ponderoſa forent, deorſum magis caderent. Quare quodlibet horum corporum animam in ſe lucidam habet, cujus virtute immortali, & nunquam decreſcente corpus in eodem ſtatu & eadem altitudine exaltatur, elevatur, & propter permanentiam animæ lucidæ, quæ ipſi ineſt, nunquã, niſi in ipſa mundi periodo, deprimetur aut corrumpetur. Sic etiam videmus in igne illo artificiali quẽ *fuſum* appellant, vi ignei cujuſdam ſpiritus, quo ſurſum movetur, eum in eodẽ aëris loco fixè ſuſtineri, quouſque artificialis ejus anima, & citò peritura defecerit; tum enim deorſum ejus corpus revertitur. Hoc idem etiam in *globo bombardæ* cernitur, cujus motus ſurſùm pro majori aut minori ignis artificialis ipſum ejicientis vigore longior aut brevior percipitur; imò ſi virtus ejus motiva tranſitoria non eſſet, ſed fixa, à meta, verſus quam ſurſum movetur & emittitur, nunquam reverteretur, ſed vi ſuæ animæ moventis, in ſublimi firmiter & conſtanter permaneret; illa verò deficiente, materia metallica, contra ſuam naturam ſurſum elevata, naturaliter ad centrum totius tendit. Ex his igitur directè poteſt colligi, duas eſſe naturales cauſas elevationis aut depreſſionis corporis Planetæ, in cœlo æthereo quarto creationis die factæ, ſcilicet materiæ ſpiritualis proportio ſeu pondus, & formæ lucidæ copia vel defectus. Nam pauxillum lucis non elevabit & fixè elevatum retinebit, niſi pauxillum materiæ; at formæ multitudo magnam materiæ quantitatem quaſi alis igneis ſublimabit; Si verò materia

ria in aliquo gradu proportionem sui agentis excedat, tum agens illud vehiculum suum tam altè nō valet evehere, sed remissiore sede illud collocabit: Ubi verò corpus est minus, forma verò lucis in eo contenta major, ibi corpus illud magis sursum vehitur, & secundùm virtutis suæ proportionem illic retinetur, hoc est, in eadem distantia à totius machinæ centro.

CAPUT V.

Quod quilibet tenebrarum Spiritus essentiæ lucidæ suæ regionis pauxillum secum rapiat; De mineralium & vegetabilium generatione; Quod opus tertii diei sit quasi præludium ad illud diei sequentis.

PRIMO creationis die, immediatè post lucis essentialis productionem in cœlo superiori, necesse erat, ut ejusdem regionis tenebræ lucis illius substantiæ ipsis contrariæ locum cederent, & vivifica ejus activitate deorsum in secundæ & tertiæ regionis viscera detruderentur; ita tamen, ut pars aliqua prædictæ lucis propter penetrationem suam nimis profundam in spiritualem illarum tenebrarum materiam, in ejus ventre captiva retineretur. Sic etiam secundo creationis die tenebræ mediæ regionis virtute activa radiorum lucidorum in eas penetrantium, quos lucem secundariam suprà appellavimus, deorsum in infimam regionem pelluntur, & propter rationes prædictas portionem etiam ipsorum in suæ materiæ spiritualis gremio incarceratorum tenent. Tertio denique die tres tenebrarum species in loco inferiori conjunctæ & congregatæ, chaos Philosophorum rude & indigestum constituentes, virtute lucis tertiæ, cum adjumento sphæræ ignis, ad machinæ centrum mathematicum reverberabantur, & in massam ponderosam, densam & opacam, centrum mundi physicum dictam, constringebantur. Harum autem non modò tenebrarum, sed etiam materierum in iis inclusarum è prædictis cœlis evacuatio perquàm necessaria fuit, cùm sine illa lucis operationes, quarum est purificare, illuminare & subtiliare, in istis mundi regionibus nullo modo absolvi potuissent. Ex lucis igitur in spirituali tenebrarum infimarum materia, retentione, quæ quidem materia omnibus est grossior, metalla & mineralia cujusque speciei procreantur; quemadmodum ex scintillis majoribus vel minoribus lucis ejusdem in materia spirituali tenebrarum regionis mediæ vegetabilia specie differentia oriuntur, & plantæ crescentes è terra exsurgunt. Nam quia lux medii cœli non ita efficax erat, ut illa primaria, quæ in spiritu tenebrarum primæ regionis inclusa est, & per consequens idem calefaciendi, subtiliandi & discutiendi beneficium non habet; ideò magis ei resistit grossities terræ, humiditasque aquæ; sed, cùm cujuslibet rei lucidæ sit, sursum quasi ad patriam suam naturalem tendere, & quia radii cujuslibet cœli tam visibiliter, quàm invisibiliter penetratione cum radiis incarceratis se jungunt, (quorum unione vis utriusque fortior est) sequitur, quod hujusmodi anima lucida in spiritu mediarum tenebrarum inclusa paulatim sursum tendat, & à terræ gremio sese elevet. Cùm verò lux ista elemento ignis familiarissima existat, & tanquam fratri suo spurio contiguitate quadam alligata, necesse est, in ejus adscensione, ut portio elementi ignis eam concomitetur, tum etiam, quia ignis sphæra spiritui medio contigua est, qui prædictæ lucis est vehiculum, ideò vinculis naturę ei elementum ignis adhæret, ac cum ipso supra terram elevatur, & quia elementum aëris contiguum est & annexum sphæræ ignis; igitur nulla fieri pot-

est ejus separatio ab igne sine speciei destructione; Unde necesse est, ut aër immediatè post ignem à terra exaltetur; Eâdem etiam ratione aqua, cùm aëri sit contigua, post aërem elevatur. Cùm denique terra, cui naturaliter aqua concatenatur, valdè gravis sit & motui adversa, necesse est, ut illa sit præcipuum impedimentum, quod plantæ animam detineat, ne altiùs versus naturalem suam sedem ascendat: quamvis etiam cæterorum elementorum spissitudo hoc idem quodammodò præstare videatur. Cum his denique omnibus elementis ad plantæ compositionem concurrentibus, quædam terræ impuritas conjungitur, universum plantæ corpus magis minùsve inficiens, per quam densum & opacum redditur; quod fit, quoniam secundariæ lucis quantitas in eo inclusa non erat sufficiens ad illas elementorum constituentium immunditias removendas; quod si perfecisset, altiùs more spiritus solaris ascendisset. Hic igitur erat operis tertii diei finis, & quasi præparatio ad opus diei sequentis.

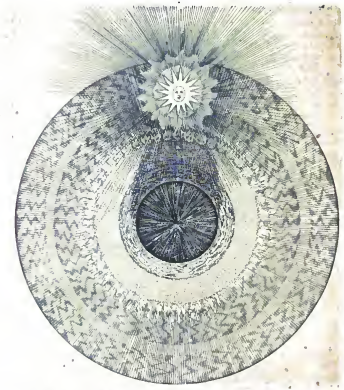
CAPUT VI.

De Solis ortu & origine, ac corporis ejus spiritualis mundificatione in terra indigesta, & ascensu seu elevatione in cœli medii cor & medietatem.

LUx illa immortalis, quam suprà diximus, cum superfluo & crassiori cœli Empyrei spiritu tenebris obvelatam ad universæ machinæ centrum raptam fuisse, (quando nimirum chaos rude & indigestum ex triplici tenebrarum mole, cum triplici lucis specie conflatum ad machinæ centrum collectum erat) in suo proprio receptaculo & vehiculo formam omnem corruptibilitatis deponente in medii cœli cor exaltatur, secundùm *Hippocratis* sententiam, qui *in lib. de principiis* in hæc ferè verba loquitur: *Plurima illius immortalis pars, quod calidum vocamus, cùm omnia essent conturbata, ad supremam illam regionem recessit, quam veteres æthera videntur nominare.* Et certè necesse erat, ut hujusmodi spiritus deformes ad centrum descenderent, quandoquidem nullo alio in loco obscuritates suas & immunditias deponere poterant, nisi in illa sola corruptibilitatis & tenebrarum sede, mole nempe indigesta, quam terram nominavimus. Similiter quoque opus erat, ut anima lucida in tali spiritu contineretur, cùm sine actione ejus spiritus ille seu corpus à sua sorde horrenda purificari & regenerari non potuisset, aut in sedem suam æthercam exaltari; cùm nihil prorsus mundum reddatur, aut ad perfectionis fastigium sublimetur, cui lucis portiones aut omnimodò desunt, aut in nimis exigua quantitate adsunt; atque hinc est, quod *Trismegistus in suo sermone sacro* ita scribit; *Cùm omnia essent indigesta, res omnes distingui & librari cœperunt, leviáque igneo spiritu vehebantur, & in excelsam regionem provolarunt, & immediatè emicuit cœlum septem in circulis.* Propter has rationes & hujusmodi alias probabile est, naturæ infinitæ voluntate densiorem cujusque cœli partem tenebris obrutam cum nonnullis lucis propriæ particulis in tenebrarum suarum latebras inclusis, deorsum ad universæ structuræ centrum præcipitem, operantibus lucis primariæ radiis, decidisse, & in massam terream constrictiva frigoris facultate fuisse condensatam; in qua tenebrarum cœli ultimi spiritus levior, tum propter loci excellentiam, à quo deorsum scaturiebat, tum etiam ob ignis seu lucis nobilitatem, quam includit, inter omnes reliquos purior & simplicior habetur. At verò lux ista, quamvis per se nobilissima, ob perpetuam tamen noctis in ventre telluris præsen-

præsentiam & gubernationem ante quartum diem valdè debilitabatur. Nam adhuc terræ frigiditas actum & calorem radiorum lucidorum cujusque cœli repellens, & ipsorum facultati penetrativę resistens, corporis sui poro, vehementer restrinxit; quæ tamen frigiditatis resistentia circa quartum diem, tum propter radiorum descendentium multitudinem, qui quolibet creationis die magis magisque operationes suas exerunt, tum etiam propter sphæræ ignis calefactionem, quæ medii cœli rotatione quotidie gradatim inflammata fuit, & per consequens efficaciùs frigiditatem terrestrem versus corporis centrum propulsavit, um denique propter fortiorem terræ condensatæ resistentiam, quâ radii descendentes, vehementiùs reflectuntur, & quorum strenua reflexione major caloris effectus excitatur, reprimitur massa terrestris, perforatur, & pori ejus aperiuntur, ac dilatantur, radii radiis junguntur, visque viribus unitur, quâ lux illa supercœlestis olim captivata & debilis facta, jam libere è terræ gremio egreditur; & à suo carcere tenebroso liberatur, pristinis suis viribus prædita est, & versus patriam suam liberè tendit. Cùm verò animæ lucidæ hujusmodi receptaculum sit quasi medium, per quod illa tam sursum ferebatur, (postquam scilicet purificatum erat,) quàm deorsum (dum nimirum tenebrarum immunditie onerarur,) necesse fuit, ut illud vehiculum etiam sursum cum suo radio elevaretur; cùm esset luci tanquam materia suæ formæ; quæ quidem exaltatio ejus perfici non potuit, priusquam spurcam tenebrarum impuritatem deposuisset, cùm nulla res immunda cum putissima cœli medii substantia possit communicari. Nec ab elementorum inferiorum substantiis impediri hæc massa potuit in ascensu suo, quemadmodum illa Quinta essentia, â qua vegetabilia oriuntur, cujus substantia naturaliter contigua est sphæræ ignis, & per consequens respectum habet ad alia omnia elementa, quæ invicem concatenantur, ut suprà diximus; sed sine cœli inferioris naturæ impedimento ad æthera exaltatur, quia ejus substantia spiritualis, pars erat densior cœli Empyrei; inter quod, & hæc inferiora, spiritus æthereus seu Quinta essentia interponitur; ex cujus parte densiori cum ipsius tenebris ad centrum attracta, vegetabilia, si lucis scintillas aliquas includat, & aër, si nihil de lucis substantia possideat, conflantur. Atque hinc est, quod, ut in vegetabilibus spiritus crassus æthereus in suo ascensu alligatur igni; sic etiam massam illam supercœlestem crassiorem, crassiori massæ ætheteæ parti in sua elevatione vinculis naturæ connecti necesse sit; cum qua etiam massa elementa magis minúsve se commiscent & præcipuè Aër. Causæ autem cur hæ cujuslibet cœli substantiæ ita gradatim ad invicem cohæreant, extremitas est appetitus, quo unius cœli materia sursum ascendendo, alterius formam arripere cupit & retincre; cùm omnis spiritus cujuscunque densitatis ad perfectionis metam naturaliter tendat. Tota igitur hæc massa supercœlestis sua anima mediante sursum quarto die ferebatur, omnes massæ suæ jam mundatæ fæces impuriores, si quæ sint, ad sphæram ignis ascendendo distribuens, & usque ad cœliætherei medietatem sub forma corporis politissimi elevatur, æthereum corpus ex omni latere vi magnetica attrahens, quo splendidior appareat, uti in experimento infrà scripto manifestè explicatur, ubi totius mundi visibilis sceptrum & gubernaculum tenet, ejus actionem in se comprehendit, & in eo Imperatoris universalis vices agit, *Phœbique*, *Apollinis*, *Titanis* & *Solis* nomina sibi vendicat.

Hæc

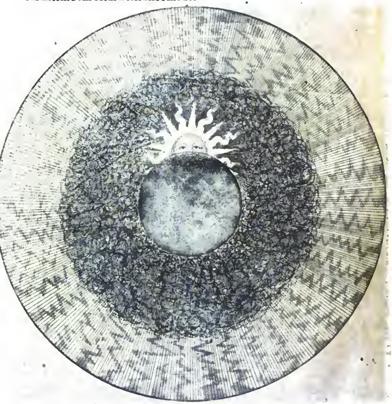
Hæc enim massa in cœli medii corde triumphans, propter suæ substantiæ puritatem, & naturæ simplicitatem, cùm sit ejusdem conditionis cum illa spiritus fontis lucidi, radios è fonte lucido per ejus diaphragmatis ubera destillantes, & per universum cœlum medium dispersos, magnetica illa virtute, quâ materia formam ad suam perfectionem appetit, sibi avidè attrahit; Imò & hi lucis primariæ radii ad massæ spiritualis centrum, in quo frater eorum suum tenet habitaculum, alliciuntur; cùm simile naturaliter simili suo gaudeat, ubi fraternam libertatem ejusq; reditum à regnis Tartareis igneo quasi amore congratulantur. Congregatâ igitur hujusmodi lucis copiâ, à fonte supremi cœli in centrum materiæ illius, cœli substantiæ similis, ita ut trutinis parib⁹ illa lucis portio ad alterã spiritus ponderetur, necesse est, ut massa illa completè jam illuminata, & visibiliter mundum vultu diurno ac placido aspiciens, propter activam suæ formæ, & passibilem suæ materiæ qualitatem perpetuò moveatur. Cùm verò resistentia materiæ à centro sursum agitatæ, actioni formæ deorsum penetrantis sit æqualis, ideò non deorsum movetur; Similiter etiam nec sursum movetur propter operationes radiorum descendentium, ascensum ad medium punctum materiæ vaporosæ prohibentium. Unde sequitur, quòd motus ejus sit circularis, ut infrà declarabimus.

At

At multæ quidem objectiones contra hanc opinionem nostram proferri potuerunt: inter quas inceperit aliquis, quod si hujus massæ spiritualis substantia esset *originaliter de cælo supremo, cur non iterùm ad illud cælum revertatur, cùm sit ejusdem naturæ & conditionis*? Sed huic facilimè aptabitur responsio, nimirùm, tum quia cœli superioris substantia crassior fieri non potest, propter immensam lucis in eo prædominationem, tum etiam, quia materiæ prædictæ spiritualis congeries ad altiùs ascendendum nimis est densa, ad descendendum autem imiùs, nimis tenuis & spiritualis. Hæc enim massa solaris in cœli medietate sustinetur, tum respectu materiæ suæ, quam à terra accepit, tum verò principaliter suæ formæ ratione; Materia enim spiritualis cujusque cœli, de qua antea mentionem fecimus, pyramidaliter quasi è terra in cœlum ascendit; (*non loquimur de pyramide mathematica tenum & basin habente, sed corpus quoddam physicum intelligimus circulariter à basi centrali grossa semper acutius & tenuius versus circumferentiam ascendens*) pyramidaliter, *inquam*, physico modo ascendit, more arboris, à cujus radice sursum ascēdendo molis ejus dimensio semper decrescit, cùm inferior trunci pars superiori sit grossior, & rami adhuc, quò eminentiores, eò minutiores; folia denique & flores omnium ejus partium tenuissimæ existunt. Atque ita etiam arbor cœlorum se habet spiritualis; nam terra est omnium crassissima, cui aqua succedit, atque huic aër, & illi ignis ramulis & frondibus comparati; Planetæ verò Soli circumjacentes floribus correspondent, & in corpore solari vera hujus arboris semina colliguntur, per quæ naturalia omnia vigent & multiplicantur. Et certè si rectiùs arboris anatomiam intueamur, terream quandam dispositionem solum impedimentum esse invenimus, quod cæteris ejus partibus obstat, quò minùs ad proprias suas sedes revertantur; siquidem omnia elementa in arbore distincta reperiuntur; quinimò etiam Quintæ essentiæ partem cum ejus anima ibi reperiemus, utpote cujus motu planta sursum elevatur. Nam si magna alicujus arboris moles in ignem conjecta vertatur in cineres, terræ quantitatem in ea valdè exiguam reperiemus; Unde certè probabile admodum videtur, arborem quandam spiritualem, à terra exurgēte, vi radiorū lucis naturalis à terreis vinculis ita liberari, sicut arborem cōbustam, in qua partes spirituales cujuscunq; crassitudinis, vi ignis elementaris seu spiritualis liberantur: hujusq; arboris spiritualis sustentaculo semen solare in medii cœli corde, partim more seminum plantarum retineri, & partim lucis permanentis sui corporis retinaculo; (cujus est semper eadem, & proinde eàdem virtute durabili corpus suum retinere in eodem loco) quia altiùs propter suam crassitiem ascendere non potest. Quod autem sit talis lucis essentialis potestas, tam ab effectu naturali, quàm artificiali docemus: Animalia enim ad animarum suarum operationem moventur; similiter ignis artificialis activitate res graves sursum ferri, & ibi pro continuatione vigoris illius ignis retineri, ejusq; defectu iterùm deorsum ad gravium locum naturalem descendere dignoscuntur. Concludimus igitur, Solem à terra seu chao condensato & coagulato materiam suam accepisse, formam verò à cœlo, secundùm *Hermetis* doctrinam de massa Solis discurrentem, derivâsse. Dicimus porrò necesse fuisse, ut substantia ejus, cùm densior esset, quàm illa aëris, ad terram descenderet, ubi deformem suam obscuritatem deponeret, ut formam cœlestem frigidamque sine obstaculo susciperet: Cùm enim tenebræ in principio universaliter per vastam hyles voraginem dispersæ fuerint; & cùm hujusmodi mundi machina, absque deformitatis prædictę in locum indigniorem congregatione fabricari & informari nō potuerit, necesse fuit, ut omnes mūdi tenebræ ad machinæ centrum, tanquam locum indigniorem, pellerentur; quia remotior est à sede lucis, à qua perfectio oritur. At cùm tenebræ per se aut nihil sint, aut instar meri accidentis alicujus subjecti, & per consequens sine vehiculo deorsum movere non possin

S spirit

ſpiritui ſeu aquæ ſpiritualis cujuslibet cœli materiæ adhærebant, cujus impulſu de orſum ferebantur, & circa periphæriæ punctum congregabantur medium; in quo loco ſpiritus, ex primo cœlo derivatus, à ſuo velo obſcuro liberatur modo antea demonſtrato, & ſurſum verſus patriam ſuam virtute radiorum utriuſq; lucis elevatur; ubi formam ſupercœleſtem occupat, ſplendidosque lucis amictus induit, quibus cœlorum infimorum ſpiritus univerſalis molem, fratresque ſuos captivos, & in mineralium vegetabiliumque corporibus retentos vivificat, reficir, nutrit, gaudere & multiplicare facit, eosq; infinitis quotannis dotibus ditare ſolet. Univerſa autem maſſa terrea jam quaſi exanimata & à ſua anima movente ſeparata mortua videtur, & more cadaveris quieſcit, gelidosque habet artus; nec habet illa animam aliquam in toto & qualibet parte, pro more corporum viventium; ſed pauxillum caloris, quem habet à cœlo & aſtris recipit more cadaveris; quo per putrefactionem vermes generantur, moſca in oſſibus creſcit, & multa alia producuntur; nónne etiam ſimili ratione naſcuntur in terræ ſuperficie animalia, ut in *Pythonis* generatione apud *Ovidium* legitur, vegetabilia & hujuſmodi alia, quibus abſque corruptione impoſſibile eſt multiplicari? Deſcribitur autem Solis ortus à terra hoc modo.

CA-

CAPUT VII.

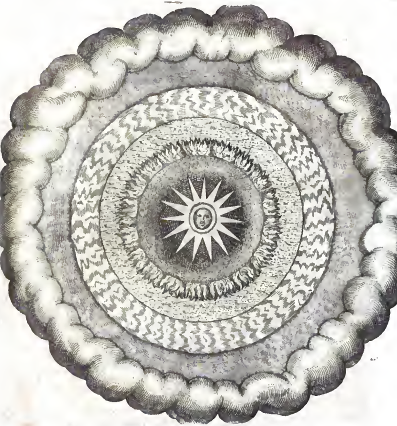
Rationes tam Physicæ & Chymicæ, quàm Theologicæ præcedentis opinionis probabilitatem defendentes.

QUAMVIS hæc nostra de solaris corporis ortu opinio hujus seculi Philosophis nova forsàn & inaudita videbitur; probabilibus tamen eam niti argumentis, *rationibus* nonnullis tum *Philosophicis* & *Chymicis*, tum verò & *Theologicis* quoque conabimur demonstrare. Quid enim de corporis Planetarum densitate existimandum erit, cùm propter multorum spirituum appositionem obscuram & quodammodò opacam figuram habeat, quo lucis visibilis capacior fit, non aliter, quàm aër invisibilis condensatus visibilem nubem fulgidam producit. Cùm igitur secundùm dictos *Philosophos* materia nubis grandinosæ ex terræ gremio evaporet, & in sua densitate terreo subtili omninò assimiletur, cur igitur à subtilissima ejus ventris materia non conflaretur corpus illud solare, cùm terra *rerum omnium parens* dicatur, quæ post ipsam creantur? nónne ex terræ exhalationibus meteora seu Soles corruptibiles ab illa Solis incorruptibilis figura non multùm differentes in superiori aëris regione apparent, quorum corpora altiùs propter spuriam ipsorum immunditiem in æthream regionem ascendere non potuerunt? Nónne etiam autoritate omnium ferè prædictorum Philosophorum ignis in aërem, aër in aquam, aqua in terram inspissatione quadam convertuntur? per quod facilimè quoque cernitur, quod terra vice versa in aquam, aqua in aërem, aer verò in ignem per subtiliationem transmutentur! & quod ignis commune quid cum æthere habeat. Prætereà, cùm omnia ex aqua sint, quænam est differentia inter aquam grossam & illam subtilem, nisi quod hæc sit ex parte spiritus subtilissimi, illa ex parte terræ? Unde certum est spissitudinem Solis esse ex parte terræ. Imò ipsissimis quorundam Philosophorum verbis assertio hæc nostra nititur & fulcitur, cùm apud *Hippocratem* reperiatur, *Partem illius immortalis, quod calidum vocavit, cùm omnia essent conturbata, in supremam peripheriam discessisse, quam veteres æthera dixerunt.* Hoc est, cùm triplex triplicis cœli tenebrarum portio lucidos radios includens, chaosque rude & indigestum constituens in infimum cœlum congregata esset, lux, quam *Calidum immortale* vocant, ascendebat, &c. Quod certè *Mercurius Trismegistus in suo sacro sermone* comprobare videtur, ubi sic loquitur; *Erat umbra infinita in abysso, aqua insuper & spiritus tenuis intellectualis per divinam potentiam in chao inerant; cùmque indistincta fuissent omnia, levia postmodum in excelsam regionem provolarunt, gravia sub arena humida resederunt, distinctis libratisque rebus, quæ igneo spiritu vehebantur, emicuit cœlum septem in circulos.* Quid namque aliud per hæc dicta sibi veller ille Sapiens, quàm quod lux & spiritus essentiales, per DEI verbum, in infimi cœli chao fuerint, & quod deinde levia, hoc est, spiritualia in chaos inclusa in cœlestem regionem spiritu igneo, hoc est, radiis lucidis in chaos inclusis sint evecta? Quo facto Sol & cæteri Planetæ emicuerunt. Ex illis etiam *Trismegisti* verbis evidenter apparet, chaos esse tenebrarum omnium cœlorum in infimum cum radiis captivis compactarum congeriem. Nam dicit; *res leves igneo spiritu in excelsam regionem*, hoc est, in cœlum *vehi*. Hoc etiam eodem ferè sensu ipse incul-

cat *in suo Pimandro*, ubi dicit, *umbram quandam horrendam obliqua revolutione subterlapsam fuisse, ac in humidam naturam migravisse, & ex humida natura visceribus sincerum ac levem ignem protinus evolantem alta petiisse*, &c.

Sed missa istæ faciendo, quid de assidua Solis cum terra communicatione putandum? Cùm Sol quotidie cum terra, tanquam cum fœmina sua coëat, vel saltem cum spiritu aliquo humido in terra retento, quasi patiente disposito, quod vices fœminæ vel ejusdem matricis agat; quorum quidem copulatione seu coitu annuo res infinitæ specie differenres producuntur, quælibetq; species in se multiplicatur; id sanè quod perfici nô posset, nisi magna esset affinitas inter terrestris & solaris corporis spirirum; ea, quæ procul dubio est ex parte materiæ, cujus fons terra est, & non à forma, cùm ejus scaturigo in parte opposita reperiatur, scilicet in cœlo Empyreo. Denique cùm solare corpus sit visibile, ac proinde secundùm dimidiam parrem materiale, necesse est, ut ejus pars corporalior à fonte materiæ derivetur, quem terram esse suprà demonstravimus. Quid etiam aliud voluerunt *Philosophi Chymici*, qui omnes, illam Solis prolem nobilissimam, quam *Solis filium* & *Solem terrestrem* vocaverunt, substantiam suam à terra & cæteris elementis, formam verò à cœlo, unanimi ferè consensu dixerunt accepisse? Nonne etiam vocavir *Mehumius* terram *in lamentationem Naturæ*, matrem & nutricem omnium, quæ concepit in utero suo ab igne, hoc est, à luce? Ut denique ad sacræ Scripturæ rariones accedamus, si diligentiùs tempus creationis terræ & corporis solaris consideremus, maximum percipiemus mysterium in creationis ordine. Nam tertio creationis die facta est terra, ejusque creaturæ merè vegetabiles, & post terræ creationem, quatto die, corpus Solis sphæricum producitur; in cujus dimensionem radii undique in cœlo dispersi eodem die congregantur. Cùm igitur Sol sit corpus infinitis gradibus terræ anteponendum, cur eum non fecisset natura infinita ante terræ fabricationem, cùm creationem suam à creatura perfectissima, luce nempe, incepisset, & cùm cœlum æthereum ante terræ creationem perfecisset, qua Sol creatura est longè excellentior, nisi, quia corporis ejus molem de terra eligere maluisset ad formam tam nobilissimam suscipiendam, & ad radios cœli medii invisibiles & ocultos, manifestos & visibiles reddendos aptissimam? Imò valdè mystica est hæc Solis creatio, & futuri boni increati, hominibus venturi, evidens indicium. Nam quemadmodum lux supercœlestis creata, à cœlo in terram, hoc est, in umbram mediante spiritu descendebat, & ibi à cœli Empyrei creatione triduum more corporis vegetabilis in tenebrarum & terræ voragine sepulta erat, & deinde superiorum radiorum assistentiâ corruptibilem terræ immunditiem exuens, ipsa cum suo corpore glorificata, & quasi regenerata, die tertio post ejus in umbra inclusionem in cœlum æthereum ascendebat, à quo quotannis sceptro & diademate fulgido donata omnibus vegetabilium corporibus vitam, formam, & incrementi virtutem impluit: Sic Lux illa increata, vera & sola Patris increati soboles, divina voluntate in terram descendebat, corporis humani naturam suscipiebat, & secundùm carnem corruptibilem mortua est, at per suam divinam & increatam essentiam tertio die post mortem resurrexit, corpore suo ab omni corruptione mortali jam purificato, & ultra humanam intelligentiam glorificato; unde in cœlum Empyreum cum inenarrabili splendore ascendebat, ubi ad dextram Patris sui omni claritate lucidior exaltatus, animis humanis dona spiritualia quotidie & liberaliter impluit, eos suo divino lumine illuminans, & à Cacodæmonum tabie defendens; imò homines perituros aquâ fontis vitæ abluens, & ablutione spirituali regenerans, atque à peccati corruptione redimens & salvans. Nemo igitur pro re impossibili habere debet, solarem hanc essentiam creatam ad terram descendisse, ut ibi vehiculi seu corporis sui, in quod descendio pacitatem & immunditiem, deponeret

neret atque relinqueret, atque rursum cum corpore suo, à corruptionis maculis purificato, ad loca excelsiora ascenderet, cùm naturam illam divinissimam & increatam hoc idem præstitisse fide credamus, & oculis spiritualibus videamus; quemadmodum sacræ Scripturæ hisce verbis testantur: ***Aperiatur terra, ut illa Salvatorem producat.*** O quanta igitur est illa hominum quorundam inscitia, & quàm beluina ignorantia, quâ omnia non sensibilia respuunt & condemnant, eorúmque opiniones pro nugis habent, qui alia, quàm quæ sensui communi objiciuntur, docere conantur! Sed ut hujusmodi etiam hominibus satisfaciam, cùm cogamur ad hujus profundissimæ doctrinæ notitiam per effectus solummodò pervenire, demonstratione à posteriore hujus nostræ opinionis probabilitatem experimento à nobis viso declarabimus.

Proplena hujus effigiei demonstratione quære librum hujus tractatus primum, caputque ejus decimum, ubi agitur de Chao.

CAPUT VIII.

Quod universa cœli medii substantia spissior & obscurior erat, ante Solis productionem, quàm post ejus apparitionem.

Lux illa, prima creatura, quamvis ante luminum productionem vicem Solis per triduum gereret, ut testatur *Dionysius*, Sole tamen imperfectior erat, ut affirmatur *in resolut. Theolog. tract. 2. part. 2. port. 2. quæst. 1.* Nam in majori materiæ quantitate dispersa & dissipata fuit; unde propter materiæ multitudinem suos effectus, nempe lumen & calorem tam validè mundo manifestare non potuit, cùm materiæ dispositio semper actionibus formæ contrarıaretur. Hinc igitur erat, quod profluentem à calore vim suam subtiliandi, materiamque condensatam dissipandi ante Solis creationem non habuit adeò efficacem, cùm vis unita & simul congregata semper sit fortior. Unde hæc cœli materia ante, quàm post diem quartum, spissior fuit. Quare manifestum est, diem, quem pro sola qualitate, hoc est, pro mero lumine Philosophi divini ante Solis ortum habuerunt, & non pro quantitate seu tempore, ut pote, quod originem suam à quarto demum die accepit, testatur *Theolog. Resolut.* loco antea citato, longè tenebrosiorem & obscuriorem fuisse, propter ætheris spissitudinem ante Solis creationem, quàm post ejus productionem; Nam post diem tertium tota illa lucis secundariæ congeries per vastam cœli medii capacitatem diffusa in corpus solare se contraxit. Imò, secundùm *Dionysium* de *divinis nominibus cap.* 4. hanc lucem Solis substantiam fuisse asseritur, sed ad huc non planè formatam; quod quidem ut ut sit, probabile est certè, hanc lucem ubique dispersam, ad massam illam solarem purificatam & exaltatam, ex rationibus in capite penultimo præcedente declaratis, congregatam esse, & vehementiores effectus in illa mundi parte per quam transiit, producere, quàm cùm lux ejus passim esset dispersa: unde magis calefacit, attenuat, discutit & illuminat: Et hujusmodi ejus actionibus crassiores hujus cœli partes, ante Solis ortum æqualiter diffusæ, jam post ejus manifestationem, secundùm magis & minùs, tum deorsum tum sursum in eadem regione reverberantur, quarum resistantiâ, & hujus corporis solaris actu diversa Planetarum corpora sphærica producuntur, ut infrà declarabimus.

CA-

CAPUT IX.

De cæterorum Planetarum productione.

IN capite de Solis constitutione delineavimus, Spiritum tenebrarum, supremæ mundi regionis lucis ejusdem portionem retinentem, cum inferiorum cœlorum tenebris ad machinæ centrum reverberatum, sputeam & nigram suam immunditiem ibi exuisse, & virtute lucis cœlestis in cor ætheris exaltatum fuisse, & quod radii secundo die per vastam cœli ætherei capacitatem dispersi tum magneticâ materiæ solaris, formam appetentis, virtute, tum maximè propter animam lucidam ibi loci retentam, ac fratres quasi suos circumambientes in auxilium suum sollicitantem, in ejus substãtiam congregentur & colligantur, non aliter quàm auceps aliquis astutissimus, ut aves prætereuntes decipiat, aviculam caveæ includit, cujus præsentiâ & cantilenis cæteræ illius speciei in eosdem laqueos alliciantur. Collectâ igitur radiorum lucidorum multitudine, & ejusdem Spiritus massam æqualiter occupante, crassiores hujus cœli partes virtute radiorum istorum unitorum, quorum est subtiliare, discutiuntur, & gradatim, hoc est, secundùm magis & minùs, ad exteriores hujus cœli partes detruduntur; Unde partes istius cœli remotiores ab ejus medio, in quo solare corpus suspenditur, frigidiores sunt, & per consequens grossiores & densiores, ac præcipuè illa extremitas, quæ magis deorsum, hoc est, versus centrum tendit; Atque hinc est quod Planetæ in illis extremitatibus dispositi, frigidos, propter densam loci dispositionem, effectus producunt. In infimam ergò cœli medii concavitatem crassior ætheris pars virtute radiorum essentialium Solis reverberata, propter ejus vicinitatem cum sphæra humiditatis, valdè est humida, & propter ejus contiguitatem cum sphæra ignis, ultra quam ob substantiæ suæ puritatem descendere non potest, ejus frigiditas per antiperistasin fortificatur. Hæc igitur cœli medii sphæra inferior ita se habet ad illam mediam ejusdem, in qua corpus solare movetur, ut elementum aquæ cœli inferioris ad illud ignis ejusdem; unde frigiditas ætheris crassi hujus sphæræ, actionibus radiorum solarium resistendo, motum sursum excitat, usque ad mediam viam inter hanc sphæram & illam Solis; nam illi motui motus alius occurrit, scilicet radiorum solarium descendentium, & quia hi radii solares descendentes æquales sunt vaporosæ materiæ ascendenti, & per consequens proportionalis est pugna utriusque naturæ; ideò non sufficiens est lucis virtus ad Spiritus vaporosi usque in mediam viam ascensum impediendum; nec valent exhalationis illius ascendẽtis vires ad actus radiorum lucidorum, descendentium ad medium illud, sursum magis repellendos; unde mutuò & viribus proportionalibus in eodem puncto pugnant, & pugnando duplici motu circulari moventur, scilicet ab occidente in orientem secundùm materiæ appetitum, & ab oriente in occidentem ad lucis primariæ progressum. Atque hinc est, quod rapto unius naturæ motu contra tardum, quamvis valdè resistentem, alterius congregatur, apponitur & assimilatur crassior illius sphæræ substantia in unum globum, non aliter, quàm duo vẽti oppositi simul flantes aërem inspissando nubem procreant. Et hoc idem fit in qualibet hujus cœli sphæra immediatè ante Planetæ sui ortum. Actione igitur radiorum descendentium, & resistentiâ Spiritus vaporosi ascendentis, motus circularis duplex fit in media via inter infimam hujus cœli sphæram & illam Solis; atque inde nascitur

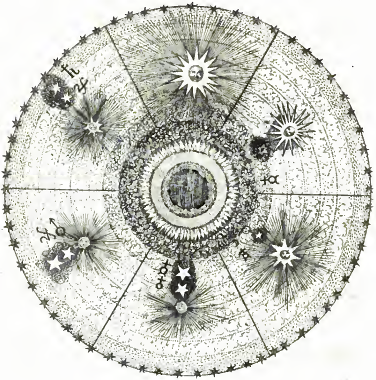
globus

globus ille lucidus, quem Planetam *Mercurium* appellamus; in quem lux solaris vi quadā magnetica visibiliter colligitur, cujus præsentiā oculis nostris corpus ejus apparet. Similiter assidua radiorum resultatione ab hoc corpore Mercuriali sphærico vapores quidam tenuiores ab ejus corpore agitati sursum excitātur usq; ad mediam viam inter corpus solare, & illud Mercuriale; quorum motui etiam in eodem puncto & alius quoq; motus occurrit ad altiorem prædicti vaporosi Spiritus ascensum prohibendum, nempe radiorum à solari corpore descendentium. Æqualitas igitur naturæ *Solis* cum æqualitate naturæ *Mercurii* orbem medium inter ipsos generat; cujus duplici motu circulari spissior ejus materia in unam massam sphæricam congregatur, quam Astrologi *Venerem* appellaverunt. Et hæc causa est (scilicet propinquitas naturæ materiæ horum duorum Planetarum cum essentia Solis) cur ipsorum motus naturalis minùs à motu solari differat, quàm illi cæterorum Planetarum, ut infrà latiùs declarabimus. Fit etiam & alius motus à sphæra illa infima sursum, versus globum *Mercurii*, & alius à corpore *Mercurii* deorsum versus illam sphæram, ita, ut in media via motus unius motui alterius opponatur: Et horum æquali pugna duplex motus in illo orbe medio excitatur, cujus appositione conglomeratur illa sphærica cōgeries ex æquali corporis Mercurialis natura, & humida sphæræ imioris dispositione, quę Corpus Lunæ appellatur, *Luna, Phœbe, Diana, Cynthia, Lucina*, &c. Cujus corpus propter vicinitatem illius regionis corruptionis, tum etiam, quod non nisi pauxillum formę lucidę à *Mercurio* suo proximo recipiat, formam solarem magis magisq; appetit; quā, quamvis æqualiter, hoc est, eadem proportione, quo ad se ornetur, attamen, secundùm suam à corpore solari remotionem & propinquitatē, magis minùsve visibiliter nobis ejus corporis illuminatio apparet; per quod manifestum est, majorem ipsius partem quodāmodò opacam esse, & per cōsequens opacitatem quandam requiri ad corporum stellarum visibilitatem. Similiter certum est, hoc corpus ex densiori hujus cœli substantia conflari, quoniam totaliter radiis solaribus penetrari non potest. Atq; hoc modo tres habemus Planetas in suis orbibus propriis moventes, inter convexam cœli infimi superficiem distantiā & ordine proportionali ab invicem dispositos, quorum corpora eò spissiora & densiora habenda sunt, quò à corpore solari remotiora existunt.

Cùm etiam totidem Planetę super corpus solare reperiantur, scilicet inter locum stellarum fixarum & orbem Solis, quomodo, quâve ratione, in suis orbibus distinctis, ibi loci produci possint, diligenter erit investigandum: Diximus igitur, unam partem hujus cœli crassiorem & humidiorem ab ejus corde deorsum *Solis* præsentiā depelli, & alteram, ficciorem nempe, sursum, versus concavam sphærę aqueæ, sive crystallinæ superficiem, in qua stellas fixas congelari suprà declaravimus; in quibus limitibus frigiditas etiam, ut in ejus loco opposito, abundat per antiperistasin, hoc est, propter suavem caliditatem cœli spiritualissimi supereminentis, sphæræq; crystallinæ contigui, & vivacem corporis solaris calefactionem, cujus operatione ab orbe solari ad illos margines discutiur, ejusque siccitas à congelativa sphæræ crystallinæ dispositione, quā omnes hanc ob causam cœlum glaciale appellaverūt, & crystallinū ab aquarum siccarum multitudine, provenit. Actio igitur radiorum solarium, in hæc subjectum supereminens, est sola ratio & origo Planetarum super Solem gradatim suspensorum. Nam, quemadmodum ad productionem sphærę humiditatis cœli infimi, in elementorum ortu demonstravimus, terræ naturam constrictivam, cum illa ignis, æquali proportione in media via quasi coire & concurrere; sic etiam motu radiorum solarium sursum, & frigiditatis siccæ ad dictorum radiorum insultus repellendos deorsum agitatæ, in media via, inter corpus solare, & convexā hujus

cœli

cœli partem, conflictus ex æqualibus naturarum diversarum partibus oritur: quorum motu vario, ab oriente scilicet in occidentem, & ab occidente in orientem massa sphærica conglomeratur, quam *corpus Joviale* seu *Jovem* appellant, ex duabus portionibus naturæ solaris, & totidem, partibus cœli hujus frigidioris & ficcioris conflatum: Ex reverberatione autem seu reflexione radiorum Solis à corpore Joviali deorsum resilientium vapor subtilior excitatur, eosque radios reflectentes concomitatur; & hæc in media via inter corpus Joviale & solare novis obviam fiunt radiis Solis sursum petentibus: quorum duplici motu opposito, novus motus circularis duplex oritur; ex quo totius ejus loci densitas in unũ globum circumvolvitur & redigitur, quem *corpus Martiale* seu *Martem* nominant, ex æquali *Jovis* & *Solis* dispositione conflatum. Similiter versus motum superiorem fit motus à natura lucida *Jovis*, qui apponitur motui sibi contrario in media via inter ipsum *Jovem* & convexam hujus cœli superficiem; quorum conflictu motus etiam duplex circularis oritur; ex quo crassior illius interstitii portio in unum corpus rotundum congregatur, quod *Saturnum* dicimus. Atque hoc modo septem Planetarum corpora ad proprias suas sedes exaltata habemus, qualitates & dispositiones varias secundùm suam positionem & compositionem habentia, ut in capite sequenti manifestè explicabimus. Planetarum autem productio sic describitur.

T CA-

CAPUT. X.

De Planetarum naturis, & eorum dispositionibus, quibus in hæc inferiora operantur.

QUAMVIS ex præcedentibus satis manifestū sit, corpora trium Planetarum inferiorum, & totidem superiorum ex Solis virtute processisse; aliam tamen hîc rationem producemus, quâ, tum corporis solaris creationem ordine cæterarum stellarum erraticarum corporibus priorem fuisse, tum etiam formalem lucis dispositionem priùs recepisse declarabimus. Nam omnes ferè Philosophi in hoc convenerunt, lucem in *Sole* esse, tanquam in se lucido, in aliis verò Planetis participativè; cùm autem syderis lux sit forma ejus essentifica, sine qua stellæ esse aut nomen haberi non potest, eamque ab ipso Sole tanquam à suo informante reliqui Planetæ acceperint, necesse est, ut *Sol* ordine creationis cæteros Planetas præcedat, non aliter quàm principium suum principiatum. Lux igitur ab altissimo cœlo deorsum per commune ejus diaphragma emissa in Solare corpus quarto die recipitur, & ibi custoditur, ut testatur *Basilius*. Cujus portionem aliquam cuilibet Planetæ, tam sursum quàm deorsum impertitus est *Sol*, eamque vel majorem aut minorem, tum secundùm propinquitatem aut remotionem sui corporis à sede ejus, tum etiam secundùm corporis illius Planetarii dispositionem, cui dat. Atque hinc est, quod secundùm *Jamblicum* omnes virtutes cœlestes Soli insunt, &, teste *Proclo*, ad Solis aspectum omnium cœlestium vires in unum congregantur, quas tandem in hunc mundum inferiorem per ignea ejus spiracula credimus disseminari. Unde *Platonici* animam mundi in Sole inclusam esse crediderunt. Quare in medio *Phœbus* considet, aureâ comâ fulgens, sceptrum & gubernaculum, tanquam Rex & Imperator, tenens, omnium stellarum luce repletissimus, quam à mundo intelligibili ideò recepit super omnes alias stellas, quoniam anima ejus intelligibilis splendoris capacior existit, ut nonnulli è *Platonicis* volunt. Regia autem dispositio primaria, tum ratione suæ compositionis, tum etiam suo effectu luculenter seipsam prodet: Componitur enim ex æquali parte materiæ spiritualis à terra ascendentis, formæque essentialis lucidæ, à cœlo Empyreo descendentis: Unde ab *Artefio* ejus orbis, *sphera animæ* & *æqualitatis* appellatur. Ex quibus patet, quod temperies ejus sit calida in gradu suavissimo, quam à lucis secundariæ dispositione accepit, & imperceptibiliter humida, hoc à natura ejus corporis spiritualis proveniente. At quia formæ ejus multitudo, appetitui materiæ suæ omnimodò satisfecit, ideò caliditas utique in ejus corpore prædominatur; cujus beneficio non modò Planetæ suas dispositiones naturales acceperunt, sed & quælibet etiam inferiora. Hinc igitur est, quod *Mercurius* unam naturæ suæ partem à *Sole* accipiens, aliam verò à massa humida & frigida deorsum sphæricè discussa, tres habeat partes frigiditatis & humiditatis, ac totidem de temperie Solis; Unde multò magis humidus & frigidus est *Mercurius*, quàm calidus, quoniam in dispositione corporis Solaris, unam corporis partem ad unam animæ lucidæ diximus concurrere. Atque hinc est, quod *Mercurius* tam variabilis sit in sua natura, tamque inconstans, ut aliquando bonis, nonnunquam malis se Planetis jungere, eorumque naturas

turas tam bonas quàm pravas induere dicatur. Nam cùm multum habeat materiæ frigidæ in sua compositione, & non nisi pauxillum formæ, respectu suæ substantiæ, appetit aliorum Planetarum naturas induere, & quibus occurrit, quorumque aspectum aliquem habuerit, eorum impressiones libenter recipit. Unde in sua natura valdè fluxilis est, magisque humidus quàm calidus. *Luna* verò, cùm ex una parte naturæ *Mercurii*, & altera massæ frigidæ & humidæ ejusdem cœli componatur, extremè, respectu cœlestium, est frigida & humida, cùm non nisi unam partem caliditatis à *Mercurio* habuerit, cum una frigiditatis & humiditatis, ac duas ab ipsa sphæra frigida & humida; unde à solari corpore auxilium & lumen per participationem assiduè petit & accipit. *Veneris* autem natura, quia ex æquali parte illius *Solaris* & *Mercurii* constat, tres habet partes dispositionis Solaris, unicam verò sphæræ frigidæ & humidæ inferioris, quam à *Mercurio* accepit: unde benefica & vivifica est in sua natura & viventibus fortunata; magis enim humectat quàm *Sol*, magisque calefacit quàm *Mercurius*; unde calida est in secundo gradu suavitatis & humida in primo. *Jupiter* autem in hoc à *Venere* differt, quod in sua natura calidior & virilior est, propter *Martis* vicinitatem, cui est contiguus; de ejus enim natura quodammodò participat, quoniam ad ejus compositionem cum *Sole* jungebatur; similiter *Veneri* siccior est, ob vicinitatem sphæræ *Saturni* in parte superiori, & *Martis* in parte inferiori; Unde ejus natura planè calida est & humida ex æquali dispositione *Solis* conflata, & crassioris ætheris parte ad concavam cœli supremi seu sphæræ crystallinæ superficiem pulsa; quia ejus sphæræ substantia, virtute cœli glacialis congelata, & virtute radiorum solarium agitata, ejusque virtus resistendi gratia radiis illis descendēdo in mediam viam occurrens, eundem producit in hoc cœlo effectum, quem Natura terræ cum calore elementi ignis in mediam viam descendente producit in cœlo inferiori, nempe humiditatem. Sed quia calor in ascendendo majores vires exerit, hoc est fortiùs calefacit, ideò *Jupiter* aliquantulo magis calefacit, quàm humectat; *Mars* autem ex simplici *Jovis* & *Solis* actione & passione producitur: unde ejus natura constat ex tribus *Solis* naturæ partibus, nempe ex una *Jovis*, & duabus *Solis*, etiam sphæræ frigidæ & siccæ portionem habet, quam immediatè à *Jovis* dispositione accepit; unde propter caliditatem *Jovis* & *Solis*, tria habet caliditatis testimonia, imò valdè est calida & sicca, hoc est omninò igneam habet naturam, quia natura *Solis* magis ascendendo calefacit, quàm descendendo; quod etiam per ignis artificialis naturam in craticula alicujus fornacis venti positam comprobatur; nam deorsum, hoc est, infrà craticulam non nisi parùm calefacit; supra verò vehementer; Nam ignea natura semper magna cum violentia sursum fertur, originis suæ dispositionem imitando, unde primum derivata est. Sed quia malignitas sphæræ *Saturni* ex altera parte *Martis* naturam refert, tum sua siccitate eum sicciorem reddit, tum etiam per antiperistasin ex ea parte, *Martis* naturam inflammat, ejusque vires deorsum pellit & reverberat, eique malignitatem humanæ naturæ exitialem tribuit, non aliter, quàm nubes fulgura includens, illius fulguris rabiem contraria sua dispositione multiplicat, renovatque exhalationem in ejus ventre inclusam naturarum contrarietate illuminando, & ipsius destructivas qualitates in actum producendo. *Saturnus* naturam habet participantem de massa illa ætherea frigida & sicca, in illos margines vi radiorum Solis pulsa, & de constitutione *Jovis*: Unde tres habet quartas frigiditatis stipticæ, & unam duntaxat caloris solaris, quam à natura *Jovis* accepit; atque hinc valdè fixa, frigida & sicca est ejus constitutio, terream dispositionem summopere respiciens, & à cœlo crystallino frigiditatem suam congelativā depromens: Quare hic Planeta tum *Jovi*, tū *Marti*, *Soliq.* & *Veneri* valdè opponitur, generationisq; inferiorum vehemēs est adversarius, humidum ra-

dicale sua siccitate absorbens, & calidum innatum sua frigiditate immensâ retundens. Hic autem obiter observandum est, ipsas etiam stellas fixas horum Planetarum naturas induere, aut potius similes ab ipsorum creatione dispositiones habuisse, quæ ab invicem distant, secundùm mulem materiæ vaporosæ, & formę lucidæ proportionem, ex quibus componuntur. Similiter propter propinquitatem unius stellæ cum alia ejusdem vel contrariæ conditionis: Unde Planeta aliquis; sub stella fixa vel fixis, quas signa vocant, suæ conditionis transiens, fortiorem in hæc inferiora effectum habere, per experientiam deprehenditur; & tunc dicitur *in domo exaltationis* aut *gaudii* esse; & si sub signis contrariæ conditionis movetur, debilitantur ipsius vires & potestas in inferioribus; atque tunc in *casu* seu *detrimento* eum esse dixerunt *Astrologi*. Agunt igitur stellæ fixæ in corpora Planetarum, aut ad ipsorum virtutes & naturales influentias impediendas, aut ut eos corroborent & efficaciores reddant.

CAPUT XI.

Quod necesse sit, ut duo extrema producantur, quousque aliquod medium assignari possit.

QUONIAM in prædictis capitibus de multis egimus mediis, quæ sine extremis haberi non possunt, necesse est, ut priùs extrema in ordine creationis producantur, quàm ad medium perveniri possit; Nihil enim potest dici medium, quod non idem inter duo extrema collocetur; nec enim dictum est cœlum medium, antequam cœlum infimum crearetur; quemadmodum etiam DEUS cœlum empyreum & terram creavit, priusquam ignem suum rutilantem & gloriosum, in medio interstitio, inter utramque extremitatem suspenderet; nec sphæram humiditatis in infimi cœli medio produxit, nisi igne & terra priùs patefactis, inter quæ ipsa moveretur. Sic etiam *Mercurius* in infimæ partis medio virtute duorum extremorum pendet, nempe sphæræ frigiditatis & humiditatis æthereæ, & corporis solaris. Similiter necesse erat, ut *Sol*, & sphæra frigiditatis ac siccitatis antecederent *Jovis* ortum, cui medius inter eos locus assignatur. Denique cùm prædictorum mediorum origo à mutua extremorum actione & passione proveniat, necesse est, ut extrema priùs ordine naturæ producantur, quàm media, quæ ex ipsis componuntur.

CAPUT XII.

De Planetarum influentiis, & quomodo per illas in hæc inferiora agant?

PHILOSOPHORUM opinio est, stellas motu, lumine, & influentia in hæc inferiora agere; inter quas operationes influentiam subtiliorem & efficaciorem arbitrantur, quam absque omni impedimento usq; ad ipsius terræ viscera penetrare autumant. Nec certè quicquam à veritate aberrant, cùm assiduâ experientiâ admirabiles influentiarum operationes agnoscere cogamur. Qualis igitur & quotuplex sit hujusmodi sydereum influxus, hoc in loco breviter discutiemus. *Influentiam* itaq; alicujus Planetæ vocamus, cùm scintilla animæ ipsius lucidæ

lucidæ in ſubtiliſſimo & imperceptibili vehiculo ſuo ſpiritnali ducta, penetratione minimè reprimenda rem quamlibet ingredi, & effectus novos, ſive manifeſtos, ſive occultos in ea, vel ad generationem & conſervationem, vel ad corruptionem & ruinam, producere ſolet. Hinc igitur influxuum differentia oritur, qui tamen non in ſe differunt ſed reſpectu ſubjecti, in quod deſcendunt: Si enim Planeta influxum in materiam ſibi naturaliter diſpoſitam habeat, ſcilicet ubi materia ejuſdem eſt compoſitionis in inferioribus, cujus ille in ſuperioribus; tum certè hujuſmodi influxus corporibus fomitem & nutrimentum affert; ſed ſi materiam contrariæ conditionis inveniat, in hanc deſtructivè procul dubio operatur. Nam aut pervicatia ſubjecti recipientis perversè recipit, aut debilitas ejus haud facilè poteſt influxum tolerare. Exempli gratiâ; *Saturni* quidem vis contentiva eſt; *Martis* verò motrix; atque illa per accidens frequenter obeſt, quando à materia frigidiori ſuſcipitur; hæc autem quando à ferventiori. Item illa nocet, quando recipitur; nam per modum congelationis accipitur; hæc quando per æſtum: Hæc etiam multarum febrium cauſa eſt, cùm ſcilicet magna humorum crudorum maſſa circa præcordia coacervatur. Planetæ Martialis influentia, tale corpus ingrediens, pugnam contrariorum exagitat, è quibus putredo oritur, febrisq; cauſa excitatur. Similiter influxus *Solis*, ejusq; lux & calor, etſi languidum offendere videantur, ſunt tamen ad vitam generationemque apprimè neceſſarii. Sed ut de congruorum influxuum diſpoſitione, & cum ſubjecti natura convenientium diſcurramus, ad luminarium duorum influentiarum diſpoſitiones priùs accedemus. Certum enim eſt, *Solem* in corpora bene diſpoſita, qualia ſunt vegetabilia cujuſque ſpeciei, influentias ſuas tanquam per ignea ſpiracula diffundere, & diſſeminare, atque ea inde herbeſcere, pubeſcere, vigeſcere, efflore-ſcere, vitamque quaſi & calorem inferioribus ejuſmodi ſuo lumine Solem inſpirare. Similiter in plenilunio propter radiorum ſolarium multitudinem, corporis Lunę inferiorem partem occupantium, craſſior ipſius ſphæræ portio in inferiora, virtute lucis in ipſam agentis quolibet menſe influit, (quod experimento *altaris* demonſtratur) & non modò ingentem maris ſubſtantiam penetrare tumidàmque reddere, ſed etiam in ipſas plantas clanculum ingredi ſolet, ſuccum earum augmentans, & animalium interiora inviſibiliter perſcrutari conſuevit, ipſorum humorem pituitoſum multiplicans. Quod quidem dictorum humorum incrementum ab aëre nullo modo prevenire potuit, cùm ipſum ad tale opus perficiendum non ſubtilem ſatis eſſe conſtet. Ipſa enim nos docuit experientia, aërem ſeu ventum in veſica, pixide ſeu vaſculo aliquo non perforato, aut in ventriculo, aut capite animalis incluſum nullo modo egredi ſolere, ni vaſa aut loca prædicta aperiantur. Ex quibus manifeſtum eſt, hanc humiditatis augmentationem à ſphæra *Lunæ* profluere, cujus ſubſtantia multò ſubtilior eſt illâ aëris, ita ut inſenſibiliter & abſque reſiſtentia, tempore plenilunii in corpora prædicta, quæ ſunt ſimilis conditionis cum ſua ſphæra, influere ſoleat, deficiente verò Lunæ ſplendore ſemper humiditas illa influxa paulatim decreſcat, inſenſibiliter è corporibus exſpiret, & paulatim pro receſſu claritatis à Lunæ partibus inferioribus in ſphæræ ſuæ concavitatem revertatur. Hoc verò ab effectu experimenti *globi plumbei contra Solem poſiti* perſpicuè magis demonſtratur, quem dum Solis radii tangunt, vapores craſſiores circa ejus circumferentiam deorſum pelluntur; radiis verò ablatis craſſus ille aër ad locum priſtinum revertitur.

CAPUT XIII.

Quod licet cœli & Stellæ ab intelligentiis gubernentur, uti veterum est opinio, non tamen fit verisimile, eos ab ipsis moveri, sed quod facultas iis à principio divina voluntate naturaliter sit infusa.

PERIPATETICORUM omnium est opinio, *Stellas* non suo motu moveri, sed *Sphara* suæ ambitu; *Spharam* verò ab *intelligentia*, seu *dæmonio* suo; *Dæmonia* autem à primo motore DEO motum suum accepisse docent. Sed, ut mihi videtur, in rebus naturaliter moventibus, causa motus earum naturalis semper dicenda est, & non supernaturalis. Nam DEUS à primordio cœli & terræ omnibus creaturis actum primum, tanquam donum pulcherrimum, largitus est, unde in esse suum reducantur, & actualiter, aut de uno statu in alium, aut de loco uno in alterum, secundùm creaturæ naturam, per se ducantur. Cùm enim lux, quam primam & principalem DEI creaturam suprà appellavimus, sit actus primus, in motu suo velocissimus, formam, vitam, & motum majorem minoremve præsentia sua cuilibet creaturæ tribuens, quis dubitabit corpus aliquod leve & æthereum, cujus appetitui lucis formalis præsentiâ satisfactum est, per se, & à sua forma movendi potestatem habere; cùm corpora naturalia inferiora, quibus minor illius formæ lucidę portio inest, hoc idem pręstare oculis nostris simus experti? Videmus enim animalia suæ lucis internæ actione & exagitatione huc atque illuc movere: Imò cùm in animalibus duplex motus percipiatur (nam aliquando ad libidinem & appetitum sui corporis ducuntur, & nonnunquam ad animę moventis voluntatem) cur impossibile esset, ut astra, in quibus millies major est lucis quantitas, quàm in animalibus, & à quib⁹ illa animalium lux descendit, tum secundùm materiæ suæ appetitum, ab occidente in orientem ducantur, tum etiam secundùm suæ formæ lucidæ dispositionem viâ contrariâ ab oriente ad occidentem perferantur? absit tamen, ut cum *Platonicis* & *Astrologis* tum *Arabum* & *Ægyptiorum*, tum *Chaldæorum* placitis cœlum & stellas animalia esse, ideò probare conemur, cùm infinitis perfectionis gradibus iis sint præferenda. Quid etiam de subjecta re, animali longè viliori putandum est, planta scilicet aut arbore, in cujus vegetatione motus ab uno termino ad alium reperitur, & secundùm sui corporis trinam dimensionem absq; ullo intelligentiarum adjumento? Sed, ut ad viliora adhuc descendamus, quid de rebus artificialibus dicendum erit, cùm luminis cujusdam seu candelæ accensæ actione imagines per se immobiles statim moveantur, & lucis illius effectu circumducantur, ut in experimento infrà demonstratum est? Cùm igitur ignis noster artificialis & elementaris, qui à lucis effectu derivatur talia pręstare possit, quis tam stupido erit ingenio, qui virtutem in causâ ignis efficiente fortiorem delirescere negaverit? Nam secundùm vetus illud philosophorum axioma, *Quod facit tale, est magis tale.* Quæ omnia, cùm possint, tum à natura, tum ab arte, circa alicujus intelligentiæ incitationem in his inferioribus præstari; procul dubio in cœlo æthereo meliùs & exactiùs propter multitudinem lucis nunquam quiescentis, quæ ibi prędominatur, perfici & compleri possunt; hoc est, motum diuturnum, infatigabilem & secundùm naturæ probabilitatem, perpetuum absque intelligentiarum assistentiâ produci possibile est. Nec tamen ita *intelligentias* seu *Dæmones* secundi ordinis, quos, ut *in lib. 2. cap. 4.*

cap. 4. cœleſtes & mundanos *Magorum* traditio vocavit, ita à ſtellarum corporibus excludimus, quaſi nullum officium aut dominium in ipſis habeant. Fatemur enim, ſecundùm veterum opinionem, eos ultra divinum cultum mundi ſphæris accommodari, & unicuique cœlorum ſtellarumque præeſſe, eosque in totidem ordines diſtribui, quot in mundo ſunt cœli, & in cœlis ſtellæ. Quare Magi ſapientiores alios fecere *Saturninos*, alios *Joviales*, &c. Nec ſanè à ratione multùm abfuit illa *Platonicorum* ſententia, affirmans, *Dæmones infinitos ſphæricas ſtellarum ſubſtantias inhabitare, non aliter, quàm animalia terram* incolunt, quos in legiones dividunt, quibus reges, ſeu principes, aut gubernatores præponi dicunt. Atque hoc idem eſt, quod *Trithemius Abbas* comprobare videtur, dicens *ſeptem Planetis ſpiritus ſeptem à principio cœli & terræ eſſe præfectos:* E quibus ſpiritus *Saturni* regni gubernator *Orifiel* vocatur, *Jovis Zachariel, Martis Samaël, Solis Michaël Veneris Anaël, Mercurii Raphaël, Lunæ Gabriel.* Concludimus igitur, quòd corporum Planetarum motio non magis in Dæmonum ipſa incolentium & occupantium poteſtate conſiſtat, quàm illa ſphærica corporis terreſtris in homine, qui inter omnès ipſius incolas nobiliſſimus exiſtit, & ſuper omnia terrena Dominus; ſed illam à ſua anima formaq; eſſentiali totam ſui motus virtutem derivâſſe eò confidentiùs affirmamus, quia apud *Auguſtinū* & *reſolut. Theolog. tract.* 2. *part.* 3. *port.* 3. *quæſt.* 1. invenimus, DEUM *res, quas condidit, ſic adminiſtrâſſe, ut eos proprio motu agi ſinat.* Sed DEUS dedit ſtellis & aliis ſuis creaturis, ea, quæ ſufficiunt ad earum operationem. Ergo poſſunt habere ſuas operationes abſque ſpeciali illuminatione aut aſſiſtentia intelligentiarum. Anima enim cujuſque corporis mobilis eſt primum mobile, hoc eſt, ſponte & per ſe mobile, cùm ejus materia ad motum per ſe inefficax ſit, & ab ipſa anima longè degenerans.

CAPUT XIV.

Cœli cur circulariter moveantur, & de ratione motus diurni, hoc eſt, revolutionis cœli in viginti quatuor horarum ſpatio.

IN maximum, ni fallor, incurrunt illi errorem, qui dicunt, *Cœli Empyrei ſubſtantiam immobilem eſſe:* Siquidem Spiritum Domini in illo omnium primò movere *cap.* 2. *lib.* 2. diximus; cujus motu porrò Spiritum illius loci ſimpliciſſimum movere certum eſt, non aliter, quàm ad ignis inferioris motum, aërem movere percipimus. Præſentiâ autem & virtute ineffabili Spiritus illius increati moventis, primam illam creaturam omnium velociſſimam, vivaciſſimam & quieti contrariam, ejuſdem quaſi Spiritus fulgore productam eſſe, ſacræ etiam Scripturæ referunt: Nam, inquit *Regius* ille *Pſalmiſta: Verbo Domini cœli firmati ſunt, & Spiritu oris omnis virtus eorum.* Cùm igitur lux ſit prima & præcipua cœlorum, & mundi univerſalis virtus, neceſſe eſt, ut immediatè ab illo Spiritu divino & inexplicabili procedat. *Ferebatur Spiritus Domini* in cœlo ſpirituali *ſuper aquis* ſeu cœlo corporali, eas terminans, figuramque ſuo motu ſphæricam illis attribuens, quemadmodum ab effectu oculis rationalibus evidenter demonſtratur. Ex quibus manifeſtum eſt, motum ejuſdem Spiritus divini non fuiſſe rectum, ſed circularem, ut ſuo motu illam hyles maſſam, quam circumſepiebat, & à cæteris hyles partibus extra mundum excluſis ſeparabat, rotundam & ſphæricam efficeret; tum, quia hujuſmodi figura ſphærica, quatenus neque principium neque finem habet, creatori quodammodò aſſimilatur, cùm omnis effectus neceſſariò quandam

dam suæ causæ similitudinem habere soleat; tum etiam, quia talis figura, aliarum omnium nobilissima, utilissima, perfectissima & commodissima est, quoniam cæteris longè capacior. Immediatè igitur post hujus Spiritus actionem prima illa creatura effulgebat, à motu quasi & fulgore lucis increatæ proveniens; quam quidem, primæ suæ causæ actus imitando, eâdem viâ, eâdemque motus ratione movisse verisimile est. Præterea viam motus hujus circularis, hoc est, terminum à quo ad quem, videtur nobis effectus declarare, videlicet ab ortu fuisse in occasum, seu potius à manu dextra ad sinistram, polum borealem respiciendo; (nam *Oriens* & *Occidens* denominationes suas à Solis creatione habuerunt) hocque propter duas præcipuas rationes; quarum *prima* est, quia natura humana, in qua lux illa divina præcipuè inter omnia alia animalia prædominatur, dextram quasi, divino suæ lucis appetitu movere, eamque in omni operatione manuali exercere solet, tanquam præstantiorem & nobiliorem; per quod, lucis primariæ appetitus naturales à parte cœli dextra moveri, manifestum est: *Secunda* ratio, quæ quidem infallibilis esse videtur, est, quoniam raptus & velocissimus cœlorum motus, ab illa parte versus occidentem tendere percipitur. At cùm lux essentialis creata ab illa increata procedens, secundùm plerosque Philosophos, imò & ab ipsis in Theologia peritioribus, inter quos *Augustinum super Genesin ad literam* nomino, *mobilissima* dicatur, quia nihil mobilius aut subtilius; atque adeò etiam ab ipso in eodem loco *fundamentum & principium supremi motus naturalis* appelletur, necesse est, ut rapacior & velocior totius cœli motus ab ejus fonte derivetur, & per consequens motum diurnum, quo universus mundus materialis ab *Oriente* (contra *Copernici* sententiam) in *Occidentem*, viginti quatuor horarum spatio, virtute illius fontis lucidi spiritualis circumvolvitur, ab ipsa profluere; quod videtur etiam *Trismegistus* in *primo suo sermone* hisce verbis confirmare. Mens quidem opifex, unà cum Verbo circulos continens, & celeri rapacitate convertēs suam ad se machinam flexit, eamque volvi à principio ad finem absque fine præcepit: per principium ortum, & per finem occasum intelligere videtur. Nonne quoque videmus, sacram Scripturam in omni ferè loco nomen *Oriētis* semper præponere *Occidenti*, *Genes.* 13 14. *Psal.* 50. & infinitis aliis locis. Præterea in omni adoratione convertunt sese adoratores versus *Oriētem*, ut *Ezechiel* 8.16. *Matth.* 11. *Luc.* 13. 29. & multis aliis locis. Similiter *stella* illa Christi adventum declarans in *Oriente* apparebat. Atque ita quoque Domini adventus erit ab oriente versus occidentem *Matth.* 24. 27. Per quæ satis demonstratur, Lucē illam increatā ab Oriente versus Occidentē movisse. Quid enim hoc clarius? maximè, cùm etiā illius rei effectus sub sensum cadat. Nonne certi sumus, animā in homine seu aliquo alio animali esse, quamvis invisibilem, dum ipsius corpus per se huc atque illuc movere percipimus? Nonne actum invisibilem in planta cognoscimus includi, dum ipsam vigescere cernimus & germinare? Nonne etiam animam intellectualem supra mundi corporalis superficiem existere certi sumus, dum ipsum per se glomerare, & die naturali circum volvi experientia testatur? Quem quidem motum materia hujus mundi, cùm ad motum per se inefficax sit, nullo modo perficere potuit, nisi per motum fontis lucidi, qui est cujuslibet motus naturalis fundamentum, fons, & origo. Et per consequens certum est, primæ illius creaturæ lucidæ motum circularem fuisse, & ab oriente in occidentem, qui omnium erat primarius, reliquisque velocior, nobilior, & potentior, cùm ab universalis actionis fonte oriretur. Quomodo autem sphærica illa materia ad motum per se inepta, ab ignea illa anima, supra ejus peripheriæ superficiem posita, moveatur, experimento sequenti declaratur; ubi B. C. A. est rota, in cujus circumferentia ignis ille artificialis, A. *Fusum* dictus, alligatur. Virtute igitur hujus fusi accensi tota rota violenter rapitur, motum suum circularem quàm celerrimè perficiens.

Conclu-

Concludimus igitur cum *Trismegisti* sententia *sermone* ejus 3. prolata, ambitum ampliorem aëreo in circulo, conspirante divino Spiritu vectum esse, & quidem à principio versus finem, ejusque fulgoris actione, ac materiæ humidæ resistentia triplicem fieri in cœlo motum circularem; quorum *primus* est, hic motus ab Oriente in Occidentem, seu à dextra ad sinistram, quem secundum fontis lucidi primi cœli dispositionem jam diximus exagitari. *Secundus* ex parte materiæ corporis stellaris & cœlorum causam habet, ut infrà declarabimus; ille nempe, qui ab Occidente in Orientem seu à sinistra cœli parte in dextram fit. *Tertius* ex mutua formæ & materiæ actione & passione originem suam habet, quem motum trepidationis appellamus. Sunt etiam motus circulares cœli creaturis proprii, qui ab actione & passione inter materiam substantiæ stellæ sursum tendentis, & formæ illius deorsum petentis, concitantur; cujusmodi sunt ipsorum motus in suis Epicyclis; de quibus infrà quoque latiùs agemus.

CAPUT XV.

De Copernici & Gilberti errore, diurnam terræ revolutionem asseverantium.

De revolutione diurna, varia oritur inter Philosophos disputatio, & non citò determinanda controversia; dum alii à rapto primi mobilis motu universam machinam viginti quatuor horarum spatio circumvolui volunt, motumque istum ab Oriente in Occidentem fieri autumant; cujusmodi opinionis sunt *Peripatetici*, & omnes ferè nostræ ætatis, paucis solummodò contrariæ opinionis exceptis; quorum in ordine ex veteribus *Heraclidem Ponticum & Ecphantum* ambos *Pythagoricos*, *Nicetam Syracusanum*, & *Aristarchum Samium*, ac nonnullos alios ejusdem farinæ ex recentioribus verò *Copernicum*. Astronomum illum peritissimum, & *Gulielmum Gilbertum* collegam nostrum, in magneticæ virtutis perscruratione à multis annis studiosum, numerari & nominari invenimus; quorum est sententia, revolutionem diurnam nullo modo á primo mobili, aut ab Oriente in Occidentem fieri; sed ipsum terræ globum ab occasu in ortum secun-

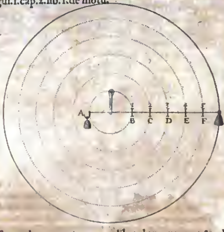
V dùm

dùm naturalem Planetarum progressum, 24. horarum spatio naturaliter circumvolui constanter affirmant. Atque horum certè rationes, quamvis prima fronte probabiles & verisimiles videantur, attamen si exactiùs inspiciantur, diligenterque considerentur, eas planè nugosas & frivolas esse facilimè deprehendemus; quod quidem rationibus, tum philosophica speculatione & praxi vulgari nitentibus, tum etiam ex Scriptura sacra desumptis, probare conabimur. *Primùm* igitur miraculosum esset, omnes cœli Planetas secundùm mundi latitudinem moveri, sphæram autem terrestrem, iis longè viliorem & ignobiliorem, constanter sub iisdem poli elevationibus cursum suum naturalem quolibet die naturali perficere, atque per consequens ab omnibus cæteris globis motu suo irregularem esse; nam certum est, quod quilibet terræ locus nec altiùs elevetur, nec imiùs deprimatur, sed eandem semper latitudinis sedem possideat. *Secundo*, si motus terræ circularis spatio 24. horarum absolveretur, citiùs moveretur terra infinitis gradibus, equo vehementissimo cursu deproperante, baculo violenter impulso, globo tormentario ab igneo bombardæ orificio prodeunte; Atqui violentus equi cursus videtur quodammodò per aëris compressionem ejusque resistentiam impedire equitis respirationem, baculus forti brachio per aërem ductus sonitum edere strepitumq; non exiguum ciere percipitur, globusq; è bombarda virtute ignea ejectus, majorem adhuc strepitum per aëris medium volans inducere, experientia teste probatur: Quorum tamen omnium motus cum illo, quem terra sua revolutione diurna concitaret, (si tali unquam motu moveretur) nullo modo comparandus esset; unde consequenter etiam ex velociori isto terræ motu, quo revolutionem suam diurnam conficeret, homines super terræ superficie orthogonaliter stantes, scopuli magni, & altissimè ab ejus superficie protuberantes, arbores in sublime protensæ, & palatia superba ac turres eorundem ad nubes usque pertingentes, strepitum atque clangorem longè vehementiorem, per aëris repercussionem ac resistentiam ederent: Quæ omnia cùm nullo sensu percipi queant, terram tali motu veloci nullo modo moveri censemus. Neque enim sufficit, si respondeatur, ipsum quoque aërem ad motum terræ moveri, eique in suo motu locum dare, cùm ventos violenter ab ortu in occasum quandoque flare percipiamus; quorum sanè flatus contra terræ motum emissus turbines ac tempestates horrendas probabiliter propter oppositum terræ motum induceret; quæ omnia, quia non accidunt, evidenter terram revolutione diurna per se non moveri demonstrant. *Tertiò*, terræ ipsius motum naturalem motui cœlorum velocitate nullatenus comparandum esse, probabimus hisce à natura ipsa depromptis experimentis.

Quantò

Experimentum I.

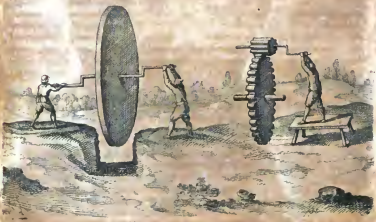
Quantò remotior est rota circumferentia à suo centro, tantò faciliùs & velociùs movetur. Vide Regul. 1. cap. 2. lib. 1. de motu.

Demonstratur hoc experimentum. lib. 1. de motu cap. 1. & 2. Reg. 1.

Experimentum II.

Multò major vis requiritur ad motum alicujus rotæ à centro (quem motum à principio seu ab interiori appellant) *quàm ad motum à superficie, vel circumferentia, seu ab exteriore,* qui motus in fine dicitur.

Demonstratur hæc propositio libro 1. de motu cap. 2. Reg. 4. & per regulas etiam eam antecedentes.

Quod enim terra sit cœlorum centrum, paret; quia Sol & cæteræ stellæ eandem à terra distantiam in motu suo naturali habere dignoscuntur, quam hic in nostro hemisphærio; id sanè quod fieri non posset, si, ut falsò nonnulli autumant, centrum totius esset in Sole. Atque illud etiam ulterius hac ratione confirmamus; quia, quod magis grossum & ponderosum est, illud est centrum mundi; Atqui terra est magis grossa; quod inde probatur, quia, quò altiùs à terra ascenditur, eò tenuiora & subtiliora media semper inveniuntur; unde aqua tenuior est terrâ, aër aqua, ignis aëre & Quinta essentia seu materia æthetea igne, &c. Ergò Dicimus igitur, experimenta præcedentia evidenter demonstrare, partes globi exteriores, hoc est, magis versus circumferentiam tendentes aptiores esse à natura ad movendum, quàm partes centraliores; quia animâ faciliori circumducuntur, quàm illæ à centro. Et per consequens ipsam terram tardiùs naturaliter movere demonstratum est, cùm sit totiùs macrocosmi centrum physicum. Quare verisimilius est, diurnum machinæ mundanæ motum provenire potiùs à circumferentia, quàm à centro; idque duabus rationibus manifestè comprobatur; scilicet tum, quia centesima pars vigoris, proportionaliter centrum moventis, movebit circumferentiam; quemadmodum in machinis illis artificialibus suprà descriptis, & vicissim in fine luculenter apparet; quarum motus, quamvis arte confectarum, naturalem tamen habere rationem certum est; tum etiam, quoniam in mundi primordio, actum originem à summa formarum scaturigine provenisse suprà declaravimus; à cujus fonte pars minima in terram descendere potuit, tum propter ejus longinquitatem à cœlo Empyreo, (centrum enim ab ejus circumferentia longiùs distat) tum propter immensam terræ frigiditatem; quippe in qua sunt 4. frigiditatis quartæ & nihil caliditatis, nisi sit ei accidentaliter adveniens, videlicet aut à luce in creatione tenebris inclusa, aut ex astrorum influentiis in terræ viscera dimanantibus, ut supra diximus. Imò certum est, quod cœlum infinitis gradibus velociùs moveatur quàm terra, quia totus ejus substantiæ appetitus animæ moventis vigore & virtute expletur; nec quicquam aliud est, quàm veluti ipsa lucis actuosissimæ substantia limpidissima; quâ nihil secundùm *Augustinum*, est mobilius, nihilque ejus motu velocius unquam aut violentius & nihil subtilius, ac ob subtilitatem suam penetrantius. Unde indubitatum est, ut in artificialibus major virium unio, grave quoddam leviùs ac citiùs movere & circum volvere solet, ita etiam horum Spirituum multitudinem, (qui in cœlo omnes majori numero & naturali quodam ductu frequentiùs, in terra autem rariùs & per accidens tantùm reperiuntur) in causa esse, cur cœli velociter, & infinitis gradibus citiùs, quàm terra, moveantur, quoniam nimirùm illic motor in infinitum multiplicatur, & per consequens longè efficatiùs etiam subjectum suum movet. Unde certè ridiculæ sunt *Gilberti* rationes, impossibile esse credentis, ut queant cœli propter infinitam ipsorum magnitudinem spatio 24. horarum circumduci; namq; si exactiori judicio considerasset, tum infinitam agentis naturam, tum etiam patientis dispositionem, facilimè invenisset, rem longè aliter sese habere, quàm ipse existimavit. Etenim, cùm sit in regionibus illis agens tam immensum ac potens, & materia quoq; movenda tam bene disposita ad agentis impressiones leviter suscipiendas, ita, ut facilimè huc atque illuc motoris impulsu vertatur, quis persuaderi sibi patietur, motum illic tardiùs fieri, quàm in loco eo, ubi & agens est debilis ac fortuitus, & materia quoque movenda malè ad tolerandum motum disposita? Motoris autem sedem & imperium in cœlis esse nemo dubitavit; materia verò movenda quoque præter imaginationem subtilis est, spiritualis & levis; unde faciliùs huc atque illuc pro motoris dispositione agitatur. Nônne videmus terram gravem esse, & motui propter suum pondus malè convenientem, lapidemque

demùmque magnum multis manibus elevari, qui propter gravedinem suam unius animæ viventis virtute sustineri non potest? At, si terræ pars aliqua resolvatur in aquam, decem illius aquæ partes illam unicam terræ portionem pondere suo exæquabunt. Similiter aquæ pars una, respondet pondere suo decem partibus aëris per subtiliationem ex aqua factis; eademque erit proportio inter aëtis & ignis substantias, & inter illam ignis & Quintæ essentiæ. Ex quibus manifestum est, terram in aquam dissolutam decuplo majorem locum continentem requirere, quàm ante factam dissolutionem & subtiliationem occupabat; quemadmodum apparet in subtiliatione alicujus minetalis friabilis igne subitaneo facta; nam calore violento in tot Spiritus aëreos & aqueos repente solvitur vitriolum aut antimonium, ut Retortæ corpus, quod placidè antea massam retinebat, non possit ultrà materiam istam rarefactam continere; sed maximo cum fragore, ampliorem locum quærentibus spiritibus illis, disrumpatur. Dicimus igitur, cœli proportionem in pondere esse æqualem proportioni terræ, corpusq; ejus bene dispositum ad motum, quia subtile, tenuè, & facilè movendum, illud verò terræ malè dispositum ad movendum, quia crassum, grave, & requieti proximum, tenebrarum receptaculum; quæ sunt motui opposita. Videmus enim, Solem luminis sui actu subtiliores terræ partes sursum quotidie elevare; contra verò densiores, saxa videlicet & id genus alia, in vanum & absque ullo motu sensibili aut partium subtiliatione ferire. Quid denique de terræ natura existimandum est, quam omnes Philosophi frigidam esse voluerunt? Nonne confessus est ipse *Gilbertus*, quatenus in Medicina bene versatus, frigiditatem torporis, quietis, & stupiditatis esse causam; caliditatem verò, quæ nullum in terra habet dominium, motum, sensum, & actionem rebus omnibus tribuere? & tamen magnetica sua virtute adeò extra se ductus est, ut totum terræ corpus *magnetem* aut magneticum appellare ausus sit; quia aliquod ejus minerale, magnetem videlicet, ferrum ad se trahere, & ad mundi polos vergere, plurimùmque variationes designare observavit; & ita totum pro minima ejus parte accipere videtur. Tali etiam modo Solem *Carbunculum* appellare possumus, quia nocte eum splendere videmus. Concludimus igitur cœlum, respectu materiæ suæ, & gravidatis ejus, tam facilè posse vigenti quatuor horarum spatio circumduci, quàm terram; cùm sit pondere suo terræ proportionale; at respectu præparationis suæ, melius & faciliùs moveri quàm terram, suprà demonstratum est. Quod si neque hæc omnia etiam legenti sufficiunt, sacram denique Scripturam in hac re veritatis testem appellamus, quam falsam dicere valdè impium & sceleratum esse, agnoscunt Christiani: Invenitur igitur in libro *Josuæ cap.* 10. *Solem & Lunam constitisse in medio cæli; nec deproperasse ad occasum spatio unius diei*; neque enim illic respondere licer, accipiendum esse illum *Josuæ* locum de motu Solis naturali: loquitur enim de die & motu diurno; cujus autorem esse Solem fatetur, utpote sine cujus statione seu consistentia dies continuari non potuit. Sed si manifestius adhuc testimonium desideramus, commemoratur. 2. *Reg.* 20. DEUM *fecisse, Solem retrogredi*; nam umbra horologii per 10. gradus est retroacta. Similiter motus hic diurnus à Psalmista optimè declaratur Psalm. 19. 5. ubi *Solem è tabernaculo suo egredientem moveri ab ortu in occasum* luculenter expressit. Nonne etiam cum intentione, nostra convenit Divus *Matthæus cap.* 24. 27. dicens, *fulgur venire ab Oriente in Occidentem*, & quod simili quoque modo, ab illa parte ad occasum, venturus sit die ultimo ipse Dominus? quippe in quibus disertè satis docetur, motus increatæ essentiæ, cujusmodi est filius ultimo die venturus ab Oriente ad Occidentem, & Spiritus Domini sanctus primo die super aquas eâdem viâ movens. Atque hinc etiam nomen Orientis, tanquam terminus à quo, semper in sacris literis, uti antea diximus, præponitur Occidenti; quemadmodum & adoratio fit versus illam partem, & tem-

pla quoque nostra eam respiciunt. Terram denique nullo modo movere declarat nobis *Psalmista* suo *Psalm* 104. *vers.* 5. cujus hæc sunt verba: *Posuit Dominus terram super fundamenta sua, ita ut nunquam movere possit.* Ex quibus omnibus manifestum est, cœlum universum ab Oriente in Occidentem moveri, & per hunc ipsum Solis, nec ullatenus, secundùm prædictorum autorum sententiam, per terrestris massæ motum, diei horas constitui.

CAPUT XVI.

De ratione motus naturalis Planetarum, hoc est, ab occasu in ortum, & contra ipsos, qui dicunt, stellas movere ad motum suorum orbium, unde Astrologorum de Epicycli motu observatio.

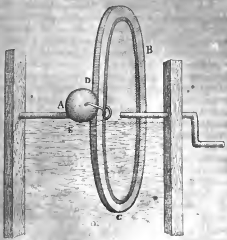
MOTUS cœlorum mediæ regionis ab Oriente in Occidentem, non ipsorum motus naturalis dicitur, sed violentus & raptus (quamvis in sua natura, hoc est, respectu cœli Empyrei à cujus fonte lucido derivatur, naturaliter etiam fiat.) Motus namq; corporum naturalis est, non fontis sui, sed molis illius, in qua fit motio, motum sequi. Atque hîc quidem mysterium observandum magnum; in hoc scilicet, quod, ut motus cœlestis ab inferioribus distinguitur propter excellentiam & perfectionem suæ essentiæ, & motum habet iis omni modo contrarium, nempe circularem, qui omnib' mundi partibus perfectioribus convenit; Sic etiam inter cœlos partis mundi perfectioris magna oritur motus contrarietas: Quamvis enim utriusq; cœli superioris tam spiritualis quàm corporalis, in sui motus ordine & figura, nulla sit differentia; attamen in ipsorum terminis à quo, summa est contrarietas; cum prior ab ortu, spiritualis nempe, & ultimus à puncto ejusdem hemisphærii opposito feratur, videlicet materialis; quæ quidem motus circularis oppositio à differentia illa derivatur, quę est inter materiam & formam; quarum cujuslibet est, naturaliter, propter separationem unius ab alio, motus contrarios efficere; Unde gravia, ex parte materiæ, deorsum, ut in tenebrarum congerie dictum est, levia sursum secundùm naturalem lucis sedem movere solent, ut in ignea dispositione & Solis productione satis declaravimus; At verò ubi optima est proportio, in materiæ agitatæ & ascendentis, formæque descendentis amplexu, ibi forma lucida & radiosa non est sufficiens ad propulsandos inferiùs materiæ vaporosæ ascensus; neq; verò materia ascendens altiùs valet ascendere, cùm à radiis proportionaliter descendentibus impediatur; Hinc fit, ut duplex etiam motus inducatur circularis in eodem corpore, propter diversas dispositiones rerum ad ejus compositionem concurrentium, nempe, materiæ & formæ; Necesse enim est, ut corpora ætherea circulariter moveantur, propter æqualem partium suarum proportionem, motum universalem sursum vel deorsum impedientem. Quo autem modo motus prior, quem *raptum* appellavimus, inducatur, suprà descripsimus. Hic verò de motu ei opposito, ac occasu scilicet in ortum, quem *proprium corporum stellarum motum* appellavimus, paucis dicemus. Quamvis formæ illud sit officium, corpori, cui in est, nomen, & esse tribuere, totum tamen illud, quod movetur, corpus, & mobile appellamus; si autem per se movetur, à principio illo activo intrinseco movetur, quem motum naturalem diximus, hoc est, quo corpus quodlibet secundùm suæ naturæ appetitum movetur; Sin à principio externo motum habet, cujusmodi est raptus ille, eo casu non naturalis, sed motus per accidens

dens nominatur. Ex his igitur certum est, motum illum Planetæ, qui partim ab agitatione materiæ, partim à principio interno & centrali fit motum ejus naturalem esse; per quem ab Occidente in Orientem fertur; quippe cùm ejus dispositio magis corpori conveniat. Tardior enim est, illo formali, eiq; in progressu suo contrarius. Atque hic etiam observandum est, quod, quò magis materia crassior in corpore Planetario abundat, eò violentior fit motus ejus naturalis, ut in Planetis à Sole versus terram constitutis, & præcipuè in luna liquidò apparet. Similiter hic motus est ille, per quem stellæ vitales, vegetabilos & multiplicativos effectus in inferioribus producunt, qui à rapto cœlorum motu nullo modo corporibus obveniunt; hujus autem stellarum motus rationem naturalem reddere Philosophi certè minimè potuerunt; quare causæ metaphysicæ, scilicet intelligentiis eum ascripserunt; quorum opiniones quoniam superiùs refutare conati sumus, rationem ejusdem naturalem hoc in loco pro posse nostro explicabimus. Certum & comprobatum est, in omni corpore mobili esse actionem & resistentiam; actionem à principio movente intrinseco; at passionem & resistentiam à subjecto mobili: Sic corpus illud Planetarum rapto cœlorum motu agitatum resistendo videtur retrogredi; non aliter quàm in bombardæ pulvere tormentario oneratæ executione, magnum materiæ pondus contra Spiritus igniti motum movere cernitur, & propter resistentiam ejus contra igneam pulveris naturam retrogredi percipitur; atq; similiter etiam pilæ contra parietem jactæ resilire, & in contrarium movere dignoscuntur; per quod magna inter motum materiæ & formæ discrepantia haud obscurè cernitur. Ad hujusmodi autem materiæ resistentiam tria sunt observanda; nempe *crassa materia resistentis substantia*; cujus solius est, contra raptum motum ferri; quia naturalis ejus dispositio est quiescere; Sic videmus, quod si super rotæ alicujus superficiem periphericam pauxillum aquæ vel olei, seu etiam lapis ponatur, rotaque ab Oriente iu Occidentem violenter volvatur, ut hoc in loco demonstratum est, partes aquæ,

vel olei seu lapidis versus Orientem, contra rotæ circumvolutionem ferantur. Sic si aquæ parum supra quadram ponatur, illâ manibus ab Oriente versus occasum violenter versâ, corpus illud aqueum ab occasu versus ortum super quadram movebitur. Secundum est *medium resistens & repellens rem motam*: nam corpus Planetarium originali & universali mundi motu versus occasum

sum ab ortu pulsum reprimitur à substantia ætheris cujus non minùs est resistere,& lentè retromovere densiorem Planetæ materiam, quàm aqua in sequenti experimento retroagit globulum ligneum; quippe quæ aqua est medium, in quo rota movetur; nam, ut crassities Planetæ se habet ad tenuitatem ætheris, in quo corpora Planetaria quasi natant; sic se habet ligni substantia ad aquam, utpote cujus partem majorem, aquam & aërem esse invenimus; unde & in aqua supernatat.

In rota B. C. D. sit globulus ligneus, huc atq; illuc super rotæ circumferentiam decurrens, virtute parvularum rotarum in duobus lateribus moventium: Similiter sit A. in rota B. C. D. parvulus globulus ligneus, ita peripheria rotæ inclusus, ut huc atq; illuc moveri facilè queat: Dicimus igitur, quòd, si in medio quodam aqueo rota illa moveatur ab ortu in occasum, resistentia aquæ violento motoris motui renitentis globulos A. & A. paulatim versus orientem impellat: quod fit propter materiæ dispositionem, quæ quieti amicissima est, unde resistendo causæ extrinsecus agenti via contraria sensim & tardè movetur. Tertium est *lucis internæ natura*, cujus est naturaliter movere ad corporis sui appetitum, sine quo corpus neque existere neque movere posset: Sic videmus animal ad corporis sui appetitum huc atque illuc movere virtute suæ essentiæ centralis; Atque hunc motum Planetæ naturalem vocat *Trismegistus sermone* suo *secundo*; alterum verò illum, quo stellæ rotantur ab ortu, propriè non motum sed resistentiam vocat; nam oppositionem, reverberationem motionis continere dicit, repercussionemque stationis agitationem esse voluit. Ex his igitur elici potest, non esse difficile, corpora Planetaria contra primi cœli motum movere; Quatenus enim sunt corporea, eatenus actionibus contrariis resistunt; & per hanc suam resistentiam motum contrarium, etsi tardiorem, efficere possunt. Præterea lux in Planetis inclusa, cujus est naturaliter proprium suum locum petere, cum à materia retineatur, quę propter suum appetitum illam altiùs ascendere non permittit,

tit, circulari motu primam rapti illius motus originem fortaſſe quærere videtur, a cujus centro ipſa primum derivata eſt, & ad quod tanquam locum perfectiorem tendere appetit: unde etiam ſuo motu corpus, in quo exiſtit, moveri neceſſe eſt; Aut, quia motor ille primus ſuos effectus ab Oriente verſus Occidente emittere ſolebat, inde forraſſis fit, ut verſus illam partem, ſemper citiùs aut tardiùs abſque intermiſſione tendat, ſecundùm materiæ magnitudinem aut formæ lucidæ portionem majorem vel minorem. Nónne ſolet divinus ille inter homines contemplator magis magisque DEUM DEIque habitaculum tali ſuæ formæ motu perſcrutari, & per viam probabiliorem tendere, illam nempe, per quam majores poteſtatis ejus effectus deſcendere percipiuntur? Manifeſtum igitur eſt, corpora cœleſtia, tum reſpectu ſuarum formarum eſſentialium incarceratarum, tum etiam propter materiæ denſæ ſuorum corporum diſpoſitionem, quorum eſt lucis actionibus reſiſtere, contra primi cœli actionem lentè movere; non aliter, quàm flumen aliquod à ſua origine deſcendens, & verſus mare decurrens, contrario ei maris refluxu violenter reverberatur & repellitur, atque ipſum tamen lentè in tumido illo fluxu, etiam contra maris motum, naturali ſuo motu movere percipitur. In quo certè motu contrario mare cum magnitudine, tum motus ſui impetu, cœlo Empyreo comparandum, & naturalis fluminis motus, illi corporis Planetarii contra maris motum enitentis. Concludimus igitur ignes, illos rutilos cœleſtes ſphæricè circumduci, & aſſiduè circumvolvi, propter cœli materiam ſurſum moventem, & eorum radios deorſum tendente: Lux enim primaria globum lucidum Planetæ cum univerſa cœli materia ab Oriente in Occidentem verrit, illum quodammodò elevando, ut luci incluſæ & captivatæ libertatem reſtituat; Sed gravior & tenacior materiæ ejus diſpoſitio deorſum tendendo Planetam cogit viâ contrariâ eniri; Sic etiam aquæ motu pilam aliquam ligneam vel pomum in aere ſaltare, magiſque ſurſum ac deorſum vehi videmus, ut experimento ſequenti declaratur.

X Hinc

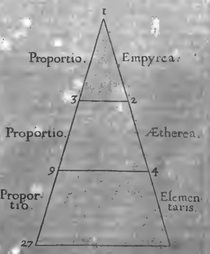
Hinc igitur illi Planetarum motus ab Astrologis in *Epicyclo* describuntur, quos *directum, stationarium, & retrogradum* vocant, propter inæqualitatem proportionis, inter lucem & Spiritum corpora Planetaria omnia, præter Solem, constantis; Nam ideò Solem nullum habere *Epicyclum* dicimus, sed eandem semper distantiam in suo motu observare, quoniam ex æquali & simili proportione materiæ spiritualis condensatæ, & illius lucis componitur. Quare omnibus prædictis corporibus perfectior, stabilior, & in suo motu regularior existit.

CAPUT XVII.

De oppositi formæ & materiæ universalium motus, & de ipsarum in quolibet cœlo proportionis, verique Solis in cœlo medio situs demonstratione efficacissima.

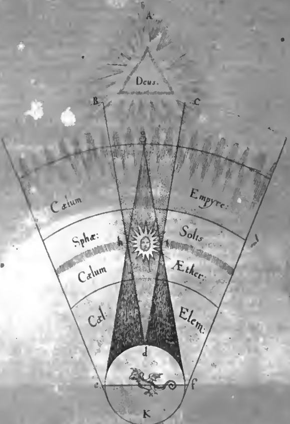
CUM in discursu superiori lucem formalem, quò magis deorsum tendit, eò exiguiorem & debiliorem esse commonstraverimus, materiam verò eò tenuiorem, spiritualiorem, & in proportione sua minorem, quò magis sursum ascendit, certum est inde, formalem illum splendorem à fonte suo, hoc est, à cœli Empyrei fastigio, in modum pyramidis coni à sua basi, descendere ad terram, ita ut ejus basis sit concavæ cœli Empyrei superficiei contigua; conus verò terræ. Est enim DEUS radix, fons, origo, & pater ejus; contrà verò, quia materia è tenebrarum abysso exurgebat, tenebræque omnes in terrestrem molem congregantur, quarum princeps est Diabolus, fit inde, ut motus ejus motui lucis sit contrarius, namque pyramidis ejus basis in terræ centrum deprimitur, conus verò ad concavam usque cœli Empyrei superficiem elevatur. Hinc igitur cujusque cœli ex materia & forma compositio; hinc cœli tantò sunt formaliores, quantò sublimiores, tantoque subjectiores materiæ, quantò depressiores ac centro propinquiores: Hinc igitur animæ, mediæ naturæ, luculentissima descriptio, ejusque rationis & compositionis demonstratio perquam optima, hinc Solis in medietate illius mediæ naturæ situs & dispositio; hinc ejus natura exactè temperata & vivifica, calidum naturale & humidum radicale inferioribus infundens; Hinc harmonica mundi & cœlorum proportio, imò & ipsorum elementorum variæ dispositiones, hinc creaturarum vitæ, & vitarum receptacula, omnia denique in actum reducta ab hujusmodi mixtione procedunt, atque ipsæ etiam specierum differentiæ infinitæ ab infinitate oriuntur punctorum à pyramidum harum radio seu diametro dimanantium. Hinc enim angelorum ordines, quo alii aliis sunt administratione & loco eminentiores, DEOq; propinquiores: hinc varia corporum æthereorum temperamenta, hinc elementorum sublunarium distinctio, ex quorum naturis diversis diversæ nascuntur creaturæ, aliæ aliis calidiores aut frigidiores, humidiores aut sicciores. Sed & hoc loco, tanquam in speculo aliquo, admirabile elucescit mysterium, quo patet, omnia hæc à solo & unico DEO profluere; nam extra cœli ultimi convexitatem nullus reperitur angulus præter solum & unicum illum, qui est omninò incomprehensibilis: Et quia interius Trianguli incomprehensibilis latus intra cœli Empyrei convexitatem, situm suum habet, declaratur hoc ipso, DEUM sese mundo communicare, utpote cujus essentia verbali ac spirituali firmati sunt cœli, & omnis virtus eorum atque hinc duo unius trigoni anguli, convexæ cœli Empyrei superficiei contigui sunt, & quasi continui, quippe à quorum radiis lux mundi derivatur, & quorum, utpote increatorum, præsentiâ, materia ejus spiritualissima jam informata est, & ex nihilo creata; Sic itaq; DEUM præsentialiter ubiq; adesse dicimus, hoc est, radios ejus tanquam in speculo aliquo conspici in Spiritu universali. Unde clarum & manifestum est, ipsum DEUM, tam extra mundum, quàm quatenus in mundo præsens existit, unicum & trinum esse, cujus Monas seu trigoni caput ad terram usque descendit, ut sua præsentia tenebras omnes in terræ gremium refrænaret, atq; ita cùm forma ejus trigonea sit per universæ machinæ capacitatem dispersa, dicitur DEUS ubiq; præsens, non quidem, quod loco ullo contineatur, siquidem

ipse continet in se omnia; sed ut in unitate, lucis alicujus trinæ radii videntur in speculo ipsum speculum illuminare, sic trinæ illius increatæ formæ imago in materiali mundi spiritu præsentia sua illuminato triangularem lucis formam reddit: unde mundum DEI imaginem appellaverunt sapientes. Nam secundum *Trismegistum*: DEUS *ante mundi creationem in seipso tantummodò reluxit, & in seipsum reflexit ardorem suum*. Hinc igitur est, quod Trinitas realis sit extra omnia, ejusque reflexio intra omnia: Ita tamen inest pyramis illa formalis & lucida in mundo, ut non separetur ab illa extra mundum; nam basis unius est etiam basis alterius; & adeò continuus est Trinitatis splendor suæ essentiæ reali & incomprehensibili, ut radii Solis corpori ejusdem. Atque hîc immensa illa DEI, luci præsidentis, fortitudo cernitur, super illam Diaboli Principis tenebrarum; siquidem delitescens in terræ centro Lucifugus extra DEI radium & potestatem non est; sed quatenus existit creatura, eatenus ab eo, sola unius pyramidis materialis basis oritur; quia continetur & non continet; nam materialis pyramidis basis à terræ centro ad quamlibet circumferentiæ spiritualis partem ducitur, ita sanè ut nihil quicquam infinitatis Diabolus in se habere dignoscatur. *Plato* autem in suo *Timæo* videtur animam accipere pro portione pyramidis spiritualis cum loci sui splendore formali composita; quippe quam ideò *numerum harmonicum* appellat, quod ex *monade, binario, ternario, & quaternario* numero constituatur; Ex *monade*, nempe ex unicæ mentis radio; Ex *binario*, nam spiritualis lucis primariæ substantia, quæ est intellectualis, & rationalis, est ex luce simpliciter formali, & spiritu materiali conflata: Ex *ternario*, quia vivifica cœli medii substantia, fit ex dupla cœli Empyrei portione, & Spiritu simplici æthereo: Ex *quaternario*, quia ad cœli Elementaris constitutionem concurrunt tres illæ partes, cœlum medium constituentes, & Spiritus simplex tenebrarum infimarum; Sic *Pythagoras* non multùm à *Platonis* sententia discrepans, *animam ex proportione simpla, dupla, tripla, ac quadrupla, & quasi ex puncto linea, superficie, & cubo componi asserit*, per *simplam*, meram formam increatam, per *duplam*, compositionem primam ex duobus, per *triplam*, secundam ex tribus, per *quadruplam* tertiam ex quatuor factam, seu corpus elementare intelligens, quemadmodum in pyramide sequenti appatet.

Talis

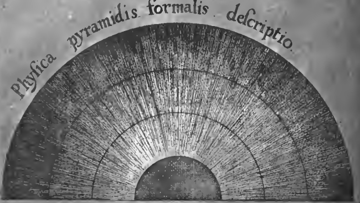
Talis igitur secundùm veteres Philosophos, est animæ mundi proportio, à nostra intentione nullo modo dissentiens, cùm proportionaliter materia informata descendendo crescat & augeatur. Sequitur igitur demonstratio.

A. B. C. mentis increatæ & incomprehensibilis est sedes, quæ ante mundi fabricam sibi ipsi & nulli creaturæ reluxit. At cùm secum de mundi creatione cogitasset, dixit, FIAT; & protinus vultus ipsius splendor in tenebris reluxit; *quo*, ut *Trismegisti* verbis utar; *omnia in lumen nimium, jucundum, & suave sunt conversa*, ejúsque radii, aut potiùs ipsius DEI species & forma, penetravit usque ad machinæ ipsius centrum. Materia autem tenebrarum motu contrario per viam resistentiæ tendebat, & in motu suo sursum semper diminuta est in substantia sua ac tenuior facta, ita ut assumeret tandem speciem illam pyramidis E. F. G. Illa vera pyramis formalis, quam Dei imaginem suprà appellavimus, describitur literis B. C. D. cujus basis B. C. eadem est cum illa reali Trinitatis: Medietas cujusque py-

ramidis est verus Solis locus veraque naturæ æqualitatis positio; quamvis omnes trianguli formalis partes in illo cœlo exactè æquales sint in qualiber proportione cum illis trianguli materialis in eodem cœlo comprehensis; Uude rectissimè cœlum æqualitatis dici potest, ut in demonstratione ipsa declaratur. Hic autem Lectorem scire velim, hanc nostram pyramidem tam formalem quàm materialem, non eo modo, quo ipsam pro intellectu faciliori depinximus, hoc in loco, mathematicè accipiendam esse, sed merè physicè, hoc est, quatenus substantiæ prædictæ, tum formalis tum materialis à spissiori aut fortiori naturæ in tenuiorem & debiliorem propertionaliter descendunt vel ascendunt. Sic intelligimus materialem pyramidem elementarem inter terram & verticem elementi ignis, cujus basis est in terra, conus in sphæræ ignis fastigio, quoniam gradatim ascendit fumosa substantia semper diminuendo, hoc est, à crassiori ad tenuiorem spiritum. Similiter formæ lucidæ pyramidis basis est in loco prædicto, contigua 4. quartis lucis, deinde proportionaliter descendendo ad tres lucis quartas venit; deinde ad dues, ac tandem ad unicam seu monadem in puncto angulari, quem punctum appellavimus desinentem.

Demonstrationem Physica nostra pyramidis tam materialis, quàm formalis hoc modo describimus.

In puncto igitur intersectionis duorum triangulorum, videlicet materialis & formalis, nempe inter h. & i. eſt vera ſphæra æqualitatis, amplexus inter maſculum & fœminam univerſalis, veri chymicorum ſulphuris & Mercurii portio debita & proportionata: ex quorum coitu infans ſolaris, mundi decus, veraque ejuſdem anima, ortus eſt; unde veriſſimè *anima ſphæra* dicitur. Hæc igitur eſt ratio, ſolaris in medietate cœli poſitionis & ſitus ac ſuſtentationis; Imò hæc Triangulorum interſectio eſt veriſſima cordis Macrocoſmi ſedes, in quo omnia ad pondus ſunt temperata; non enim prædominatur materia, non etiam nimis inſultat forma, niſi in eo, quod ſplendidè & completè ac perfectè appetitum materiæ exſatiat: Hæc eſt vera mundana unitas ex dualitate conflata; in cujus compoſitione ipſa Deitas quaſi in ſpecula conſpicitur; Imò hoc eſt verum illud matrimonium inter cœlum & terram, quo terreſtria de cœleſtibus guſtant, iisq; gaudent, & beatificantur ac informantur; Sic Solem & Lunam Philoſophicam in unico corpore contenta habemus, quorum aſpectu affabili univerſus mundus gaudet, viteſcit, vigeſcit, & quælibet ſpecies in ſuo ſimili multiplicatur.

FINIS LIBRI QVINTI,
De creaturis cœli ætherei.

LIBER

LIBER SEXTUS.

De creaturis cœli elementaris.

Contenta hujus libri.

- *In creaturis cœli infimi* duo sunt notanda
  - *Differentia*, nam aliæ sunt
    - *Inanimata*, corpora scilicet mixta, *compositionis*.
      - *Prima* ut metalla & mineralia, de quibus cap. 4.
      - *Secunda*, ut meteora, de quibus lib. seq.
    - *Animata*, nempe mista, *compositionis*
      - *Tertia*, cujusmodi sunt plantæ & vegetabilia, cap. 2. & 5.
      - *Quarta*, sunt animalia, cap. 6.
  - Ipsæ *differentiarum causæ*, de quibus cap. 7.

CA-

CAPUT I.

Subjecti librorum præcedentium brevis recapitulatio: De ratione generationis in his inferioribus.

IN præmiſſis luculenter explicatum eſt, quòd, ſicuti Deus, bonitatis fons & origo ſumma fuit, ſic etiam idem liberè & divina ſua voluntate voluerit primùm mundo, atque deinceps mundi creaturis de bonitate ſua impertiri. Hinc igitur mundum ex nihilo create inſtituens, maſſam ſphæricam ex hyles gremio confuſam & informem ſegregavit; quam ſua bonitate decorare volens, formam lucidam primo die creavit; cujus præſentiâ ſeparatæ ſunt informes illæ tenebræ à vultu abyſſi, & in ſphæræ centrum detruſæ; ex quarum ſpiritu craſſiori quatuor elementorum ſubſtantiæ, quorum unum in aliud tranſit & mutatur, oriuntur; à quibus cœli ætherei ſubſtantiam, tum formæ lucidæ affluentiâ, tum etiam vivâ ſua activitate differre dicimus. Quare manifeſtum eſt, *cælum æthereum* hujus mundi materialis partem eſſe maſculinam, & naturam agentem, generantem, ac multiplicantem; quia magis calidum eſt, virile & de cœli Empyrei calore amabili magis participans; *Partem* verò *infimam elementarem*, quæ groſſior & frigidior eſt, quaſi fœminam eſſe, mundique portionem magis paſſivam; cujus matrix eſt ipſa terra, in qua, & ex qua omnes creaturæ tranſitoriæ formantur. Cœlum igitur hoc ſuper partes elementares paſſim vehitur & movetur, ut more animalium cum inferioribus, tanquam cum fœmina ſua ſeu paſſivo conjungi poſſit & coire. Et quemadmodum res in inferioribus producendæ, in terræ matricem contrahuntur, quaſi in totius fœminæ matricem; ſic etiam omnis generandi facultas in unicum cœli ætherei corpus ſphæricum congregatur, quod *Solem* appellamus, ut lumen & calor ejus eſſentialis per univerſum Macrocoſmum diſtribuatur. Et, quia Opifex ille immenſis rerum varietates & mutationes in his inferioribus inducere voluit, ideò rutilum illum ignem, in quem cœli medii naturam contraxit, & à quo vita inferiorum omnium dependet, huc atque illuc movere juſſit, ut ejus præſentia & abſentia variabili res aptiùs ſuas mutationes aſſiduas in generatione & corruptione acciperent. His igitur cognitis mente ſagaci perſcrutandum eſt, quomodo coitus ſuperiorum cum inferioribus fiat, hoc eſt, qua ratione anima à cœlo emittatur, & quâ viâ à corpore terreſtri bene diſpoſito recipiatur. Quod, ut facilius percipiatur, ſciendum eſt duplicem eſſe animæ in ſuo ſpiritu ad hæc inferiora deſcenſum, unum videlicet in diebus creationis, alterum poſt mundi & creaturarum perfectionis complementum. Deſcenſus autem animæ lucidæ ante creationis complementum erat in ſpiritu tenebris obvelato, ut ſupra dictum eſt. Nam ſcintillæ lucis primariæ, in prima tenebrarum maſſa, ſeu ſpiritu ejuſdem occulto captæ ſunt & retinentur, à quibus Solare corpus, ut antea diximus;

& scintillæ lucis secundariæ in secunda tenebrarum massa inclusæ sunt & incarceratæ, ex quibus *vegetabilia* oriuntur; atque demùm scintillæ lucis tertianæ in tertia tenebrarum massa, hoc est, in obscuro cœli infimi spiritu retinentur; ex quibus *mineralia* in primordio creata sunt, ut infrà lariùs explicabimus.

CAPUT II.

Quomodo animæ vegetativæ, post creationis complementum, à cœlo in inferiora quotidie infundantur; ac de magnetica & attractiva materiæ proprietate.

CUM inferiorum creaturarum vita sit ab ipsa anima lucida; animaque illa ex cœlesti fonte oriatur, diligenter investigandum erit, quâ viâ, quove vehiculo anima hæc, contra naturæ suæ appetitum ad hæc inferiora per æthera transferatur; & in corpora terrestria infundatur, cùm ejusmodi corpora naturæ animæ omninio contrarientur; tum quatenus è massa tenebrosa luci opposita derivantur, tum etiam, quia admodum omninò sunt inefficacia, ac proinde mobili animæ facultati oppositissima. Manifestum igitur est, quod, ut substantia spiritualis medii cœli, inter infimum cœlum & fontem lucidum interponitur; sic etiam nulla illius fontis scintilla deorsum in infimam mundi regionem descendere valeat, nisi per mediæ regionis Spiritum priùs transeat. Ut autem quælibet materia semper avida est, ut suæ perfectionis metam attingat, cumque motor ad illam metam sit lucis essentia, necesse est, ut quælibet Spiritus cœli medii portio materialis, quamlibet radiorum prætereuntium scintillam, tanquam suam formam recipiat, eamque in sua glutinosa & tenaci substantia circumvolutam deorsum ad inferiora vehat, tum propter communicationem magnam, quæ est inter cœli medii substantiam, & illam cœli inferioris, tum etiam, quia magnetica quadam virtute materia animam & formam ad se trahit: Et quoniam ætheris substantia corporeo aëreo subtilior est, ideò facilimè corpus spermaticum, optimè ad eam suscipiendam dispositum, absque impedimento quocunque penetrat; ita ut anima illa in duplici vase includatur, videlicet in spiritu aëreo primùm, & in corpore aliquo terrestri ultimò; Sic etiam spiritus ille æthereus pro animæ vehiculo inserviens, in corpore prædicto tali modo clauditur, quali anima in spiritu; & ut anima in toto & in qualibet parte sui spiritus movetur; sic etiam Spiritus in toto corpore & in qualibet parte cum anima sua dispergitur, motum versus, perfectionis aut maturationis metam generans. Atque hoc modo spiritus quotannis spiritibus, & animæ illorum animabus aliorum, quotidie & liberaliter in corpora ad eos recipiendos bene disposita adduntur & junguntur; unde rerum multiplicationes & generationes in qualibet orbis terrarum parte assiduè fiunt. Hinc igitur unius grani in multitudinem auctio, hinc infinitum unius animalis incrementum, hinc denique mineralium ad auri perfectionem properatio, hoc est, ad fixationem inclinatio. Et certè mirabile est cogitatu, quomodo aut qua ratione natura hæc lucida, post creationis complementum, ex loco suo cum vehiculo æthereo & spirituali ad inferiora descendere possit, cum lux & omnis res ignea naturaliter & avidè superiora petere

re percipiatur. Unde à materiæ appetitu hoc accidere verſimile eſt, & non à forma, cùm res quælibet naturaliter ad proprium ſuum locum tendat. Et procul dubio magna & ſtrenua ineſt in rebus hiſce inferioribus compoſitis virtus magnetica, à DEO ab origine illis ad formæ quantitatem talem ſibi attrahendam & retinendam, qualem ſpecies requirit, attributa; quâ ſecundùm materiæ appetentis proportionem & ſpeciem forma ad ipſam attrahitur: cujuſmodi quidem virtutem in ventriculo animalium reperimus, quâ alimentum præparatum ad ejus concavitatem per œſophagum attrahitur, nec non in membris inferioribus virtus attrahendi ſpiritus animales ad inferiora cernitur, per quos tactus cum judicio fieri ſolet. Eſt, inquam, ſimilis virtus magnetica & proprietas in materia, quâ virtutes ſuperiores ad inferiora attrahuntur in proportione, quæ ſpeciei attrahenti dicta eſt attrahere à creatione ſua; non enim aliter appetit materia terræ formam cœli, quàm fœmina virum, neque aliter formam cum ſuo ſpiritu, quam appetit, ſuis adulationibus & attractionibus allicit, quàm meretrix viros prætereuntes laſciva oculorum ſuorum blandientium proprietate & diſpoſitione; imò ſemper appetit formam lucidam, eamque pro poſſe ſuo nunquam non ſibi attrahit. Et licèt genus tum animale tum vegetabile ſit in multiplicatione ditius, quàm minerale; attamen ad perfectionis metam non magis accedere poteſt, quàm homo quidam avaritiâ corruptiſſimus, & multis pecuniis locuples, ad immortalitatis faſtigium. Nam in omni novæ formæ appoſitione & unione cum ſpermate ejuſdem ſpeciei, novæ etiam adduntur & apponuntur elementorum partes corruptibiles, propter ſpeciei ſuæ poroſitatem; quod quidem in genere minerali accidere non poteſt, propter ſubſtantiæ illius duritiem & fixationem, ſeu partium conſtrictionem; unde ejus theſaurus à Sole & Planetarum radiis magnetica ſuæ materiæ proprietate acquiſitus, aſſiduè ad ſui corporis perfectionem reconditur & reſervatur; quare quotannis lucidius, & magis magiſque ipſis radiis ſolaribus ſimilius apparet, ac in perfectione & fixatione, licèt inſenſibiliter, creſcit & multiplicatur, hoc eſt, formali pulchritudine pleniùs decoratur, quemadmodum in capitulis ſequentibus luculentiùs explicabitur.

CAPUT III.

Quod terra ſit omnium corporum, tum ſimplicium tum compoſitorum mater, & quod influentiæ ſtellarum ſint quaſi ſpermata cœli, in terræ matricem projecta; De corporum compoſitorum differentia.

MORIENUS ROMANUS terram appellat *omnium elementorum matrem*. Illa enim à terra procedere & in terram reverti ſtrenuè contendit; *Mehunnius* in lamentione naturæ, *terram matrem & nutricem eſſe rerum omnium, quas concipit in utero ſuo ab igne*, hoc eſt, *à cœlo*, ſatis perſpicuè demonſtravit; omneſque ferè *Philoſophorum* autoritates concludunt, *cœlum eſſe compoſitorum patrem; terram verò eorum matrem in viſceribus ſuis ipſa geſtantem*. Cujus rei rationem reddunt *Ptolemaus* & *Chalcidius* aſſerentes, *in fundum terræ omnes influentias cœleſtes confluere; quæ tanquam rerum ſpermata ibi, veluti in matrice communi includuntur*; Unde propter

varietates proportionum ipsarum descendentium, diversæ diversarum rerum in terra fiunt generationes, diversæque oriuntur impressiones. His igitur cognitis evidens relinquitur, tellurem esse corporum tam simplicium, quàm compositorum matrem, gerentem ea in principio ante ipsorum productionem in visceribus suis, non aliter, quàm fœmina suum fœtum. De corporibus autem elementorum simplicibus, satis abunde in præcedentibus egimus. Hîc itaque de compositorum differentiis, in qua bene dispositâ scintillæ quædam lucis essentialis assiduè infunduntur, paucis discurremus. Corpora igitur composita & mista ***in quinque compositionis species*** generaliter digessère veteres; quarum ***duæ priores*** amplectuntur ***corpora inanimata***; nam mista ***primæ compositionis*** sunt ***Meteora***, ex fumis, vaporibus, & exhalationibus conflata. ***Secundæ*** autem compositionis sunt ***metalla*** & cætera mineralia: ***Species*** porrò ***posteriores*** sunt ***animata***; nam mista ***tertiæ*** compositionis sunt ***plantæ*** & vegetabilia; ***quartæ*** sunt ***animalia irrationalia***; & ***quintæ*** seu ultimæ, animal rationale, ***homo*** omnium creaturarum nobilissimus. Unde & à sua cum Cosmo majori similitudine dictus est ***Microcosmus***. Harum autem compositorum specierum aliæ sunt ***perfectè mixta***, cujusmodi sunt ipsa mineralia & omnia animata; unica verò duntaxat est ***imperfectè mixta***; scilicet illa primæ compositionis meteororum genera omnia comprehendens. Diligenter autem observandum est, lucem cœlestem magis in corporibus perfectè mistis abundare, firmiusque in illis retineri, quàm in imperfectè mistis; similiter ipsam in animatis uberiorem esse, quàm in inanimatis perfectè mixtis; & animata merè sensitiva in illo dono cœlesti ditiora esse, quàm merè vegetabilia seu irrationalia. Atque hoc est illud, quod Philosophi innuere videntur, asserentes, ***in intellectivis ignem prædominari in sensitivis ignem aëri æqualem esse, in vegetativis aquam cum aëre similibus trutinis ponderari***; in quibus tamen aëris dignitas propter frigidam aquæ dispositionem diminuitur; ***mineralia*** denique ***ex terra & aqua maximè componi*** volunt; quippe ex quibus manifestum est, in hominibus ignem illum cœlestem magis prævalere, quatenus sunt intellectivi; deinde in sensitivis cæteris, quatenus aër & ignis in iis prædominatur, postea, hoc est gradu adhuc remissiori in vegetabilibus, quatenus ejus partes aëreæ ab aquæ frigiditate contemperantur, & minimam denique formæ lucidæ partem in mineralibus reperiri; quoniam terra & aqua in ipsis dominium habent, & per consequens minorem ignis portionem in eorum compositione admittunt.

CAPUT IV.

De corporis inanimati perfectè misti ortu & origine.

Mehunnius in lament. natur.

Augurel. Chrysop. lib. 1.

DE mineralium vita, generatione & vegetatione variæ inter Philosophiæ petitiores oriuntur opiniones: Nam ***alii*** absolutè negant, ea habere vitam, vegetationem, nutritionem, generationem, aut semen aliquod generativum; sed ipsa in primo instanti ex quatuor elementorū substantia creari volunt, & ab illo termino essentiam tantūmodò habuisse: ***Alii*** verò volunt, ea occultè & secretè vivere, potestatemq; habere multiplicādi, incrementumq; assumendi, ac dicunt, Spiritū illum vitam dantē, à nimia materiæ luriditate & grossitie impediri; unde ipsa potestatē illā, virtutemq; naturalē, qua naturaliter ditātur, nō exercere contendūt. Omnes autē unanimi ferè cōsensu de mineraliū materia tractātes, causam

causam eorum materialem ponunt in genere, materiam fumosam, mistam ex vapore aqueo & exhalatione terrestri. Materiam verò eorùm in specie, quam propinquam & propriam vocaverunt, *sulphur & argentum vivum* fecerunt, concludétes generaliter, causam eorum efficientem esse triplicem: Calorem scilicet cœlestem, terreum & aqueum ad invicem commiscentem, ac gradatim ea in terræ venis concoquentem; nam fundus terræ pretiosissimus est, cùm in ejus viscera omnes influentiæ cœlestes confluant, & satis efficax circa terræ centrum generatur calor ad metalla gemmasque preciosas producendas. Deinde virtutem formativam metallicam & mineralem, in materia existentem, à stellarum & cœlesti lumine, cujus calor homogenea congregat, ac separat ab invicem heterogenea, derivari asserunt. Ultima causa est mutua virtutum cœlestium atque terrestrium proportio, efficax ad subigendam atque informandam materiam metallicam, quia secundùm omnes, cœlum est pater, terra verò mater omnium mineralium, tanquam fœtum ea intra sua viscera gestans. Nos autem hoc in loco secundùm intentionem nostram, de mineralium origine primùm, & deinde de illorum vita, incremento, & multiplicatione paucis, ex nonnullorum prædictorum Philosophorum traditis agemus. Supra *in libri præcedentis capitulo quarto* declaravimus, *corpus solare* natum esse ex Spiritu tenebrarum é cœli Empyrei visceribus deorsum primo die extrusarum, & retenta in ipso lucis ejusdem cœli essentialis portione; Similiter *corpus vegetabile*, ex Spiritu tenebrarum è medio cœlo deorsum lucis præsentia & virtute propulsatarum, & ex luce ejusdem secundaria; atque sic etiam *corpus minerale* ex Spiritu tenebrarum infimi cœli conflari diximus, cum scintilla quadam lucis debilissimæ, quam tertianam appellavimus. Nã in tertii creationis diei primordio, lux secundi cœli, secũdaria dicta, deorsum penetravit, & in triplicem massam tenebrosam, in infimã regionem depulsam àc reverberatam, egit. Sed quia duæ partes illius massæ, quarum una è regione superiori, & altera è media subter ipsa est, sufficientem lucis quantitatem à suis regionibus rapuerunt; ideò residua istius massæ pars, huic regioni infimæ propria, in suis etiam visceribus aliquam quantitatem hujusmodi lucis persequentis, & à lucis secundariæ fonte promanantis amplexa est. At quia lucis dispositio est naturaliter, attenuare, (unde, quò major erit ejus proportio & vis, eò tenuiora & subtiliora reddet corpora) & quoniam lux in cæteris cœlis fortior & potentior est, quàm in cœlo infimo, ideò lucis tertianæ portiones nõ sufficiunt, ad densos & rebelles tenebrarum infimarum Spiritus subtiliandos & depurandos: Und fit, ut vincat omnimodò in hujusmodi mistione materia, formaque lucis miserè & perpetuò incarceretur in hujusmodi materiæ ventre, propter nimiam porotum in ejus corpore constrictionem seu exiguitatem, ac magnam Spiritus viscosi tenacitatem: Hinc corporis ejus grossities, gravitas & soliditas; hinc etiam ejusdem animæ viventis, respectu corporis, substantiæ paucitas, & Spiritus ipsius inagilitas, generandi & multiplicandi difficultas seu insensibilitas, & putativa ipsius sterilitas. Nam partibus heterogeneis tenebrosa spurcitie circumvolutis, contaminata anima ejus impeditur in motu suo, propter sui Spiritus densitatem, & fortem partium suarum corporalium compositionem, ac indomitam corporis duritiem solidamque congelationem. Nimis igitur exigua est lucis inclusæ virtus calefactiva, ad frigoris corporis mineralis injurias propulsandas, quare more vegetabilium evidenter vivere aut crescere non percipitur, nec valet ejus anima, in suo Spiritu grossiori inclusa, caput suum super terræ superficiem exaltare, & versus locum suum naturalem exemplo plantarum tendere; tum quia debilior est ejus quàm vegetabilium virtus, tum etiam, quia firmioribus vinculis in corporis mineralis centro clauditur & retinetur. At quia cujuslibet rei corporalis appetitus est, ad perfectionis metam tendere, & cùm nulla acquiri possit perfectio, nisi

Plinius, Ptolomæus, Calcidius.

per illum motum, quem lucis aliqua portio producit, ideò lux illa in corporis mineralis Spiritu inclusa, licèt exigua, & quasi scintilla tantùm, corpus suum perpetuare cupit, & more ignis, terream & aqueam ejusdem dispositionem superare, Spiritu suo mediante, contendit, ac totum illud subjectum rebelle suæ voluntati & naturæ subjicere. Sic integram domum præsentia unicæ ignis scintillæ conflagrare & in flammam reduci videmus. Nam lucis scintilla in corpore minerali laborare non desinit, quousque paulatim victrix evadens, totam sui corporis massam, in suam naturam, activam qualitatem & splendorem reducat; quemadmodum in auri generatione perspicuiùs demonstratur. Nam licèt in primordio ejus subjectum sit suæ animæ quasi grossus quidam & obscurus carcer, in quo fortissimis quasi catenis detinetur, ita ut in suo centro vix movere percipiatur, attamen successu temporis paulatim influentiarum lucidarum, usque ad terræ centrum penetrantium, virtutes ad suum auxilium allicit; imò etiam ipsum corpus minerale hoc idem magnetica sua virtute præstare videtur; unde quolibit anno, & qualibet horâ, licèt insensibiliter, crescit animæ mineralis vigor, & secundùm incrementi ejusdem gradus redditur quoque illud corpus perfectius, fulgidius & fixius. Ex quibus manifestum est, mineralia occultè vivere, essentialiter vigescere, & ad perfectionis fastigium, quamvis lentè, properare & sublimari, contra prædictorum Philosophorum assertionem, qui ab iis vitam & incrementum tollere voluerunt. Non igitur imprudenter fecerunt *Phylosophi Chymici* duplicem materiam mineralem, quarum *unam* masculam, simplicem & puram sulphur, tincturam, ignem, Solem, & agentem vocaverunt, & *alteram* fœminam, argentum vivum, aquam, sputum lunæ, lunam & patientem: per *priorem* intellexerunt, animam ejus cum elemento ignis, per *posteriorem*, spiritum vaporosum, quem secundùm augmentationem animæ suæ igneæ dixerunt in operatione Hermetica & naturali *Lunam crescentem*. Ex mutua igitur horum conjunctione fit corpus metallicum cujuslibet speciei; differentiaque specierum mineralium fit ex majori vel minori sulphuris & argenti vivi parte. Nam si minor sulphuris portio, & major aquæ, ad mineralis compositionem concurrit, generatur ex illa compositione corpus aliquod metallicum ex illis, quorum *septem* enumerantur species, *Aurum* scilicet, aut *argentum*, aut *plumbum*, aut *stannum*, aut *cuprum*, aut *ferrum*, aut *argentum vivum*, quod *Mercurium* vocant *vulgarem*. Si verò quantitas sulphuris in compositione superat quantitatem aquæ, oriuntur ejusmodi mixtione corpora illa mineralia, quæ non sunt de numero septem prædictorum metallorum, puta *salia* & cætera friabilia. Observandum autem hic est, & quidem diligentissimè, quod quantò liberiores à pollutione tenebrarum & heterogeneitatis irregularitate sunt mineralium cujusq; speciei sulphur & Mercurius, tantò purius, perfectius, & preciosius minerale utriusque speciei producatur. Concludimus igitur, quòd, si materia passiva sit grossa, fuliginosa, & crassa, ac forma ejus activa è diverso exigua & debilis, qualis compositio in terræ visceribus reperitur, tunc ea compositorum species oriatur, quæ mineralis & metallica *Arabibus* nuncupatur: Ea quidem, quæ ex terra & aqua conflatur; sed quoniam ipsa terra in ejus compositione prædominatur, ideò vita seu anima ejus in carcere opacissimo & densissimo concatenata est; unde nec sensibiliter movere, vel in propatulo agere percipitur. De particulari cujuslibet mineralis natura & proprietate medicinali, tam occulta quàm manifesta, in voluminis sequentis tractatu quarto plenius agemus.

CA-

CAPUT V.

De corporis animati insensibilis seu vegetabilis ortu, & quod tertio die immediatè post mineralium existentiam creverit.

QUAMVIS *vegetabilium* materia magis sit mollis & tractabilis quàm illa mineralium, calorque ejus efficacior & liberior ad operationes suas expediendas; attamen, quoniam necesse erat, ut terra esset firmata & optimè fundata, priusquam res ex illa vigescere possent; cumque solidior terræ pars, cujusmodi est umbra infimi cœli, ob gravedinem suam citiùs ad centrum caderet, quàm quæ sunt leviores & tenuiores, necessariò inde post ejus quietem naturalem, scintillæ lucis ejusdem, licèt exiguæ & debiles primùm agebant, secundùm naturæ ordinationem & appetitum, ac deinde scintillæ partium terræ, quæ gravitate huic sunt proximæ; nam illæ immediatè post priores firmabantur & conquiescebant in loco suo destinato; cujusmodi est materia tenebrarum secundi cœli. Certum enim est, res creatas tantò citiùs ortum suum habuisse, quantò minùs caloris habuerunt in sua origine. Nam quantitas lucis major inclusa leviorem reddit umbræ spiritum eam includentem; Unde mineralia erant ante vegetabilia, & utraque eodem die facta; quoniam Solis præsentia ad ipsorum creationem non requirebatur; deinde animalia post Solis in cœli ætherei corde sublimationem; quoniam ad sensitiva major lucis & caloris virtus erat necessaria. Vegetativum ergò corpus, licèt ex quatuor constet elementis, attamen aqua & aër in ipso prædominatur, sed diminuitur aëris dignitas propter aquæ præsentiam: Animam autem & Spiritum hoc modo acquisivit in sua origine: scilicet cùm lux secundaria secundi cœli umbras reverberasset, & scintillæ ejusdem vinculis tenacioris ipsarum spiritus captæ essent, umbra seu tenebræ hæ secundæ regionis cum illis ultimæ conjunctæ, in terræ substantiam gradatim, secundùm utriusque gravitatem & pondus, concrescebant. Posito igitur & confirmato hoc vegetabilium subjecto spirituali juxta terræ partem exteriorem, animæ, seu lucis inclusę scintillę, in illud agere incipiunt, & actione sua sursum cum suo vehiculo versus sui fontis initium tendere conantur: sed, quia magna est vicinitas inter ætheris substantiam, & illam superiorem cœli inferioris, ideò elementum ignis prædictum Spiritum ætheteum cum sua anima concomitatur, & cum ipso è terra surgit ac sublimatur; & quoniam una elementi natura, naturam elementi sibi proximi semper amplectitur & cōcatenat, igitur caliditas aëris, caliditati ignis annectitur, & humiditas aquæ humiditati aëris, & frigiditas terræ frigiditati aquæ, (quod per experimentum inferius luculenter demonstratur) & per consequens subtile terræ, & magis volatile cum aquæ partibus sese miscet, & ascendit in iis. Anima igitur in plantarum spiritu inclusa appetit naturaliter sursum ascendere: & auxilium ad suam exaltationem habuit ante Solis creationem à stellis erraticis, & à radiis lucis è cœlis superioribus emissæ, ac post Solis creationem ab ipso Sole, qui quarto die sibi contraxit radios tam visibiles quàm invisibiles, per cœli medii concavitatem dispersos. Nam radii ab illo exeuntes densam terræ superficiem penetraverunt, porósque ejus frigiditate constrictos calore suo aperuerunt; ac dant viam exitus vegetabilibus. Unde, quò fortiores sunt & perpendiculariores radii solares, eò meliùs & citiùs res è terra proveniunt, ac faciliùs altiusque super terram extenduntur. Hinc igitur est, quod verno tempo-

re

te & æstate plantæ ac herbæ exurgunt super terram, crescunt & multiplicantur; ratioque vegetationis hujusmodi est; videlicet radii solares ab oriente protensi, jungunt sese cum luce in vehiculo vegetabili inclusâ, eamque paulatim sed invisibiliter elevant, & per poros terræ sursum trahunt; ignis autem hujusmodi plantæ, Quintæ essentiæ concatenatur; ita ut cum luce & ejus vehiculo necesse sit ignem sursum ferri, cujus caliditati cognatus est aër; qui eam amplectitur; unde aër, cùm contiguus sit igni, eique amicitiæ vinculis alligetur, immediatè post ignem ascendit; similiter aqua post aërem, & terra post aquam. Sed quoniam terra à suo loco naturaliter propter suæ substantiæ gravitatem ascendere non potest, necesse est, ut plantæ basis & fundamentum, in terra, tanquam in loco suo naturali figatur; Unde anima plantæ sursum cum suo Spiritu versus sedem suam propriam tendens; gravitate radicis sui corporis in terra fixatæ impeditur; & præter speciei suæ consuetudinem altiùs tendere non potest. Sol igitur orientalis ipsam plantæ scintillam lucidam aspiciens paulatim & quidem quotidiè plantam extendere & augere percipitur; unde res crescere & vegetare dicuntur. Hîc autem præcipuè observandum est, quod, cùm terræ frigiditas illi aquæ sit conjuncta, verisimile sit, subtile ipsius terræ cum aquæ partibus ascendens, & sese cum iis miscens, seminis seu ovi ipsius plantæ corpus visibile constituere, in cujus centro anima cum suo Spiritu comprehenditur. Similiter reliqua duo elemenra invisibilia in prædictis visibilibus absconduntur, ignis nempe in terra & aër in aqua. Est etiam hujus animæ vigor per universum corpus vegetabile dispersus, quemadmodum ille animalis; est enim virrualiter in toto & in qualibet ejus parte, per quam qualibet plantæ pars æqualiter & proportionaliter cum qualibet crescit & augetur. Cur autem plantæ ovi seu seminis multiplicatio in infinitum fiat, ratio certè in promptu est; nam cùm omnis multiplicatio procedat ab animæ vigore; necesse est, ut ipsius etiam animæ sit incrementum; cùm unica individui anima multa individua informare non possit. Sed cùm anima hæc nihil aliud sit, quàm lucis essentialis cœli medii quasi scintilla, necesse est, ut hujusmodi scintilla, appositione & conjunctione aliarum ejusdem fontis scintillarum, speciei proportionalium, augeatur & fortificetur, quibus infinita corpora ejusdem speciei informari solent, quod quidem efficitur mediantibus radiis solaribus; radii enim radiis, & spiritus spiritibus non aliter conjungi solent, quàm scintillæ ignis scintillis, & guttæ aquæ guttis. Hinc igitur est, quod ex uno grano infinita, & ex uno semine innumerabilia prodeunt; atq; inde etiam fit, quod semina in terræ matrice sepulta, mirabiliter afficiuntur & delectantur accessu solari, per quem ditescunt, crescunt & multiplicantur. Imò hæc est illa natura, quæ generat res cunctas, alitque illud elementorum ligamentum, ac virtus commiscendi, quæ in qualibet re hujus mundi sublunaris mixtiones elementorum perficit, formamq; suæ speciei congruam & proportionalem imprimit, quâ quævis res à quàvis distinguitur atq; segregatur. Concludimus igitur, quod, ubi materia tenuior & mollior est, quàm illa mineralium, calorq; lucis fortior, ibi illa compositio sursum supra terræ superficiem sese elevabit, radicemque quasi suum pedem ac basim habebit, quam plantam vocamus, & vegetabile; propter cujus composirionis mollitiem lux & calor æthereus in ea inclusus magis agilis, liber & vivax est, quàm ille composirionis mineralis. Nam corporis tenuitas & subtilitas est causa majoris animæ libertatis, vivacitatis & agilitatis. De individuorum vegetabilium virtute tam occulta quàm manifesta, & de chymica corum præparatione Tractatu 4. voluminis secundi tractabimus.

CAP.

CAPUT VI.

De corporis animati sensibilis origine.

ANIMAL etiam ex simplici natura, ætherea nempe, & compositione elementari conflatur, non aliter quam corpus illud vegetabile, sed major caliditatis cœlestis portio ad sensibilium, quàm ad vegetabilium creationē requirebatur, cùm sensuum actus à validiore caliditatis potestate derivetur, eorumque defectus à nimio frigoris torpore & stupore procedat. Atq; hinc erat, quod in diebus creationis animalia ante Solis ortum non crearentur. Nam calor undique per mundi regiones, & præcipuè per firmamentum dispersus, ante quartum diem erat debilis, ita ut potestatē non haberet sensum creatutis communicandi, cujus act⁹ à caloris copia proveniunt, unde vitam vegetativam motumq; imperceptibilē iis donavit, per quē vegetabilia omnia tertio die, hoc est ante Solis productionē creata fuerunt, & sub eādē tamen specie à Sole perpetuò vim multiplicativam & generativā accipiunt, non plus habentia caloris, quàm DEUS illis in prima creatione attribuit; unde secūdùm *Artifium*, hujusmodi creaturæ tres partes habent frigiditatis, & non nisi unam quartam caliditatis; prædominatur enim in iis aqua. At verò secundo & tertio die post Solis positionem, animalia creantur omnia, & ex his quidē imperfectiora statim die sequenti: nam primo die post Solis apparitionē valdè resistebat frigiditas terrestris calidis Solis actionibus; unde animalia irrationalia frigidiora, aquatica, nēpe, in priori illius diei parte, & calidiora in parte ejusdem posteriori, terrestria nempe & volatilia ratione carentia sunt condita; quæ ideò sensum habent super & præter omnes vegetabilium simplicium dotes, quoniam propter radiorum Solis applicationem, in sua creatione vegetabilib⁹ longè sunt calidiora. Hinc enim est, quod animalia secundū omnes Philosophos magis aërea dicūtur, quàm vegetabilia, ac proinde longè calidiora. At, si hujusmodi creaturæ irrationales illis intellectivis rectè comparentur, ignē illis valdè remitti & deprimi inveniemus; his autem hominem gradu longè subli- miori exaltari percipiemus; quare Microcosmus seu animal illud intellectivum ultimo die creatum fuit, non modò caloris solaris, jam fortiùs super terram prædominantis, beneficiū acquirens, sed etiam lucis spiritualis intellectusq; illustrati portionē ad suam essentiā, divina voluntate sic jubente, sibi vendicans. Atq; hinc est, quod, cùm alia animalia propter lucis hujusmodi supercœlestis defectū terrā naturaliter aspiciant, & ad eam prona sint, homo sursum versus cœlum & sydera tendit, ejusq; caput, tanquam flosculus, in quo semina rationis nobilissima includuntur, superiorem totius corporis sedem sibi eligit; nam lux illa divina semper erigit hominem, eumq; allicit ad altiora contemplanda. Unde *Poëta*,

Os homini sublime dedit, cælumq; tueri,
Jussit, & erectos ad sydera tollere vultus.

Hinc creaturarū sensibiliū omnium nobilissimus & super alias Dominus est factus. Creato igitur animali manifestū est, q; ad ejus continuationem ac speciei cōservationē duplex naturæ æqualitas cōcurrat; quarū una est æqualitas manifesta & extrinseca, alia æqualitas occulta & intrinseca; Illa *extrinseca* cōsistit in æquali cōpositione ipsius corporis ex quatuor humiditatib⁹ seu humoribus, *sanguine* nēpe, *cholera, phlegmate*, & *melancholia*; atq; hæc æqualitas est causa cōjunctionis animæ cum corpore: hæc autē *intrinseca* est natura ipsius animæ vitalis, ex æquali portione calidi cœlestis, & humidi innati seu spiritualis ejusdem. Ubi igitur ab æqualitate illa manifesta sit recessus fortis & in quātitate magnus, ibi corrumpitur ligamētū animæ cū corpore, & tūc accidit animā à corpore separari; quæ qdē separatio *mors* appellatur; at si illa recessio ab æqualitate sit debilis tātū, & in quāti-

Z tate

tare exigua, accidit fortassis ex hac *ægritudo* & corporis perturbatio. Ut igitur quę-libet prædictarum qualitatum proportio in pondere vel saltē justitia contineatur, *duplex* requiritur ad totius compositi conservationem *nutrimentum*, videlicet *spirituale* seu æthereum & *corporale* seu elementare: *Spirituale* illud pabulum corpus ingreditur, aut mediante corpore tenui & invisibili, aëre nēpe, aut mediante corpore crasso & visibili; cujusmodi est nutrimentū illud vulgare, animale nēpe & vegetabile: Alimētū illud invisibile in se retinet lucis solaris & spirit⁹ ætherei portionē aliquam, quâ Spiritus vitales in animalis venis arterialibus delirescētes mirificè & omni momento reficiūtur: hujusmodi igitur pabulū, *aër* nempe in respiratione ad intimū cordis thalamū attrahitur, partesq; ejus essentialiores recipiuntur ad spirituū vitaliū refectionē: reliquæ verò quasi excrementitiæ & superfluæ, nempe substantia aquatica, magis ipsius aëris, expiratur. In alimento etiā ejus visibili & corporali, quod aut animale aut vegetabile solet esse, duplex reperitur subjectū, aptū ad utramq; æqualitatem pascendā; quorū unū est de natura cœli, quod rei nutrientis pars essentialis seu ætherea, humidū nēpe radicale cum calido ejus innato, dicitur; aliud est de natura elementorū, nempe corporalior ejus pars, ex quo elicitur & secernitur elementi ignis portio, ad humoris cholerici in re nutrienda nutritionem propriam; similiter elementi aëris substantiâ, quâ sanguis animalis nutritur, & illa elementi aquę, cujus appositione pituitę naturalis substantia conservatur; grossiores deniq; alimēti melancholiā fortificāt: cùmq; ex his elemētis universi corporis animalis cōpositio fiat, necesse est, ut ejus partes solidiores à subtilioribus corporis nutrimēti partibus extrahantur ad ejus cōservationē in statu & vigore corporis naturalis & optimè dispositi, & ut grossior & fœculentior ejusdē portio, tanquā inutilis, aut per viscera aut per urinas expellatur. Hinc est, quod ex defectu hujusmodi alimenti elemētaris marcescit corpus animale, imò debile redditur, & viribus prorsus dejectis in tabē concidit, quemadmodū iis accidit, qui fame urgentur acutissima. Ex his igitur manifestū evadit verissimū esse illud vetus *Philosophorum* axioma: *Similia nempe similibus gaudere & naturā non emendari, nisi in natura sua propria.* Concludimus deniq; quod, si creaturæ materia sit purior & subtilior, quàm illa vegetabiliū, luxq; essentialis potentior, opus lōgè pulchrius & nobilius producatur, quàm est illud vegetabile, quod animal appellatur, in quo aër & ignis mirificè operantur. De peculiarium animaliū virtutibus tam occultis quàm manifestis in volum. 2. Tract. 4. tractabimus.

CAPUT VII.

Unde specierum creaturarum differentia, & cur aliæ aliis sint calidiores, frigidiores, humidiores & sicciores?

VNIVERSALEM rerū omniū differentiam procul dubio ab animabus seu formis earum essentialibus, quas substantiales lucis scintillas, spiritui inclusas suprà appellavimus, profluere certum est, cùm materia per se solummodò in potentia sit, neq; in actum producatur, nisi luce informetur; has autē formas nonnulli Philosophi *Influentias* appellant, quæ per elementū terrę descendentes usq; ad ejus centrum penetrant, more tam vario, & ratione tam diversa, ut generationes diversas in terræ visceribus per diversas impressiones producant. Hujusmodi, inquam, anima lucida facit totum, sine qua nulla reperitur in corpore actio. Trahit igitur ex creaturæ terra ignem, & ex aqua spiritum illum levem & flatuosum, quem dicimus aërem, ita ut, si in creatura sit magna terræ quantitas, & exigua aquæ, cum valida calidi essentialis portione mixtiones efficiente, tunc elementum ignis se in compositione illa demonstrabit, & dominium habebit: Sed si exiguus fuerit calor in prædicta terræ mensura, & aquæ parum, terra habebit domi-

dominium: contra etiam, si super exiguam terræ & majorem aquæ quantitatem satis validus invenietur calor operans, compositio erit cruda & aquatica; at si in eadem compositione fortior & validior adhuc reperietur calor compositum siccius erit, & orietur ex hujusmodi mixtione corpus pingue. Quare cùm anima descendit super talem materiam, veste spirituali æthereì familiarissima induta (sine cujus siccitate anima illa & corpus compositũ nunquam convenirent, familiares essent, aut ad invicem conjungerentur) suo calore temperatissimo, materiam illam movet, eamq; variè & diversè alterat, varios habitus speciesq; rerum producens, secundùm majorem aut minorem ejusdem lucis proportionem, & subjecti materialis, in quod ingreditur obedientiam differentes. Nam multitudo formæ perfectionem, activitatem, subtilitatem & puritatem majorem corpori affert, si materia sit bene præparata ad eam recipiendam; atq; hoc modo vegetabilia & animalia nascuntur. At si corpus sit rebelle, grossum, & suæ formæ quãtitati inobediens, eo casu impeditur in actionibus suis animæ vigor, speciemque mineralem producit; Ubi autem in triplici rerum prædictarum divisione aliqua species individua suam differentiã habet, ut in regione animali *homo* à *leone*, & *leo* ab *ursa*, atque iterùm illa à *sorice*; in specie vegetabili *quercus* à *corylo*, & *corylus* à *xy-tilo*, ac *verbena* à *betonica*, & *salvia* à *thymo* & cæteris; atque in minerali, *aurum* à *plumbo plumbum* ab *antimonio*, & sic similibus: ibi fit illud propter infinitas proportiones & gradus, quibus materia à sua forma differt. Nam in aliis forma in tali gradu exaltatur in hac creatura super illum illius, propter illius naturæ materialis obedientiam, & hujus inobedientiam. Speciei autem inobedientia potest dupliciter accidere, videlicet, ubi lux illa essentialis inclusa valdè est exigua, ita, ut, quamvis materia sit satis rara, tenuis & tractabilis, non tamen satis potens sit ejus forma ipsam gubernare, & versus perfectionis metam promovere: Sic phlegmaticæ creaturæ & melancholicæ tardiùs moventur illius sanguineis aut cholericis; Sic *semperviuum* & *cicuta* tardiùs ad maturitatem veniunt, quàm vegetabilia calidiora, vel ubi materia est valdè inobediens, crassa, dura, minimè porosa, & suam animam, quamvis quantitate haud exiguam, carenis quasi ligans, ejusq; potestatem & vigoris actiones omninò impediens & prohibens. Concludimus igitur, quod, quò mollior & obedientior est corporis substantia, eò lux invisibilis in ea inclusa proportionaliter, nobiliorem reddit ejus compositionem. Ut autem cujuslibet rei materialis proportio fuit ad ejus formam in prima creatione; sic etiam generatio illius ab origine mundi ad ejus interitum in eadem mixtionis proportione, & sub eadem specie ex divina opificis voluntate continuatur: nam scintillæ lucis assiduè deorsum impluuntur.

CAPUT VIII.

Ignis artificialis seu communis quid? quomodo de igne cælesti participat?

QUOD ignis hic noster inferior, quem communem & artificialem vocamus, à luce illa cœlesti originem suam duxerit, tum veterum Philosophorum rationibus, tum etiam ipsorum exemplis satis comprobatur, quorum quidem opiniones nos etiam, intentionem nostram strenuè persequentes, facilimè confirmare non dubitamus. Nam lux illa immensa, increata, & mundi caput, lucem primatiam creavit, à cujus fonte supercœlesti radii in corpus illud solare & cæterarum stellarum deorsum immittuntur: cum his enim corporibus procul dubio assiduè communicat cœli Empyrei splendor, à quibus infunduntur radii lucidi in ignem hunc nostrum artificialem. Unde manifestum est, ignem istum participationem non modò cum luce supercœlesti habere, sed etiam quandam ipsius lucis increatæ similitudinem & præsentiam, cùm ipsi Ca-

codæmones ignis accessione debilitentur & fugentur, quemadmodum Dæmones boni ejus intuitu reficiuntur & fortiores redduntur. Hinc enim veteres candelas & lampades accensas juxta cadavera mortuorum posuerunt, nec ipsas tolli permiserunt, quousque purgationes sacræ finitæ, & cadavera in sepulchris posita fuerunt, ut scilicet Lucifugos & malos Spiritus Cacomagis inservientes pellerent, aut eorum accessus impedirent, ut in *Apuleji asino aureo* repetitur. Similiter *Sacerdotes Vestales*, secundùm Romanorum ritus, ignes semper ardentes juxta altaria sua habuerunt. Hinc denique veri DEI cultores, ut in sacris literis repetitur, secundùm veterem DEI legem jubentur sacrificia cum igne offerre, & ut ignis super altare assiduè ardeat; imò & ad hunc usque diem, inter Romanæ religionis Christianæ cultores, illud *Pythagoræ* anagramma diligenter observantes, indesinenter in templis ardere percipitur. Sed quid sit hoc lumen ardens, quod ignem communem & artificialem appellant, aut quomodo actu suo destructivè agat in subjectum quod occupat, hic breviter declarabimus. *Pythagoras* posuit unicum tantùm ignem omnia penetrantem, quem *Plinius* magnam rerum naturalium portionem vocavit; hunc illam lucem essentialem appellavimus. Sed hic ignis in sua actione fortior aut debilior in quolibet subjecto, secundùm majorem aut minorem actionum suarum resistentiam reperitur, unde in cœlo Empyreo propter loci substantiæ tenuitatem, exiguamque ejus resistentiam immensè dilatatur, & blandissimè suavissimeque calefacit, ac in supremo spiritualitatis & perfectionis gradu exaltatur, quoniam ibi liberior est. In cœlo medio propter spissiorem partium ætherearum consistentiam intensior & magis calidus est, quoniam ejus corporis compositio ignis supercœlestis actionibus deorsùm emissis magis resistit; non tamen ita calefacit, ut ad creaturæ ruinam & destructionem tendat; sed propter suæ temperiei moderationem, circa ipsarum creaturarum inferiorum conservationem & multiplicationem assiduè occupatur. Quò autem ignis hic magis deorsum vergit, & versus centrum deproperat, eò magis resistitur ejus operativæ virtuti & coarctantur ac comprimuntur ejus radii, propter substantiæ cœli infimi corpulentiam, gradatim versus centrum crassescentem, compressiq; violentiùs agunt, cùm vis unita sit fortior. Sic etiam videmus, quod in angustiori fluminis seu torrentis alveo, aquæ velociùs & rapaciùs moveantur. Atque hinc est, quod apud *Theologos* ignis ille infernus & maledictus, propter nimiam radiorum descendentium coarctationem, substantiæq; lucis descendentis compressionẽ & condensationem, præter omnem imaginationem destructivus, comburens dolore & horrore immenso, ac nunquam cessaturo crucians, & propter angustationẽ materiæ maledictę eũ continentis, mirè tenebrosus, horrẽdus ac tristis dicitur: Ignis verò intermedius participat tum de igne illo cœlesti, tum etiam de illo inferni, secundùm partium cœli infimi crassitiẽ dispositionem, quas occupat. Unde fit, ut ignis hic inferioris cœli, tum conservet, & pullulare faciat, sed diversa ratione. Ex quibus certum est, ignem illum unicũ per universa se porrigentem, cùm per se se abditus & incognitus sit, ut *Dionysius* vult, operatione differre & se magis aut minùs patefacere, secundùm materię intervenientis dispositionẽ, quam occupat, utpote cujus resistentiã manifestatur ignis natura tam cõservativa quàm destructiva; res enim heterogeneas, & à sui humidi radicalis natura differentes disgrẽgat, ut verũ suum pabulum, & quasi alimentũ inveniat; nõ aliter quàm animalia nucis substantiã centralẽ quærẽtia, ejus cortices & cutes segregant (quò medullam ad suam escam eligant, quã nutriantur. Ut igitur lux illa cœlestis corpore flatuoso, aëre & spiritu dicto vestita, non modò suo calore movetur, & operationes suas perficit, sed etiam pro suo pabulo puram & tenuem ætheris pinguidinem requirit, (nam sine alimento nihil subsistere potest) ita innumerabilis lucis seu ignis cœlestis radii quasi venandi gratiã in infimam mundi regionem

Barthol. lib. 11.

Barthol. lib. 11.

gionem descendunt,& coarctati crassiores cibos exoptant;quare illa subjecta invisibiliter petunt,quæ molliora sunt, & faciliora ad penetrationem, & in quibus major pinguedinis illius æthereæ pars,quam quærunt,delitescere solet;ac præcipuè illa,quorum formæ avolarunt, suaque habitacula reliquerunt. Hinc igitur est,quòd animalia & vegetabilia mortua, invisibili horum radiorum præsentiâ subitò putrescunt; hinc cadaveris in sua elementa primaria dissolutio; hinc aëris cadavera circumambientis fœtor & putridus ac malè gratus odor, qui evidens est signum dissolutionis in ignem & aërem. Sed tamen ad hujusmodi actionem, intelligendum est, pauciores lucis radios congregari, quàm ad illam ignis artificialis,in quo sunt infiniti; imò in ejus ratione & operatione, non aliter continui sunt radii radiis & scintillæ scintillis, quàm in totpotis alicujus submersione guttæ aquæ guttis; unde effectum promptiorem & velociorem in sua executione producit. Nam ubi ignis ille densus in crassioribus corporibus incarceratus collisione duorum corporum durorum elicitur,ibi propter suam grossitiem visibilis est,& facilè corpori grosso adhæret, quod propter suam mollitiem, & subtilem pinguedinem aptum est inflamari, ignemque famelicum suscipere, & ipsi pro pabulo inservire; ut primum autem ignis hic famelicus pabulum suum gustare inceperit, subitò radios invisibiliter circumambientes sibi convocat; quæ advolant more avium ferarum, aut muscarum, quarum multitudo circa cadavera mortua gradatim augmentatur; præsentia enim unius alteram convocat, ac deinde tertiam, & sic in infinitum, quousq; universa cadavera muscis cooperiuntur; aut quia magnetica inest in ignis crassioris substantiâ virtus, quâ radii radiis & ignis igni junguntur. Utcunque, certum est, hujusmodi scintillarum substantiam non esse ex nihilo, sed ex materia ignis cœlestis propter tenuitatem suam in aëre delitescentis, qui jam propter pabuli multitudinem, in quod agit dēsus ille ignis, ex omni parte circumjacente ad subjectum patiens congregatur, & propter multorum radiorum appositionem condensatur, more ignis priùs agentis, ac redditur nobis visibilis, & multiplicatur in infinitum propter assiduam radiorum accedentium unionem, dummodò pabuli & fomenti quantitas sufficiat ad ipsorum appetiüs expletionem. At si materia passiva defecerit, ignis istius partes paulatim per vasti aëris spiritum dissipantur & evanescunt; destructoque subjecto, ac consumptâ ejus humiditate radicali, aut ab illis invisibiliter raptâ, versus locum suum naturalem tendunt. Et certè hîc magnum videtur latere mysterium, ingensq; oriri dubium; An scilicet radii hi congregati ignem constituentes vulgarem, corpora hæc inferiora tam rapaciter devorent propter magnā inimicitiam, quæ est inter materiæ opacitatem ejusq; frigus, aut ut ipsi famelici alimento illo æthereo, in patiente contento, reficiantur; aut saltem, ut fratres suos incarceratos cum suis vehiculis æthereis redimant & liberent, ita ut, quia sine corporis elementaris destructione id fieri non potest, partium ipsarum dissipatione illud opus inprimis præstare videantur? Et certè, ut mihi videtur, ignis ille invisibilis & attenuatus suo pabulo naturali contentus esse potest, cùm per mare æthereum tam latè patens dispergatur, cujus substantia est valdè simplex, & quasi totius mundi humidum radicale; cui proximè accedit aëris substantia, quâ etiam ignea natura pascitur, licet gracilior sit, & non ita pinguis, ac illa ætheris & crudis terræ ac aquæ exhalationibus & vaporibus inquinata. At verò, ubi contrahitur simul infinitus scintillarum dispersarum numerus in unam flammam, ibi crassius pabulum requiritur; quod in animalis vita facilimè demonstratur; nam propter mediocrem sui ignis cœlestis dispositionem non sufficit aët attractus ad ejus pabulum, sed etiam alimenta solidiora requiruntur ad ejus præservationem, sine qua diu subsistere non potest.

FINIS Libri sexti de creaturis cœli elementaris.

LIBER SEPTIMUS.

De corporibus imperfectè mixtis.

Contenta hujus libri.

In hoc libro feptimo agitur *De caufis meteororum*

- ***Naturalibus*** quorundam meteororum, videlicet capite 6.
  - ***Superioris regionis***, nempe de ***Cometa*** de quo cap. 1.
  - *Media regionis*, ut fcilicet
    - ***Nubis***, de qua capite 2.
    - ***Fulguris & tonitrui*** de quibus capite 5.
  - *Infima regionis*, videlicet.
    - ***Venti***, de quo capite 4.
    - ***Fontium***, de quibus capite 8.
- ***Super naturalibus*** meteororum in genere, de quibus cap. 7.

CA-

CAPUT I.

Quod mistiones imperfectæ, seu Meteora, non sint secundùm Macrocosmi naturam, sed præternaturales, & tanquam passiones ac morbi, partes ejus inferiores affligentes.

VT perfectè mista naturaliter in Macracosmo esse *suprà* demonstravimus; ita ejus Meteora, quæ imperfectè mista appellantur, non secundùm, sed præter mundi naturam ei accidere declarabimus; quippe quæ sunt quasi accidentia molis illius elementaris impedimenta & affectiones, quas alioqin morbos in animalibus appellamus. Quid namque mundo aut mundi naturæ cum *Cometis, coruscationibus, fulgure, tonitruis, capris saltantibus, lanceis ardentibus, halone, parahelio, igne fatuo*? Quid ei cum *nubibus siccis, aut humidis, grandine, nive, nebulis, rore, pruina, aut cum fontium eruptione & inundatione*? Quid itidem illi cum *ventis & flatibus, humidis aut siccis, calidis aut frigidis*? Quid cum *terramotu aut ejusdem hiatu*? Anne hæc omnia necessariò evenire Macrocosmo solent, vel an non potiùs accidentis more possunt absque mundi inferioris ac partium ejus interitu adesse & abesse? Certum profectò est atque indubitatum, vehementer regionem mundi elementarem atque creaturas ejus, horum præsentiâ pati & affligi. Nam quantas aëri ac terræ calamitates intulerint *Cometa*, infinita probant experimenta, cùm etiam satis superque restentur historiæ, illorum aspectu aëris temperiem in pestiferam constitutionem migrasse, magnasque in terra mutationes accidisse, atque adeò etiam fame veluti deletas fuisse integras civitates ac regiones; itidemque *fulgure* templa & palatia conflagrâsse, & segetes, herbas, ac arbores adustas esse, atque exaruisse; *Tonitruo* civitates, turres, procerasque arbores solo fuisse æquatas, atque serenam quoque aëris faciem *nubium* præsentiâ veluti tenebris obvelari, ac tristi quasi vultu hæc inferiora aspicere, *pluviarumq; ac nivium* copiam nimiam, diluvia & inundationes induxisse, quas non domuum tantùm ac civitatum ruina, sed & animalium quorumque strages, atque ipsius etiam terræ corruptio est sequuta; *Grandine* porrò arbores ac fructus corrumpuntur, aliaque mala plurima infetuntur; *Ventos*, oppidorum, templorum ac domuum subversio, & maris fluctuumque turgidorum concitatio ad destructionem & perniciem, tum navium, tum etiam hominum in iisdem versantium, comitatur; *Turbine* arbores proceræ humi prosternuntur; *Terramotu* moles terrestris concutitur, & *hiatu* veluti vulnetatur, civitates aut pro parte aut in totum absorbentur, ac radicitùs arbores evelluntur, innumeraque alia mala inducuntur. Haud frustrà igitur aut inconvenienter mundi majoris meteora præter naturam esse dicimus, & maxima creaturis ejus nocumenta afferre, ac pro morbis ea de causa apud ipsum non immeritò haberi; haud secùs quàm etiam omnia *Microcosmi* meteora morbidas illius affectiones esse *volumine secundo* dilucidè demonstrabimus.

CAPUT II.

De corporibus imperfectè mistis in genere.

CORPORA imperfectè mista sunt illa primæ compositionis, quæ *Meteora* appellantur; ea quæ veteres Philosophi ex vapore aut exhalatione conflata esse dixerunt; quamvis nonnulla ex illis comprobabimus aliunde provenire, prout in *nubis* descriptione infrà dicemus. Hanc autem compositionis speciem Philosophi in igneam, aquosam, & mediam distinxerunt; quarum cujuslibet variæ sunt subdivisiones, tum *specie apparitionis*, tum *loco generationis* ab invicem distinctæ. Nam *in suprema aëris regione* ponunt ignem perpendicularem, lanceam ardentem seu trabem, candelam accensam, scintillas volantes, capras saltantes, Cometam, &c. *In media* fulmen, coruscationem, tonitru; *In infima* ignem illum fatuum, &c. *Meteora*, quæ *media* vocant, continentque ventum, terræmotum, turbinem; *Aquosa* verò continent nubem, nubeculam, nebulam, pluviam, rorem, pruinam, nivem, & grandinem; quibus etiam fontes, thermæ, flumina & mare cum sua salsedine & æstu propter suam affinitatem annectuntur. Quæ omnia hoc loco pertractare non intendimus, quia omnes ferè Philosophi de illis egerunt, sed illa solummodò in lucem producemus, quorum generationes & naturas *Philosophi* antiquiores, non ita rectè, ut mihi videtur, ac ipsa veritas requireret, explicuerunt; cujusmodi sunt, Cometa, nubes, ventus, tonitru, &c. De fluminibus etiam & fontibus obiter paucis discurremus.

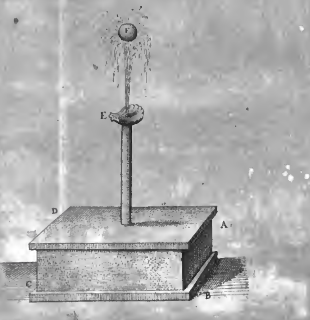
CAPUT III.

De Cometarum, & aliorum Meteororum in superiore aëris regione positorum compositione.

MULTIPLEX est *Philosophorum* de *Cometa* generatione & apparitione opinio; dum *alii* ipsum ex vapore aut exhalatione terrestri, crassa, pingui, & viscosa, & ex partibus densè compactis virtute astrorum ex terræ visceribus paulatim elevatum in supremam aëris regionem, ibique dilatatum, incensum, & inflammatum esse dicunt; voluntque eum durare, quousque tota ejus materia ardendo consumatur: *Alii* describunt eum esse exhalationem, non crassam, sed subtilem, non illuminatam, sed lucentem à lumine Solis & astrorum in ipso incorporato; dicuntque hujusmodi meteora originem suam ab actione syderum, in visceribus terræ, maximè dum pori per frigus constringuntur, habere. Sed hisce Philosophorum opinionibus, ut mihi videtur, multa occurrunt impossibilia; nam cum exhalationis natura sit calida & sicca (definitur enim *fumus calidus & siccus*) impossibile est, ut per mediæ aëris regionis cribrum & diaphragma frigidum & humidum transeat; cùm immensa sit inter naturam unius & alterius contrarietas; unde necesse est, ut immensa substantiæ frigidæ mediæ aëris regionis quantitas, exiguæ exhalationis portioni, sursum tendentis, neget transitum, eamq; violenter & vehementer deorsum reprimat. Ex hujusmodi igitur exhalationibus, venti potiùs, seu fulgura aut tonitrua & coruscationes oriuntur

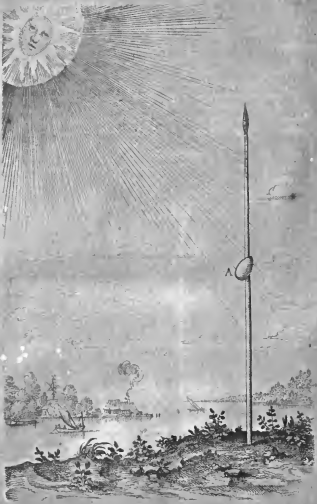
tur, ut infrà declarabimus, quàm Cometæ, & reliqua meteora, in suprema aëris regione nata. Alia igitur inquirenda & danda est ratio philosophica originis *Cometa*, & aliorum meteororum, ejusdem speciei ac loci. Dicimus igitur scintillam quandam stellæ Martialis spissiorem deorsum tendentem, in crassiori tertiæ aëris regionis materiæ inclusam, tanquam in suo vehiculo, propter corporis sui levitatem, igneamq; stellæ caliditatem, tum attractivâ ignis facultate, tum etiam, propter resistentiam mediæ aëris regionis, ejus descensum & transitum per suas regiones omnino prohibentis, in medietate supremæ aëris regionis pendere cogi, ubi tum animæ seu stellaris scintillæ virtute, tum attractivâ elementi ignis ipsam proportionaliter sustinente facultate, tum repercussione per Antiperistasin factâ, ex mediæ aëris regionis frigiditate in eodem semper statu eademq; distantiâ à terra elevatur. Qualem autem habeat aër frigiditate inspissatus virtutem res solidas sursum elevandi, ignisq; attractione eas attollendi ac retinendi, demonstrant duo eperimenta sequentia.

Experimentum I.

Aqua violenter è vasculo A.B.C.D. *per tubam* E. *sursum emissa levem illam sphæram ligneam* F. *in aërem elevabit, ita ut tripudiare videatur; & hoc modo, quàm diu aqua per tubam exibit; tam diu sphærula illa tripudiando saltabit.*

Experimentum II.

Ovi concha A. rore Majali repleta, & cerâ postmodum optimè firmata, si juxta hastam perpendiculariter elevatum ante Solem splendentem statuatur, Sol ipsum radiis suis paulatim sursum super hastæ summitatem elevabit; prout communis experientia illud comprobavit. Fit autem hoc ipsum attractivâ radiorum solarium virtute, puram illam ac subtilem materiam in ovi testa inclusam elevante.

Ignea

Ignea igitur Planetæ,& frequentiùs Martialis,vis in illo vehiculo tenui, & quodammodo viscoso inclusa, magneticâ quâdam virtute circumambientis densioris aëris,ejusdem regionis partes sibi attrahit propinquiores, easque inspissat,& in stelliforme corpus reducit; contra quod radii solares & cæterorum sydercum,tanquam contra speculum quoddam reflexi illud illuminant, visibile faciunt,& aut stellæ instar efficiunt, aut suas ideas in ipsum infundunt, quibus nobis veræ stellæ effigiem repræsentant. Non satis igitur damnare possumus illos,qui corpus hoc *Cometæ*,uti & aliorum ejusdem naturæ, inflammari, & more ignis consumi volunt; quod quidem si esset verum, sequeretur, tenuem illam massam,in infima aëris regione accensam,quam *ignem fatuum* appellant, cùm ex materia crassiori sit,quàm *Cometa*,magis sensibiliter res,quibus adhæret,comburere; quod tamen negavit ipsa experientia. Dicimus igitur,fumum hujusmodi naturam occultam habere, radios invisibiliter dispersos sibi congregandi, ut in ligno putrido,squamis piscium, ciendula, & hujusmodi aliis nocte lucentibus supra expressis dictum est; asserimus etiam corpus, hoc suo quidem, sed quoad nos insensibili modo accendi & conflagrare. Causæ autem dissolutionis & evanescentis corporis Cometæ est assidua radiorum reflexio calorem generans eumq; gradatim continua radiorum resulatione quotidie augmentans; quâ caloris virtute jam post multos dies auctâ, & fortificatâ corpus aperitur, scintilla circumvoluta liberatur, & tota Meteori compositio paulatim virtute lucis insensibili destruitur, & in aërem subtilem dissolvitur ac evanescit; quod etiam rum præcipuè accidere solet,cùm planeta ille Martialis Cometam generans, ejusque scintillam nutriens & vivificans, debilis redditur, aut alicujus Planetæ, contrariæ qualitatis,ejus vigorem diminuentis,applicatione seu aspectu,aut cum in detrimento seu casu suo labitur, aut quando materia occulta Martis virtute igneâ & destructivâ paulatim diminuitur.

CAPUT IV.

De nubis generatione.

PERIPATETICI definiunt,*nubem esse vaporem, à terra in mediam aëris regionem elevatum; ibique vi frigoris constrictum & quasi congelatum qui huc atque illuc vario ventorum motu pulsus agitetur.* Sed quòd longè aliter sese res habeat in hujus Meteori generatione, experimento primùm, & deinde rationibus Philosophicis satis manifestis explicabo. Ego Venetiis versus Augustam Germaniæ inter montes Alpinos iter faciens, in summitate scopuli cujusdam,immensæ altitudinis,quem radii solares strenuè feriebant,nebulam subtilissimam apparere percepi,quæ magis magisque sese inspissando in nubem tandem densissimam redacta est anteriori solummodò montis vertici adhærentem; cæteras verò scopuli partes à nube immunes & solaribus radiis splendentes vidi. Causam igitur hujusmodi Meteori à vento,fortiter contra illud scopuli seu montis fastigii latus flante, provenisse animadverti,qui flatu suo aërem tenuiorem ante se depellens, illum taliter contra scopulum comprimebat, propter scopuli duritiem aërem fugientem retinentis,ut semper partes aëris sequentes illis præcedentibus apponeret, & propter montis resistentiam gradatim in nubis consistentiam condensaret; quam statim radii solares,scopuli verticem ferientes, tandem in guttas pluviam inducentes dissolvebant. Sed objiciet fortasse aliquis,nubes provenire,ubi mon-

tes aut ſcopuli minimè reperiuntur: Cui reſpondendum eſt, aëris condenſationem ſimili compreſſione, licèt diſſimilibus mediis inſtrumentis produci. Nam duo venti oppoſiti ſimul flantes, licèt unius propter ſuam in aëre prædominationem alio ſit fortior, aërem tenuiorem ſæpiſſimè comprimere & condenſare ſolent, & in pluvias convertere, ſecundùm venti ſeu exhalationis naturam; qui ambo venti, ſi fortiùs agant & reſiſtant, ſimilem producunt in aëre ſtrepitum, quem duo flumina violenter in eundem ſinum ſeu abyſſum motu contrario incidentia. Memini etiam me in navi mare ſulcante velis extenſis, & fortiori flante vento viam & iter feciſſe verſus Angliam; quo iterum per vices debiliùs flante, ventum ei oppoſitum, & itineri noſtro adverſum vela retrò agere obſervavi, quouſq; ventus ille nobis propitius alterius oppoſiti vigorem ſuperando, nos tandem feliciter in Angliam devexit. Interea igitur variæ nubes collectæ fuerunt, & in pluvias reſolutæ. Si deniq; rationes Philoſophicas producamus evidentiores, percipiemus illas Peripateticorum nubis generationem demonſtrantes pro nihilo habendas eſſe; namq; ſi nubis origo eſſet à vaporum in ſupremam aëris regionem attractione, ſequeretur, nubes æſtivo tempore frequentiores eſſe quàm hyemali: tum, quia æſtate Sol ſuis radiis directioribus vapores faciliùs ſurſum attrahit, tum etiam, quoniam tempore calidiori, pori terreſtres hujuſmodi vapores evomentes, ſine impedimento aliquo frigoris viam obſtruentes, fumos egredi ſinunt; videmus enim aërem æſtivo tempore eſſe ſpiſſiſſimum, propter aſſiduos vapores è terra & aqua exurgentes; imò ſtagna, fontes, & flumina aut penitùs, aut ſecundùm magnam ipſorum partem ſubtiliatione in aëris ſubſtantiam convertuntur; quemadmodum in hyeme iterùm inſpiſſatione, cùm groſſior aëris pars frigoris virtute condenſatur, aër in nubes primum, & deinde in pluviā attrahitur. Unde ſtagna, fontes & flumina aëris in aquam mutatione replentur tempore hyemali torrenteſq; exſurgunt: atq; hinc univerſa terræ ſuperficies, æſtate ſiccata, hyeme, humida & lubrica redditur. Ex quibus evidens eſt, nō vaporem immediatè elevatum in mediam aëris regionem, ſed ipſum aërem condenſatum nubis ſubſtantiæ cauſam & originē eſſe, & quòd in hyeme nubes magis producantur, quàm æſtate, tum propter ventorum oppoſitorū flatum contrarium, tum quia frequentiores ſunt ventorum borealium flatus, quorum eſt congelare; quamvis denominationem ſemper non habeat, propter evidentiores fortaſſe ventio oppoſiti flatus; tum deniq; quoniam aër præparatus eſt & aptus ad hujuſmodi impreſſiones, naturaq; mediæ aëris regionis, propter Solis abſentiam aut remotiorem diſtantiam bene diſpoſita ad aëris craſſi partes congelandas & more glaciei ſuſtinendas, quouſq; radiorū ſtellarium virtute in guttas diſſolvātur. Si igitur vapores diurno tempore eleventur, nebulas poſt Solis occaſum producere & non nubes, aſſiduè nos docet experientia. Ex ventorum deniq; flatu varii producuntur effectus in nubium generatione; nam ubi *Auſter* prædominatur, flante tamē, ſed occultè *Borea*, propter congelativam unius diſpoſitionem, frigiditate & ſiccitate operante in ſubſtantiā nubis, & diſſolutivam qualitatem alterius, qui ſuā naturā calidā deſtruit opera congelativa ſui oppoſiti, nubes in pluviam reſolvuntur: At ubi *Boreas* dominium habuerit, nubes ab *Auſtro* inſenſibiliter flante diſſolvi penitus nō poteſt, ſed in nives vel grandinē vertitur; at ſi *Auſter* adhuc fortior erit, partim nives & partim pluvias generat. Ventus verò occidentalis, ut plurimū nubes calidiores & ſicciores producit, quæ ſine diſſolutione ſuarum partiū radios ſolares & cæterarum ſtellarum ſuſtinere ſolent: unde lucidè & ſerenè apparent: ubi verò ventus unicus & ſimplex flat, aut ſaltem ventū tranſverſum valdè debiliter ſibi contrarium invenit, ibi ut plurimū aër ſine nubibus invenitur. Si hoc ſapienti non ſuffieit, quid de nube, fulgura in viſceribus ſuis portante, exiſtimandum, quæ in ultimo Horizontis margine apparens cōtra venti motum movere percipitur? Pro-

Procul dubio hujusmodi meteoron in puncto utriusq; Horizontis nascitur ex flatu, duorum ventorum opposite flantium, quorum unus in uno Horizonte fortior fuit, & alter in altero prædominationem habuit; ille verò in horizonte occulto magis sursum & fortiùs opposito flans, nubem tonitru excitantem, contra debiliores venti flatum, in horizonte visibili moveri percipitur. Concludimus igitur, nubem fieri ex compressione tenuiore aëris partium factâ, ventorum flatu in oppositas mundi plagas progrediente; dicimusq; contra Peripateticorum oppiniones, ventum tam in media aëris regione, quàm in infima inveniri, cùm nubiũ corpora ab ipsorũ flatu moveantur, quemadmodum & ipsi Peripatetici scripserunt.

CAPUT V.

De ventis.

De ventorum etiam origine variè scripserunt veteres, ex quo incerta ipsorum de hujus meteori causa cognitio facilimè dignoscitur. Nam *Peripatetici* venti materiam, calidam & siccam exhalationem dixerunt, lateraliter circa terram moventem; *Beda*, aërem vaporosum, à fumosa materia è terra egrediente agitatum: *Constantius* ventum definit esse vaporem frigidum & siccum, resolutum, & è terra aut aqua separatum, virtute caloris aërem strenuè moventem: *Alii* posuerunt, ventorum originem esse, ex motu violento nubium, aërem ante se pellentium; *alii* voluerunt, ventum habuisse ortum suum ex reverberatione partium seu brachiorum maris, à qualibet terrę plaga proveniente, dicuntq; brachium australe in boream vergens ventum Orientalem seu Subsolanum inducere, & sic de cæteris: *Nonnulli alii* scribunt, ventos ex antris & specubus provenire. Nos autem praxi quadam docemur, ventorum originem à duobus primariè derivari, videlicet, aut abêre incluso, simpliciter & violenter à terrę ventre prorumpente, aut ab ipsâ aquâ, in vaporem calidum vi ignis centralis dissipatâ. Aër autem in terra inclusus expellitur, subtiliatione ejus, à calore centrali facta, quemadmodum experimento sequenti declaratur, & tunc propter paucitatem materiæ non nisi levem excitat ventum, cujusmodi in æstate spirare videmus.

Experimentum I.

Ignis A. accensus super arulam B.C.D. *subtiliatione expellit aërem grossiorem per tubam* E. *qua egrediendo flat, & ventos benigniores excitat.*

Aut propter multitudinem aquarum in terræ viscera irrumpentem, integram aëris substantiam ex terræ ventre extrudentium, ut experimento sequenti declaratur; unde non modò venti, sed etiam terræ motus ut plurimum fiunt.

Experimentum II.

Aqua cadens in superiorem regionem vasis A. B. C. D. *descendit in regionem ejus inferiorem per tubam* E. *& expellit aërem in ea contentum per foramen tubæ*, F. *qui transiens per orificium fistulæ* G. *eam flatu suo resonare facit.*

Aut quando magna terræ quantitatis cadit in immensam terræ cavitatem seu specum, aërem in ipsa retentum subitò & violenter ejiciens, ut in experimento sequenti declaratur, atque tunc semper ferè circa illam mundi plagam tremor terræ persentitur metuendus.

Expri-

Experimentum III.

Arena quantitas ex superiori regione vasis A.B.C.D. *descendit in ejus inferiorem per tubam* E. *& cogit aërem in ea contentum per foramen fistula* F. G. *egredi; ejusq; flatu fistula illa sonos edit.*

Aut venti etiam ab aquâ in centro t . tentâ provenienteq; vi caloris interni, seu sulphuris in terræ visceribus accensi subtiliatâ, & in tenuem vaporem redacta sæpissimè derivantur, quemadmodum experimento sequenti declaratur.

Experimentum IV.

Aqua in olla A. B. C. *bulliens super igne vertitur in vaporem, qui egrediens per tubam* D. *violenter flat in fistula* E. F.

Nam

Nam aqua in centro vi caloris subtiliata ampliorem sui corporis comprehendendi locum expetit, cùm in priori sua sede ptopter corporis sui extensionem manere non possit: Unde, tum ob expulsivám ignis naturam, tum etiam propter subtilem suam substantiam facilimè in aëris regionem erumpit, eumque huc atque illuc suâ præsentiâ & motu agitat, ac ratione spirituum sulphureorum in ipsorum vapore retentorum, tonitrua, fulgura, coruscationes, & hujusmodi alia meteora generat. Ex hujusmodi igitur vapore calido ventus ille, quem *Typhonem* propter ejus incensionem vocant, derivatur. Atque has ventorum causas non modò exemplis artificialibus supra descriptis, sed etiam naturali experientia certas & infallibiles esse, comprobare possumus. In *Dalmatia* enim, narrant, *Plinius* & *Pomponius Mela*, esse lacum in specu quodam profundissimo, vastoque hiatu præcipite, in quem projecto lapide levissimo, quamvis tranquillo die, ventos subitò exagitari, & procellas turbini similes oriri scribunt; hic procul dubio in concavitatis basi includitur aëris immensa copia, cujus egressum negavit aquarum multitudo orificium specus obturantium, penetratione igitur facta à lapide deorsum projecto, magna aëris pars egreditur extrusa foras per ingressionem partium nonnullarum aquarum. Quin & in *Cyrenaica provincia* rupes quædam *Austro* sacra dicitur; ab *Æolea* etiam regione, propter infinitorum antrorum ac specuum in ea contentorum multitudinem, venti assiduè flare observantur: Unde ejus regem primum, *Æolum* dictum, ventorum DEUM finxerunt Poetæ: per hujusmodi enim specus faciliùs emittit terra fumosam ventorum materiam. Nonnulli enim *Promontorii Puteolorum* incolæ, etiam adhuc viventes se in ætate hac ultima meminisse dixerunt, horrendum accidisse in suo promontorio terræmotum, & ventos ac sulphura cum tonitru stupendo per spacium 48. horarum exagitata fuisse, motamque terram de loco uno in alium ac montem in aliquo loco elevatum, quem *Cineritium* vocaverunt, & in parte ejus proxima haud exiguam terræ portionem, imò & majorem civitatis *Cumensis* partem aquis marinis (spectaculum hujus temporis admirandum) submersam esse restati sunt; quæ omnia ipsemet vidi, ejusque rei rationem, immensam sulphuris sub terra ardentis quantitatem pono, utpote cujus facultate destructiva, major terræ sulphureæ illius partis portio in cineres conversa, gravitati terræ superimminentis locum cedebat, quæ in terræ viscera ad cineres usque combusta præcipitata, inclusum aërem calidum erumpere cogebat, cujus violentiâ prædictus terræ motus, venti flammigeri, fulgura, tonitrua & alia lugubria accidentia procul dubio fuerunt inducta. Hujusmodi igitur vapores sulphurei sunt ut plurimum ventorum ignivomorum autores: unde in illis regionibus, ubi frequentiùs terræ viscera aut visibiliter inflammantur, aut per insensibiles expirationes aër hujusmodi vaporibus inquinari solet, coruscationes & tonitrua sæpissimè accidunt. Concludimus igitur ventos excitari solere, & ab aëris in terræ visceribus inclusi extrusione facta, aut ejusdē subtiliatione, (& tunc debilis ciet ventum Zephyrū dictum) aut dum integra ejus substantia erumpit à terræ gremio, tam propter aquarum ejus sedem occupantium violentum ingressum, quàm immensam terræ portionem deorsum versus centrum præcipitatam, (cujus casu & præsentia aër ibi retentus subitò detruditur, & vehementem tum terræ tum etiam aëris inducit agitationem) vel aquarum in terræ gremio subtiliatione, à calore sulphureo orta, cujusmodi ab Australi parte propter assiduam Solis cum illa familiaritatem sæpiùs flare percipitur, cujus igneæ facultates hyemali tempore tolluntur, propter vehementem flatus borealis resistentiam, unde tonitrua & fulgura non ita frequenter hyeme producuntur, quàm æstate. Venti etiam ab aëre subtiliato, & è terræ ventre excusso, provenientes frequentiores sunt in æstate: Illi verò ab aëre in integra sua natura ex terra exturbato provenientes, vernali tempore magis

gis operantur,& præcipuè circa mensem Martii. Nam aquæ radiis solaribus accedentibus penetrantur,&aër inclusus egredi paulatim permittitur,qui tandem infinita aquarum compressione locum illis cedere solet; sed perpendiculariter illis fulgente Sole,& subtilianre ipsas, æstate convertuntur in substantiam aeris. Atque hoc modo quotannis rerum rotationem fieri manifestum est. Ventorum autem de una mundi plaga in aliam, hoc est, lateralis ipsorum flatus causa, sunt Planetarum tum exhalationes, tum vapores exagitantium motus, & aspectus mutui,spirituum istum sub lunarem huc atq; illuc, secundùm naturarum suarum dispositionem pellentes. Nam alii Planetæ sunt Orientales, alii Occidentales, alii in latitudine Boreali, alii in Australi, alii in signis calidis, alii in frigidis, alii in humidis & nonnulli in siccis, ventos ejusdem generis excitantes: Alii juncti cum aliis ventos mixtos inducunt; alii promptiores sunt secundùm suam positionem, exagitare naturam sulphuream,alii aquaticam,alii denique terrestrem. Atq; hoc modo secundùm Planetarum dispositionem, venti varii, variis anni temporibus inducuntur,ut infrà docebimus.

CAPUT VI.

De fulmine & tonitru.

PERIPATETICI scribunt, tonitru & fulmem fieri, quando exhalatio calida & sicca, una cum vapore humido & aqueo elevatur æstu Solis,in mediæ regionis aëreæ partem superiorem; ubi exhalationem illam circumquaque à vapore ambiri & concludi volunt,ac in nubem condensari frigidam & spissam, cujus frigiditatis intensæ injurias ægrè ferens exhalatio illa inclusa,huc atq; illuc veluti indignabunda agatur,quærens exitum,tandemque istuc agitatione & antiperista si instar stupæ accensa rumpat, vi sua ignea,lareta nubis, ita ut illa effracta & disrupta fragorem ingentem edat, quem *tonitru* vocant appellantes simul lumen exhalationis accensæ *fulmen,fulgur* & *corusc ationem.* Quorum quidem opiniones in omnibus improbare non possumus, dicimus enim materiam patientem,crepitumq; edentem esse aërem in nubis substantiam redactum; formam vero agentem & fragorem inducentem,esse materiam illam sulphuream & ventosam, tam frigiditatis quàm humiditatis vi accensam; quæ illuminata secundùm ignis inclusi naturam,aërem quærit apertum,&ut appetitum suum expleat, carceres suos disrumpit,ac in locum spatiosiorum & tenuiorem evolat & evanescit,in quo liberiùs vivere potest: Sic etiam videmus *Salis Petræ* substantiam nihil aliud esse,quàm aërem frigore congelatum,cui, si accedat sulphuris aliqua portio, licèt exigua admodùm, strepitum ingentem edit,fulgaraque artificialia emittit,ut demonstratur experimento hoc sequenti.

Experimentum I. hujus cap.

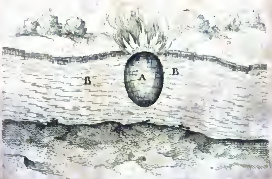

Bb Su-

Super salem nitri D. *in olla* A. B. C. *igne carbonum fusum,& sulphure aspersum injeci carbonem vivum* E. *& desubito audivi strepitum magnum, ingentemq; percepi conflictum, inter naturam salis nitri,& illam carbonis ignei cum sulphure; unde tonitrua artificialiter orta sunt, cum fulguris apparitione: Quibus observatis exactiùs de tonitruorum dispositione judicavi.*

Quinimò etiam hoc ipsum in pulveris bombardici executione sufficienter declaratur; Ex quibus manifestum est:aërem spissum,nitrosam in se dispositionem continentem esse causam fulguris & tonitrui materialem,atque exhalationem sulphuream esse eorundem causam formalem. Quomodo autem hæc aëris condensatio fiat,in nubis generatione evidenter satis declaravimus, ubi contra Peripateticorum mentem nobis negotium fuit. Flante enim vento meridionali, cujus materiam vaporosam utplurimum,propter Solis illi parti propinquitatem, sicciorem & magis sulphuream esse diximus,& præcipuè tempore æstivo, vapores sulphurei,attractiva Solis perpendicularis virtute, sæpiùs & magis,licèt invisibiliter, sursum elevantur,qui versus partem Septentrionalem moti, Aquilone etiam tunc temporis flante,in nubem prędictorum ventorum oppositione conflatam circumvolvuntur & conglomerantur, omnesq; ejus partes olim dissipatæ,in unam massam densam reducuntur, unde vis viribus, & atomi sulphurei atomis uniti, tandem resistentia nitrosæ naturæ frigidissimæ,tum repercussione massam sulphuream agitante,tum ipsius massæ igneæ activa facultate, per antiperistasin fortificati illuminantur,& sulphuris partes olim in potentia solummodò operantes,jam in actum reducuntur,ac illuminatione subtiliantur,ita ut inde locum ampliorem & capaciorem strenuè propter suarum partium subtilitatem usq;ad nubis exteriora deorsum penetrent, ejus latera violenter dirumpant, fragoremq; ingentem edere percipiantur,quem *tonitru* etiam vocamus. Quod autem mistio aliqua sulphurea per antiperistasin, hoc est, propter frigiditatem resistentem,accendi & illuminari possit,confirmat experimentum sequens.

Experimentum II. hujus capit.

Accipe ovum,ejusq; medullam extrahe per parvulum quoddam foramen in eo factum: Exsiccetur ejus interior superficies & imponatur Salis nitri, sulphuris & calcis vivæ ana q. s. *ac iterùm cerâ obturetur foramen: Hoc ovum* A. *artificialiter compositum in torrentem* B. *injiciatur,& subitò ex ipsa aqua flamma quadam egredietur.*

Si-

Similiter, quòd mistio etiam aliqua sulphurea humido sive frigido manifestò accendi possit, declarat experimenti hujus proprietas.

Experimentum II. hujus cap.

A. est lapis, cujus compositionem circa finem capitis sequentis posuimus, super quem si expuat aliquis, subitò ignem elicit & accendit.

Quod verò aqua vi ignea subtiliata ampliorem locum petens, in eruptione sua à suo carcere magnum fragorem & strepitum edat, sequens demonstrabit experimentum.

Experimentum IV. hujus cap.

Sit vasis hujus cuprei orificium optimè ligno obstructum, ut nihil expiret, sitq; ejus obturamen. A. E. *latere autem vasis ascendat canalis ejusdem materia cuprea satis angustus, sitq;* B. C. *Impleatur igitur vasis pars tertia, ante ejus obstructionem, aquâ, & bulliat ea ad ignem fortem: ita simul cum aëre subtiliata assiduos flatus per canalem egredi faciet, & si claudatur canalis, coopercelum ejus extrudet cum fragore, non absimili tonitruo aut bomberda.*

Non denique dicimus, venti Australis flatum & naturam hujusmodi vapores sulphureos & ficciores solummodò producere, sed etiam cæteros ventos à qualibet mundi plaga flantes, modò ut de sulphureis spiritibus participent. Atq; hæc manifestiùs percipientur, si nubis tonantis fulminaque evomentis motum diligenter observaverimus, nam nubes emittens fulgura contra nubium sulphuris expertium motum agitari animadvertitur, & tùm ut plurimum crepitus editur, cùm simul in unam massam ambæ nubes convenerunt, vaporemq; sulphureum ventum oppositum concomitantem firmiter & valdè incluserunt. Hic etiam observandum est, in concursu nubium opposito, illam nubem sulphureo spiritu oneratam, movere etiam nubem contrariam contra suum motum, propter multitudinem ignis vivi, more animæ fortissimæ corpus suum moventis, cujus vigore, alterius nubis contrariæ virtus repellitur, non aliter, quàm cùm homo aliquis fortior debiliorem, non obstantibus ejus luctationibus, præter suam voluntatem ac invitum aliquò deportat. Hinc igitur contentionis origo, in qua, quoniam nubis sulphureæ dispositio ignea est & sulphurea, nubis verò contra ipsam moventis constitutio frigidissima, inflammatur natura sulphurea propter rationem superiori demonstratione de igne artificiali in aqua ostensam. Concludimus itaque experientiam vulgarem satis evidenter demonstrasse, formalem tonitrui & fulminis originem esse vapores quosdam sulphureos in aëre invisibiliter dispersos, qui simul congregati in actum perducuntur, hoc est, accenduntur; nam dum fulmina & fulgura per aëra sparguntur, odores valdè sulphurei percipiuntur, imò & vera sulphuris natura, tum in colore suæ flammæ, tum etiam in executionis suæ conditione, vulgatibus quoq; oculis dignoscitur. Vidimus insuper in regionibus exoticis tonitrua frequentiora juxta illa loca, in quibus fodinæ sulphureæ aut montes sulphurei aliquo accidente accensi repetiuntur, ut in Sicilia & circa Neapolim; similiter in regionibus scopulosis, ubi contra montium apices strenuè solares radii stringuntur. Quid denique manifestiùs tonitruorum originem commonstrare potuit, quàm horrenda illa montis *Cineritii Puteolorum* productio, de qua in capite præcedenti locuti sumus.

CAPUT VII.

Quomodo superiora agant ad hujusmodi meteorum productionem?

IN præcedentibus de meteororum causis propinquioribus solummodò mentionem fecimus: Hîc autem, qua ratione stellæ & Planetæ hæc mixta imperfecta producant, breviter explicabimus. Cùm igitur apud omnes Philosophos determinatum sit, superiora in hæc inferiora ad res novas producendas assiduè agere, certum est, hujusmodi cœlestia causas primarias esse productionis meteori cujuslibet, & ejus substantiæ in loco suo proprio positionis: Sed quid in hac re sentiant & strenuè affirment Astrologi hîc obiter recensebimus; deinde cum opinione nostra concludemus. Docent Astrologi nonnulli, *Cometas* ut plurimùm imitari naturam *Martis* & *Veneris*, unde ipsos bella, æstus, & tumultus portendere volunt; alii dicunt, ipsos ortum suum habere ab aliqua infausta stellarum positione, utpote superiorum Planetarum conjunctione & Eclipsi, ac præsertim, quando *Saturnus*, *Mars* & *Mercurius*, Solem aut Lunam infaustis aspectibus in Eclipsi intuentur, maximè si præcesserit etiam aliqua infausta

infausta superiorum conjunctio: Talem Cometam *anno* 1532. venturum prædixit *Appianus*. Docent etiam, nebulas terras produci & in pulverem resolvi, quando Luna post suam cum Sole conjunctionem vel aspectum, *Saturnum* cœli dispositorem existentem petit, eumque aliquo aspectu intuetur; & nubes serenas ac albas cum rubedine mixtas generari volunt, applicatione Lunæ, *Jovi* dominium cœli possidenti, post conjunctionem ejus vel aspectum cum Sole; pluviamq; provenite ajunt ut plurimum resolutiva Lunæ facultate, in mansione humida commorantis; ac volunt; *Martem* Horoscopi dispositorem existentem, nubes croceas generare, & tempore æstivo tonitrua ac fulgura proferre, præcipuè, quando Luna, post suam conjunctionem vel aspectum cum Sole, *Martem* aspexerit; imò ingentia tonitrua & fulmina oriri volunt, si Luna post separationem *Martis Mercurium* aspexerit; *Venerem* etiam solam cœli dominam, appropinquante ei, post suam à Sole separationem Luna, pluvias tenues, & diu duraturas producere asserunt; *Mercurium* denique in schemate cœlesti fortiorem, cum Luna conjunctum ingentes & rapidos generare ventos volunt: ventos etiam nonnullos à Lunæ virtute per siccam mansionem transeuntis oriri assevetant: Nives etiam in hyeme, aspectu aliquo *Saturni* prędominante cum Luna; Grandines cum tonitru accidere affirmant, dum *Saturnus* fortis *Martem* aspexerit in æstate, & sic de cæteris. Ex quibus etiam Astrologorum assertionibus, prædictas nostras, de Meteororum ortu opiniones non fictas, sed ipsi veritati proximas esse concludimus. Nam in *Cometa* compositione dicunt, naturam *Martis* & *Mercurii* concurrere; & verum dixerunt: nam scintilla substantiæ Martialis ab alto subterfluens est quasi anima & vita ipsius Cometæ: Ejus autem corpus & substantia est penitùs Mercurialis, hoc est, ex inconstanti aëris subtilissimi substantia conglomerata, aptitudinem habens, more Mercurii, quamlibet formam seu impressionem suscipere. Quid etiam melius *nubium* generationem arguere potest, videlicet dum ex oppositorum ventorum flatu aër inspissatur, quem condensatum, *nubem* appellavimus, quàm, quòd ipsæ ex diversorum Planetarum aspectu & oppositione, distinctos suis diversis opinionibus in hæc inferiora ventos excitantium primariò generantur: nam in aspectu *Lunæ* cum *Saturno* prædominante, humiditas unius repugnat siccitati alterius: Unde hujusmodi conflictu motus contrarius in aëre oritur, ipsum comprimens, ita ut nubes inde generetur. Similiter duo *venti* contrariæ conditionis, ex oppositione, conjunctione, seu alio malevolo aspectu, inter *Saturnum* prædominantem & *Martem* æstivo tempore producuntur. *Mars* enim, propter suam cum igne familiaritatem, vapores sulphureos congregat, eosq; taliter sua virtute in forma venti movet contra halitum à Saturno productum, ut ejus corpus proprium contra illud *Saturni* moveatur in cœlo æthereo. *Saturnus* autem cùm sit frigidus non modò motu, sed etiam qualitate *Marti* opponitur; Unde frigiditas *Saturni* non aliter materiam sulphuream à Marte congregatam accendit; quàm illa aquæ fontis alteram massæ artificialis *in experimento 2. cap. præced.* descriptam; hinc *tonitrua* existunt; sed quià fortior est *Saturnus*, *grando* etiam cadit: Similiter, si *Jupiter* in cœlo dominium habeat, ac intueatur tempore æstivo *Martem* malevolo quodam aspectu, diversos in aëre & oppositos motus inducit; quoniam humiditas *Jovis* contrariatur siccitati *Martis*: quare illa *Jovis* humiditas, licèt calida, non aliter materiam inflammabilem à *Marte* congregatam accendit, quàm sputi humiditas illam *in experimento 3.* descriptam *in cap. præced.* in quo sputi humiditas, in corpus illud igniferum penetrans & sese submergens, reducit illam vim igneam, occultam & in potentia solummodò existentem in actum inflammabilem; cujus compositio hæc est.

Accipiatur calamitha ℔. j. *Asphalthæ* ℥ iiij, *salis nitri* ℥ iiij. *sulphuris vivi* ℥ ij. *vernicis liquidæ* ℥ vj. *reducantur omnia in formam pastæ seu panis, qui volvi debet in calce*

viva, & in pixidem rubeam imponi, tali modo ut calx viva ei undicunq; adhæreat. Deinde optimè lutetur vas, inq; furno exponatur adsiccandum; atque id quidem per novem dies totidemq; noctes.

Hæc igitur est compositio illius lapidis, super quem, si aliquis exspuat, ardebit statim, quemadmodum *in cap. præced.* dictum est.

Quòd etiam ad *ventorum* originem attinet, certum est, Planetas hosce magnam illis activitatem præbere, ipsúmque aërem agitationi aptiorem esse, dum perturbationes in æthere sentit; imò tanta est affinitas inter aërem & ætherem, ut motu unius facilimè moveatur & alter; non enim dissimilis est consensus inter substantiam unius & alterius (sunt namq; quasi contigui) quàm inter summitatem chordæ à vertice alicujus turris usq; ad ejus basim extensæ, & ejusdem chordæ partem infimam; nam si superior ejus pars axagitatur, pars ejus inferior id sentire videbitur. Hæc itaque est causa, cur exhalationes & vapores sicciores è terra exsurgentes, faciliùs aërem huc atque illuc movent, secundùm appetitum Planetæ hujusmodi motiones excitantis.

CAPUT VIII.

Quod pluviæ, nives, tonitrua, fulgura, Venti, & denique ipsius terræ motus ac fontes aliquando ex causis supernaturalibus proveniant.

CERTUM est, & ipsâ experientiâ comprobatum, meteora cujusque speciei divina voluntate aut permissione supra naturæ leges nonnunquam accidere; Nam aliquando DEUM omnipotentem in nube apparuisse, & tonitru horrendo, fulgureque ineffabili descendisse, & aliquando informa columnæ ardentis coram Israëlitis præcessisse, ac sub forma ignis in sepe se demonstrâsse, fontemq; è scopulo sicco, divino ejus numine sic jubente, scatutivisse & infinita istiusmodi accidisse sacræ testantur Scripturæ. Quandoque etiam mali angeli, consensu altissimi, tempestates & fulgura excitare possunt; nam aëreæ potestates, quas diximus *in lib.* 4 esse illos Dæmones sexti ordinis, se miscent tonitruis, fulguribus, fulminibus, aërem corrumpunt, & tempestates excitant; ex quo ordine sunt quatuor illi angeli *in Apocalypsi* expressi, quibus datum est, nocere terræ & mari, tenentibus quatuor ventos, à quatuor angulis terræ flantes; imò in hujusmodi Dæmonum ordine continetur Princeps ille spiritus, quem suprà *Meririm* diximus, id est, Dæmonem meridianum, spiritum æstuantem & furentem in meridie, quem *Paulus ad Ephesios* vocat *Principem potestatis aëris hujus*; ut ante meminimus. Secundùm Psellum etiam Dæmones aërei aërem ad humanam ruinam & damnum perturbant, ac in mari & lacubus fluctus excitant & tempestates, quibus navigia hominibus onusta funditùs submergunt, omniaque præsentia aquis obruunt. Sunt etiam adhuc alii, qui efficiunt hiatus, & tremorem terræ ventosque exsuscitant flammivomos. Legitur enim *in cap. 1. Job.* Diabolum, permissu divino, ventum à desertis flantem excitasse violentum, cujus flatu domus, in qua liberi Job epulabantur, ad terram usq; prostrata est. Quid etiam de Cacomagorum nefanda & Diabolica potestate dicendum, cùm tot historiæ veræ & non fictæ de frequenti ipsorum tempestatum exsuscitandarum usu, aliisque nequitiis à Dæmone perpetratis integra scripserint volumina; inter quos Remigius *lib. 1. cap. 25.* se audivisse ex libera & spontanea ducentorum Cacomagorum

rum assertione, quod statis, certusque diebus soliti fuerint gregatim ad ripam vel stagni vel rivuli alicujus accedere, ubi sæpissimè acceptâ à Dæmone virgâ aquas tantisper diverberare consueverint, donec vapores fumosq; abundè excitarent, quibus cum sublimes efferentur, perciperentque se in nubes densas, caligantésque includi. In eodem etiam capite multa alia allegat exempla de nubibus arte Diabolica productis, quæ lectori sedulo perlegenda relinquo. In multis prætereà ejusdem autoris locis reperitur mirifica veneficarum potestas ad tonitrua, fulgura, grandines, & nubes, Dęmonis auxilio, excitanda. Ex quibus manifestum est, quòd licèt hujusmodi meteora, sint in suo esse metè naturalia, nihilominus tamen etiam ipsi Dæmones mali (qui quamvis propter peccata sua infelices & à patria sua exules sint facti, originis tamen suæ respectu procul dubio nobilissimi, & angelis bonis æquales erant) tantam habeant ad meteora hujusmodi producenda potestatem, quantam ipsa corpora Planetaria; imò & hanc promptiùs exercere possunt, propter assiduam suam circa aërem conversationem, modò ut DEUS illud permittat; namque sine creatoris assensu nihil præstare possunt. Quo autem modo, aut qua ratione angeli isti malevoli tempestates hasce movere soleant, hoc certum est, eos hominibus revelare noluisse; sed cum ipsis & servis suis Magis sophisticè agere; neque enim verisimile est, virgam, aut pulverem, aut incantationem aliquam posse vim talem habere; sed invisibili potiùs horum Dęmoniorum corporum motu aërem quietum & tranquillum exagitari, ac ventos cujusq; conditionis de subitò concitari, nubes & tonitru, ac grandinem, & hujusmodi alia veluti in momento temporis induci. Quid igitur mirum, si debilis hominum captus Diabolica subtilitate quotidie decipiatur, cùm omnia, quæ facit Diabolus, clanculum & invisibiliter perficiat, & vel verborum blandorum lenociniis, vel minis etiam humanam naturam à cultu divino retrahere & creatori suo rebellem facere conetur? *Sanè, cùm hujus conatibus* DEUS *Optimus Maximus solummodò resistere, ac rabiem ejus reprimere, operaque ipsius occulta videre & penitùs inspicere possit, ex intimis cordis visceribus assiduè sollicitandus est Rex Regum ac Dominus mundi, ut ab adversarii istius tyrannide, serpentinisque ejusdem astutiis, nos omni miseriarum generi expositos clementer conservet, indomitamque ejus nequitiam, justitiæ ac bonitatis suæ frænis cohibeat, cùm sine ejus tutela nihil prorsus tutum, nihilque à destructione sit immune. Est enim Dominus solus & summus adjutor noster, sine cujus auxilio liberari à malo non possumus.*

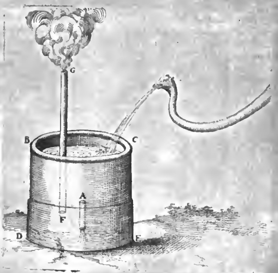

CAPUT IX.

De fontium origine.

FONTES, ex quorum congressu *amnes* & *flumina* oriuntur, variis in terræ visceribus nascuntur modis: Aut scilicet aëris integri in immensa telluris concavitate retenti expulsione, aut partis alicujus ejusdem aëris, atque simul aquæ in venis terræ delitescentis, rarefactione & subtiliatione, aut denique etiam aëris in ipsius terræ aquis repletæ viscera penetratione, coguntur aquæ sursum tendere, & per poros terræ scatutire. Expellitur autem aër in ventre terræ conclusus per immensam aquarum ex nubibus provenientium copiam, per poros ac fissuras

ac fissuras terræ in viscera ejus descendentem, atque expellentem gravitate sua aërem inclusum, qui sursum versus terræ superficiem sublimatus, propter difficilem cutis terrestris penetrationem condensatur, & in guttas innumerabiles transmutatur; unde fontes passim largiùs tempore hyemali scaturire percipiuntur: Hujusmodi autem aëris per aquam sublimatio optimè per machinæ illius *in experimento sequenti* expressæ usum demonstratur.

Aqua ingrediens ad superiorem vasis B. C. D. E. *regionem, per foramen* A. *in infimam regionem cadit; ex qua, gradatim in ea auctâ aquâ, aër in ea priùs contentus expellitur per foramen* F. *& egreditur per tubæ orificium* G.

Condensationis verò ejus rationem jam tum *suprà in capite de nubibus* explicavimus. Similiter aëris & aquæ, in terræ cavitatibus retentæ, subtilatione hoc idem accidere solet; cùm scilicet calor aliquis sulphureus, seu Sol ille centralis circa terræ centrum, aut juxta dicti aëris aut aquæ inclusæ sedem exæstuat, aquam convertens in vaporem; ibi enim tum vapor ille ad terræ superficiem taliter vi frigoris externi in guttas congrescit; non secùs atque fieri solet in vapore aquæ, per vim ignis in caput alembici exaltato, ut declaratur *experimento sequenti vulgari.*

Aqua

Aqua olla A. *virtute ignis bulliens vapores emittit, qui contra concavitatem patinæ suspensæ* B. *ferientes, frigida patinæ dispositione in guttas resolvuntur.*

Quomodo autem aër subtiliatione in aquam inspissetur, demonstravimus experimento *lib. fin.* expresso. Hac etiam ratione fontes copiosiùs hyemali tempore dimanere percipiuntur; quoniam calor ille centralis per antiperistasin conservatur & fortificatur; Unde & validiùs agere, fontesq; utplurimum calidiores ea tempestate esse cognoscuntur. Est etiam alia adhuc demonstratio evidens, eaq; vulgaris, hanc aëris actionem denotans: Nam si bombarda sale nitri (qui nihil aliud est, quàm aëris virtute caloris humidi congelatio) & sulphure oneretur, facilimè potest in spissa sua substantia hæc compositio in dictæ bombardæ ventre contineri; at si aër iste condensatus vi caloris externi, sulphuris facultatem in actum reducentis, subtilietur, protinus ille jam in vaporosam materiam redactus, locum illum pro cōditione sua mutata nimis angustum & coarctatum tolerare nequit, sed ampliorem desiderans locum, ubi magis possit quiescere, subitò in aërem spatiosum erumpit, & veluti in obscuram nubem convertitur. Nonnunquam etiam aër inter duas aquas inclusus, leviorem aquarum massam sursum elevat, & usq; ad terræ superficiem è sede sua propellit, atque ipse pro suo locum illum occupat, ut experimento sequenti demonstratur:

Cc *Aqua*

Aqua cadens in lebetis regionem supremam per tubam E. F. *descendit in infimam vasis* A. B. C. D. *regionem, aëremq́ in ea contentam expellit in mediam ejusdem regionem per tubam* G. F. *in quam ingrediens aër aquam ibi contentum gradatim propellit per tubam* I. L. *nec effluere cessabit aqua per tubam illam* I. L. *quousque regio inferior aqua sit repleta.*

Quæ quidem aqua detrusa utplurimum tunc fontem constituit perennem, propter rationes in experimento hoc descriptas:

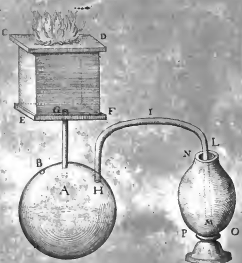

Vase

Vase A.B.C.D. aquâ impletâ, ipsa aqua supra foramen H, tuba G. H. scandens, egredietur ex vase per eandem tubam: nec cessabit illa per majorem tubam E. F. ascendere, donec integra vasis aqua per tubam H.G. sit evacuata.

Hujus experimenti mentionem facit Hero in lib. spiritalium, experimento 2.

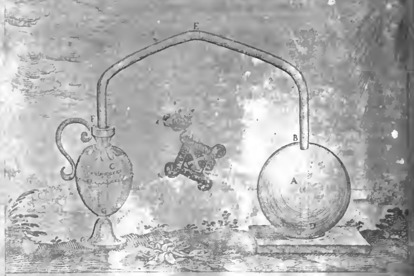
Quod autem aër calore subtiliatus possit aquam è terræ visceribus ad ejus superficiem expellere, declarat experimentum hoc sequens:

Infundatur aqua in spheram A. ita ut dimidia ejus pars impleatur; ac obturetur foramen B. Præsentiâ igitur ignis super arulam C.D.E.F. accensi, aër spissior in ea existens subtiliatione per tubam G. A. expelletur in spheram A. qui tum ulterius detrudit liquorem in ea contentum in vas N.L.P. O. per tubam H.I.L.M.

Pro ratione hujus experimenti vide Heronis 37. experiment.

Est denique unicum experimentum, quod in hujus tractatus principio expressimus, in cujus observatione mirabile circa fontium dimanationem è terra percipietur secretum, nam aër in terra inclusus rarefactione, similiter & aqua fugiens vim solarem per subtiliationem iu vacuum terræ centrum tendit, & manente super terram Sole perpendiculati, æstatis tempus inducenre, aër ille densior, & aqua circa centrum illud, in visceribus rerræ delitescit; at verò recedente Sole à plaga illâ æstivali, & appropetante hyeme, irerùm aër spissus & aqua, à centro ad locum priorem, hoc est, ad terræ superficiem revertuntur, fluuntque ut antea.

Pro hujus experimenti demonſtratione vide lib. 1. in fin. cap. 6.

Et profectò evidentiſſima hæc eſt demonſtratio, quâ nemo ſanæ mentis negare poteſt, fontes tatione præſentiæ aut eſſenriæ ſolaris, magis minùsve è terræ venis ſcatutire; quorum tamen augmentationem ex rationibus ſuperioribus ptovenire certum eſt; namq; hyeme ealor centralis pet antiperiſtaſin augmentatur; ita ur eadem illa ſubtiliatio, quam æſtivo tempote Sol fecit in terræ ſuperficie, per hunc è converſo fiat in ejus centro ac viſcetibus tempote hyemali: per conſequens igitur etiam ille eoſdem producit effectus, pellendo nimirum aquas & aëra pet ſubtiliationem ad tetræ ſupetficiem, à qua æſtate ptoxima receſſerunt: Similitet pluvia frequentius hyeme cadens, ptopter aëtis ſpiſſi in nubes vi frigoris congelationem, per terræ poros ingrediens aëtem incluſum è cavernis terræ propellit; & in multis quoq; locis accidit, ut idem iſte aër expulſus in viam, ubi aquam offendit, de trudat illam, atque locum ejus occupet; prout *ſuprà experimentis præcedentibus* demonſtravimus.

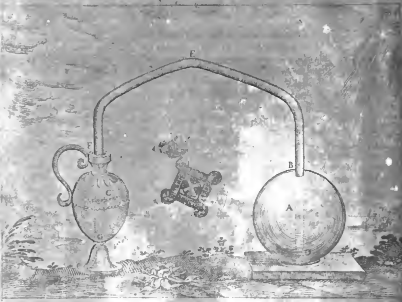
CA-

CAPUT X.

Brevis totius tractatus in unum redactio.

QUANTA admiratione & speculatione divina, post piam totius Archetypi contemplationem, digna censenda sint duo illa rerum creatarum principia: Tenebrosa videlicet materiarum massa, & Lux illa substantialis, primo die ab inexplicabili & divina ipsius opificis voluntate, mundo ejusque partibus, ac creandis rebus viventibus data, luce meridiana clariùs vobis omnibus mente sagaciori prædictis, & penitiùs aliquantò lynceis vestris oculis abditiores rerum causas introspicientibus apparere dubium non est; cùm nihil omninò reperire in hac rerum universitate possimus, quod non de altero prædictorum participet. Namque, ut commemoratæ illæ duæ substantiæ primariæ, sibi invicem natura & dispositione contrariantur; ita etiam quicquid in hoc mundo deprehenditur, alterutri ex illis magis adhærere, hoc omne quoque tum principio opposito, tum ejus principaro prorsus adversatur: Est igitur lux cui opponuntur tenebræ: Habemus DEUM lucis patrem, habemus & Diabolum principem tenebrarum. Illucescit nobis & mundo dies, cui contrariam invenimus noctem tenebrarum obvelamen; Lux nobis produxit cœlum, puriorem massæ tenebrosæ partem in suam convertens substantiam, & reliquerunt nobis ac Macrocosmo tenebræ terram nigredinis atque obscuritatis profunditate oneratam; Lucis essentia nobis vitæ scintillas infudit, corpus autem tenebrarum malitiosè earundem substantiam includit, retinet & incarcerat, mentisque splendorem, tum pati ac perferre cogit miserrimos carnis cruciatus, tum variis etiam ejus imposturis ac insidiis seductum, à veritate & recto tramite per ignorantiam veluti occæcatum deviare & errare: A luce denique habemus ignem, formam, essentiam, perfectionem, vitam, generationem, motum seu actionem, & pulchritudinem, à tenebris verò accipimus aquam, materiam, privationem, imperfectionem, mortem, corruptionem, quietem, turpitudinem. Similiter albedinem, exaltationem, amorem, virtutem, bonum, veritatem, scientiam, divitias, & id genus alia, à Luce, summi opificis nuntio provenire quis dubitat, cùm nigridinem, depressionem, odium, vitium, malum, falsitatem, ignorantiam, paupertatem, & consimilia opposita à tenebris Diaboli nuntio procedere manifestum sit, & absque ulla controversia certum? O quanta igitur & quam profunda est horum principiorum dimensio, & quàm inscrutabilia eorum abdita! quæ licèt nullo modo possint per demonstrationem à priori investigari; à posteriori tamen DEUS nobis veniam concessit ea contemplari: Imò felix qui poterit rectè ipsorum cognoscere mysteria, circa quæ profundissimi Ethnicorum Philosophi, non annum solum & annos, sed integrum vitæ suæ spatium consumere solebant; quippe qui tantò majori administratione & vehementiori studio exagitati fuerunt, profundiùs in hæc mysteria inquirendi, quò magis in illis aliquid probabiliter invenerunt.

Concludimus ergò, quod, si quis rectè & non temerè de subjecto nostro præcedente judicare voluerit, ille sit hanc nostram opinionem non modò probabilem, sed & (ni fallor) ab ipsa veritate non longè distantem percepturus. Interea tamen omnium in hac Philosophia divina meliùs versatorum judiciis lubentissimè me accommodabo & submittam, orans eos etiam atque etiam, ut

Pro hujus experimenti demonstratione vide lib. 1. in fin. cap. 6.

Et profectò evidentissima hæc est demonstratio, quâ nemo sanæ mentis negare potest, fontes ratione præsentiæ aut essentiæ solaris, magis minùsve è terræ venis scaturire; quorum tamen augmentationem ex rationibus superioribus provenire certum est; namq; hyeme calor centralis per antiperistasin augmentatur; ita ut eadem illa subtiliatio, quam æstivo tempore Sol fecit in terræ superficie, per hunc è converso fiat in ejus centro ac visceribus tempore hyemali: per consequens igitur etiam ille eosdem producit effectus, pellendo nimirum aquas & aëra per subtiliationem ad terræ superficiem, à qua æstate proxima recesserunt: Similiter pluvia frequentius hyeme cadens, propter aëris spissi in nubes vi frigoris congelationem, per terræ poros ingrediens aërem inclusum è cavernis terræ propellit; & in multis quoq; locis accidit, ut idem iste aër expulsus in viam, ubi aquam offendit, detrudat illam, atque locum ejus occupet; prout *suprà experimentis præcedentibus* demonstravimus.

CAPUT X.

Brevis totius tractatus in unum redactio.

QUANTA admiratione & speculatione divina, post piam totius Archetypi contemplationem, digna censenda sint duo illa rerum creatarum principia: Tenebrosa videlicet materiarum massa, & Lux illa substantialis, primo die ab inexplicabili & divina ipsius opificis voluntate, mundo ejusque partibus, ac creandis rebus viventibus data, luce meridiana clariùs vobis omnibus mente sagaciori præditis, & penitiùs aliquantò lynceis vestris oculis abditiores rerum causas introspicientibus apparere dubium non est; cùm nihil omninò reperire in hac rerum universitate possimus, quod non de altero prædictorum participet. Namque, ut commemoratæ illæ duæ substantiæ primariæ, sibi invicem natura & dispositione contrariantur; ita etiam quicquid in hoc mundo deprehenditur, alterutri ex illis magis adhærere, hoc omne quoque tum principio opposito, tum ejus principato prorsus adversatur: Est igitur lux cui opponuntur tenebræ: Habemus DEUM lucis patrem, habemus & Diabolum principem tenebrarum. Illucescit nobis & mundo dies, cui contrariam invenimus noctem tenebrarum obvelamen; Lux nobis produxit cœlum, puriorem massæ tenebrosæ partem in suam convertens substantiam, & reliquerunt nobis ac Macrocosmo tenebræ terram nigredinis atque obscuritatis profunditate oneratam; Lucis essentia nobis vitæ scintillas infudit, corpus autem tenebrarum malitiosè carnndem substantiam includit, retinet & incarcerat, mentisque splendorem, tum pati ac perferre cogit miserrimos carnis cruciatus, tum variis etiam ejus imposturis ac insidiis seductum, à veritate & recto tramite per ignorantiam veluti occæcatum deviare & errare: A luce denique habemus ignem, formam, essentiam, perfectionem, vitam, generationem, motum seu actionem, & pulchritudinem, à tenebris verò accipimus aquam, materiam, privationem, imperfectionem, mortem, corruptionem, quietem, turpitudinem. Similiter albedinem, exaltationem, amorem, virtutem, bonum, veritatem, scientiam, divitias, & id genus alia, à Luce, summi opificis nuntio provenire quis dubitat, cùm nigridinem, depressionem, odium, vitium, malum, falsitatem, ignorantiam, paupertatem, & consimilia opposita à tenebris Diaboli nuntio procedere manifestum sit, & absque ulla controversia certum? O quanta igitur & quam profunda est horum principiorum dimensio, & quàm inscrutabilia eorum abdita! quæ licèt nullo modo possint per demonstrationem à priori investigari; à posteriori tamen DEUS nobis veniam concessit ea contemplari: Imò felix qui poterit rectè ipsorum cognoscere mysteria, circa quæ profundissimi Ethnicorum Philosophi, non annum solum & annos, sed integrum vitæ suæ spatium consumere solebant; quippe qui tantò majori administratione & vehementiori studio exagitati fuerunt, profundiùs in hæc mysteria inquirendi, quò magis in illis aliquid probabiliter invenerunt.

Concludimus ergò, quod, si quis rectè & non temerè de subjecto nostro præcedente judicare voluerit, ille sit hanc nostram opinionem non modò probabilem, sed & (ni fallor) ab ipsa veritate non longè distantem percepturus. Interea tamen omnium in hac Philosophia divina meliùs versatorum judiciis lubentissimè me accommodabo & submittam, orans eos etiam atque etiam, ut

vultu placido hæc scripta nostra suscipiant, & contenta in iis errata (quæ quidem scio in opere tam profundo irrepsisse haud pauca aut exigua) non lingua viperina (ut solent quam plurimi) sed, uti filios lucis amore igneo flagrantes decet, saniori & dexteriori judicio amicè ac benevolè corrigant. Vos autem reliquos, qui in hac Philosophiæ area aut nunquam, aut non bene sementem fecistis, obnixè precor, ne, quæ justè non intelligitis, injustè & tenebris obfuscata mente condemnetis. Interea lux illa immensa & increata me à pravorum injuriis, vosque omnes ab ignorantiæ voragine sartos tectos atque incolumes, vivaci sua & splendore sempiterno decorata virtute ac gratia conservet.

FINIS TRACTATUS PRIMI.

INDEX

INDEX

RERUM PRÆCIPUARUM, QUÆ IN HOC TRACTATU CONTINENTUR.

A.

Jam-

INDEX.

I.

L.

M.

INDEX.

N.

O.

P.

Phle-

INDEX.

Trian-

V.

Z.

FINIS.

E.

F.

G.

H.

I.

Mate-

N.

O.

P.

T.

Trian-

FINIS.